

ISSN 2409-9805 (Print)

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
MINISTRY OF CULTURE OF UKRAINE

**Бібліотекознавство.
Документознавство.
Інформологія**

Library Science. Record Studies. Informology

**Науковий журнал
Виходить щоквартально**

Quarterly Scientific Journal

**№ 2
2026**

Київ – 2026

УДК 02+002+001](477)(051)»540.3»

Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія : наук. журн. / М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. Київ : НАКККіМ, 2026. № 2. 152 с.

У фаховому науковому журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» висвітлюють актуальні питання в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Видання адресоване фахівцям у галузі бібліотекознавства, документознавства, архівознавства, соціальних комунікацій та інформаційної діяльності, а також науковцям, викладачам, аспірантам, студентам, усім, хто прагне набути ґрунтовні знання теоретичного та прикладного характеру.

Редакційна колегія

Вікторія Добровольська	доктор наук із соціальних комунікацій, професор, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна, <i>головний редактор</i>
Юлія Куліш	кандидат наук із соціальних комунікацій, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна, <i>заступник головного редактора</i>
Оксана Бугайова	кандидат філологічних наук, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна, <i>відповідальний секретар</i>
Тетяна Білуцак	кандидат історичних наук, Національний університет «Львівська політехніка», Україна
Девід Боуден	доктор філософії, професор інформаційних наук, Університетський коледж Лондона, Велика Британія
Наталія Веретеннікова	кандидат наук із соціальних комунікацій, Національний університет «Львівська політехніка», Україна
Наталія Вовк	кандидат історичних наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», Україна
Юрій Горбань	кандидат культурології, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, Україна
Улія Госарт	доктор філософії, доцент, Університет штату Сан-Хосе, США
Любов Дубровіна	доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Україна
Олексій Кобелєв	доктор наук із соціальних комунікацій, професор, Харківська державна академія культури, Україна
Наталія Кунанець	доктор наук із соціальних комунікацій, професор, Національний університет «Львівська політехніка», Україна
Томас Мандл	доктор філософії, професор, Університет Гільдесгайма, Німеччина
Володимир Маслак	доктор історичних наук, професор, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Україна
Тетяна Новальська	доктор історичних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, Україна
Оксана Тур	доктор наук із соціальних комунікацій, професор, Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського, Україна
Людмила Чередник	кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Україна

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(протокол № 9 від 27.04.2026)*

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») в галузі соціальних комунікацій зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / В 13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» (Наказ МОН України від 26.11.2020 № 1471)

Журнал індексується в міжнародних базах даних:
Google Scholar; Research Bible; Polish Scholarly Bibliography; BASE

Статті, подані до редакції журналу, **рецензують члени редакційної колегії**

Автори зберігають за собою право на авторство роботи без обмежень та передають журналу право першої публікації цієї роботи на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY 4.0.

Засновник залишає за собою право на дизайн верстки, художнє оформлення та назву журналу.

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор.

Рік заснування – 2004

Ідентифікатор медіа – R30-03465

Рішення Національної ради України з питань

телебачення та радіомовлення № 781, протокол № 10 від 14.03.2024

© Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2026

© Автори, 2026

Library Science. Record Studies. Informology : scientific journal / Ministry of Culture of Ukraine, National Academy of Culture and Arts Management. Kyiv : NACAM, 2026. № 2. 152 c.

The academic journal “Library Science. Document Studies. Information Science” addresses topical issues in the fields of information, library, and archival research.

The publication is intended for specialists in library science, document studies, archival studies, social communications, and information activities, as well as for researchers, lecturers, postgraduate students, students, and all those seeking to acquire in-depth theoretical and applied knowledge.

Editorial Board

Victoriya Dobrovolska	Doctor of Science of Social Communications, Professor, National Academy of Culture and Arts Management, Ukraine, <i>Editor-in-Chief</i>
Yuliia Kulish	PhD in Social Communications, National Academy of Culture and Arts Management, Ukraine, <i>deputy editor-in-chief</i>
Oksana Buhaiova	PhD in Philological Sciences, National Academy of Culture and Arts Management, Ukraine, <i>Managing Editor</i>
Tetiana Bilushchak	PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University, Ukraine
David Bawden	PhD, Professor of Information Science, University College London, Great Britain
Nataliia Veretennikova	PhD in Social Communication, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University, Ukraine
Nataliia Vovk	PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University, Ukraine
Yuriy Horban	PhD in Cultural Studies, Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, Ukraine
Ulia Gosart	PhD, Assistant Professor, San Jose State University, USA
Liubov Dubrovina	Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine, The Director General of the V.I. Vernadsky National Library of Ukraine, Ukraine
Oleksii Kobieliev	Doctor of Science of Social Communications, Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Ukraine
Nataliia Kunanets	Doctor of Science of Social Communications, Professor, Lviv Polytechnic National University, Ukraine
Thomas Mandl	PhD, Professor, Information Science, University of Hildesheim, Germany
Volodymyr Maslak	Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of Ukraine, Kremenchuk Mykhaylo Ostrohradsky National University, Ukraine
Tetiana Novalska	Doctor of Historical Sciences, Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, Ukraine
Oksana Tur	Doctor of Science of Social Communications, Kremenchuk Mykhaylo Ostrohradsky National University, Ukraine
Liudmyla Cherednyk	PhD in Philology, Associate Professor, National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Ukraine

*Recommended for publication by the Academic Council
of the National Academy of Culture and Arts Management
(Minutes No. 9 dated April 27, 2026)*

The journal is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Category “B”) in the field of social communications under specialty 029 “Information, Library and Archival Studies” / B 13 “Library, Information and Archival Studies” (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated November 26, 2020, No. 1471).

The journal is indexed in international databases:
Google Scholar; Research Bible; Polish Scholarly Bibliography; BASE.

Articles submitted to the journal’s editorial office are reviewed by members of the Editorial Board.

The authors retain the right to the authorship of the work without restrictions and transfer to the journal the right to first publish this work under the terms of the Creative Commons Attribution License International CC-BY 4.0.

The founder reserves the right to design the layout, artwork and title of the journal. The author is responsible for the accuracy of the facts presented and the correctness of citations.

Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія

Науковий журнал	Виходить щоквартально	Заснований у лютому 2004 р.	№ 2 2026
--------------------	--------------------------	--------------------------------	-------------

ЗМІСТ

БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО

<i>Добровольська В. В., Пугач Л. Ю.</i> Цифрові сервіси в бібліотечному обслуговуванні користувачів: сучасні практики та перспективи впровадження в публічних бібліотеках Львівщини	6
<i>Збанацька О. М.</i> Міжнародні ідентифікатори як засоби організації інформації в бібліотечному середовищі	14
<i>Матвієнко О. В., Цивін М. Н.</i> Поліпарадигмальність як системна характеристика сучасного бібліотекознавства	22
<i>Горбань Ю. І., Куліш Ю. О., Каракоз О. О.</i> Бібліотеки в контексті концепції «економіки вражень»	29
<i>Мудроха В. О., Демчук Н. Р.</i> Соціокультурний простір сучасної наукової бібліотеки: стратегії оновлення та досвід Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника	38
<i>Головач Н. М.</i> Використання технологій штучного інтелекту в діяльності бібліотек України	48

ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО, АРХІВОЗНАВСТВО

<i>Наливайко О. О., Жежнич П. І., Березко О. Л.</i> Теоретико-методологічні та нормативні засади формування системи депозитаріїв	55
<i>Шевченко Н. О.</i> Взаємодія бібліотечно-інформаційних установ як ресурс репрезентації туристичного потенціалу регіональної культурної спадщини	62
<i>Грецик Д. І.</i> Рубрикація як вияв інформаційних зв'язків у структурі файлів електронних архівів на вебсайтах архівів	69
<i>Курганський І. Р.</i> Науковий консалтинг в управлінні даними досліджень у діяльності бібліотеки закладу вищої освіти	77
<i>Бугайова О. І.</i> Трансформація електронного документообігу під впливом технологій штучного інтелекту: національний аспект	85

ІНФОРМОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

<i>Коржова Т. В.</i> Блогер як фасилітатор: трансформація професійної ідентичності в умовах мікрмережевої комунікації	93
<i>Демчина Л. І.</i> Інформаційний супровід діяльності циклової комісії (на прикладі Фахового коледжу культури і мистецтв, м. Калуш)	101
<i>Купрій Т. І.</i> «Смерть експерта» та криза довіри до наукової комунікації в епоху постправди: чому вчені та академічні спільноти програють битву за увагу блогерам	107
<i>Антоненко Д. С.</i> Технології інтернету речей у SMART-бібліотеці: навігація та автоматизація фондів	116
<i>Кіс Б. М.</i> Цифрова бібліотека як інформаційна система: структура, бази даних і сервіси доступу	127
<i>Шевченко Д. І.</i> Публічні бібліотеки як центри інформаційного забезпечення громад: трансформація ролей персоналу та патерни професійної поведінки	135

ПОДІЇ ТА ФАКТИ НАУКОВОГО ЖИТТЯ

<i>Політова О. А.</i> Олена Григоревська як приклад професійного розвитку фахівця в системі сучасної освіти і науки	143
Кафедра артменеджменту та інформаційних технологій оголошує набір	151

CONTENT

LIBRARY STUDIES

<i>Vovk N., Malesa R.</i> Digital Services in Library User Service: Modern Practices and Prospects of Implementation in Public Libraries of the Lviv Region	6
<i>Zbanatska O.</i> International Identifiers as means of Organizing Information in the Library Environment	14
<i>Matvienko O., Tsyvin M.</i> Polyparadigmaticity as a Systemic Characteristic of Contemporary Library and Information Science	22
<i>Horban Yu., Kulish Yu., Karakoz O.</i> Libraries in the Context of the Concept of the «Experience Economy»	29
<i>Mudrokha V., Demchuk N.</i> Sociocultural Space of a Modern Scientific Library: Renewal Strategies and Experience Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv	38
<i>Golovach N.</i> The use of Artificial Intelligence Technologies in the Operations of Libraries in Ukraine	48

RECORD STUDIES. ARCHIVAL STUDIES

<i>Nalyvayko O., Zheznych P., Berezko O.</i> Theoretical, Methodological and Regulatory Foundations of Repository System Formation	55
<i>Shevchenko N.</i> Interaction of Library and Information Institutions as a Resource for Representing the Tourist Potential of Regional Cultural Heritage	62
<i>Hreshchuk D.</i> Rubrication as an Identification of Information Relations in the Structure of Electronic Archive Files on Archive Websites	69
<i>Kurhanskyi I.</i> Scientific Consulting on the Management of Research Data in the Operations of a Higher Education Institution Library	77
<i>Buhaiova O.</i> Transformation of Electronic Document Management Under the Influence of Artificial Intelligence Technologies: The National Aspect	85

INFORMOLOGY. SOCIAL COMMUNICATIONS

<i>Korzhova T.</i> Blogger as a Facilitator: the Transformation of Professional Identity in the Context of Micronetwork Communication	93
<i>Demchyna L.</i> Information Support of the Activities of the Cycle Commission (on the Example of The Professional College of Culture and Arts, Kalush)	101
<i>Kupriy T.</i> "The Death of the Expert" and the Crisis of Trust in Scientific Communication in the Age of Post-Truth: why Scientists and Academic Communities are Losing the Battle for Attention to Bloggers	107
<i>Antonenko D.</i> Internet of Things Technologies in Smart Library: Navigation and Collection Automation	116
<i>Kis B.</i> Development of digital libraries and databases	127
<i>Shevchenko D.</i> Public Libraries as Community Information Centers: the Evolution of Staff Roles and Patterns of Professional Behavior	135

EVENTS AND FACTS OF ACADEMIC LIFE

<i>Politova O.</i> Olena Hryhorevska as an Example of Professional Development in the System of Modern Education and Science	143
Department of Art Management and Information Technologies announcing a call for the enrollment	151

БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО

УДК 025.5:004:027.022

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362090

Цитування:

Добровольська В. В., Пугач Л. Ю. Цифрові сервіси в бібліотечному обслуговуванні користувачів: сучасні практики та перспективи впровадження в публічних бібліотеках Львівщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 6–13.

Vovk N., Malesa R. (2026). Digital Services in Library User Service: Modern Practices and Prospects of Implementation in Public Libraries of the Lviv Region. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 6–13 [in Ukrainian].

Добровольська Вікторія Василівна,
доктор наук із соціальних комунікацій
професор, завідувач кафедри артменеджменту
та інформаційних технологій
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв,
провідний науковий співробітник відділу
теорії та історії бібліотекознавства
Інституту бібліотекознавства
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
<https://orcid.org/0000-0002-0927-1179>
vika_dobrovolska@ukr.net

Пугач Любов Юрївна,
доктор філософії з інформаційної, бібліотечної
та архівної справи, асистент кафедри
бібліотекознавства і бібліографії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
<https://orcid.org/0000-0001-6408-8441>
ljubov.pugach@gmail.com

ЦИФРОВІ СЕРВІСИ В БІБЛІОТЕЧНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ КОРИСТУВАЧІВ: СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ ЛЬВІВЩИНИ

Мета статті – узагальнити український і зарубіжний досвід упровадження інноваційних сервісів у бібліотечному обслуговуванні користувачів, а також визначити перспективи їх застосування в діяльності публічних бібліотек Львівщини в умовах цифрової трансформації суспільства. **Методологія дослідження** базується на загальнонаукових методах, що забезпечують аналіз цифровізації бібліотечних сервісів і впровадження інновацій. Використано методи порівняння, узагальнення та зіставлення українського й зарубіжного досвіду, а також системний і структурно-функціональний підходи для розгляду бібліотеки як цілісної системи. **Наукова новизна** полягає в обґрунтуванні та апробації комплексного підходу до впровадження інноваційних сервісів у публічних бібліотеках. Доведено доцільність інтеграції SMS-обслуговування, мобільного навчання, мобільних додатків, навігаційних рішень і QR-кодів. Запропоновано практичні рекомендації для підвищення ефективності обслуговування та розвитку бібліотек Львівщини в сучасному інформаційному просторі. **Висновки.** Цифровізація суспільства зумовлює трансформацію бібліотек і впровадження інноваційних сервісів. Використання штучного інтелекту, VR/AR-технологій та цифрових інструментів підвищує якість і персоналізацію обслуговування. Український і зарубіжний досвід підтверджує ефективність мобільних додатків Whiteboard і Padlet. Подальший розвиток бібліотек пов'язаний з комплексним упровадженням цифрових технологій, активізацією інноваційної діяльності та адаптацією до динамічних потреб суспільства. Водночас важливими умовами ефективної трансформації є підвищення цифрових компетентностей бібліотечних працівників і стратегічне планування розвитку сервісів. Це дасть змогу бібліотекам утвердитися як сучасним інформаційно-комунікаційним центрам, здатним забезпечувати якісні, доступні та інклюзивні послуги в умовах цифрової епохи.

Ключові слова: бібліотека, трансформація, цифрові сервіси, інформаційні потреби користувачів, цифровізоване суспільство.

Dobrovolska Viktoriia,
doctor of Science in Social Communications, professor,
Head of the Department of Art Management and Information Technologies
of the National Academy of Managers of Culture and Arts,
Leading Researcher of the Department of Theory and History of Library Science
of the Institute of Library Science of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Pugach Liubov,
doctor of philosophy in information, library and archival studies,
assistent of the Department of Library Science and Bibliography
Ivan Franko National University of Lviv

DIGITAL SERVICES IN LIBRARY USER SERVICE: MODERN PRACTICES AND PROSPECTS OF IMPLEMENTATION IN PUBLIC LIBRARIES OF THE LVIV REGION

The purpose of the article is to summarize Ukrainian and foreign experience in implementing innovative services in library service for users, as well as to determine the prospects for their application in the activities of public libraries in the Lviv region in the context of the digital transformation of society. The research methodology is based on general scientific methods that provide an analysis of the digitalization of library services and the introduction of innovations. Methods of comparison, generalization and comparison of Ukrainian and foreign experience, as well as systemic and structural-functional approaches to consider the library as a holistic system were used. The scientific novelty lies in the justification and testing of a comprehensive approach to the implementation of innovative services in public libraries. The feasibility of integrating SMS-service, mobile learning, mobile applications, navigation solutions and QR-codes has been proven. Practical recommendations have been proposed to improve the efficiency of service and development of libraries in the Lviv region in the modern information space. Conclusions. The digitalization of society leads to the transformation of libraries and the introduction of innovative services. The use of artificial intelligence, VR/AR technologies and digital tools increases the quality and personalization of service. Ukrainian and global experience confirms the effectiveness of mobile applications, Whiteboard and Padlet. The further development of libraries is associated with the comprehensive implementation of digital technologies, the activation of innovative activities and adaptation to the dynamic needs of society. At the same time, important conditions for effective transformation are the improvement of digital competencies of library workers and strategic planning of service development. This will allow libraries to establish themselves as modern information and communication centers capable of providing high-quality, accessible and inclusive services in the digital age.

Keywords: library, transformation, digital services, information needs of users, digitalized society.

Актуальність теми дослідження визначається цифровою трансформацією суспільства, що вимагає модернізації бібліотечного обслуговування. Сучасні користувачі потребують швидкого, дистанційного та персоналізованого доступу до інформації, що актуалізує впровадження інноваційних сервісів. У публічних бібліотеках Львівщини існує потреба в системній інтеграції мобільних і цифрових технологій. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних підходів до трансформації бібліотек у сучасні інформаційно-комунікаційні центри.

Аналіз досліджень і публікацій. У контексті стрімкої цифровізації суспільства сучасні бібліотеки дедалі активніше інтегрують інноваційні цифрові сервіси, трансформуючись у багатофункціональні інформаційні платформи. Вони забезпечують користувачам відкритий доступ до електронних каталогів, повнотекстових баз даних, цифрових колекцій та мультимедійних ресурсів, а також розвивають віртуальні послуги, онлайн-реєстрацію, електронну доставку документів, дистанційне консультування й навчання тощо.

Зокрема, значний внесок у дослідження таких аспектів здійснила В. Загуменна та О. Кузьменко [6]. Дослідниці присвятили свої наукові розвідки вивченню трансформаційних змін у діяльності бібліотек як в Україні, так і за кордоном, зокрема у Польщі, Німеччині та Австралії. Значна увага приділяється аналізу зарубіжного досвіду, який демонструє ефективні моделі інтеграції бібліотек у сучасний інформаційний простір, а також розвитку нових форм комунікації з громадою. Науковиці підкреслюють важливість адаптації успішних міжнародних практик до українських реалій, що сприяє підвищенню якості бібліотечних послуг, розширенню доступу до інформаційних ресурсів та зміцненню ролі бібліотек як сучасних культурно-освітніх центрів. Т. Поліщук, Т. Шевчук описують цифрову активність бібліотек Австралії та Нової Зеландії, зазначають, що користувачів бібліотечної мережі Аделаїди мають широкий доступ до різноманітних онлайн-ресурсів, що поєднують як розважальний, так і освітній контент. Особливої уваги заслуговує інноваційна ініціатива – Бібліотека музичних іграшок, ство-

рена для дітей раннього віку. Вона сприяє розвитку когнітивних, мовленнєвих та емоційних здібностей через гру, пропонуючи 120 екологічних музичних інструментів та іграшок для дітей тощо [11]. Науковці С. Назаровець і Є. Кулик зосереджують увагу на впровадженні інноваційних технологій у бібліотечне обслуговування, зокрема на використанні здобутків Інтернету речей. Дослідники аналізують можливості застосування радіочастотної ідентифікації (RFID) для оптимізації процесів обліку, видачі та повернення документів, а також розвитку інтелектуальних довідкових сервісів. Особливу увагу приділяють створенню інтерактивних мап бібліотечних приміщень і навігації ресурсами, що значно полегшує орієнтацію користувачів у просторі бібліотеки. Важливим напрямом вважають розробку персоналізованих рекомендаційних сервісів, які враховують індивідуальні інформаційні потреби користувачів. Практичне втілення таких підходів продемонстровано на прикладі Публічної бібліотеки Орlando, де було апробовано прототип сервісу на базі технології BluuBeam із використанням Bluetooth Low Energy. Дослідники також розкривають значення мейкерства як інноваційного напрямку, що сприяє розвитку творчості, технічних навичок і взаємодії в бібліотеках. У своїх прогнозах науковці зазначають, що основу моделі Бібліотеки 4.0 формуватимуть взаємодія користувача, бібліотекаря та технологій штучного інтелекту [9]. Науковці Н. Кунанець, А. Ржеуський, О. Малиновський аналізують можливості використання безкоштовних вебсервісів для створення бібліотечних мультимедійних продуктів, зокрема презентацій і відеоматеріалів. Такі інструменти доцільно застосовувати для підготовки віртуальних виставок, популяризації ресурсів і реклами бібліотечних заходів, що сприяє підвищенню привабливості бібліотеки та залученню користувачів. У ході дослідження розглянуто 14 вебсервісів різного рівня складності – від простих презентацій до відеопродуктів. Їхньою ключовою перевагою є можливість використання матеріалів із хмарних сховищ та інших вебресурсів, що забезпечує гнучкість, оперативність оновлення контенту та створення сучасних інтерактивних інформаційних продуктів [13]. У бібліотечній галузі штучний інтелект (ШІ) дедалі активніше розглядається як ефективний інструмент модернізації діяльності установ та підвищення якості обслуговування користувачів. Зокрема, науковці В. Добровольська, В. Ляховченко обґрунтовують значимість впровадження у різні типи бібліотек – публічні, наукові, академічні, спеціалізовані, що сприяє оптимізації внутрішніх процесів та розширенню спектра послуг. Як за-

значають дослідники, практичне застосування ШІ проявляється у вдосконаленні довідково-інформаційного обслуговування, автоматизованій класифікації документів, формуванні та підтримці електронних колекцій. Окрім цього, важливим напрямом є використання чат-ботів та інтелектуальних пошукових систем, які забезпечують ефективну комунікацію з користувачами, персоналізують взаємодію та підвищують рівень доступності бібліотечних сервісів у цифровому середовищі [4]. Науковці Я. Хіміч та О. Berestov досліджують інтеграцію технологій віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) у бібліотечну практику як перспективний напрям розвитку сучасних інформаційних установ. Вони обґрунтовують доцільність їх використання для розширення бібліотечних послуг, підвищення залученості користувачів і формування інноваційного освітнього середовища. Особливу увагу приділено потенціалу VR і AR у візуалізації інформації, організації інтерактивних заходів і вдосконаленні комунікації з користувачами. Дослідники акцентують на практичних аспектах упровадження цих технологій, зокрема створенні віртуальних екскурсій, інтерактивних виставок і цифрових експозицій. Водночас підкреслюється важливість адаптації VR і AR до потреб різних категорій користувачів та розвитку цифрових компетентностей бібліотекарів. Наголошується на необхідності комплексного підходу, що поєднує інноваційні технології з традиційними засадами бібліотечної діяльності [15]. Я. Хіміч аналізує світові та вітчизняні тенденції розвитку бібліотечної сфери. Особливу увагу приділяє досвіду українських бібліотек у ключових трендах інноваційної діяльності, серед яких активна присутність бібліотек у соціальних мережах, використання чат-ботів, технологій великих і пов'язаних даних, створення подкастів, упровадження VR і штучного інтелекту. Значну увагу приділено досвіду українських бібліотек у період воєнного часу, зокрема їхній здатності оперативно адаптуватися до нових викликів, забезпечувати безперервність обслуговування та підтримувати інформаційні потреби суспільства [14].

Метою дослідження є узагальнення українського та зарубіжного досвіду впровадження інноваційних сервісів у бібліотечному обслуговуванні користувачів, а також визначення перспектив їх застосування у діяльності публічних бібліотеках Львівщини в умовах цифрової трансформації суспільства.

Виклад основного матеріалу. Зростаюча потреба користувачів у зручному та швидкому доступі до інформаційних ресурсів та послуг спонукає публічні бібліотеки до пошуку нових

шляхів взаємодії. Впровадження інноваційних технологій у дистанційне обслуговування відкриває перед користувачами безпрецедентні можливості для задоволення цих потреб, пропонуючи персоналізовані послуги, розширений доступ до фондів та інтерактивні форми комунікації. Саме тому, аналіз перспектив та можливих переваг від інтеграції таких технологій у діяльність публічних бібліотек є важливим кроком для їхнього подальшого розвитку. Однією з ключових перспектив є *подальша цифровізація фондів та послуг*. Розширення електронних колекцій, створення повнотекстових баз даних, оцифрування рідкісних та цінних видань забезпечують користувачам доступ до інформації незалежно від їхнього місцезнаходження та часу. Сьогодні, *розвиваються віртуальні довідкові служби*, що використовують чат-боти на основі штучного інтелекту та відеоконференції для надання оперативних консультацій та відповідей на запитання користувачів. Важливим аспектом є також *розвиток бібліотек як комунікаційних та освітніх платформ*. Впровадження онлайн-платформ для проведення вебінарів, лекцій, майстер-класів та дискусійних клубів розширює аудиторію бібліотек та сприяє їх перетворенню на центри знань та спілкування. Однак, впровадження інноваційних технологій вимагає вирішення низки важливих питань, таких як: забезпечення цифрової грамотності користувачів, захист персональних даних, дотримання авторських прав та інтеграція різних технологічних рішень. Незважаючи на ці виклики, перспективи впровадження інноваційних технологій в обслуговування користувачів бібліотек є надзвичайно обнадійливими. Вони відкривають шлях до створення більш доступних, ефективних, персоналізованих та інтерактивних бібліотечних послуг, що відповідають потребам сучасного інформаційного суспільства та сприяють подальшому розвитку читацької культури та освіти. Бібліотеки, які активно впроваджують інновації, не лише збережуть свою актуальність, але й стануть ключовими центрами знань та культурного розвитку у цифрову епоху. Значний потенціал має *персоналізація обслуговування*. Аналіз даних про читацькі інтереси та історію користування ресурсами дозволяє бібліотекам пропонувати релевантні рекомендації, створювати індивідуальні добірки літератури та інформувати про нові надходження, що відповідають потребам конкретного користувача. У цьому контексті важливу роль відіграють *мобільні додатки бібліотек*, які стають персональним «бібліотекарем у кишені», надаючи доступ до каталогу, можливість замовлення та продовження книг, отримання повідомлень та індивідуальних

рекомендацій. Перспективним напрямом є *використання технологій доповненої та віртуальної реальності (AR/VR)* для створення інтерактивних навчальних матеріалів, віртуальних екскурсій бібліотечними фондами та залучення користувачів до культурної спадщини в новітній формі.

На думку українських дослідників Н. Кунанець, Г. Липак, Д. Жолна, «використання віртуальної реальності в бібліотечній галузі відкриває широкі можливості для трансформації користувачького досвіду та забезпечення доступу до інформації» [7]. Завдяки технологіям, ми можемо віртуально відвідувати фонди, архіви та виставки, вивчати експонати та вибирати книги онлайн, не виходячи з дому. Одним з перспективних напрямків розвитку є створення віртуальних бібліотек за допомогою VR-технологій. Ці цифрові простори відтворюють знайому атмосферу звичайних бібліотек, де користувачі можуть віртуально переглядати та читати книги, спілкуватися з іншими відвідувачами та взаємодіяти з різноманітними ресурсами. Також можна використовувати VR для створення віртуальних виставок, що дають змогу детально вивчати цінні колекції та архіви. Віртуальні екскурсії відкривають можливість досліджувати історію та культуру, не подорожуючи фізично. VR змінює спосіб представлення бібліотечних артефактів. Замість статичних об'єктів з поясненнями, вони стають інтерактивними мультимедійними презентаціями, які занурюють відвідувачів у віртуальні світи. Це дозволяє відчувати та зрозуміти події, ситуації чи сюжети через різні органи чуття, роблячи досвід більш глибоким та захоплюючим. VR для проведення онлайн-конференцій та лекцій створює нові можливості для ефективної взаємодії з експертами та іншими користувачами у віртуальному просторі, розширюючи доступ до знань. Таким чином, VR-технології відкривають нові горизонти для бібліотек, роблячи їх більш доступними, інтерактивними та захоплюючими для користувачів у цифрову епоху [7].

Розглянемо поняття «мобільні додатки», які є спеціально розробленими програмними забезпеченнями, що призначені для операційних систем мобільних пристроїв. Мобільні додатки – це комп'ютерні програми, створені спеціально для використання в мобільному телефоні, смартфоні тощо. Вони забезпечують користувачам зручний і швидкий доступ до електронних бібліотек, баз даних, популярних електронних видань на своїх смартфонах та планшетах. Відповідно, з'являється можливість комфортного читання, користування ресурсами 24/7 [12]. Мобільні додатки створені бібліотеками, належать до довідкового типу. Їх можна завантажити на свій при-

стрій безкоштовно через Playmarket, AppStore, iTunes, Apple та ін. у залежності від операційної системи пристрою. Як приклад, варто навести мобільний додаток Дитячої онлайн-бібліотеки «Library for All» — сервіс, який спрямований на забезпечення безкоштовного доступу дітей до різноманітної літератури в цифровому форматі. Онлайн-бібліотека «Library fo All», яка містить книги українською мовою для початкової школи. Тематика книжок різноманітна, охоплює широкий спектр інтересів. Для того, щоб працювати з мобільним додатком, його можна завантажити за лінком. Він може працювати в автономному режимі. Застосунок створено за підтримки організації «Save the Children» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України. На мобільній версії сайту — доступна інформація про графік роботи бібліотеки, контакти, телефон, адреса електронної пошти, геолокація, профілі YouTube, Facebook тощо [3]. Зокрема, мобільний додаток Запорізької обласної універсальної наукової бібліотеки Mobile дозволяє працювати з відповідними ресурсами і сервісами бібліотеки безпосередньо на пристрої Android. Користувачі отримують можливість роботи з електронним каталогом бібліотеки та іншими ресурсами, сервісами попереднього замовлення документів, продовження абонементу, віртуальної довідки, ЕДД. Також за допомогою мобільного додатку можна отримати штрихкод читацького квитка і використовувати його під час відвідування бібліотеки [5]. Цікавою є інноваційна бібліотечна послуга, що використовує сучасні технології для задоволення потреб дитячої аудиторії — мобільний додаток «Бібліотечне радіо» [1]. В ефірі бібліотечного радіо можна почути: легку, спокійну музику для читання; аудіокниги; анонси культурних заходів Івано-Франківська; новини головних бібліотечних подій України. Можливості мобільного додатку, це: доступність ефіру 24/7; перегляд плейлиста; голосування за треки; можливість запропонувати власні треки та аудіокниги для ефіру; прослуховування подкастів; перегляд розкладу програм бібліотечного радіо. Зрештою, така форма роботи з користувачами є новинкою, серед найпопулярніших у масові роботі з користувачами бібліотек. Також є презентації книжкових виставок, репортажі з книжкової полиці, експрес-інформації, прес-калейдоскопи, години історичної пам'яті та ін. [1]. Для того щоб під'єднатися до мобільного додатка, потрібно його завантажити в Google Play та App Store.

Українська бібліотечна спільнота ініціює впровадження сервісу Whiteboard, що є комунікаційною платформою для спільної онлайн-роботи. За його допомогою можна створювати

віртуальні продукти та надавати інформаційні послуги, забезпечуючи ефективну взаємодію в режимі онлайн. Сервіс Whiteboard — це віртуальний аналог маркерної дошки. Також є сервіси доступні в якості окремих продуктів (Web Whiteboard, Notebookcast, WikiWall та ін.) так і у якості комплексних рішень для веб-конференцій (Mikogo та ін.). Ці послуги платні, функціонал сервісів та кількість дошок/проектів, залежить від обраного тарифного плану. Наприклад, обов'язкові адміністративні інструменти є доступними у безкоштовному акаунті: додавання тексту, фото, відео, гіперпосилання, їх поширення через посилання, соціальні мережі (Facebook, Twitter, Google+ та ін.), вставка у власну сторінку або блог за допомогою HTML-коду. Зазначимо його переваги: зручний інтерфейс, оперативність у розміщенні різноманітних матеріалів, наявність інструментів для спільної роботи [2]. Віртуальні інтерактивні дошки — це платформа для комунікації з користувачами, створення спільних проєктів, майданчик для обміну досвідом, навчання, створення віртуальних ресурсів, як-от: віртуальних книжкових виставок, краєзнавчих проєктів, анонсування заходів, конференцій тощо.

Серед українських і зарубіжних бібліотечних фахівців найбільш поширене використання Padlet. Цей вебсервіс являє собою обмежену віртуальну стіну (або полотно, від англ. canvas), на якій можна розміщувати текст, фото, файли, посилання на різні інтернет-ресурси [2]. Padlet має україномовний варіант інтерфейсу. Користувачам пропонується безкоштовна реєстрація (час реєстрації 10 секунд) («Vanilla» Padlet) або платні преміум-тарифи для освіти, бізнесу з розширеними можливостями, зокрема (створення приватної мережі, можливість керування користувачами, моніторинг активності, різноманітна тематика шпалер, тем та ін.). Сервісом Padlet користуються 40 мільйонів користувачів по всьому світу Також Сервіс надає цікаві можливості у освітніх цілях. Посилання на створену дошку можна надіслати e-mail, є можливість опублікувати в соціальних мережах (Facebook, Twitter). Також можна експортувати у вигляді зображення або файлу у форматі pdf, таблиці Excel або CSV4, вставити в сайт або блог у вигляді html коду, використовувати спеціальний плагін для Wordpress, роздрукувати. Для зручності можна створити QR-код стіни [2].

Наприклад, зарубіжні фахівці галузі теж активно застосовують сервіс Padlet у професійній діяльності. Яскравий приклад дошки, створені вчителем, пресекретарем бібліотекаря, спікером, автором і консультантом Шеннон Мак Клінток Міллер. На створеній дошці, представлено

досвід впровадження/використання IT-технологій, промоції інформаційних ресурсів у своїх бібліотеках, зокрема: «Ideas and Projects For Using Snapchat In The Library, «Classroom & Within Education») чат зі студентами тощо [16]. Українські публічні бібліотеки не поступаються в оригінальності та креативності зарубіжним спеціалістам у галузі. Яскравими прикладами сервісу Padlet є дошка Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Грушевського. Працівники бібліотеки представляють план інформаційно-масових заходів, з якими дуже цікаво і просто ознайомитися. Доступність, зручність у використанні – це половина успіху і достатня кількість користувачів-відвідувачів [10]. До прикладу, демонструємо ще одну дошку сервісу Padlet. До календаря – Місячник шкільних бібліотек у Запорізькій області, фахівцями зроблено бібліотечний паркан «Шкільна бібліотека та екологічна просвіта учнів». На дошці можна ознайомитися з фото, відеозвітами, інформаційно-бібліографічною та рекламно-іміджевою продукцією, бібліотечними виставками тощо. Таким чином, Whiteboard-сервіси – це доступний, зручний інноваційний інструмент, який дозволяє вийти на якісний, новий рівень у обслуговуванні користувачів, організувати простір для ефективного професійного спілкування, навчання, налагодити комунікацію з однодумцями, залучити користувачів до створення спільних ресурсів та проєктів.

Зазначимо, що Львівська обласна бібліотека для дітей (ЛЕОТЕКА) має цікаві онлайн-проєкти та послуги для дітей. Зокрема, проєкт «Жива обкладинка», поєднує літературу з імерсивними технологіями. Книги набувають нової унікальної особливості: за допомогою доповненої реальності обкладинки книги оживають, герої рухаються, сцени змінюються. Маленькі користувачі стають безпосередніми учасниками подій. За допомогою спеціального мобільного додатку «Artivive» потрібно зісканувати обкладинку. Додаток потрібно завантажити з Google Play або App Store. Мобільний застосунок можна відкрити як на смартфоні так і на моніторі комп'ютера [8]. QR-читальня Левенятка — це онлайн-проєкт, започаткований у Львівській обласній бібліотеці для дітей. Це електронна книжкова полиця, розміщена на вебсайті бібліотеки. На цій полиці представлені QR-коди, які ведуть до повнотекстових видань. Серед цих видань є твори львівських дитячих письменників. Ресурс є повністю безкоштовним і не потребує реєстрації. Для користування потрібен лише смартфон або планшет з встановленим додатком для зчитування QR-кодів. Таким чином, «QR-читальня Левенят-

ка» є інноваційним способом надання доступу до електронних книг для дітей, використовуючи технологію QR-кодів. Це робить читання більш сучасним та зручним, особливо для користувачів мобільних пристроїв [8]. Також у бібліотеці є сервіс продовження книг онлайн, який дійсний лише для читачів ЛЕОТЕКИ. Книги можна продовжити дистанційно, на два тижні, не більше двох разів. Для цього необхідно заповнити форму, яка налічує такі питання: ПІБ; школа/клас; відділ Абонемент дошкільнят і 1–4 класів; Абонемент 5-9 класів; E-mail; адреса [8].

На нашу думку, впровадження, які б значно пришвидшили та покращили ефективність бібліотечного обслуговування у публічних бібліотеках Львівщини вбачаємо у: *SMS-обслуговуванні, у послугах мобільного навчання, наявності мобільних додатків, можливості мобільної навігації бібліотекою*. Цікавою ідеєю є використання QR-кодів для надання додаткової інформації користувачам. Так, SMS-обслуговування дозволить бібліотекам оперативно повідомляти користувачів про важливі події, нагадування про заходи, можливості бібліотеки, наприклад, такі як: повернення книги, зміна графіку роботи, проведення майстер-класів, курсів тощо. Наприклад, розробка мобільних додатків або веб-платформи, відкриють доступ до навчальних матеріалів, електронних книг, аудіокниг та інших ресурсів. З точки зору користувачів – це відкрита можливість навчатися, в будь-який час, не залежно від місця знаходження, використовуючи свої смартфони, планшети, ноутбуки тощо. Мобільні додатки дозволять користувачам безперешкодно знаходити необхідну інформацію, перевіряти наявність книг у бібліотеці, замовляти їх, можливість доступу до електронних ресурсів. До прикладу, додатки можуть містити такі функції, як: віртуальні екскурсії, інтерактивні карти. Мобільна навігація бібліотекою полягає у використанні технологій, таких як: Bluetooth-маячки або QR-коди, що дозволить користувачам легко орієнтуватися у приміщенні бібліотеки, при пошуку відділів бібліотеки. Використання QR-кодів у бібліотеках – це, перш за все, навігація в бібліотеці, інформація про відділи бібліотеки, доступ до електронних ресурсів та ін. Доцільним вважаємо розміщення QR-кодів на дверях при вході в бібліотеку. Користувач матиме можливість ознайомитися з графіком роботи бібліотеки та її відділами, отримати контакти, телефон, адресу електронної пошти, геолокацію, профілі YouTube, Facebook, Instagram тощо. Наприклад, QR-коди розміщені на книжкових полицях або безпосередньо на книгах дозволить користувачам ознайомитися з анотацією книги, біографією автора, рецензією

на книгу. Розміщення QR-кодів у різних точках бібліотеки дозволить користувачам отримати аудіо або відеоекскурсію, фотографії бібліотеки, історичну довідку. Для того щоб скористатися такою інноваційною послугою потрібно мати смартфон, гаджет, планшет та Інтернет. Ефективним є використання QR-кодів при запровадженні бібліотекою ігрових технологій у процесі обслуговування користувачів. Така технологія використовується в українських бібліотеках для проведення вікторин, конкурсів, квестів, тощо. Також з ключових перспектив надалі залишається *подальша цифровізація фондів та послуг*. Розширення електронних колекцій, створення повнотекстових баз даних, оцифрування рідкісних та цінних видань. Також доцільним буде *впровадження сервісу Whiteboard*, що є комунікаційною платформою для спільної онлайн-роботи. За його допомогою можна створювати віртуальні продукти та надавати інформаційні послуги, забезпечуючи ефективну взаємодію в режимі онлайн. Також вбачаємо значний потенціал у *розробці онлайн-проектів*, оскільки вони відкривають широкі можливості для: залучення користувачів, які не мають можливості відвідувати бібліотеку фізично; надання доступу до ресурсів та послуг 24/7 з будь-якого пристрою; адаптації до цифрових звичок молодого покоління; інноваційного представлення інформації: використання мультимедійних форматів, інтерактивних елементів, віртуальної та доповненої реальності; формування онлайн-платформ для спілкування та обміну знаннями між користувачами; просування бібліотечних ресурсів: демонстрація унікальних колекцій та послуг широкому загалу; покращення іміджу бібліотеки та зміцнення позиції як інформаційного центру. Відтак, успішні онлайн-

проекти можуть привертати увагу ЗМІ, громадських організацій та потенційних партнерів, сприяючи позитивному висвітленню діяльності бібліотеки. Інвестування в розробку якісних та цікавих онлайн-проектів є стратегічно важливим кроком для забезпечення сталого розвитку бібліотек та їхньої актуальності в інформаційному суспільстві.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні та апробації комплексного підходу до впровадження інноваційних сервісів у публічних бібліотеках. Доведено доцільність інтеграції SMS-обслуговування, мобільного навчання, мобільних додатків, навігаційних рішень і QR-кодів. Запропоновано практичні рекомендації для підвищення ефективності обслуговування та розвитку бібліотек Львівщини в сучасному інформаційному просторі.

Висновки. Цифровізація суспільства зумовлює трансформацію бібліотек і впровадження інноваційних сервісів. Використання штучного інтелекту, VR/AR-технологій та цифрових інструментів підвищує якість і персоналізацію обслуговування. Український і світовий досвід підтверджує ефективність мобільних додатків, Whiteboard і Padlet. Подальший розвиток бібліотек пов'язані з комплексним упровадженням цифрових технологій, активізацією інноваційної діяльності та адаптацією до динамічних потреб суспільства. Водночас важливими умовами ефективної трансформації є підвищення цифрових компетентностей бібліотечних працівників й стратегічне планування розвитку сервісів. Це дозволить бібліотекам утвердитися як сучасним інформаційно-комунікаційним центрам, здатним забезпечувати якісні, доступні та інклюзивні послуги в умовах цифрової епохи.

Список використаних джерел

1. «Бібліотечне радіо» : мобільний додаток. URL: <https://bibliowave.if.ua>. (дата звернення: 03.01.2026).
2. Вірютіна К. М. Використання whiteboard-сервісів у діяльності бібліотек. *Інформаційно-бібліотечний сервіс і користувач: новий формат взаємодії* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет- конф., 23–31 жовт. 2017 р. Харків, 2017. С. 22–28.
3. Дитяча онлайн-бібліотека «Library for All» : мобільний додаток. URL: <https://libraryforall.org/ukraine/> (дата звернення: 13.01.2026).
4. Добровольська В., Ляховченко В. Штучний інтелект як інструмент модернізації публічних бібліотек. *Культура, інформація, комунікація: міждисциплінарний діалог* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 квіт. 2025 р. Київ, 2025. С. 128–129.
5. Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека : Mobile додаток для користувачів бібліотеки. URL: <https://zounb.zp.ua/2022/01/12/mobilnij-dodatok-dlyakoristuvachiv-biblioteki/> (дата звернення: 19.01.2026).
6. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 24–31. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2020.227084>.
7. Кунанець Н. Е., Липак Г. І., Жолна Д. Ю. Віртуальна реальність у бібліотеках: аналіз можливостей та викликів. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2024. № 65. С. 83–95. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.065.06>.
8. Львівська обласна бібліотека для дітей : вебсайт. URL: <https://lodb.org.ua/povernennya-knyg-247> (дата звернення: 11.01.2026).

9. Назаровець С., Кулик Є. Бібліотека 4.0: технології та сервіси майбутнього. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 5. С. 3–14.
10. Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С. Грушевського : вебсайт. URL: <https://biblioteka.od.ua> (дата звернення: 02.02.2026).
11. Поліщук Т., Шевчук О. Нові сервіси в роботі бібліотек Австралії та Нової Зеландії. *Інтегровані комунікації*. 2022. № 1. С. 23–28. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2022.14>.
12. Прокопенко Л. І., Горбань Ю. І. Мобільні застосунки як інструмент оптимізації онлайн-обслуговування бібліотек та забезпечення інформаційних потреб користувачів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2025. № 4. С. 89–96. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2025.351591>.
13. Ржеуський А., Кунанець Н., Малиновський О. Безкоштовні веб-сервіси для створення бібліотечних мультимедійних продуктів: порівняльний аналіз. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 1. С. 17–26.
14. Хімич Я. Інноваційна діяльність бібліотек: світові та українські тренди. *Вісник Книжкової палати*. 2025. № 3. С. 9–15. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.3\(344\).9-15](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.3(344).9-15).
15. Berestov O. VR and AR in public libraries. *Культура, інформація, комунікація: міждисциплінарний діалог: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю*, 10 квіт. 2025 р. Київ, 2025. С. 224–226.
16. Shannon McClintock Miller. *Padlet*. URL: <https://padlet.com/shannonmiller#> (дата звернення: 02.02.2026).

References

1. Library Radio: mobile application. Retrieved from: <https://bibliowave.if.ua>.
2. Viryutina, K. M. (2017). The use of whiteboard services in library activities. *Informatsiino-bibliotечnyi servis i korystuvach: novyi format vzaiemodii: materials of the All-Ukrainian scientific-practical internet conference, materials of the All-Ukrainian scientific-practical internet conference*. (pp. 22–25). Kharkiv [in Ukrainian].
3. Children's online library «Library for All» : mobile application Retrieved from: <https://libraryforall.org/ukraine/> [in Ukrainian].
4. Dobrovolska, V. & Lyakhovchenko, V. (2025). Artificial intelligence as a tool for modernizing public libraries. *Kultura, informatsiia, komunikatsiia: mizhdystsyplinaryi dialoh: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation*. Kyiv, 128–129 [in Ukrainian].
5. Zaporizhzhia Regional Universal Scientific Library: Mobile application for library users. Retrieved from: <https://zounb.zp.ua/2022/01/12/mobilnij-dodatok-dlya-korystuvachiv-biblioteki/> [in Ukrainian].
6. Kuzmenko, O. I., & Zagumenna, V. V. (2020). Library as a socio-cultural public space: transformational changes. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, 24–31 [in Ukrainian].
7. Kunanets, N. E., Lypak, G. I., & Zholna D. Yu. (2024). Virtual reality in libraries: analysis of opportunities and challenges. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 65, 83–95 [in Ukrainian].
8. Lviv Regional Library for Children: website Retrieved from URL: <https://lodb.org.ua/povernennya-knyg-247> [in Ukrainian].
9. Nazarovets, S., Kulyk, E. (2017). Library 4.0: technologies and services of the future. *Bibliotечnyi visnyk*, 5, 3–14 [in Ukrainian].
10. Odesa Regional Universal Scientific Library named after M. S. Hrushevsky: website. Retrieved from: <https://biblioteka.od.ua> [in Ukrainian].
11. Polishchuk, T. & Shevchuk, O. (2022). New services in the work of libraries in Australia and New Zealand. *Intehrovani komunikatsii*, 1, 23–28 [in Ukrainian].
12. Prokopenko, L. I., & Gorban, Y. I. (2025). Mobile applications as a tool for optimizing online library services and meeting users' information needs. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, 89–96 [in Ukrainian].
13. Rzhеusky, A., Kunanets, N., & Malinovsky O. (2017). Free web services for creating library multimedia products: comparative analysis, 1, 17–26 [in Ukrainian].
14. Khimich, Ya. (2025). Innovative activities of libraries: world and Ukrainian trends. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 3, 9–15 [in Ukrainian].
15. Berestov, O. (2025). VR and AR in public libraries. *Kultura, informatsiia, komunikatsiia: interdisciplinary dialogue: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation*. Kyiv, 224–226 [in English].
16. Shannon McClintock Miller. *Padlet*. Retrieved from: <https://padlet.com/shannonmmiller> [in English].

Стаття надійшла до редакції 10.03.2026
Отримано після доопрацювання 14.04.2026
Прийнято до друку 23.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

УДК 025.4:003.29

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362092

Цитування:

Збанацька О. М. Міжнародні ідентифікатори як засоби організації інформації в бібліотечному середовищі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 14–21.

Zbanatska O. (2026). International Identifiers as means of Organizing Information in the Library Environment. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 14–21 [in Ukrainian].

Збанацька Оксана Миколаївна,
докторка наук з соціальних комунікацій,
професорка, професорка кафедри інформаційної
діяльності та зв'язків з громадськістю
Факультету PR, журналістики та інформаційної
політики Київського національного
університету культури і мистецтв,
головна бібліотекарка відділу лінгвістичного
забезпечення інформаційно-пошукових систем
Національної бібліотеки України
імені Ярослава Мудрого
<https://orcid.org/0000-0003-0413-7576>
ZbanatskaO@i.ua

МІЖНАРОДНІ ІДЕНТИФІКАТОРИ ЯК ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ В БІБЛІОТЕЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мета статті – узагальнити відомості про міжнародні ідентифікатори як засоби організації інформації в бібліотечному середовищі та відобразити їх взаємозв'язки. **Методологія дослідження** ґрунтується на застосуванні загальнонаукових та спеціальних методах пізнання, зокрема системного підходу, наукового аналізу, синтезу, узагальнення, які дозволили виявити, описати та узагальнити відомості про міжнародні ідентифікатори, які побутують у бібліотечному середовищі. **Метод** табличного представлення даних дав змогу упорядкувати ідентифікатори для зручності аналізу; **метод** систематизації допоміг структурувати інформацію; **термінологічний** – окреслити визначення терміна «сутність». **Наукова новизна** статті полягає в актуалізації досліджень з ідентифікації цифрових об'єктів та розширенні уявлень про міжнародні ідентифікатори в бібліотечному середовищі. Показано багаторівневу систему взаємозв'язків ідентифікаторів. **Висновки**. Міжнародні ідентифікатори охоплюють практично всі види інформаційних ресурсів та їхніх творців. Вони є ключовими інструментами для забезпечення унікальності і точності бібліотечних процесів, адже дають змогу однозначно ідентифікувати документи, авторів та організації в різних країнах. Використання ідентифікаторів забезпечує сумісність каталогів і баз даних, що полегшує пошук та обмін даними між системами. Крім того, для наукової комунікації вони є засобом підвищення прозорості та видимості результатів досліджень, адже дозволяють відстежувати авторство, публікації та інституційну належність, а стабільні посилання в цифровому середовищі гарантують тривалу доступність і коректність цитування електронних ресурсів. **Захист авторських прав і прозорість у сфері інтелектуальної власності** – ще одна перевага використання ідентифікаторів. Міжнародні ідентифікатори стають не просто технічними позначками, а засобами організації інформації, що визначають якість і надійність комунікації в бібліотечному середовищі, забезпечують взаємодію у сфері організації інформації і створюють умови для інтеграції бібліотек, архівів, видавництва та цифрових платформ у єдину глобальну мережу.

Ключові слова: бібліотечне середовище, ідентифікатори, кодування інформації, міжнародна ідентифікація, організація інформації, пов'язані дані, сутності, ISBN, ISSN, ISMN, DOI, ORCID, ISNI, VIAF.

Zbanatska Oksana,
Doctor of Sciences in Social Communications, Professor,
Professor, Department of Information Activities and Public Relations,
Faculty of PR, journalism and information policy,
Kyiv National University of Culture and Arts
Chief Librarian, Department of linguistic support of information search systems,
Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine,

INTERNATIONAL IDENTIFIERS AS MEANS OF ORGANIZING INFORMATION IN THE LIBRARY ENVIRONMENT

The purpose of the article is to generalize information about international identifiers as tools for organizing information in the library environment and to demonstrate their interrelationships. The research methodology is based on the application of general scientific and specialized methods of cognition, in particular the systems approach, scientific analysis, synthesis, and generalization, which made it possible to identify, describe, and summarize information on international identifiers used in the library environment. The method of tabular data presentation enabled the structuring of identifiers for the convenience of analysis; the method of systematization facilitated the organization of information; and the terminological method was applied to define the concept of "entity". The scientific novelty of the article lies in updating of the research on the identification of digital objects and expanding the understanding of international identifiers in the library environment. A multilevel system of interrelations among identifiers is demonstrated. Conclusions. International identifiers cover virtually all types of information resources and their creators. They serve as key instruments for ensuring the standardization and accuracy of library processes, as they enable the unambiguous identification of documents, authors, and organizations across different countries. The use of identifiers ensures the interoperability of catalogs and databases, facilitating search and data exchange between systems. Moreover, in scholarly communication, they enhance transparency and visibility of research outputs by enabling the tracking of authorship, publications, and institutional affiliations, while persistent links in the digital environment ensure long-term accessibility and accurate citation of electronic resources. The protection of copyright and transparency in the field of intellectual property constitute an additional advantage of identifier use. International identifiers are thus not merely technical labels but effective means of organizing information that determine the quality and reliability of communication in the library environment, support interaction in the field of information organization, and create conditions for the integration of libraries, archives, publishers, and digital platforms into a unified global network.

Keywords: library environment, identifiers, information encoding, international identification, information organization, linked data, entities, ISBN, ISSN, ISMN, DOI, ORCID, ISNI, VIAF.

Актуальність теми дослідження. Розвиток цифрових технологій та глобалізація інформаційних потоків поставили перед бібліотеками нові виклики: як організувати інформацію, що поширюється миттєво й у великих обсягах, щоб забезпечити її уніфікованість, точність та доступність у світовому інформаційному просторі. Відповіддю на ці виклики стали міжнародні ідентифікатори – стандартизовані коди, що забезпечують уніфікованість, стандартизацію та взаємодію між різними інформаційними системами, дозволяючи уникати дублювання, плутанини та втрати даних. Вони допомагають організувати інформацію в бібліотечному середовищі і однозначно визначати документ, автора, організацію та інші об'єкти інформаційного простору.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання міжнародної ідентифікації в бібліотечному середовищі не часто потрапляли в поле зору науковців. Основна проблематика охоплювала тематику міжнародних ідентифікаторів видань (ISBN, ISSN, ISMN), цифрових об'єктів (DOI), авторів (ORCID, ISNI), організацій (ISIL).

Оглядом інформацію щодо міжнародних ідентифікаторів надано І. Соколовою [20]. Зокрема, особливу увагу дослідниця приділила ідентифікаторам, введеним національними стандар-

тами України з 1 січня 2019 р.

Більша частина публікацій в царині міжнародних ідентифікаторів присвячена Міжнародному стандартному номеру книги (ISBN). На сторінках «Вісника Книжкової палати» починаючи з 1998 року І. Погореловська періодично висвітлювала питання ISBN [12; 14; 15; 17]. Також вона є укладачем низки перевиданих інструкцій про порядок надання Міжнародного стандартного номера книги (ISBN) в Україні [6–8].

Міжнародний стандартний номер нотного видання (ISMN) досліджували С. Божок [4], І. Погореловська [13, 16]. Цифровому ідентифікатору об'єкта (DOI) присвячено публікації Н. Самохіної [18; 19], Д. Соловяненка [21], Т. Ярошенко [22].

Профіль науковця в системах ідентифікації представлено у працях О. Бичко [3], Т. Костирко та І. Бондар [11]. Міжнародні ідентифікатори в авторитетних файлах стали об'єктом дослідження С. Коваленко [10], О. Ісаєвої, М. Дорош та Т. Власової [9]; для бібліотек і пов'язаних із ними установ (ISIL) – Г. Безпалої [2]. Зазначені поодинокі публікації не дають повної картини наявних на сьогодні в бібліотечному середовищі міжнародних ідентифікаторів.

Мета статті – узагальнити відомості про

міжнародні ідентифікатори як засоби організації інформації в бібліотечному середовищі та відобразити їх взаємозв'язки.

Виклад основного матеріалу. Опрацювання документів в бібліотеках має давню історію, і об'єкти опрацювання також мали різні термінологічні позначення. Це були такі позначення, як: «книга», «твори друку», «документи», «ресурси», а сьогодні, створюючи бази даних, бібліотеки звикають до «сутностей». Сутність – будь-який конкретний або абстрактний об'єкт разом зі зв'язками з іншими об'єктами. Сутність в базі даних – це будь-який об'єкт в базі даних, який можна виділити виходячи з суті предметної області для якої розробляється ця база даних [1]. Неформальну модель «сутність-зв'язок» розглянули Д. Буй та Л. Сільвейструк [5].

Вживання терміну «сутність» в бібліотечній сфері пов'язано з опублікуванням у 2010 році RDA (Resource Description and Access; Опис ресурсу та доступ) – стандарту для описової каталогізації, який містить інструкції та рекомендації щодо формулювання бібліографічних даних. Сутність за RDA, – це «абстрактний клас ключових концептуальних об'єктів у всесвіті людського дискурсу, які є предметом інтересу для користувачів метаданих RDA в системі відкриття ресурсів» [29]. У базах даних сутність, – це будь-який об'єкт, «який можна виділити виходячи з суті предметної області для якої розробляється ця база даних» [1]. Розробники баз даних мають правильно виокремлювати сутності. До прикладу, в базі даних архівної установи можна виокремити такі сутності: фондоутворювачі, архівні фонди, довідковий апарат, архівісти, користувачі архівної інформації. Загалом, сутність (інформаційний об'єкт) – це унікально ідентифікований об'єкт, про який зберігається або опрацьовується інформація.

Бібліотеки створюють бази даних з пов'язаною інформацією, сутностями. Саме зв'язки допомагають знаходити потрібні сутності легко і швидко. У бібліотечній сфері зв'язки посідають одне з головних місць в організації інформації. Як от, пов'язують бібліографічний запис в електронному каталозі з книгою на полиці в книгосховищі, автора з книгою, або показують, які книги належать до певного жанру чи серії.

Різноманітні сутності, що стають об'єктами бібліотечного опрацювання, потребують єдиних механізмів ідентифікації, які дозволяють уникати плутанини, забезпечувати точність посилань і підтримувати взаємодію між різними інформаційними системами. Саме цю роль виконують ідентифікатори – індивідуальні, неповторні коди та номери, що гарантують уні-

кальність кожного ресурсу у світовому інформаційному бібліотечному просторі.

Уникнути неоднозначності та забезпечити автоматизований обмін даними допомагають міжнародні ідентифікатори. Міжнародний ідентифікатор – це унікальний код або номер, який присвоюється певному об'єкту (автору, організації, твору, виданню, цифровому ресурсу) для його однозначної ідентифікації у світовому інформаційному просторі.

Основні характеристики міжнародних ідентифікаторів:

- унікальність: кожен код відповідає лише одному об'єкту (наприклад, ISBN для конкретного видання книги);

- стандартизованість: розробляють міжнародні організації (ISO, CrossRef, IFPI тощо), мають чіткі правила формування;

- міжнародне визнання: використовують у бібліотеках, видавництвах, наукових базах даних, музичній та кіноіндустрії;

- інтеграція: дозволяють пов'язувати записи між різними каталогами та базами даних.

У бібліотечній сфері для різних типів об'єктів в якості стандартів використовують такі основні міжнародні ідентифікатори:

- ISBN (International Standard Book Number; Міжнародний стандартний номер книги). Призначений для унікальної ідентифікації книг та видань. Кожне видання книги отримує власний номер [24];

- ISSN (International Standard Serial Number; Міжнародний стандартний номер серіального видання). Використовується для ідентифікації періодичних видань (журналів, газет, серійних публікацій) [26];

- ISMN (International Standard Music Number; Міжнародний стандартний номер нотного видання). Використовується для ідентифікації музичних видань (нот) [25];

- DOI (Digital Object Identifier; Цифровий ідентифікатор об'єкта). Використовується для постійної та унікальної ідентифікації об'єктів інтелектуальної власності будь-якого типу [23];

- ORCID (Open Researcher and Contributor ID; Відкритий ідентифікатор дослідника та автора). Використовується для унікальної ідентифікації авторів і учасників наукової комунікації [28];

- ISNI (International Standard Name Identifier; Міжнародний стандартний ідентифікатор назв) [27]. Використовується для унікальної ідентифікації «осіб, які причетні до створення, поширення, або відтворення творів у будь-якій формі (авторів текстів, музичних та художніх творів, дослідників, видавців, виконавців музич-

них творів та ін.). У випадку, якщо автор підписує свої твори псевдонімом, він може зареєструвати ISNI як на своє ім'я, так і на кожний зі своїх псевдонімів» [20, 112–113]. Забезпечує зв'язок між автором і його публікаціями, грантами, проектами;

– VIAF (Virtual International Authority File; Віртуальний міжнародний авторитетний файл). Об'єднує національні авторитетні файли бібліотек для унікальної ідентифікації авторів [30].

Використовують і такі міжнародні ідентифікатори:

– ISRC (International Standard Recording Code; Міжнародний стандартний код запису). Використовується для ідентифікації окремих звукових записів та музичних відеозаписів;

– ISWC (International Standard Musical Work Code; Міжнародний стандартний код музичних творів). Використовується для ідентифікації музичних творів як об'єктів авторського права;

– ISAN (International Standard Audiovisual Number; Міжнародний стандартний аудіовізуальний номер). Використовується для ідентифікації аудіовізуальних творів (фільмів, телепередач, відео);

– ISTC (International Standard Text Code; Міжнародний стандартний текстовий код). Призначений для текстових творів (літературних, драматичних), незалежно від їхніх видань чи форматів;

– ISRN (International Standard Report Number; Міжнародний стандартний номер технічного звіту). Використовується для ідентифікації організації і зберігання технічних звітів та препринтів (як опублікованих, так і не опублікованих);

– ISCI (International standard collection identifier; Міжнародний стандартний ідентифікатор колекцій). Використовується для ідентифікації бібліотечних і архівних фондів, електронних бібліотек, будь-яких колекцій документів;

– ISLI (International standard link identifier; Міжнародний стандартний ідентифікатор посилань). Містить «основні засади функціонування міжнародної служби реєстрації зв'язків між будь-якими витворами людської діяльності (документами, художніми творами, аудіо- і відеоматеріалами), їхніми творцями, а також обставинами створення та використання, наприклад, час або місце» [20, с. 113];

– GRID (Global Research Identifier Database; Глобальна база даних ідентифікаторів досліджень). Використовується для ідентифікації наукових організацій (університетів, дослідницьких інститутів);

– ROR (Research Organization Registry; Реєстр дослідницьких організацій). Сучасний відкритий реєстр для ідентифікації наукових організацій, часто використовується разом з ORCID для дослідників і DOI для результатів досліджень;

– ISIL (International Standard Identifier for Libraries and Related Organizations; Міжнародний стандартний ідентифікатор для бібліотек і пов'язаних із ними організацій). Використовується для ідентифікації організації упродовж усього її існування і призначений для бібліотек, архівів, музеїв та організацій, які з ними взаємодіють, спрощує доступ до їхніх записів, документів та послуг;

– IPI (Interested Parties Information; Інформація про зацікавлені сторони). Використовується для ідентифікації правовласників у сфері музики та авторських прав.

Узагальнена інформація про ідентифікатори представлена в Таблиці 1.

Таке кодування забезпечує точну ідентифікацію різних типів інформаційних ресурсів та їхніх творців, адже міжнародні ідентифікатори взаємодіють між собою.

До прикладу, у бібліотеці автор має ISNI та ORCID; його монографія або стаття отримує ISTC як твір; конкретне видання монографії має ISBN; якщо стаття опублікована у науковому журналі, то отримує DOI, а журнал має ISSN. Усі ці дані зв'язуються між собою через каталоги, що забезпечує точність ідентифікації.

Утворюється багаторівнева система: Автори/організації → Твори → Видання → Цифрові об'єкти. Кожен елемент системи має свої ідентифікатори:

1. Автори/організації ідентифікуються через ORCID, GRID, ISNI, VIAF, ROR. Це дозволяє бібліотекам і науковим базам даних однозначно пов'язати особу з її творами чи установою.

2. Твори, а саме (інтелектуальний зміст) отримують коди ISWC (музика), ISTC (тексти), ISAN (фільми), ISRC (записи). Це рівень «ідеї» чи «твору», незалежний від конкретного видання.

3. Видання (матеріальні носії) ідентифікуються через ISBN (книги), ISSN (журнали), ISMN (ноти). Це рівень «продукту», який можна придбати та каталогізувати.

4. Цифрові об'єкти отримують DOI, що забезпечує постійне посилання на електронні ресурси (статті, дані, звіти).

У цій системі кожен рівень має власні стандарти, але всі ці інструменти пов'язані між собою, утворюють цілісну систему і формують основу сучасної системи знань.

Ідентифікатори об'єктів інформаційної сфери

Ідентифікатор	Тип об'єкта	Сфера застосування	Приклад використання
ISBN	Книги	Видавнича справа, бібліотеки	Книга отримує ISBN для обліку та продажу
ISSN	Періодика	Журнали, серії, бібліотеки	Журнал має ISSN для каталогізації
ISMN	Ноти	Музичні видання	Видання нот отримує ISMN
ISRC	Звукові записи	Музична індустрія	Трек має ISRC для роялті та обліку
ISWC	Музичні твори	Авторське право	Композиція зареєстрована з ISWC
ISAN	Аудіовізуальні твори	Кіно, телебачення	Фільм отримує ISAN для обліку прав
ISTC	Текстові твори	Література, сценарії	Роман має ISTC незалежно від видання
ISRN	Технічні звіти, препринти, дисертації	Науково-технічна інформація	Технічний звіт отримує ISRN для каталогізації
ISCI	Колекції	Бібліотечна, архівна справа, будь-які колекції документів	Система метаданих у видавництві застосовує ISCI для зв'язку ISBN та DOI
DOI	Цифрові об'єкти	Наукові статті, дані	Стаття в репозитарії має DOI
ORCID	Науковці	Академічні публікації, гранти	Університет додає ORCID до профілю викладача
ISNI	Автори, організації	Універсальна ідентифікація творців	Бібліотека пов'язує автора з його творами у каталозі
VIAF	Автори	Бібліотеки, авторитетні файли	Бібліотека узгоджує імена авторів через VIAF
ISLI	Посилання; зв'язки між об'єктами	Міжнародна служба реєстрації зв'язків	Бібліотека використовує ISLI, щоб пов'язати електронну статтю з друкованим виданням
GRID / ROR	Організації	Наукові установи	Університет має ROR для зв'язку з публікаціями
ISIL	Бібліотеки та пов'язані з ними організації	Бібліотечна, архівна, музейна справа, постачальники, видавці	ISIL ідентифікує бібліотеку або пов'язану з нею організацію, або один з її підпорядкованих підрозділів, який відповідає за дію або послугу в інформаційному середовищі
IPI	Автори, правовласники (музична індустрія)	Управління авторськими правами, роялті	Композитор зареєстрований у базі IPI для отримання винагороди за використання твору

Наукова новизна статті полягає в актуалізації досліджень з ідентифікації цифрових об'єктів та розширенні уявлень про міжнародні ідентифікатори в бібліотечному середовищі. Показано багаторівневу систему взаємозв'язків ідентифікаторів.

Висновки. Існує велика система міжнародних ідентифікаторів, які разом охоплюють практично всі види інформаційних ресурсів та їхніх творців – від книг і музики до науковців та організацій. Вони є ключовими інструментами для забезпечення уніфікації та точності бібліотечних процесів, адже дозволяють однозначно ідентифікувати документи, авторів та організації в

різних країнах. Правильне застосування ідентифікаторів запобігає дублюванню даних та підвищує якість каталогізації.

Використання ідентифікаторів забезпечує сумісність каталогів і баз даних, що полегшує пошук та обмін даними між системами. Крім того, для наукової комунікації вони є засобом підвищення прозорості та видимості результатів досліджень, адже дозволяють відстежувати авторство, публікації та інституційну належність, а стабільні посилання у цифровому середовищі гарантують довготривалу доступність та коректність цитування електронних ресурсів. Захист авторських прав і прозорість у сфері інтелектуа-

льної власності, – ще одна перевага використання ідентифікаторів.

Отже, міжнародні ідентифікатори стають не просто технічними позначками, а засобами організації інформації, що визначають якість і

надійність комунікації в бібліотечному середовищі, вони забезпечують взаємодію у сфері організації інформації, і створюють умови для інтеграції бібліотек, архівів, видавництв та цифрових платформ у єдину глобальну мережу.

Список використаних джерел

1. Бази даних. Підтипи сутностей. Супертуп. Приклад. Переваги та недоліки застосування підтипів сутностей. *BestProg*. 2019. URL: <https://www.bestprog.net/uk/2019/01/27/entity-subtypes-supertype-example-advantages-and-disadvantages-of-using-subtypes-of-entities-ua/> (дата звернення: 13.03.2026).
2. Беспала Г. Імплементация міжнародного стандартного ідентифікатора для бібліотек і пов'язаних із ними установ (ISIL) у роботу бібліотек німецькомовного простору (Німеччина, Швейцарія, Австрія). *Наукові праці Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 56. С. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.56.013>.
3. Бичко О. Профіль науковця в системах ідентифікації як показник іміджу вченого: роль бібліотеки університету. *Бібліотека у цифрову епоху: історія та тенденції розвитку* : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю Наук. б-ки Хмельн. нац. ун-ту, 19–20 жовт. 2022 р. Хмельницький, 2022. С. 34–40.
4. Божок С. ISMN – Міжнародний стандартний номер нотного видання. *Вісник Книжкової палати*. 2007. № 11. С. 13–15.
5. Буй Д. Б., Сільвейструк Л. М. Формалізація моделі «сутність-зв'язок» : монографія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2011. 175 с. URL: <https://csc.knu.ua/en/library/books/bui-silveistruk-33.pdf> (дата звернення: 13.03.2026).
6. Інструкція про порядок надання Міжнародного стандартного номера книги (ISBN) в Україні : (зі змінами і допов., внесеними в 2011 р.) / Держ. наук. установа «Книжкова Палата України ім. І. Федорова» ; уклад. І. О. Погореловська. Київ : Кн. палата України, 2011. 23 с.
7. Інструкція про порядок надання Міжнародного стандартного номера книги (ISBN) в Україні / Держ. наук. установа «Книжк. палата України ім. І. Федорова» ; уклад. І. О. Погореловська. Вид. 2-е, зі змінами і допов., внесеними в 2012 р. Київ : Кн. палата України, 2012. 23 с.
8. Інструкція про порядок надання Міжнародного стандартного номера книги (ISBN) в Україні / Держ. наук. установа «Книжк. палата України ім. І. Федорова» ; уклад.: І. О. Погореловська. Вид. 4-те, зі змінами. Київ : Книжк. палата України, 2013. 23 с.
9. Ісаєва О., Дорош М., Власова Т. Міжнародні ідентифікатори в авторитетних файлах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як засіб інтернаціоналізації науки. *Бібліотечний вісник*. 2022. № 1. С. 16–28. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2022.01.016>.
10. Коваленко С. Г. Авторитетний файл «колективні автори» як засіб ідентифікації і репрезентації наукової установи та міжбібліотечної корпоративної взаємодії. *Бібліотека. Наука. Комунікація: 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 листоп. 2018 р.) Київ, 2018. С. 395–402.
11. Костирко Т. М., Бондар І. В. Профіль науковця в системах ідентифікації як показник публікаційної вченого: роль бібліотеки університету. *Бібліотечний Меркурій*. 2023. № 2 (30). С. 113–124. DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2023.2\(30\).291812](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2023.2(30).291812).
12. Погореловська І. Відділ ISBN (до 80-річчя Книжкової палати України). *Вісник Книжкової палати*. 1998. № 11. С. 3.
13. Погореловська І. Міжнародна система стандартної нумерації книг (ISBN) та Міжнародна система стандартної нумерації нотних видань (ISMN): перспективи розвитку. *Вісник Книжкової палати*. 2017. № 12. С. 34–40.
14. Погореловська І. Місце ISBN у сучасному інформаційному просторі. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 11. С. 9–15.
15. Погореловська І. Проблеми впровадження та функціонування системи ISBN. *Вісник Книжкової палати*. 2006. № 12. С. 19–22.
16. Погореловська І. Процес впровадження 13-значної Міжнародної системи стандартної нумерації нотних видань (ISMN) триває. *Вісник Книжкової палати*. 2008. № 11. С. 4–6.

17. Погореловська І. Щорічні збори з питань ISBN, ISMN та ISSN у Туреччині. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 1. С. 7–10.
18. Самохіна Н., Кудименко Л., Мартинюк О. Бібліотечні наукові видання в системі унікальних цифрових ідентифікаторів. *Наукові праці Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 56. С. 317–331.
19. Самохіна Н. Ф., Кудименко Л. Г., Мартинюк О. М. Присвоєння цифрового ідентифікатора DOI науковим виданням НБУВ. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху* : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.). Т. 1. Київ, 2019. С. 372–377.
20. Соколова І. В. Упровадження міжнародних стандартних ідентифікаторів у вітчизняній бібліотечно-інформаційній сфері. *Бібліотека. Наука. Комунікація: розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації* : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 115–118.
21. Соловяненко Д. Цифровий ідентифікатор об'єкта (DOI): «ISBN суспільства знань» [міжнародна стандартизація]. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 4. С. 3–15.
22. Ярошенко Т. Про CrossRef, DOI, OpenURL та інші інновації в епоху електронних журналів: що, чому, як, навіщо? *Бібліотечний форум України*. 2009. № 1. С. 26–29.
23. DOI Foundation. 2026. URL: <https://www.doi.org/> (дата звернення: 05.03.2026).
24. International ISBN Agency. 2014–2026. URL: <https://www.isbn-international.org/> (дата звернення: 05.03.2026).
25. International ISMN Agency. 2026. URL: <https://ismn-international.org/> (дата звернення: 05.03.2026).
26. International Standard Serial Number. International Centre. 2011–2025. URL: <https://www.issn.org/understanding-the-issn/what-is-an-issn/> (дата звернення: 05.03.2026).
27. ISNI. URL: <https://isni.org/> (дата звернення: 05.03.2026).
28. ORCID. URL: <https://orcid.org/> (дата звернення: 05.03.2026).
29. RDA. Resource Description and Access. Toolkit. 2010–2026. URL: <https://www.rdatoolkit.org> (дата звернення: 13.03.2026).
30. VIAF. OCLC. 2010–2025. URL: <https://viaf.org/en> (дата звернення: 05.03.2026).

References

1. Databases. Entity subtypes. Supertype. Example. Advantages and disadvantages of using entity subtypes (2019). *BestProg*. Retrieved from: <https://www.bestprog.net/uk/2019/01/27/entity-subtypes-supertype-example-advantages-and-disadvantages-of-using-subtypes-of-entities-ua/> [in Ukrainian].
2. Bezpala, H. (2019). Implementation of the International Standard Identifier for Libraries and Related Institutions (ISIL) in the work of libraries in the German-speaking area (Germany, Switzerland, Austria). *Academic Papers of the Vernadsky National Library of Ukraine*, 56, 13–20 [in Ukrainian].
3. Bychko, O. (2022). Scientist profile in identification systems as an indicator of the image of a scientist: the role of the university library. *Library in the digital age: history and development trends: materials of the scientific-practical conference, dedicated to the 60th anniversary of the Scientific Library of Khmelnytskyi National University, October 19–20* (pp. 34–40) [in Ukrainian].
4. Bozhok, S. (2007). ISMN – International Standard Music Number. *Bulletin of the Book Chamber*, 11, 13–15 [in Ukrainian].
5. Bui, D. B., & Silvestruk L. M. (2011). Formalization of the «entity-relationship» model: monograph / Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv: VPC «Kyiv. University», 175. Retrieved from: <https://csc.knu.ua/en/library/books/bui-silvestruk-33.pdf> [in Ukrainian].
6. Pohorelovska, I. O. (Comp.) (2011). Instructions on the procedure for providing the International Standard Book Number (ISBN) in Ukraine: (with amendments and additions made in 2011). Kyiv: Book Chamber of Ukraine, 23 [in Ukrainian].
7. Pohorelovska, I. O. (Comp.) (2012). Instructions on the procedure for providing an International Standard Book Number (ISBN) in Ukraine. 2nd edition, with amendments and additions made in 2012). Kyiv: Book Chamber of Ukraine, 23 [in Ukrainian].
8. Pohorelovska, I. O. (Comp.) (2013). Instructions on the procedure for providing an International Standard Book Number (ISBN) in Ukraine. 4th edition, with changes. Kyiv: Book Chamber of Ukraine, 23 [in Ukrainian].

9. Isaieva, O., Dorosh, M., & Vlasova T. (2022). International identifiers in authoritative files of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine as a means of internationalizing science. *Bibliotechnyi Visnyk*, 1, 16–28 [in Ukrainian].
10. Kovalenko, S. H. (2018). Authoritative file «collective authors» as a means of identification and representation of a scientific institution and interlibrary corporate interaction. *Library. Science. Communication: 100th anniversary of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: materials of the international scientific conference* (Kyiv, November 6–8, 2018) (pp. 395–402) [in Ukrainian].
11. Kostyrko, T. M., & Bondar, I. V. (2023). Scientist profile in identification systems as an indicator of a scientist's publication: the role of the university library. *Library Mercury*, 2 (30), 113–124 [in Ukrainian].
12. Pohorelovska, I. (1998). ISBN Department [to the 80th anniversary of the Book Chamber of Ukraine]. *Bulletin of the Book Chamber*, 11, 3 [in Ukrainian].
13. Pohorelovska, I. (2017). International Standard Book Numbering System (ISBN) and International Standard Sheet Music Numbering System (ISMN): Development Prospects. *Bulletin of the Book Chamber*, 12, 34–40 [in Ukrainian].
14. Pohorelovska, I. (2014). The place of ISBN in the modern information space. *Bulletin of the Book Chamber*, 11, 9–15 [in Ukrainian].
15. Pohorelovska, I. (2006). Problems of implementation and functioning of the ISBN system. *Bulletin of the Book Chamber*, 12, 19–22 [in Ukrainian].
16. Pohorelovska, I. (2008). The process of implementing the 13-digit International Standard Music Numbering System (ISMN) is ongoing. *Bulletin of the Book Chamber*, 11, 4–6 [in Ukrainian].
17. Pohorelovska, I. (2015). Annual Meeting on ISBN, ISMN and ISSN in Turkey. *Bulletin of the Book Chamber*, 1, 7–10 [in Ukrainian].
18. Samokhina, N., Kudymenko, L., & Martyniuk, O. (2019). Library scientific publications in the system of unique digital identifiers. *Academic Papers of the Vernadsky National Library of Ukraine*, 56, 317–331 [in Ukrainian].
19. Samokhina, N., Kudymenko, L., & Martyniuk, O. (2019). Assignment of a digital identifier DOI to scientific publications of the National Library of Ukraine. *Library. Science. Communication: current trends in the digital age: materials of the international scientific conference* (Kyiv, October 8–10, 2019) (1, pp. 372–377) [in Ukrainian].
20. Sokolova, I. V. (2020). Introduction of international standard identifiers in the domestic library and information sphere. *Library. Science. Communication: development of library and information potential in the context of digitalization: materials of the international scientific conference* (Kyiv, October 6–8, 2020) (pp. 115–118) [in Ukrainian].
21. Solovianenko, D. (2009). Digital Object Identifier (DOI): «ISBN of the Knowledge Society» [international standardization]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 4, 3–15 [in Ukrainian].
22. Iaroshenko, T. (2009). About CrossRef, DOI, OpenURL and other innovations in the era of electronic journals: what, why, how, why? *Library Forum of Ukraine*, 1, 26–29 [in Ukrainian].
23. DOI Foundation (2026). Retrieved from: <https://www.doi.org/> [in English].
24. International ISBN Agency. (2026). Retrieved from: <https://www.isbn-international.org/> [in English].
25. International ISMN Agency. (2026). Retrieved from: <https://ismn-international.org/> [in English].
26. International Standard Serial Number. International Centre. (2025). Retrieved from: <https://www.issn.org/understanding-the-issn/what-is-an-issn/> [in English].
27. ISNI. (2026). Retrieved from: <https://isni.org/> [in English].
28. ORCID. (2026). Retrieved from: <https://orcid.org/> [in English].
29. RDA. Resource Description and Access. Toolkit. (2026). Retrieved from: <https://www.rdatoolkit.org> [in English].
30. VIAF. OCLC. (2025). Retrieved from: <https://viaf.org/en> [in English].

Стаття надійшла до редакції 12.03.2026
Отримано після доопрацювання 15.04.2026
Прийнято до друку 24.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

УДК 02:001.8

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362093

Цитування:

Матвієнко О. В., Цивін М. Н.. Поліпарадигмальність як системна характеристика сучасного бібліотекознавства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 22–28.

Matvienko O., Tsyvin M. (2026). Polyparadigmaticity as a Systemic Characteristic of Contemporary Library and Information Science. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 22–28 [in Ukrainian].

Матвієнко Оксана Володимирівна,
доктор педагогічних наук,
кандидат технічних наук, професор,
професор кафедри інформаційної діяльності та
в'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-5772-848X>
oxmix2017@gmail.com

Цивін Михайло Наумович,
кандидат технічних наук, доцент,
<https://orcid.org/0000-0003-0312-5805>
tsyvin2012@gmail.com

ПОЛІПАРАДИГМАЛЬНІСТЬ ЯК СИСТЕМНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА

*Метою роботи є теоретичне обґрунтування поліпарадигмальності бібліотекознавства як закономірного етапу розвитку цієї наукової дисципліни. **Методологічну основу** дослідження становить парадигмальний підхід, що дозволяє аналізувати бібліотекознавство як систему взаємодіючих теоретичних орієнтацій. У процесі дослідження застосовано: аналіз і синтез – для узагальнення вітчизняних і зарубіжних підходів до трактування парадигми в гуманітарних і бібліотечно-інформаційних науках; структурно-функціональний метод – для типологізації основних парадигм бібліотекознавства відповідно до сегментів бібліотечної діяльності; метод теоретичного моделювання – для концептуалізації поліпарадигмальності як системної характеристики галузі. **Наукова новизна** дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні поліпарадигмальності бібліотекознавства як системної та закономірної характеристики розвитку галузі. Уточнено зміст поняття «поліпарадигмальність» у контексті бібліотекознавства як форми взаємодоповнюваного співіснування кількох дослідницьких орієнтацій; систематизовано основні парадигми бібліотекознавства на основі структурно-функціонального критерію; доведено, що розвиток галузі має кумулятивно-інтегративний, а не революційно-заміщувальний характер; обґрунтовано доцільність розгляду взаємодії парадигм як комплементарної моделі наукового розвитку. **Висновки.** Бібліотекознавство функціонує як поліпарадигмальна система, що об'єднує документну, інформаційну, когнітивно-користувацьку, соціокомунікаційну, культурно-соціальну, цифрову та інституційно-управлінську дослідницькі орієнтації. Поліпарадигмальність галузі зумовлена багатовимірністю об'єкта дослідження, функціональною поліструктурністю бібліотеки, міждисциплінарною інтегративністю та еволюційним характером розвитку наукового знання. На відміну від класичної моделі зміни парадигм, яку запропонував Т. Кун, розвиток бібліотекознавства характеризується співіснуванням і взаємодоповненням різних теоретичних орієнтацій. Поліпарадигмальний підхід має методологічне значення для подальших досліджень, оскільки орієнтує на інтеграцію кількісних і якісних методів, застосування комплексних дослідницьких підходів та всебічний аналіз бібліотечної діяльності в умовах цифрової трансформації.*

Ключові слова: поліпарадигмальність, бібліотекознавство, парадигмальний підхід, наукова парадигма, структурно-функціональний аналіз, міждисциплінарність, цифрова трансформація, сумісність парадигм.

*Matvienko Oksana,*Doctor of Pedagogical Sciences, PhD in Technical Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts*Tsyvin Mykhailo,*

PhD in Technical Sciences, Associate Professor

POLYPARADIGMATICITY AS A SYSTEMIC CHARACTERISTIC OF CONTEMPORARY LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE

Purpose of the study. The aim of this work is to provide a theoretical substantiation of the polyparadigmatic nature of library and information science as a regular stage in the development of this scientific discipline. **Research methodology.** The methodological framework of the study is based on the paradigm approach, which makes it possible to analyze library and information science as a system of interacting theoretical orientations. The following methods were employed: analysis and synthesis—to generalize domestic and international approaches to the interpretation of the paradigm in the humanities and in library and information science; the structural-functional method—to typologize the main paradigms of library and information science in accordance with the segments of library activity; and the method of theoretical modeling—to conceptualize polyparadigmaticity as a systemic characteristic of the field. **Scientific novelty.** The scientific novelty of the study lies in the theoretical substantiation of the polyparadigmatic nature of library and information science as a systemic and regular characteristic of the field's development. The content of the concept of "polyparadigmaticity" has been clarified in the context of library and information science as a form of mutually complementary coexistence of several research orientations; the main paradigms of library and information science are systematized on the basis of the structural-functional criterion; it is demonstrated that the development of the field has a cumulative-integrative rather than a revolutionary-substitutive character; and the expediency of considering paradigm interaction as a complementary model of scientific development is substantiated. **Conclusions.** Library and information science functions as a polyparadigmatic system that integrates documentary, informational, cognitive-user, socio-communicative, cultural-social, digital, and institutional-managerial research orientations. The polyparadigmatic nature of the field is determined by the multidimensionality of its object of study, the functional polystructurality of the library, interdisciplinary integrativity, and the evolutionary character of scientific knowledge development. In contrast to the classical model of paradigm shifts proposed by Thomas Kuhn, the development of library and information science is characterized by the coexistence and mutual complementarity of different theoretical orientations. The polyparadigmatic approach has methodological significance for further research, as it orients scholars toward the integration of quantitative and qualitative methods, the application of comprehensive research approaches, and a holistic analysis of library activities in the context of digital transformation.

Keywords: polyparadigmaticity; library and information science; paradigm approach; scientific paradigm; structural-functional analysis; interdisciplinarity; digital transformation; paradigm compatibility.

Актуальність теми дослідження. Сучасне бібліотекознавство розвивається в умовах глибоких трансформацій наукової комунікації, інформаційної інфраструктури та соціокультурних практик, що зумовлює ускладнення його предметного поля й методологічних засад. Бібліотека дедалі частіше постає як багатофункціональний соціальний інститут, платформа знань, комунікаційний посередник і суб'єкт цифрових та освітніх процесів. Така багатовимірність об'єкта дослідження актуалізує потребу теоретичного осмислення наукових підходів, у межах яких здійснюється його пізнання.

Статусу загально визнаної теоретико-методологічної моделі репрезентації динаміки наукового знання набула концепція наукової

парадигми Т. Куна [3], яку він визначив як «визнані всіма наукові досягнення, що протягом певного часу дають модель постановки проблем і їхніх розв'язок науковому співтовариству» [3, 9], зазначаючи, що «...наукові революції – це такі некумулятивні епізоди розвитку науки, під час яких стара парадигма заміщується цілком або частково новою парадигмою, несумісною зі старою» [3, 106].

Отже, у концепції Т. Куна розвиток науки постає як процес зміни домінантних теоретико-методологічних рамок, які структурують дослідницьке бачення, визначають нормативні зразки наукової діяльності та окреслюють допустимі способи постановки й розв'язання проблем. Водночас подальша еволюція гуманітарного знання

засвідчила, що в окремих галузях можливе не лише революційне витіснення однієї парадигми іншою, а й їхнє тривале співіснування, взаємодія та функціональна диференціація.

Трансформації сучасного інформаційного та соціокультурного середовища спричиняють ускладнення предметного поля бібліотекознавства та спонукають до переосмислення його методологічних засад. У цих умовах традиційні монопарадигмальні підходи виявляються недостатніми для пояснення багатомірності бібліотечної діяльності. Натомість виникає потреба теоретичного обґрунтування поліпарадигмальності бібліотекознавства як закономірної характеристики його розвитку. Звернення до концепції наукової парадигми, яку започаткував Т. Кун, та посткунівських інтерпретацій у гуманітарному знанні створює методологічне підґрунтя для осмислення співіснування кількох дослідницьких орієнтацій у межах наукової дисципліни.

Отже, актуальність дослідження полягає в необхідності концептуалізації поліпарадигмальності бібліотекознавства як системної властивості сучасного наукового дискурсу.

Аналіз досліджень і публікацій. У сучасних гуманітарних і соціальних науках концепція наукової парадигми Т. Куна зазнає переосмислення, що створює підґрунтя для визнання множинності парадигм та їх одночасного співіснування в межах однієї галузі знань.

Дослідники звертають увагу на специфіку парадигмального підходу у гуманітарних науках. Так, О. Рупташ [5] зазначає, що «...недостатньо вивченими залишаються підстави для застосування парадигмального підходу в філософії гуманітарних наук, легітимність використання терміну «парадигма» в кунівському значенні, а також варіанти його тлумачень у гуманітарному знанні» [5, 23], наголошуючи, що: «...поняття «парадигма» набуває нових смислових відтінків, коли мовиться про сферу гуманітарного знання й окреслення рис гуманітарної парадигми. Гуманітарні науки схильні до запозичення термінів і концептів, адаптуючи їх до контексту своїх дисциплін. Під парадигмою часто мають на увазі (особливо в педагогіці, психології, соціології та інших царинах гуманітарного знання) не єдину домінуючу теорію, а одну з кількох провідних теорій у певній галузі чи дисципліні. Тобто припускається, що гуманітарні науки за своєю сутністю – поліпарадигмальні або мультипарадигмальні» [5, 24].

У статті О. Афанасьєва [1] аналізуються методологічні конструкти, побудовані навколо поняття «парадигма» у контексті гуманітарного знання. Всупереч ідеї Т. Куна про боротьбу і ви-

тиснення парадигм, стверджується можливість їх співіснування в культурі та науці, у тому числі, в руслі принципу додатковості.

Звернення до парадигмального підходу в бібліотекознавстві постає як логічний крок методологічного осмислення специфіки галузі, зумовленої багатомірністю її об'єкта та міждисциплінарним характером наукового знання, і водночас слугує методологічною основою аналізу теоретичних моделей, еволюції наукового знання та трансформацій бібліотечної діяльності й професійних практик.

Звернімо увагу на статтю І. Давидової [2], у якій дослідниця обґрунтовує сутність когнітивно-комунікаційної парадигми в бібліотекознавстві, яка ґрунтується на функціональних трансформаціях бібліотек. І. Давидова зазначає, що перспективні орієнтири змін у бібліотечній діяльності полягають у підході до бібліотеки як до виробничої системи і складової інформаційної інфраструктури суспільства, розгортанні діяльності бібліотеки як елементу інформаційного ринку й інтелектуальної економіки на підґрунті виробництва конкурентоспроможних продуктів і послуг інформаційного й когнітивного характеру та підході до бібліотеки як культурної й освітньої установи, яка виконує функції ресурсної бази гуманізації суспільного життя. Дослідниця обґрунтовує, що функціональні зміни в діяльності бібліотек сприяють науково-технічним й організаційно-структурним інноваціям, що зумовлюють не лише функціональні трансформації діяльності бібліотечно-інформаційних установ, але й зміни чинних бібліотекознавчих парадигм.

У предметному полі бібліотекознавчих досліджень також наявні публікації, у яких термін «парадигма» використовується не в строгому кунівському значенні як цілісна система наукових норм, що витісняє попередню внаслідок наукової революції, а у ширшому — як концептуальна модель, стратегічна орієнтація або домінуючий підхід до організації бібліотечної діяльності.

Так, у статті Л. Трачук [6] поняття парадигми фактично позначає управлінсько-сервісну модель розвитку бібліотеки, орієнтовану на потреби користувача, тобто стратегічний вектор трансформації діяльності установи. «парадигма» функціонує у значенні теоретико-практичної моделі або домінуючої концепції розвитку певного напрямку бібліотечної діяльності

У публікації О. Мурашко [4] термін вживається для означення оновлених концептуальних підходів до інформаційно-бібліографічної роботи в умовах цифровізації, тобто як позначення зміни методологічних акцентів і професійних практик.

Праці зарубіжних дослідників спрямовуються на аналіз домінуючих дослідницьких парадигм у бібліотекознавстві з окресленням їх евристичних можливостей та методологічних обмежень.

Так, Д. Боуден і Л. Робінсон [7] наголошують, що бібліотечно-інформаційна наука цілком обґрунтовано має тенденцію застосовувати широкий спектр теоретичних перспектив та емпіричних методів дослідження і вказують на низку всеохоплюючих парадигм: *системна парадигма*, що зосереджена на кількісній оцінці функціонування бібліотечно-інформаційних систем; *когнітивна парадигма*, що зосереджена на особі та її стані знань; *соціально-когнітивна парадигма*, що зосереджена на спільних інформаційних практиках у соціальних групах та інші. Дослідники наголошують, що конкретні теорії та рамки бібліотечно-інформаційної науки можуть бути розташовані в усіх трьох парадигмах, від системоорієнтованої до людиноорієнтованої.

Б. Хйорланд [8], аналізуючи домінантні орієнтації у бібліотечно-інформаційних науках на користувачах («користувачко-орієнтовані» та «когнітивні підходи»), на технологіях («системно-орієнтовані підходи»), на бібліотеці як установі («інституційний підхід») або на управлінських перспективах (наприклад, «управління інформацією»), висуває аргументи на користь бібліографічної парадигми, сфокусованої на документах та інформаційних ресурсах, їх описі, організації, посередництві та використанні.

З огляду на аналіз концепції наукової парадигми Т.Куна, посткунівських інтерпретацій у гуманітарному знанні, а також узагальнення підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників до осмислення парадигм у бібліотекознавстві, можна констатувати наявність методологічних підстав для трактування бібліотекознавства як поліпарадигмальної науки. У зв'язку з цим у подальшому викладі зосередимося на структурному аналізі основних бібліотекознавчих парадигм, логіці їх типологізації та характері взаємодії в межах сучасного наукового дискурсу.

Метою статті є теоретичне обґрунтування поліпарадигмальності бібліотекознавства як закономірного етапу розвитку цієї наукової дисципліни.

Виклад основного матеріалу. Поліпарадигмальність бібліотекознавства ґрунтується на комплексі методологічних, сутнісних та функціональних чинників, що зумовлюють неможливість обмежити осмислення галузі однією концептуальною рамкою. Системно це можна окреслити таким чином:

1. Як багатовимірний об'єкт дослідження бібліотека одночасно є:

- документною системою (фонд, каталог, бібліографічний опис);
- інформаційною системою (ресурси, потоки, інформаційні потреби);
- соціальним інститутом (комунікація, культурна медіація);
- сервісною організацією (обслуговування користувачів);
- культурною та освітньою інституцією.

Специфіка та складність об'єкта дослідження спричиняють виокремлення різних аналітичних ракурсів — документного, інформаційного, когнітивного, соціокомунікаційного, культурно-освітнього та ін.

2. Функціональна поліструктурність бібліотеки.

Бібліотека реалізує комплекс взаємопов'язаних функцій — інформаційну, освітню, культурну, меморіальну, комунікаційну, рекреаційну, кожна з яких задає специфічну логіку її наукового аналізу. Функціональна диференціація діяльності бібліотеки зумовлює формування методологічно різних категоріальних апаратів, методичних підходів і проблемних полів дослідження.

Отже, багатовекторність функціонального призначення бібліотеки об'єктивно спричиняє співіснування кількох парадигм її теоретичного осмислення, що і становить одну з підстав поліпарадигмальності бібліотекознавства.

3. Методологічна інтегративність галузі.

У процесі свого розвитку бібліотекознавство інтегрувало теоретичні підходи й методи соціології, культурології, педагогіки, інформатики, комунікаційних та когнітивних наук, що зумовлює його міждисциплінарний характер і методологічну відкритість. Інтеграція різних наукових традицій спричинила запозичення різноманітних концептуальних моделей, категоріальних систем і дослідницьких інструментів.

У межах парадигмальної концепції Т.Куна розвиток бібліотекознавства не можна описати як послідовну зміну однієї «нормальної науки» іншою. Натомість галузь демонструє співіснування різних дослідницьких програм і теоретичних орієнтацій, які функціонують паралельно, взаємодіють і частково перетинаються. Саме ця інтегративність і кумулятивність розвитку бібліотекознавства становить одну з ключових підстав його поліпарадигмального характеру.

4. Еволюційний характер розвитку галузі.

У розвитку бібліотекознавства нові підходи не витісняли попередні повністю, а функціонували разом із ними, формуючи багатовимірну

сукупність теоретичних орієнтацій. Так, фондоцентрична (документна) логіка зберігається поряд із інформаційною, когнітивно-комунікаційною, цифровою дослідницькими орієнтаціями.

Така кумулятивна та багатовекторна динаміка демонструє, що галузь еволюціонує як поліпарадигмальна система, де різні підходи співіснують і взаємодіють, а не змінюють одна одну в революційно-парадигмальному порядку.

5. Трансформація інформаційного середовища.

Цифровізація, мережеві комунікації та алгоритмічні системи доступу до знань значно розширили предметне поле бібліотекознавства. Сучасна бібліотека розглядається як:

- елемент цифрової інфраструктури;
- вузол соціальних комунікацій;
- платформа для доступу та обміну знаннями.

Ця багатовимірність функцій і ролей робить неможливим застосування монопарадигмальної моделі дослідження, підкреслюючи необхідність поліпарадигмального підходу до аналізу галузі.

Отже, поліпарадигмальність бібліотекознавства ґрунтується на:

- складності та багатовимірності об'єкта дослідження;
- функціональній багатовекторності бібліотеки;
- інтердисциплінарній природі галузі;
- кумулятивному характері її історичного розвитку;
- динаміці інформаційного та цифрового середовища.

У теоретичному вимірі це означає, що бібліотекознавство функціонує як відкрита система наукових підходів, де різні парадигми виконують не конкуруючу, а взаємодоповнювальну роль.

На основі викладених методологічних, сутнісних та функціональних чинників умовно структуруємо основні парадигми бібліотекознавства, виходячи з того, на якому сегменті бібліотечної діяльності зосереджується дослідницька увага.

1. Документна (фондоцентрична) парадигма розглядає бібліотеку як систему формування, збереження та забезпечення доступу до документних ресурсів. Об'єктом дослідження є документи, бібліотечні фонди та процеси їх каталогізації і бібліографування. Фокус спрямований на організацію та збереження колекцій, стандартизацію бібліотечних процесів і розроблення класифікаційних систем. Формування парадигми зумовлене сутнісною складністю об'єкта та історичною

традицією бібліотекознавства.

2. Інформаційна парадигма розглядає бібліотеку як систему обробки, зберігання та поширення інформації. Об'єктом дослідження виступають інформаційні ресурси, потоки даних та інформаційні потреби користувачів. Фокус зосереджується на ефективності інформаційного обслуговування, систематизації знань та доступі до інформаційних ресурсів. Парадигма формується під впливом теорії інформації, системного аналізу та методології інформаційних наук.

3. Когнітивно-користувацька (сервісна) парадигма інтерпретує бібліотеку як сервісно орієнтовану інституцію, що підтримує навчальні, когнітивні та інформаційні потреби користувачів. Об'єктом дослідження є користувачі, їх інформаційні, освітні та культурні запити, а також механізми формування і трансформації цих потреб. Фокус зосереджений на аналізі користувацької поведінки, проектуванні сервісів та підтримці когнітивних процесів. Формування парадигми зумовлене міждисциплінарними підходами та функціональною багатовекторністю бібліотеки.

4. Соціокомунікаційна парадигма розглядає бібліотеку як центр соціальних взаємодій та мережевих комунікацій, інтегрований у життя спільнот. Об'єктом дослідження є соціальні та комунікаційні процеси, взаємодія бібліотеки з користувачами та громадськими групами. Фокус спрямований на розвиток спільнот, цифрові та офлайн комунікації, а також участь бібліотеки у суспільних і культурних процесах. Парадигма формується під впливом міждисциплінарних підходів та трансформації інформаційного середовища.

5. Культурно-соціальна парадигма розглядає бібліотеку як культурний інститут і центр збереження, передачі та популяризації культурної спадщини, інтегрований у соціальне та культурне життя спільнот. Об'єктом дослідження є культурна діяльність, участь у культурних і освітніх процесах, рекреаційні практики та взаємодія з користувачами. Фокус зосереджується на культурній медіації, просвітницькій і рекреаційній діяльності, формуванні культурних компетенцій користувачів. Формування парадигми зумовлене багатовимірністю об'єкта та функціональною поліструктурністю бібліотеки.

6. Цифрова та технологічна парадигма. Розглядає бібліотеку як систему цифрових платформ, інформаційну інфраструктуру та вузол алгоритмічних процесів доступу до знань. Об'єктом дослідження є цифрові платформи, алгоритмічні системи та цифрові колекції. Фокус зосереджується на цифровізації бібліотечних процесів, інтеграції новітніх технологій та опти-

мізації доступу до ресурсів. Парадигма формується під впливом динаміки цифрового середовища, міждисциплінарних підходів та багатовекторності функцій бібліотеки.

7. Інституційно-управлінська парадигма розглядає бібліотеку як соціальний інститут і організаційну систему з певною структурою управління, політикою та стандартами діяльності, що функціонує в умовах конкурентного інформаційного середовища та потребує стратегічного управління, маркетингового позиціонування й інтеграції в національну інформаційно-комунікаційну інфраструктуру. Об'єктом дослідження є організаційна структура, управлінські процеси та стратегічне планування. Фокус спрямований на моделі управління, ефективність організації та стандартизацію процесів. Парадигма формується під впливом функціональної багатовекторності, методологічної інтеграції та динаміки інституційного середовища.

Зауважимо, що зазначені парадигми виділено умовно і вони не претендують на фіксований поділ або встановлення чітких меж між собою, оскільки в реальному науковому аналізі різні підходи взаємопроникають і часто застосовуються комплексно, а жодна з парадигм не існує в «чистому» вигляді. Крім того, ці парадигми радше відображають домінуючі акценти дослідницького осмислення, ніж автономні чи ізольовані теоретичні системи.

Так, у практиці бібліотечної діяльності меморіальна функція поєднується з інформаційною, комунікаційна — з культурно-соціальною, освітня — з сервісною. Відповідно, парадигми функціонують у режимі перетину, взаємопроникнення та взаємодоповнення. Тому запропонована схема слугує інструментом концептуалізації поліпарадигмальності, а не фіксацією остаточної класифікації. Саме така умовність підкреслює відкритість бібліотекознавчого дискурсу та його чутливість до трансформацій функціональних ролей бібліотеки в сучасному соціокультурному й цифровому середовищі.

З огляду на викладене вище можемо констатувати, що поліпарадигмальність бібліотекознавства є іманентною та закономірною характеристикою його розвитку, зумовленою складністю й багатовимірністю об'єкта галузі. Вона постає

як форма організації галузевого знання, що відображає історично зумовлене співіснування, взаємодію та функціональну диференціацію кількох теоретико-методологічних орієнтацій у межах єдиного предметного поля. За таких умов різні парадигмальні підходи (документний, інформаційний, соціокомунікаційний, культурологічний тощо) не послідовно змінюють один одного, а трансформуються, взаємодоповнюються й жоден із них не претендує на вичерпне пояснення бібліотечної реальності.

Наукова новизна дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні поліпарадигмальності бібліотекознавства як системної та закономірної характеристики розвитку галузі. Уточнено зміст поняття «поліпарадигмальність» у контексті бібліотекознавства як форми взаємодоповненого співіснування кількох дослідницьких орієнтацій; систематизовано основні парадигми бібліотекознавства на основі структурно-функціонального критерію; доведено, що розвиток галузі має кумулятивно-інтегративний, а не революційно-заміщувальний характер; обґрунтовано доцільність розгляду взаємодії парадигм як комплементарної моделі наукового розвитку.

Висновки. Бібліотекознавство функціонує як поліпарадигмальна система, що об'єднує документну, інформаційну, когнітивно-користувацьку, соціокомунікаційну, культурно-соціальну, цифрову та інституційно-управлінську дослідницькі орієнтації.

Поліпарадигмальність галузі зумовлена багатовимірністю об'єкта дослідження, функціональною поліструктурністю бібліотеки, міждисциплінарною інтегративністю та еволюційним характером розвитку наукового знання.

На відміну від класичної моделі зміни парадигм, яку запропонував Т. Кун, розвиток бібліотекознавства характеризується співіснуванням і взаємодоповненням різних теоретичних орієнтацій.

Поліпарадигмальний підхід має методологічне значення для подальших досліджень, оскільки орієнтує на інтеграцію кількісних і якісних методів, міждисциплінарні дослідницькі дизайни та комплексний аналіз бібліотечної діяльності в умовах цифрової трансформації.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв О. Гуманітарні парадигми та парадигми гуманітарних наук. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*. 2013. Вип. 663–664. С. 19–26.
2. Давидова І. О. Когнітивно-комунікаційна парадигма в бібліотекознавстві. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2013. Вип. 40. С. 60–70.
3. Кун Т. Структура наукових революцій. Київ : Port-Royal, 2001. 228 с.

4. Мурашко О. С. Нові парадигми традиційної інформаційно-бібліографічної діяльності університетської бібліотеки. *Бібліотечний Меркурій*. 2019. Вип. 2. С. 199–208.
5. Рупташ О. В. Парадигмальний підхід у гуманітарних науках. *Нова парадигма*. 2014. Вип. 122. С. 20–32.
6. Трачук Л. Клієнтоорієнтована парадигма розвитку обласних універсальних наукових бібліотек. *Бібліотечний вісник*. 2016. № 3. С. 10–17.
7. Bawden, D., & Robinson, L. (2016). Library and Information Science. *Jensen, K. B. & Pooley, J. (Eds.), The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*, 1068–1073. UK: Wiley. URL: <https://scispace.com/pdf/library-and-information-science-788b8ri6ef.pdf> (дата звернення: 03.03.2026).
8. Hjørland B. Arguments for 'the bibliographical paradigm'. Some thoughts inspired by the new English edition of the UDC. Proceedings of the Sixth International Conference on Conceptions of Library and Information Science – "Featuring the Future". Vol. 12 No. 4, October, 2007. URL: <https://informationr.net/ir/12-4/colis06.html> (дата звернення: 03.03.2026).

References

1. Afanasiev, O. (2013). Humanitarian paradigms and paradigms of the humanities. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Filosofii*, 663-664, 19-26 [in Ukrainian].
2. Davydova, I.O. (2013). Cognitive-communication paradigm in library science. *Visnyk KhDAK*, 40, 60-70 [in Ukrainian].
3. Kun, T. (2001). *The structure of scientific revolutions*. Kyiv: Port-Royal [in Ukrainian].
4. Murashko, O. S. (2019). New paradigms of traditional information and bibliographic activities of the university library. *Bibliotechnyi Merkurii*, 2, 199-208 [in Ukrainian].
5. Ruptash, O. V. (2014). Paradigmatic approach in the humanities. *Nova paradyhma*, 122, 20-30 [in Ukrainian].
6. Trachuk, L. (2016). Customer-oriented paradigm for the development of regional universal scientific libraries. *Bibliotechnyi visnyk*, 3, 10-17 [in Ukrainian].
7. Bawden, D. & Robinson, L. (2016). Library and Information Science. In: *Jensen, K. B. & Pooley, J. (Eds.), The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*. (pp. 1068-1073). UK: Wiley. Retrieved from <https://scispace.com/pdf/library-and-information-science-788b8ri6ef.pdf> [in English].
8. Hjørland, B. (2007). Arguments for 'the bibliographical paradigm'. Some thoughts inspired by the new English edition of the UDC. Proceedings of the Sixth International Conference on Conceptions of Library and Information Science—"Featuring the Future". Vol. 12 No. 4, October, 2007. Retrieved from <https://informationr.net/ir/12-4/colis06.html> [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.03.2026
Отримано після доопрацювання 10.04.2026
Прийнято до друку 22.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

УДК 027.22:[021:316.7]-044.922:316.77:339.138
DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362095

Цитування:

Горбань Ю. І., Куліш Ю. О., Каракоз О. О. Бібліотеки в контексті концепції «економіки вражень». *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 29–37.

Horban Yu., Kulish Yu., Karakoz O. (2026). Libraries in the Context of the Concept of the «Experience Economy». *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 29–37 [in Ukrainian].

Горбань Юрій Іванович,
кандидат культурології, професор,
завідувач кафедри інформаційної діяльності
та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв
<http://orcid.org/0000-0001-5837-4409>
y.i.gorban@gmail.com

Куліш Юлія Олександрівна,
кандидат наук з соціальних комунікацій,
доцент кафедри артменеджменту
та інформаційних технологій
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<http://orcid.org/0000-0002-9612-5216>
yulia3kulish@gmail.com

Каракоз Олена Олександрівна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної діяльності
та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв
<http://orcid.org/0000-0002-7772-1530>
karakozolena02@gmail.com

БІБЛІОТЕКИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «ЕКОНОМІКИ ВРАЖЕНЬ»

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності застосування концепції «економіки вражень» для аналізу сучасної бібліотечної діяльності, а також у визначенні потенціалу бібліотек як інституцій, здатних створювати цінний користувацький досвід у відповідь на нові суспільні запити. **Методи дослідження.** Застосовано міждисциплінарний підхід, який поєднує теоретичний аналіз концепції «економіки вражень» (Дж. Пайн і Дж. Гілмор) з контекстуальним вивченням трансформацій в бібліотечній сфері. Основними методами є: порівняльно-аналітичний – для зіставлення теоретичних засад економіки вражень із практикою бібліотечної діяльності; контент-аналіз публікацій з українських фахових джерел, присвячених трансформаціям бібліотек у соціокультурному, освітньому та комунікаційному аспектах; метод синтезу – для узагальнення прикладів інституційних змін і їхньої інтерпретації в межах концепції вражень; каузальний аналіз – для встановлення зв'язку між застосуванням елементів «економіки вражень» і зростанням соціального впливу бібліотек у кризовий період. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше здійснено системне теоретичне обґрунтування доцільності застосування концепції «економіки вражень» для аналізу бібліотечної діяльності в українському соціокультурному контексті; запропоновано інтерпретацію бібліотеки як простору створення немонетарного, але цінного користувацького досвіду в межах міждисциплінарної парадигми; розроблено типологію контекстів застосування економіки вражень у бібліотеках (культурний, соціальний, освітній, психологічний, комунікаційно-маркетинговий, економічний), що дає змогу оцінювати їхній вплив на якість життя громади. **Висновки.** Для публічної бібліотеки концепція «економіки вражень» постає не як бізнес-модель у прямому сенсі, а як метафорична рамка, що дає змогу переосмислити роль установи в контексті сучасної культури споживання, очікувань аудиторії та вимог до публічного простору. Вона орієнтує біб-

ліотечну діяльність на створення значущого, емоційного досвіду як засобу залучення, освіти та соціальної інтеграції. Обґрунтуванням застосування концепції «економіки вражень» у бібліотечній справі постає трансформація ролі бібліотек у сучасному соціокультурному середовищі: вони дедалі частіше виходять за межі традиційного функціоналу зберігання та надання інформації і стають просторами емоційного залучення, культурної взаємодії, психологічної підтримки й соціальної згуртованості.

Ключові слова: економіка вражень, соціокультурна трансформація бібліотек, публічні бібліотеки, комунікаційний потенціал бібліотек, соціальний вплив, інноваційні практики, воєнний стан, соціокультурне середовище, цифрова трансформація, користувач.

Horban Yurii,

PhD of Cultural Studies, Professor,
Head of the Department of Information Activities and Public Relations,
Kyiv National University of Culture and Arts

Kulich Yuliia,

PhD in Social Communications,
Associate Professor of the Department of Art Management and Information Technologies
National Academy of Culture and Arts Management

Karakoz Olena,

PhD in History, Associate Professor of the Department of Information Activities and Public Relations,
Kyiv National University of Culture and Arts

LIBRARIES IN THE CONTEXT OF THE CONCEPT OF THE «EXPERIENCE ECONOMY»

*The purpose of this article is to provide a theoretical justification for the applicability of the concept of the “experience economy” to the analysis of contemporary library activities, as well as to determine the potential of libraries as institutions capable of creating valuable user experiences in response to new social demands. **Research methods.** An interdisciplinary approach was used, combining theoretical analysis of the concept of the “experience economy” (J. Pine, J. Gilmore) with a contextual study of transformations in the library sphere. The main methods are: comparative-analytical method – to compare the theoretical foundations of the experience economy with the practice of library activities; content analysis of publications from Ukrainian professional sources devoted to the transformations of libraries in sociocultural, educational, and communicative aspects; the synthesis method – to generalize examples of institutional changes and their interpretation within the concept of impressions; causal analysis – to establish a connection between the application of elements of the “economy of impressions” and the growth of the social influence of libraries during a crisis period. **The scientific novelty** of the study lies in the fact that for the first time a systematic theoretical justification of the feasibility of applying the concept of “experience economy” to the analysis of library activities in the Ukrainian sociocultural context has been carried out; interpretation of the library as a space for creating non-monetary but valuable user experience within the interdisciplinary paradigm; the proposed typology of contexts for applying the experience economy in libraries (cultural, social, educational, psychological, communication and marketing, economic), which allows assessing their impact on the quality of life of the community. **Conclusions.** For a public library, the concept of the “experience economy” is not so much a business model in the strict sense as a metaphorical framework that allows for a rethinking of the institution’s role in the context of contemporary consumer culture, audience expectations, and the demands placed on public spaces. It orients library activities toward creating meaningful, emotional experiences as a means of engagement, education, and social integration. The rationale for applying the concept of the “experience economy” in librarianship lies in the transformation of libraries’ roles within the contemporary sociocultural environment: they are increasingly moving beyond the traditional functions of storing and providing information, instead becoming spaces for emotional engagement, cultural interaction, psychological support, and social cohesion.*

Keywords: experience economy, sociocultural transformation of libraries, public libraries, communication potential of libraries, social impact, innovative practices, martial law, sociocultural environment, digital transformation, user.

Актуальність теми дослідження. Сучасна практика бібліотечної діяльності перебуває у стані динамічної трансформації – реагує на нові суспільні запити, технологічні виклики, адаптується до умов цифрової реальності та актуальних потреб громад. У відповідь на ці процеси бібліотечна наука активно залучається до міждисциплінарного діалогу, інтегруючи концепції з інших галузей знань, що забезпечує оновлення наукових підходів і сприяє розвитку бібліотек як сучасних, адаптивних та суспільно значущих інституцій.

Однією з концепцій, яка описує новий рівень створення цінності в сучасному суспільстві через переживання та досвід і бачиться релевантною діяльністю сучасної бібліотеки, є «економіка вражень». Ця концепція базується на створенні унікальних емоційних, нестандартних досвідів для споживачів, що має на меті не лише задоволення їх потреб, а й створення емоційних зв'язків з брендами, товарами чи послугами. Концепцію запропонували Джозеф Пайн і Джеймс Гілмор у 1998 р. у статті «Ласкаво просимо до економіки вражень» («Welcome to the Experience Economy») [12].

«Економіка вражень» сьогодні розглядається як інтердисциплінарна концепція, яка об'єднує економіку, соціологію, культурологію, маркетинг і психологію. Її значення особливо зростає в умовах креативної економіки та цифрових трансформацій, коли досвід стає ключовим товаром і стратегічним ресурсом для організацій.

Актуальність концепції «економіки вражень» для бібліотечної справи зумовлена трансформацією у суспільстві ролі бібліотек, які постають сьогодні як багатофункціональні соціокультурні простори. У сучасному інформаційному середовищі, де користувач має доступ до величезних за обсягом цифрових ресурсів, факт наявності книги або доступу до даних вже не є вирішальним чинником відвідування бібліотеки. Натомість ключового значення набуває унікальний досвід взаємодії, який бібліотека здатна запропонувати через організацію подій, формування просторової атмосфери, забезпечення емоційної залученості, розвиток креативних послуг та реалізацію індивідуалізованого підходу до користувача. У цьому контексті концепція «економіки вражень» надає методологічну основу для осмислення стратегій розвитку бібліотек – від орієнтації на обслуговування до створення сенсів, культурного досвіду та емоційного зв'язку з користувачем. Такий підхід сприяє підвищенню залученості громади, зміцненню соціального капіталу та розширенню впливу бібліотеки як культурного інституту.

Отже, актуальність пропонованого дослідження зумовлюється низкою суперечностей, що виникають у процесі трансформації бібліотек у соціокультурному середовищі, зокрема між:

- застосуванням концепції «економіки вражень» у різних сферах соціальної практики (від бізнесу до сфери державного управління) та недостатньою розробленістю теоретико-методологічних підходів щодо її імплементації до бібліотечної сфери;

- традиційними функціями бібліотек та новими очікуваннями користувачів, які прагнуть емоційно насиченого, інтерактивного й персоналізованого досвіду.

Аналіз досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях українських бібліотекознавців окреслюються сучасні трансформації бібліотек, зокрема приділяється увага аспектам, що сприяють запровадженню принципів «економіки вражень» у бібліотечній практиці:

- функціональній трансформації – розширення спектра послуг: медіаграмотність, цифрова освіта, психологічна підтримка, простори для спільнот; використання штучного інтелекту, чат-ботів для персоналізації обслуговування користувачів;

- просторово-комунікаційна трансформація – модернізація фізичного простору: відкритість, гнучкість, зони для творчості, дозвілля, навчання; бібліотека як «третє місце», що сприяє соціальній інтеграції;

- соціокультурна трансформація – активна участь у формуванні культурної ідентичності громади; проведення соціальних, інклюзивних та креативних заходів; підтримка вразливих груп;

- комунікативно-медійна трансформація – посилення присутності в цифровому медіасередовищі: соцмережі, онлайн-маркетинг, цифрові комунікації; розвиток бренду бібліотеки як відкритої інституції нової культури споживання інформації;

- інституційна трансформація – децентралізація управління, партнерство з громадськими організаціями, креативними індустріями, бізнесом; орієнтація на користувача як активного учасника формування бібліотечних послуг (user-centered design¹, co-creation²).

Значний масив публікацій з окресленої проблематики, представлений у фахових виданнях, підтверджує її наукову значущість та інтенсивність досліджень, а також засвідчує актуальність та багатовимірність наукових пошуків. З огляду на неможливість представити їх повний аналіз у межах статті, доцільно зосередитися на окремих дослідженнях, опублікованих останніми

роками у фахових виданнях з бібліотекознавства.

Так, у статті Г. Нудишук [9] досліджено публічні бібліотеки як мультифункціональні та інформаційні центри громад, що в багатьох регіонах перетворюються на осередки протидії російській пропаганді. Поряд із наданням психологічної допомоги та активною волонтерською підтримкою публічні бібліотеки України активізують соціально-комунікаційну діяльність, пов'язану із захистом інформаційного простору.

Сутність креативних просторів у бібліотеках та можливості, що ними надаються, охарактеризовано у публікації Ю. Гайдая [2]. Автор зосереджує увагу на окресленні перспективних напрямів удосконалення креативних просторів у дитячих бібліотеках; виявленні основних функцій креативного простору у дитячій бібліотеці як мультифункціональному середовищі, що поєднує освітній, культурний, технологічний та соціальний аспекти; обґрунтуванні потенціалу креативного простору як чинника дитиноцентричної моделі діяльності бібліотеки, що відповідає вимогам сталого соціокультурного розвитку громади.

У публікації А. Ніколайчук [7] розглянуто концепцію «третього місця» в екстраполяції на бібліотечний простір. Проаналізовано інформаційно-комунікаційні запити сучасного суспільства як чинник трансформації традиційного бібліотечного простору, виявлено особливості реалізації концепції «третього місця» в публічних бібліотеках України і з'ясовано тенденції культурно-дозвілєвої діяльності вітчизняних бібліотек.

У статті Т. Новальської та Н. Бойчук [8] виявлено основні тенденції діяльності українських публічних бібліотек як інституцій історичної пам'яті українського народу в умовах воєнного стану. Формування, збереження та організація доступу до джерел історичної пам'яті, які є органічним складником не лише матеріальної, а й духовної сфери суспільства, відіграють важливу соціально-комунікаційну роль у його всебічному розвитку, стабільному емоційно-психологічному стані, сприяють підвищенню морального та інтелектуального потенціалу. Бібліотеки є важливим складником соціально-комунікаційної структури держави, вони реалізують державну політику соціальної, історичної та національної пам'яті, організовують збереження цих джерел.

Розглянуті, а також інші публікації дають змогу окреслити наявні наукові підходи до розуміння сутнісних змін у функціонуванні бібліотечних інституцій і слугують теоретико-методологічною основою для інтегрування у бібліотечну науку сучасних теоретичних підходів і концепцій, запозичених з інших галузей знань.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні доцільності застосування концепції «економіки вражень» для аналізу сучасної бібліотечної діяльності, а також у визначенні потенціалу бібліотек як інституцій, здатних створювати цінний користувацький досвід у відповідь на нові суспільні запити.

Виклад основного матеріалу. У бібліотечній практиці поняття «економіка вражень» має, хоча й метафоричний, однак концептуально продуктивний характер. На відміну від комерційних інституцій, бібліотека не прагне монетизації досвіду, проте активно впроваджує підходи, орієнтовані на *створення емоційно насичених, інтерактивних і пам'ятних форматів взаємодії з користувачами*. У цьому контексті «враження» розглядаються як цінність, що підсилює залучення аудиторії, сприяє формуванню соціального капіталу та підвищує суспільну видимість бібліотеки. Концепція «економіки вражень» дає змогу поновому осмислити публічну бібліотеку – як простір досвіду, у якому поєднуються освітні, культурні, розважальні та креативні функції. Такий підхід відкриває нові можливості для планування, партнерських ініціатив і фандрейзингу, навіть якщо основна діяльність установи залишається позаринковою.

Концепцію «економіки вражень» щодо бібліотеки можна розглядати в кількох ключових контекстах, що підкреслюють різні функції бібліотеки в сучасному суспільстві:

1. Культурний контекст:

- бібліотека як простір культурного досвіду – літературні вечори, виставки, зустрічі з авторами, мистецькі події;
- створення емоційно насичених подій, що залишають глибокі враження та сприяють культурній ідентичності громади;
- формування унікального культурного продукту – наприклад, локальні історії, етнографічні ініціативи, культурні проекти опору.

2. Соціальний контекст:

- бібліотека як місце соціальної інтеграції, де відвідувачі переживають позитивні враження від взаємодії та спільної діяльності;
- організація заходів для вразливих груп (дітей, внутрішньо переміщених осіб, людей похилого віку), де враження мають терапевтичний і реабілітаційний ефект;
- створення простору безпеки та підтримки, особливо в умовах війни.

3. Освітній контекст:

- економіка вражень у навчанні: інтерактивні форми роботи, які застосовують концепцію навчання, що поєднує освіту і

розважальні методи, використовуючи ігрові й інтерактивні технології для передавання знань та навичок;

- освітні програми, які запам'ятовуються не лише змістом, а й емоційним супроводом: квести, ігрові формати, творчі майстерні;

- бібліотека як середовище формування мотиваційних вражень у процесі неформальної та інформальної освіти.

4. Психологічний контекст:

- використання вражень як інструменту підтримки психічного здоров'я (арттерапія, казкотерапія, антистресові події);

- роль бібліотеки як «третього місця», де люди можуть відчувати комфорт, прийняття та відновлення.

5. Комунікаційно-маркетинговий контекст:

- побудова бренду бібліотеки через позитивні враження користувача (user experience);

- враження як механізм залучення і лояльності: сучасні інтер'єри, клієнтоорієнтовані сервіси, івенти;

- перетворення бібліотеки на емоційний центр громади.

6. Економічний контекст:

- бібліотека не є бізнесовою структурою, однак може генерувати соціальну та символічну цінність, яка має економічний вимір – через підвищення якості життя, привабливість середовища, розвиток туризму;

- аргументація доцільності інвестицій у публічні простори через ефект «повернення вражень» (return on experience).

Узгодження бібліотечної діяльності з парадигмою «економіки вражень» передбачає переосмислення ролі користувача як активного учасника культурного досвіду. У центрі уваги перебуває користувач як учасник події, а не пасивний споживач послуг. У цьому контексті бібліотека постає не лише як джерело інформаційних послуг, а як простір користувацького досвіду, що формується через емоційне залучення, інтерактивність, персоналізацію та естетичний складник. Цінність такого досвіду не підлягає прямій монетизації, а вимірюється через соціальний вплив, залученість громади та зростання відвідуваності. Відповідно до концепції Д. Пайна та Д. Гілмора [12] саме переживання стає новою формою економічної цінності, а отже – й основою для розробки інноваційних бібліотечних сервісів.

Хоча бібліотека не є ринковим суб'єктом, врахування очікувань і поведінкових моделей відвідувачів дає змогу підвищити її соціальну ефективність, конкурентоспроможність у сфері

культури та релевантність у цифрову епоху. У публічних бібліотеках це проявляється у трансформації середовища (зонування, дизайн) та форматів роботи (події, квести, мейкерспейси), а також у переході від пасивного споживання до створення *користувацького досвіду* (experience co-creation).

Згаданий підхід Return on Experience (RoX) – «віддача від досвіду» – акцентує не на фінансових показниках, а на якості взаємодії користувача з бібліотекою та набуває у сучасній бібліотечній практиці дедалі більшої актуальності. На відміну від традиційних метрик ефективності, RoX оцінює емоційне залучення, глибину користувацького досвіду, готовність повертатися, брати участь у спільних проєктах або рекомендувати бібліотеку іншим.

У Таблиці 1 окреслено ціннісні та якісні метрики «віддачі від досвіду» (Return on Experience). Таблицю укладено на основі адаптації положень «економіки вражень», державних стандартів України [4, 5], документів IFLA [14] та практик бібліотечного оцінювання користувацького досвіду [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**3].

Згадане у таблиці словосполучення «якість користувацького досвіду» (*user experience quality*) базується на визначенні терміна «досвід користувача», *UX* (або користувацький досвід), який відповідно до стандарту ДСТУ EN ISO 9241-210:2022 визначається як *сприйняття та реакції користувача, що виникають у результаті фактичного або очікуваного використання системи, продукту чи послуги*. Користувацький досвід охоплює емоції, переконання, уподобання, фізичні та психологічні реакції, поведінку та досягнення користувача, що виникають до, під час і після використання системи, а також залежить від контексту використання.

Отже, *якість користувацького досвіду* можна трактувати як інтегральну характеристику взаємодії користувача із системою, продуктом або послугою, що відображає ступінь позитивного сприйняття, задоволеності та ефективності використання відповідно до очікувань, потреб і контексту діяльності користувача (користувачі, завдання, обладнання (апаратне забезпечення, програмне забезпечення та матеріали), а також фізичне та соціальне середовище, в якому використовується продукт).

У контексті «економіки вражень» підхід Return on Experience дає змогу обґрунтувати доцільність інвестицій у просторові трансформації, креативні програми, цифрові сервіси та культурні ініціативи навіть за відсутності прямої комерційної вигоди. Застосування RoX дає змогу біб-

ліотекам позиціонувати себе як інституції нового типу, орієнтовані на створення цінного досвіду для громади в умовах соціальних змін і війни.

Таблиця 1

Метрики Return on Experience (RoX) для бібліотек

<i>Сфера досвіду</i>	<i>Кількісні метрики</i>	<i>Якісні метрики</i>
Залученість користувачів	<ul style="list-style-type: none"> - кількість відвідувань (офлайн/онлайн) - тривалість перебування - кількість зареєстрованих користувачів - частота повторних відвідувань 	<ul style="list-style-type: none"> - мотиви відвідування - оцінка зручності отримання послуг
Якість користувацького досвіду	<ul style="list-style-type: none"> - швидкість доступу до ресурсів - кількість успішних пошукових запитів у каталозі - відсоток використання електронних сервісів 	<ul style="list-style-type: none"> - рівень задоволеності (через опитування) - легкість навігації та доступності ресурсів
Емоційна цінність та лояльність	<ul style="list-style-type: none"> - кількість учасників клубів/гуртків - відсоток повторних звернень 	<ul style="list-style-type: none"> - рівень довіри до бібліотеки - готовність рекомендувати бібліотеку іншим
Освітній і культурний ефект	<ul style="list-style-type: none"> - кількість освітніх та культурних заходів - кількість учасників програм - відсоток користувачів, що підвищили цифрові навички 	<ul style="list-style-type: none"> - відчуття користі від заходів - якість опанованих знань/навичок
Інноваційність сервісів	<ul style="list-style-type: none"> - кількість впроваджених нових сервісів - відсоток користувачів, які їх використовують - кількість нових користувачів завдяки інноваціям 	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка зручності інновацій - сприйняття бібліотеки як сучасної інституції
Соціальна взаємодія та спільнотність	<ul style="list-style-type: none"> - кількість партнерських проєктів - рівень активності в соцмережах (лайки, поширення, коментарі) - відвідуваність громадських заходів 	<ul style="list-style-type: none"> - відчуття належності до бібліотечної спільноти - вплив бібліотеки на розвиток громади
Цифрова присутність	<ul style="list-style-type: none"> - кількість завантажень електронних ресурсів - унікальні відвідувачі сайту - перегляди контенту в соцмережах 	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка корисності онлайн-контенту - враження від цифрових сервісів бібліотеки

Численні приклади з бібліотечної практики демонструють, що у період війни бібліотеки стають для громади не лише інформаційними або культурними центрами, а й просторами емоційної стійкості та підтримки. У межах концепції «економіки вражень» вони створюють середовища, у яких користувачі можуть відчувати психоемоційне полегшення, приналежність до спільноти, турботу та надію.

Особливо актуальним цей підхід є у роботі з дітьми, які зазнали травм війни, переселення або втрати. Через організацію інтерактивних читань, творчих майстерень, театралізованих вистав, арттерапевтичних заходів бібліотека створює позитивні враження, які сприяють стабілізації емоційного стану дитини. Цей досвід не є розважальним у вузькому сенсі, а радше виконує психотерапевтичну функцію, яка відповідає міждисциплінарній галузі наукового знання «бібліотерапія» у системі бібліотекознавчої науки, сприяє відновленню відчуття безпеки, довіри та радості. Так, бібліотека, впроваджуючи практики «економіки вражень», відіграє ключову роль у

психоемоційній реабілітації дітей і водночас – у збереженні гуманітарного потенціалу громади.

Враження, що виникають у відвідувачів під час участі у бібліотечних подіях, творчих майстернях, арттерапевтичних сесіях, зустрічах із письменниками чи волонтерами, формують емоційну пам'ять, що зміцнює зв'язок людини з інституцією та громадою загалом.

Прикметною подією є оголошений Bibliothèques Sans Frontiers BSF (Libraries Without Borders, Бібліотеки без кордонів), Національною бібліотекою імені Ярослава Мудрого та ВГО «Українська Бібліотечна Асоціація» європейський проєкт «Бібліотеки емоцій заради добра» [1], спрямований на співпрацю бібліотек, недержавних організацій і дослідників з усієї Європи у всебічній підтримці бібліотерапії – інструменту підвищення інклюзії, добробуту та соціального зв'язку.

На сторінках блогу Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого «Публічна бібліотека територіальної громади» у дописі «Ментальне здоров'я: бібліотека як простір психосоціальної

підтримки та відновлення» представлено приклади діяльності бібліотек на підтримку проєкту «Мистецтво допомагати» [3].

Молодіжна секція Української бібліотечної асоціації запропонувала поетичний флешмоб «Автори у пікселі», метою якого є читання поезії військових, що перебувають чи перебували в ЗСУ [11]. У Хмельницькій обласній бібліотеці для молоді у 2022 р. в межах реалізації волонтерських проєктів бібліотеки з підтримки ЗСУ, їх популяризації серед жителів міста та області й патріотичного виховання молоді функціонує Музей-майстерня «Бібліотечний спротив» [6]. Крім того, оголошено молодіжний проєкт-конкурс «Розповідь про Героя», умовами якого передбачено створення та поширення у соцмережах відеороликів про воїнів із відповідних громад із додаванням розповіді про них.

Публічна бібліотека імені Лесі Українки започаткувала проєкт «Бібліотерапія: твоя книга щастя», метою якого є сприяння подоланню складних емоційних станів (нудьги, депресії, ностальгії та відчаю) за допомогою книги і читання, а також підтримка соціального включення та ресоціалізації громадян через взаємодію з українською книжкою. Окремим завданням проєкту є підтримання зв'язку співвітчизників, які перебувають за кордоном, із Батьківщиною [10].

Таким чином, бібліотеки у кризовий час виконують не лише освітню та інформаційну функцію, а й стають просторами емоційного прятунку, де кожен користувач отримує досвід, що формує відчуття людяності та стабільності в умовах суспільної нестабільності.

Концепція «економіки вражень» може бути використана як переконливий аргумент у діалозі бібліотеки з владою, коли йдеться про обґрунтування її ролі, необхідності фінансування та стратегічного значення для громади. У цьому контексті бібліотека постає не просто як інфраструктурний об'єкт чи освітній заклад, а як публічний простір, що формує суспільну згуртованість, підтримує психологічну стабільність громади, сприяє культурному опору в умовах війни, генерує позитивні емоції та відчуття безпеки. Ці елементи мають безпосередній зв'язок із якістю життя громади – важливим складником сучасної державної політики.

Отже, використання концепції «економіки вражень» дає змогу бібліотеці обґрунтувати перед органами державної влади:

- необхідність інвестицій у простори, події та персонал, які створюють унікальний користувацький досвід;

- свою роль у громаді як «м'якої сили»³, де через емоційно значущі події формується довіра до інституцій;

- перевагу перед іншими сервісами, які не забезпечують таких глибоких вражень і соціального впливу.

У такий спосіб бібліотека перестає сприйматися як «видаткова стаття бюджету», а стає інвестицією у стійкість, згуртованість і добробут громади, що може бути оцінене органами влади як стратегічно важливий напрям суспільного розвитку. Крім того, формування унікального користувацького досвіду підвищує престиж бібліотеки, зміцнює її позиції в культурному й освітньому середовищі та сприяє інтеграції інноваційних практик у діяльність громади, створюючи додаткову цінність для суспільства.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено системне теоретичне обґрунтування доцільності застосування концепції «економіки вражень» для аналізу бібліотечної діяльності в українському соціокультурному контексті; запропоновано інтерпретацію бібліотеки як простору створення немонетарного, але цінного користувацького досвіду в межах міждисциплінарної парадигми; розроблено типологію контекстів застосування економіки вражень у бібліотеках (культурний, соціальний, освітній, психологічний, комунікаційно-маркетинговий, економічний), що дає змогу оцінювати їхній вплив на якість життя громади.

Висновки. Для публічної бібліотеки концепція «економіки вражень» постає не як бізнес-модель у прямому сенсі, а як метафорична рамка, що дає змогу переосмислити роль установи в контексті сучасної культури споживання, очікувань аудиторії та вимог до публічного простору. Вона орієнтує бібліотечну діяльність на створення значущого, емоційного досвіду як засобу залучення, освіти та соціальної інтеграції.

Обґрунтуванням впровадження концепції «економіки вражень» у бібліотечній справі є трансформація ролі бібліотек у сучасному соціокультурному середовищі: вони дедалі частіше виходять за межі традиційного функціоналу зберігання та надання інформації й постають просторами емоційного залучення, культурної взаємодії, психологічної підтримки та соціальної згуртованості. Застосування концепції «економіки вражень» дає змогу по-новому осмислити внесок бібліотек у формування нематеріальної цінності для громади, зокрема в умовах соціальних потрясінь, війни чи кризових ситуацій. Такий підхід також відкриває перспективи для переосмислення стратегій комунікації між бібліотеками, органами влади та громадянським суспільством, за-

безпечуючи ефективніше планування культурних, освітніх та соціальних ініціатив, що зміцнюють стійкість і взаємодію громади.

Примітки

¹ User-centered design (UCD) – дизайн, орієнтований на користувача, підхід до проектування послуг, просторів, систем чи інтерфейсів, у якому ключовим орієнтиром є потреби, мотивації, досвід і контекст користувача.

² Co-creation – стратегія, за якої користувачі, працівники бібліотеки, партнери та громада стають співавторами контенту, послуг і політик бібліотеки; відповідає ідеї «бібліотека як платформа», де знання, події та рішення генеруються у співпраці.

³ М'яка сила (англ. soft power – м'яка сила, м'яка влада, м'яка міць) – концепція, розроблена Джозефом Наєм, що описує можливості отримати бажане через співробітництво та привабливість, на відміну від «твердої сили», яка базується на примусових заходах або прямій оплаті.

Список використаних джерел

1. Бібліотеки емоцій заради добра. Facebook. 2025. URL: <https://www.facebook.com/groups/repository.ukrintei/permalink/2578709922470024/?rclid=ta0xM9djMyhCTHca#> (дата звернення: 10.02.2026).

2. Гайдай Ю. Креативні простори у дитячих бібліотеках: сутність, можливості та український досвід реалізації. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2025. Вип. 15. С. 154–163. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.15.2025.335087>.

3. Горчинська В. Ментальне здоров'я: бібліотека як простір психосоціальної підтримки та відновлення. Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади. Блог Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого. 2024. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=9737> (дата звернення: 09.03.2026).

4. ДСТУ EN ISO 9241-210:2022 Ергономіка взаємодії людина-система. Частина 210. Людиноорієнтоване проектування інтерактивних систем (EN ISO 9241-210:2019, IDT; ISO 9241-210:2019, IDT) : Наказ від 28.12.2022 № 285 Про пакетне прийняття європейських нормативних документів CEN/CENELEC. БУДСТАНДАРТ Online. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=112500 (дата звернення: 05.01.2026).

5. ДСТУ ISO 11620:2016 Інформація та документація. Показники функціонування бібліотек (ISO 11620:2014, IDT) : Наказ від 22.08.2016 № 244 Про прийняття національних нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, та скасування національних стандартів України. БУДСТАНДАРТ Online. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=66003 (дата звернення: 11.01.2026).

6. Музей-майстерня «Бібліотечний спротив». Хмельницька обласна бібліотека для юнацтва. URL: http://www.oub.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1458:2022-12-12-08-49-44&catid=1:2009-06-18-22-36-14&Itemid=26 (дата звернення: 16.02.2026).

7. Ніколайчук А. Концепція «третього місця» в контексті модернізації бібліотечного простору. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. Вип. 13. С. 20–28. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307112>.

8. Новальська Т., Бойчук Н. Публічні бібліотеки як інституції історичної пам'яті українського народу. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. Вип. 13. С. 222–232. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307253>.

9. Нудишук Г. Публічні бібліотеки України як осередки протидії російській пропаганді в умовах війни. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. Вип. 14. С. 177–188. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318335>.

10. Публічні бібліотеки Києва у 2024 році / уклад. І. М. Іванова. Київ, 2025. 55 с. URL: <https://surl.li/icbifa> (дата звернення: 09.03.2026).

11. Флешмоб до Національного тижня читання 2025! Молодіжна секція УБА. 2025. URL: <https://molod.ula.org.ua/novini/item/832-fleshmob-do-natsionalnogo-tizhnya-chitannya-2025> (дата звернення: 17.01.2026).

12. Gilmore J. H., Pine J. Welcome to the experience economy. *Harvard business review*. 1998. Vol. 76(4). P. 97–105. URL: <https://hbr.org/1998/07/welcome-to-the-experience-economy> (дата звернення: 09.03.2026).

13. LibQUAL 2024 Survey Results – ARL. Washington : Association of Research Libraries, 2023. 91 p. URL: https://www.libqual.org/documents/LibQual/notebooks/309_6.pdf (дата звернення:

15.01.2026).

14. Poll R., Boekhorst P. te. Measuring quality: performance measurement in libraries. 2nd ed. Munchen : K. G. Saur, 2007. 269 p. URL: <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/dfdc2aad-9500-4e30-8be8-8d382393af22/content> (дата звернення: 15.01.2026)

References

1. Libraries of emotions for the sake of good. (2025). Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/groups/repository.ukrintei/permalink/2578709922470024/?rdid=ta0xM9djMyhCThca#> [in Ukrainian].
2. Haidai, Yu. (2025). Creative Spaces in Children's Libraries: Essence, Opportunities and Ukrainian Experience of Implementation. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 15, 154–163. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.15.2025.335087> [in Ukrainian].
3. Horchynska, V. (2024). Mental health: the library as a space for psychosocial support and recovery. Public library of the united territorial community. Blog of the National Library of Ukraine named after Yaroslav Mudryi. Retrieved from: <https://oth.nlu.org.ua/?p=9737> [in Ukrainian].
4. DSTU EN ISO 9241-210:2022 Ergonomics of human-system interaction. Part 210. Human-centered design of interactive systems (EN ISO 9241-210:2019, IDT; ISO 9241-210:2019, IDT): Order of 28.12.2022 No. 285 On the batch adoption of European regulatory documents CEN/CENELEC. BUDSTANDART Online. Retrieved from: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=112500 [in Ukrainian].
5. DSTU ISO 11620:2016 Information and documentation. Indicators of library functioning (ISO 11620:2014, IDT): Order of 22.08.2016 No. 244 On the adoption of national regulatory documents of Ukraine, harmonized with international and European regulatory documents, and the cancellation of national standards of Ukraine. BUDSTANDART Online. Retrieved from: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=66003 [in Ukrainian].
6. Museum-workshop "Library Resistance". (n.d.). Khmelnytskyi Regional Library for Youth. Retrieved from: http://www.oub.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1458:2022-12-12-08-49-44&catid=1:2009-06-18-22-36-14&Itemid=26 [in Ukrainian].
7. Nikolaichuk, A. (2024). The Concept of "The Third Place" in the Context of Modernising the Library Space. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 13, 20–28. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307112> [in Ukrainian].
8. Novalska, T., & Boichuk, N. (2024). Public Libraries as Historical Memory Institutions of the Ukrainian People. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 13, 222–232. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307253> [in Ukrainian].
9. Nudyshchuk, H. (2024). Public Libraries of Ukraine as Centres of Countering Russian Propaganda in War Conditions. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 14, 177–188. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318335> [in Ukrainian].
10. Ivanova, I. M. (Comp.). (2025). *Publichni biblioteki Kyieva u 2024 rotsi*. Kyiv. Retrieved from: <https://surl.li/icbifa> [in Ukrainian].
11. Flashmob for the National Reading Week 2025! (2025). Youth Section of the ULA. Retrieved from: <https://molod.ula.org.ua/novini/item/832-fleshmob-do-natsionalnogo-tizhnya-chitannya-2025> [in Ukrainian].
12. Gilmore, J. H., & Pine, J. (1998). Welcome to the experience economy. *Harvard business review*, 76(4), 97–105. Retrieved from: <https://hbr.org/1998/07/welcome-to-the-experience-economy> [in English].
13. LibQUAL 2024 Survey Results – ARL. (2023). Washington: Association of Research Libraries. Retrieved from: https://www.libqual.org/documents/LibQual/notebooks/309_6.pdf [in English].
14. Poll, R., & Boekhorst, P. te. (2007). Measuring quality: performance measurement in libraries. 2nd ed. Munchen: K. G. Saur. Retrieved from: <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/dfdc2aad-9500-4e30-8be8-8d382393af22/content> [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.03.2026
Отримано після доопрацювання 10.04.2026
Прийнято до друку 21.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

УДК 316.7:004]:027.54(477.83-25)"20"

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362096

Цитування:

Мудроха В. О., Демчук Н. Р. Соціокультурний простір сучасної наукової бібліотеки: стратегії оновлення та досвід Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 38–47.

Mudrokh V., Demchuk N. (2026). Sociocultural Space of a Modern Scientific Library: Renewal Strategies and Experience Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 38–47 [in Ukrainian].

Мудроха Валентина Олександрівна,
кандидатка наук з соціальних комунікацій,
старша дослідниця,
завідувачка відділу бібліотекознавства
Львівської національної наукової
бібліотеки України ім. В. Стефаника
<https://orcid.org/0000-0001-9508-227X>
Mudrokhavalentyna@gmail.com

Демчук Наталія Романівна,
кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри
бібліотекознавства і бібліографії
Львівського національного
університету ім. І. Франка
<https://orcid.org/0000-0003-4236-7794>
Ndemch@ukr.net

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ: СТРАТЕГІЇ ОНОВЛЕННЯ ТА ДОСВІД ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. СТЕФАНИКА

Мета статті – проаналізувати соціокультурну діяльність ЛННБ України ім. В. Стефаника, здійснити її науково-теоретичне обґрунтування та визначити роль реалізованих проєктів у сучасному інформаційно-комунікаційному просторі бібліотеки. **Методологія дослідження**. Застосовано сукупність методів і прийомів наукового пізнання: аналіз, синтез, класифікацію та систематизацію теоретичних даних, абстрагування й узагальнення основних положень і результатів дослідження. Зпоміж спеціальних методів пізнання використано структурно-функціональний, проблемно-категоріальний, історіографічний, аналітичний і документознавчий аналіз. Важливим є застосування соціокомунікаційного методу дослідження, що дало змогу комплексно репрезентувати еволюцію та специфічні риси соціокультурних практик бібліотеки, а також виокремити й охарактеризувати її новітні форми та методи. **Дескриптивний метод** було використано для опису конкретних заходів і проєктів. **Наукова новизна** полягає в актуалізації змісту та форм соціокультурної діяльності сучасної наукової бібліотеки, а також у комплексному дослідженні трансформації її простору через інтеграцію музейних, цифрових та грантово-проєктних ініціатив. **Висновки**. На сучасному етапі функціонування книгозбірні відбувається докорінна трансформація її соціокультурної діяльності. Інноваційні форми взаємодії з користувачами наповнюються новим змістом, орієнтованим на зміцнення національної ідентичності та актуалізацію культурної спадщини в умовах глобальних викликів. Практична реалізація соціокультурних ініціатив бібліотеки охоплює створення меморіальних читальних залів, формування цифрових колекцій, а також організацію публічних заходів та експозицій. Пріоритетним вектором розвитку залишається міжнародна співпраця з Національним інститутом ім. Оссолінських, що втілюється в масштабних проєктах з оцифрування фондів та проведенні щорічних наукових заходів: Оссолінських зустрічей у Львові (Україна) та Стефаниківських читань у Вроцлаві (Республіка Польща). Така взаємодія не лише сприяє популяризації культурного надбання, а й зміцнює міждержавний науковий діалог та забезпечує взаємне збагачення новими ідеями.

Ключові слова: соціокультурна діяльність, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, культурно-експозиційний простір, цифрові продукти, інноваційно-проєктна діяльність, грантова діяльність.

Mudrokha Valentyna,

PhD in Social Communications, Senior researcher,
Head of the Department of Library Science,
Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Demchuk Nataliia,

PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Library Science and Bibliography,
Ivan Franko National University of Lviv

SOCIOCULTURAL SPACE OF A MODERN SCIENTIFIC LIBRARY: RENEWAL STRATEGIS AND EXPERIENCE VASYL STEFANYK NATIONAL SCIENTIFIC LIBRARY OF UKRAINE IN LVIV

The purpose of the article is to analyze the sociocultural activities of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, to provide its scientific-theoretical justification, and to determine the role of the implemented projects within the library's modern information and communication environment.

***Methodology.** A complex of scientific methods and techniques was applied: analysis, synthesis, classification, and systematization of theoretical data, as well as abstraction and generalization of the study's main findings. Specialized methods included structural-functional, problem-categorical, historiographical, analytical, and documentary analysis. The sociocultural approach proved essential, allowing for a comprehensive representation of the evolution and specific features of the library's sociocultural practices, as well as identifying and characterizing its latest forms and methods. The descriptive method was used to detail specific events and projects. **Scientific novelty** lies in the actualization of the content and forms of sociocultural activities of a modern scientific library, as well as in a comprehensive study of its space transformation through the integration of museum, digital, and grant-project initiatives. **Conclusions.** At the current stage of the library's functioning, a fundamental transformation of its sociocultural activities is taking place. Innovative forms of user interaction are being filled with new content focused on strengthening national identity and actualizing cultural heritage in the face of global challenges. The practical implementation of sociocultural initiatives includes the creation of memorial reading rooms, the formation of digital collections, and the organization of public events and exhibitions. The priority vector of development remains international cooperation with the National Ossolinski Institute, which are embodied in large-scale projects for digitizing the funds and holding annual scientific events: «Ossolineum meetings» in Lviv (Ukraine) and «Stefanyk Readings» in Wroclaw (Poland). Such interaction not only contributes to the popularization of cultural heritage, but also strengthens interstate scientific dialogue and ensures mutual enrichment with new ideas.*

***Keywords:** innovative forms of sociocultural activity, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, cultural-exhibition space, digital products, innovation and project activities, grant activities.*

Актуальність теми дослідження. Повномасштабне вторгнення росії на територію України спричинило трансформацію соціокультурної діяльності бібліотек, надавши їй нових форм та змістовних акцентів. На тлі звичних просвітницьких практик особливої ваги набувають інноваційні вектори: музейно-бібліотечний, віртуально-цифровий та грантово-проектний. Водночас спостерігається виразний розворот тематики заходів у бік популяризації вітчизняної історії, літератури та системного формування української національної ідентичності.

Аналіз досліджень і публікацій. Упродовж 2022–2025 рр. провідними спеціалістами та науковцями бібліотечної галузі знань опубліковано серію статей, у яких розкривається практичний

досвід діяльності бібліотечних установ різного підпорядкування (від національних до бібліотек закладів вищої освіти). Серед них праці: І. Гулик [3], Н. Захарової [5], С. Іваненко [6], С. Лозан [3], М. Макарової [8], Л. Матвійчук [10], В. Мудрохи [13], М. Подрезової [28], Т. Середи [5], А. Скорохватової [20], Л. Туровської [22]. Низку публікацій присвячено висвітленню проблем функціонування бібліотек та особливостям їхньої діяльності в умовах воєнного стану, створенню спеціалізованих організацій, спрямованих на допомогу книгозбірням, а також аналізу специфіки міжнародної та вітчизняної підтримки щодо реалізації бібліотеками окремих програм і проєктів. Серед них статті О. Вдовіної [1], С. Герасимова [19], Л. Дубровіної [4], Ю. Ковтанюка [4], Т. Кулаков-

ської [21], О. Макарової [9], А. Потіхи [17], С. Сердюк [19], Г. Солоїденко [21].

Дослідженню особливостей та специфіки інноваційної діяльності ЛННБ України імені В. Стефаника в період воєнного стану присвячено розвідки: Н. Зубко [24; 25], Г. Мельник-Хоха [14; 15; 23–27], В. Мудрохи [11–13; 23–27], Т. Огородника [14], Н. Попадюк [14; 15; 23; 24]. У цих дослідженнях фахівці книгозбірні описують механізми впровадження грантових ініціатив, висвітлюють особливості та специфіку реалізації проектів у науковій установі, акцентують увагу на техніко-технологічних складниках, а також описують можливості забезпечення їхньої сталості після завершення грантової підтримки. Детально висвітлено особливості формування страхового фонду книгозбірні та цифрових колекцій, що є критично важливим у часи війни, адже сприяє захисту й збереженню унікальних, рідкісних та цінних видань, які на сьогодні становлять історико-культурну спадщину та національне надбання України.

Мета статті – проаналізувати соціокультурну діяльність ЛННБ України ім. В. Стефаника, здійснити її науково-теоретичне обґрунтування та визначити роль реалізованих проектів у сучасному інформаційно-комунікаційному просторі бібліотеки.

Виклад основного матеріалу. Поряд із традиційними формами соціокультурної діяльності (виставкова діяльність, заходи з популяризації книги, проведення екскурсій та презентацій тощо), бібліотека активно впроваджує інноваційні формати взаємодії з користувачами, що дає змогу адаптувати установу до вимог динамічного соціокультурного середовища. Ключовим стратегічним інструментом у цьому контексті виступають різномірні форми комунікації, які бібліотечний фахівець має інтегрувати у професійну практику.

Більшість інноваційних проектів книгозбірні вдалося реалізувати завдяки співпраці з меценатами, державними та закордонними установами. Зокрема, львівські громадські діячі та меценати Олександр Свіщов та Юрій Котик фінансово підтримали створення в ЛННБ України ім. В. Стефаника двох меморіально-бібліотечних комплексів, які сьогодні є окрасою книгозбірні. Йдеться про «Меморіальний читальний зал імені Тетяни та Омеляна Антоновичів» і «Меморіальний читальний зал імені Івана Крип'якевича», які, попри воєнний стан в Україні, було урочисто відкрито 14 вересня 2023 р. Зазначені комплекси формують єдиний культурно-експозиційний простір, де висвітлено основні віхи життя та творчості таких визначних постатей історії України як Іван Крип'якевич (1886–1967) і подружжя Антоно-

вичів.

У меморіальній частині відтворено інтер'єр кабінету, експоновано музейні предмети, культурні цінності, історичні реліквії, зокрема особисті речі національного значення, приватні бібліотеки вченого-історика та меценатів-засновників «Фундації Омеляна та Тетяни Антоновичів». Усі сегменти комплексу створюють цілісний простір, що відтворює атмосферу робітні професора І. Крип'якевича та репрезентує життя, діяльність і меценатські ініціативи О. і Т. Антоновичів.

У меморіальному читальному залі імені Івана Крип'якевича відвідувачі можуть ознайомитися з його працями та відчути атмосферу творчого пошуку визначного історика. Тут представлені особисті речі Івана Петровича: робочий стіл, канцелярське приладдя, окуляри, шафа, креденс із посудом, а також його дипломи, особисті документи та бібліотека науковця.

У читальному залі імені Омеляна та Тетяни Антоновичів не лише відтворено інтер'єр родини, а й облаштовано комп'ютеризовані робочі місця для роботи з оцифрованими документами. Обидва читальні зали функціонують для обслуговування користувачів та надання довідок на базі рукописної спадщини національного та світового значення.

Співпраця з Українським культурним фондом (далі – УКФ) розпочалася у 2023 році. За підтримки державної установи ЛННБ України ім. В. Стефаника вдалося успішно реалізувати два грантові проекти – «Культурна спадщина Наукового товариства імені Тараса Шевченка (1874–1913): цифрова колекція» (червень-жовтень 2023 р.) та «Imago Ucrainae на картах XV–XX ст.» (червень-листопад 2025 р.). У результаті обох проектів було створено повнотекстові цифрові колекції, проведено виставкові заходи та презентації.

У першому випадку цифрову колекцію формують 500 видань, що відображають перший (1874–1891) і другий періоди (1892–1913) діяльності товариства. Сюди увійшов доробок 118 провідних учених та громадських діячів, частина з яких була репресована радянською владою. Деякі з оцифрованих примірників до 1939 р. належали до фонду Бібліотеки НТШ, про що свідчать власницькі знаки: маркування на оправах, форзацах, а також штампи на титульних та інших сторінках книжкового блока [12, 290–291].

Зважаючи на те, що 2023 рік був ювілейним – відзначалося 150-річчя заснування Наукового товариства імені Шевченка та 130-річчя Бібліотеки Товариства, – у ЛННБ України ім. В. Стефаника було проведено низку культурно-просвітницьких заходів. Зокрема, 16 листопада 2023 р. у виставковій залі Бібліотеки (вул. Сте-

фаника, 2) відбулося урочисте відкриття книжково-документальної виставки «Бібліотека Наукового товариства імені Шевченка – перша національна наукова бібліотека України» [2]. 14 грудня 2023 р. проведено круглий стіл «Бібліотека НТШ – перша національна наукова бібліотека України: перервана історія», який супроводжувався відкриттям однойменної тематичної пленерної виставки перед входом до головного корпусу книгозбірні [7].

Завдяки тісній співпраці ЛННБ України ім. В. Стефаника з Львівським національним університетом ім. Івана Франка, до ювілейних заходів активно долучилася студентська молодь – майбутні фахівці бібліотечно-інформаційної справи. Безпосереднє ознайомлення з раритетними експонатами дозволило майбутнім професіоналам не тільки наочно побачити масштаби наукової спадщини НТШ, а й ознайомитися із специфікою експозиційної роботи бібліотеки.

Ще більш значущою стала їхня роль під час проведення круглого столу. Спільно з науковими керівниками студенти підготували ґрунтовні доповіді, презентували власні дослідження та взяли активну участь в обговоренні та фахових дискусіях. Така залученість молодих дослідників є критично важливою, адже вона перетворює теоретичне навчання на практичний досвід. Участь у заходах такого рівня дає змогу студентам:

1) перейняти дослідницьку етику та методу роботи з історичними джерелами безпосередньо від досвідчених науковців;

2) відчути професійну причетність до збереження національної пам'яті;

3) розвинути навички публічного виступу та ведення наукової полеміки у професійному середовищі.

Саме через таку живу взаємодію з історією книгозбірні формується нове покоління бібліотекарів, здатних не лише зберігати, а й фахово інтерпретувати нашу культурну спадщину.

Важливо, що під час відзначення ювілейного року та підготовки наукових та культурно-мистецьких заходів утвердилося розуміння: ЛННБ України не була створена радянською владою 2 січня 1940 р., а є правонаступницею Бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Для керівництва книгозбірні принциповим було довести це спадкоємництво, засвідчити його документально й таким чином відновити історичну справедливість. У результаті наукового обґрунтування цього питання, яке тривало майже два роки, 16 квітня 2025 р. Президія НАН України ухвалила Постанову № 131 «Про історичну інституційну спадкоємність Львівської

національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника» [16]. Цей документ офіційно закріплює історичну тяглість установи та підтверджує факт правонаступництва Бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка у Львові.

У листопаді 2025 р. команда книгозбірні успішно завершила реалізацію культурно-мистецького проекту «Imago Ucrainæ на картах XV–XX ст.», здійсненого за підтримки Українського культурного фонду (УКФ). Сформована у межах проекту цифрова колекція налічує 60 описів з оцифрованими копіями картографічних документів 1493–1992 рр. із картографічної колекції ЛННБ України ім. В. Стефаника у форматі PDF. Вона доступна за покликанням: <https://surl.li/jriqta>

24 жовтня 2025 р. відбулася презентація грантового проекту «Imago Ucrainæ на картах XV–XX ст.» та урочисте відкриття однойменної картографічної експозиції [18]. Станом на сьогодні виставку вже відвідало понад 5000 осіб, серед яких:

1) представники влади та дипломатичний корпус: їхня зацікавленість підкреслює геополітичну значущість презентованих картографічних документів, а також державну та наукову вагу реалізованого проекту;

2) представники наукової спільноти та академічних кіл: історики, картографи, джерелознавці та дослідники культурної спадщини, які відзначили високий рівень наукового опрацювання колекції та її значення для спростування історичних міфів;

3) представники профільних інституцій та фахової спільноти: спеціалісти архівних, бібліотечних та музейних установ різного підпорядкування, які відвідали експозицію в межах професійного обміну досвідом щодо оцифрування та презентації картографічних фондів;

4) викладачі закладів вищої освіти та студентство, для яких виставка стала майданчиком для проведення практичних занять з історії та географії;

5) мешканці та гості міста: значну частину відвідувачів склали львів'яни, туристи, а також учнівська молодь, для якої організувалися спеціальні кураторські екскурсії, адаптовані до різних вікових груп;

6) медіаспільнота: журналісти провідних видань, які висвітлювали відкриття експозиції як одна із найвизначніших культурних подій сезону.

Важливо зазначити, що експозиція продовжує свою роботу. Книгозбірня запрошує до огляду всіх охочих та продовжує прийом організованих груп відвідувачів упродовж наступного року. Кураторські екскурсії проводяться за попе-

реднім записом, забезпечуючи глибоке занурення в історію формування українських територій крізь призму картографії.

Особливістю реалізації цього грантового проекту стало видання наукового каталогу «Imago Ucrainæ на картах XV–XX ст.», у якому представлено ключові експонати діючої виставки. Видання містить вступне слово генерального директора ЛННБ України ім. В. Стефаника Василя Ферштея, а також наукову передмову завідувача відділу картографії Тараса Огородника, присвячену дослідженню та історичній цінності репрезентованих документів.

Важливою перевагою видання є те, що всі матеріали підготовлені трьома мовами – українською, англійською та польською. Такий підхід не лише підкреслює міжнародний масштаб проекту, а й дає змогу значно розширити коло зацікавлених осіб. Завдяки розповсюдженню каталогу серед найбільших бібліотек України, а також його передачі іноземним партнерам, наукові знання про картографічну спадщину України стають доступними для широкої світової аудиторії. Це забезпечує тривалий інформаційний ефект та сприяє інтеграції української історичної науки у глобальний інтелектуальний простір.

Для висвітлення обох грантових проектів на офіційному вебсайті ЛННБ України ім. В. Стефаника (<https://www.lsl.lviv.ua>) створено спеціальні сторінки, перехід до яких здійснюється за допомогою оригінальних графічних логотипів. На них у вільному та необмеженому доступі розміщено всі матеріали, які можна оглянути незалежно від наявності читачього квитка. Усі охочі мають можливість ознайомитися із цифровими колекціями в режимі 24/7.

У межах міжнародної співпраці з Національним інститутом ім. Оссолінських (Вроцлав, Республіка Польща) реалізується низка соціокультурних заходів. Зокрема, впроваджуються документально-інформаційні проекти з оцифрування культурної спадщини українського та польського народів, проводяться спільні виставки та наукові заходи.

Реалізація спільних ініціатив розпочалася у 2004 р. із підписання тристоронньої угоди «Про реалізацію документально-інформаційного проекту, що стосується культурної спадщини українського та польського народів» [23, 377]. Сторонами угоди стали: Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника (Львів, Україна), Національний інститут ім. Оссолінських (Вроцлав, Республіка Польща) та Digital-Center (Познань, Республіка Польща). Пріоритетним завданням партнерства було визначено оцифрування документальних матеріалів — зок-

рема найбільш цінних видань із фондів обох установ, що становлять національне надбання України та Польщі.

Завдяки успішній співпраці сьогодні на вебсайті ЛННБ України ім. В. Стефаника у вільному необмеженому доступі 24/7 розміщена цифрова колекція «Колекція збірки Оссолінеуму». Вона налічує понад 4 млн сканованих зображень документів із фонду відділу рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника. Інша цифрова колекція – «Архів НТШ з Національного інституту ім. Оссолінських у Вроцлаві» – наразі перебуває на етапі формування. База даних постійно оновлюється і наповнюється новими документами з фонду Національного інституту ім. Оссолінських. Доступ до обох цифрових колекцій є безкоштовним у режимі 24/7 на офіційному вебсайті ЛННБ України ім. В. Стефаника в межах інформаційного ресурсу «Електронні колекції». Аналогічний доступ до документів налагоджений також у Національному інституті ім. Оссолінських та в інших партнерських установах.

З метою забезпечення високоякісного сканування та створення точних цифрових копій документів у 2023 році було створено Центр з оцифрування рідкісних документів (далі – Центр), обладнаний відповідно до міжнародних стандартів. У головному корпусі книгозбірні облаштовано спеціалізоване приміщення, де виконано ремонтні роботи згідно з вимогами до систем кондиціонування, освітлення та ергономіки простору. Загалом у Центрі розгорнуто п'ять станцій оцифрування та два комп'ютеризовані робочі місця. Між ними встановлено спеціальні перегородки для світлової ізоляції, що мінімізує вплив випромінювання від сканерів під час роботи. Така організація простору є критично важливою, аби технічні параметри однієї станції не впливали на якість отриманих зображень на сусідніх робочих місцях.

Для роботи з цим високотехнологічним обладнанням фахівці Центру пройшли професійне стажування на базі аналогічного підрозділу, що успішно функціонує при Національному інституті ім. Оссолінських. Персонал опанував методику сканування різних типів документів та специфіку обслуговування технічних засобів. Окрему увагу під час практичних занять було приділено етапу постобробки відсканованих матеріалів, оскільки цей процес є визначальним для створення надійного страхового фонду та формування якісних електронних колекцій. Попри виклики повномасштабної війни в Україні, Центр розпочав активну роботу.

Іншим широкомасштабним проектом, який реалізується у співпраці із Національним інсти-

тутом ім. Оссолінських, є «Оссолінські зустрічі», які проводяться щоквартально, починаючи з 2006 р., під патронатом Генерального консула Республіки Польща у Львові. Зустрічі транслюються на YouTube-каналах «Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка» та «Ossolineum», а також на офіційних сторінках установ у соціальній мережі Facebook — «ЛННБ України ім. В. Стефаніка» та «Zakład Narodowy im. Ossolińskich» відповідно. Вони завжди є значною подією в культурному житті обох країн та широко висвітлюються у засобах масової інформації. Учасниками проекту є видатні українські та польські особистості – державні діячі, представники культури, науки та освіти, провідні фахівці гуманітарної сфери. Трансляції проводяться двома мовами – українською та польською. Важливою особливістю заходів є їхня двомовність: усі трансляції та дискусії проводяться українською та польською мовами.

Із початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну (24 лютого 2022 р.) вектор «Оссолінських зустрічей» змінився у бік найгостріших викликів сьогодення: висвітлення подій війни, протидії інформаційним маніпуляціям та дезінформації, а також обговорення стратегій відбудови держави у повоєнний період.

На знак солідарності та підтримки України польська сторона започаткувала у стінах Національного інституту ім. Оссолінських (Вроцлав, Республіка Польща) аналогічний проект – «Стефаніківські читання». Для ЛННБ України ім. В. Стефаніка проведення таких заходів є надзвичайно важливим, адже вони утворюють суб'єктність української науки та культури в європейському інтелектуальному просторі, перетворюючи професійний діалог на дієвий інструмент культурної дипломатії. На сьогодні успішно реалізовано вже дві такі зустрічі у Вроцлаві: перша була присвячена темі «Українське мистецтво під час війни» (5 листопада 2025 р.), що дало змогу мовою культури засвідчити стійкість нашого народу; друга фокусувалася на «Психологічному вимірі війни та української ідентичності» (4 лютого 2026 р.), порушуючи глибинні питання збереження національної самосвідомості в умовах екзистенційної загрози. Такий двосторонній формат співпраці – «Оссолінські зустрічі» у Львові та «Стефаніківські читання» у Вроцлаві – символізує непохитну інтелектуальну єдність та спільну відповідальність за збереження європейських цінностей.

Наукова новизна роботи полягає в актуалізації змісту та форм соціокультурної діяльності сучасної наукової бібліотеки, а також у комплексному дослідженні трансформації її простору

через інтеграцію музейних, цифрових та грантово-проектних ініціатив.

Висновки. На сучасному етапі функціонування книгозбірні відбувається докорінна трансформація її соціокультурної діяльності. Інноваційні форми взаємодії з користувачами наповнюються новим змістом, орієнтованим на зміцнення національної ідентичності та актуалізацію культурної спадщини в умовах глобальних викликів.

Створення в структурі установи унікального культурно-експозиційного простору та успішне функціонування в його межах меморіальних читальних залів імені Тетяни та Омеляна Антоновичів, а також імені Івана Крип'якевича дає змогу не лише надавати бібліотечні послуги, а й репрезентувати приватні збірки та особисті речі видатних постатей, що мають загальнонаціональне значення.

Серед новітніх форм соціокультурної діяльності важливе місце посідають віртуально-цифрові продукти, створення яких стало можливим завдяки залученню фінансової підтримки партнерів – Українського культурного фонду та Національного інституту ім. Оссолінських. У партнерстві з УКФ сформовано цифрові колекції «Культурна спадщина Наукового товариства імені Тараса Шевченка (1874–1913)» (2023) та «Imago Ucrainæ на картах XV–XX ст.» (2025). Також реалізовано масштабні ініціативи з оцифрування збірок Оссолінеуму (2021) та Архіву НТШ (процес триває) у співпраці з польськими колегами. Наявність таких електронних продуктів забезпечує користувачам вільний необмежений дистанційний доступ до національних раритетів у режимі 24/7. Інноваційно-проектна та грантова діяльність ЛННБ України ім. В. Стефаніка, окрім згаданої цифровізації, включала організацію культурно-просвітницьких заходів та експозицій. Зокрема, було розгорнуто тематично-документальні виставки «Бібліотека Наукового товариства імені Шевченка – перша національна наукова бібліотека України» (2023–2024) та «Imago Ucrainæ на картах XV–XX ст.» (2025–2026).

Важливим складником міжнародної співпраці з Національним інститутом ім. Оссолінських залишається проведення «Оссолінських зустрічей» у Львові та «Стефаніківських читань» у Вроцлаві. Спільна робота українських і польських дослідників щодо висвітлення питань культурної спадщини на цих заходах сприяє зміцненню міжнародних зв'язків і є прикладом успішної співпраці, діалогу та взаємного збагачення новими ідеями.

Список використаних джерел

1. Вдовіна О. О. Діяльність бібліотек в умовах російської агресії проти України. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* : збірник матеріалів V Міжнародної наукової конференції (23-24 червня 2022). Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2022. С. 53–55. URL: <https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-Zbirnyk-materialiv-2022-1.pdf#page=53> (дата звернення: 02.03.2026).
2. Відродження перерваної історії. Бібліотека НТШ – перша національна наукова бібліотека України (книжково-документальна виставка). URL: <https://surl.li/gvalyr> (дата звернення: 02.03.2026).
3. Гулик І. В., Лозан С. В. Соціокультурна діяльність бібліотеки – важливий компонент у системі формування соціальної особистості студента. *Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського)* : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної конференції (17 листопада 2022 р.). Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2023. С. 49–53. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16729> (дата звернення: 02.03.2026).
4. Дубровіна Л., Ковтанюк Ю. Гуманітарна допомога європейських партнерів під час воєнного стану і перспективи розвитку цифровізації колекцій Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. *Бібліотечний вісник*. 2024. № 1 (273). С. 34–44. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2024.01.034>.
5. Захарова Н., Середа Т. Соціокультурна діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах воєнного стану. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. Вип. 68. С. 114–124. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004843> (дата звернення: 02.03.2026).
6. Іваненко С. Основні напрямки діяльності бібліотеки наукової установи Національної академії наук України в умовах воєнного стану. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2023. Вип. 68. С. 125–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbuimviv_2023_68_10 (дата звернення: 02.03.2026).
7. Круглий стіл «Бібліотека НТШ – перша національна наукова бібліотека України: перервана історія» і відкриття однойменної тематичної банерної виставки. URL: <https://surl.li/laqaju> (дата звернення: 02.03.2026).
8. Макарова М. Культурно-мистецькі заходи бібліотек України в умовах війни. *Питання культурології*. 2023. № 42. С. 195–205. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293777>.
9. Макарова О. І. Важлива роль бібліотеки у воєнний час: минуле та сучасне. *Бібліотечний Меркурій*. 2023. Вип. 1(29). С. 145–154. DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2023.1\(29\).280030](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2023.1(29).280030).
10. Матвійчук Л. Соціокультурна робота Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка: наративи історичної пам'яті. *Бібліотечний вісник*. 2024. № 4 (276). С. 19–28. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2024.04.019>.
11. Мудроха В. О. Інноваційний розвиток бібліотеки: проектні рішення та грантові програми. *Вісник Книжкової палати*. 2024. № 5. С. 18–24. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.5\(334\).18-24](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.5(334).18-24).
12. Мудроха В. О. Інноваційно-проектна та грантова діяльність книгозбірні (досвід ЛННБ України ім. В. Стефаніка). *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2024. Вип. 72. С. 287–297. DOI: <https://doi.org/10.15407/nr.72.287>.
13. Мудроха В. О. Особливості соціокультурної діяльності ЛННБ України ім. В. Стефаніка у часі воєнного стану. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір* : матеріали Міжнародної наукової конференції (8–10 жовтня 2024 р.). Київ : НБУВ, 2025. С. 142–148. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/2007>.
14. Огородник Т., Попадюк Н., Мельник-Хоха Г. «Imago Ucrainæ на картах XV–XX ст.»: ідея та ключові заходи грантового проекту. *Вісник Книжкової палати*. 2025. № 11. С. 13–19. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11\(352\).13-19](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11(352).13-19).
15. Попадюк Н., Мельник-Хоха Г. «Imago Ucrainæ на картах XV–XX ст.»: проектна діяльність, особливості формування та каталогізації цифрової колекції ЛННБ України ім. В. Стефаніка. *Бібліотеки, архіви, музеї в умовах війни* : XXVIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Короленківські читання 2025» (Харків, 22–23 жовтня 2025 р.). URL: <https://padlet.com/libjournalist/2025-qlg28hlx9mhb4giq/wish/AL83WzGO6m7Ma0Pg> (дата звернення:

02.03.2026).

16. Постанова Президії НАН України «Про історичну інституційну спадкоємність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника». URL: <https://surl.li/wdxuoc> (дата звернення: 02.03.2026).

17. Потіха А. Діяльність бібліотек України в умовах російської воєнної агресії. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2022. Вип. 64. С. 55–73. DOI: <https://doi.org/10.15407/nr.64.055>.

18. Презентація грантового проєкту та урочисте відкриття виставки «Imago Ucrainæ на картах XV–XX століть». URL: <https://surl.li/mnihcu> (дата звернення: 02.03.2026).

19. Сердюк С., Герасимова С. Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2022. № 3 (29). С. 9–14. URL: http://odnb.odessa.ua/img/novini_2016/645/serdyuk.pdf (дата звернення: 02.03.2026).

20. Скорохватова А. Місія національної історичної бібліотеки України в контексті збереження історичної пам'яті українського народу: [повідомлення]. *Бібліотечний вісник*. 2023. № 4(272). С. 76–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_4_9 (дата звернення: 02.03.2026).

21. Солоіденко Г., Кулаковська Т. Збереження бібліотечного фонду – пріоритетний напрям діяльності бібліотек наукових установ НАН України в умовах воєнного часу. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. Вип. 68. С. 261–273. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nrnbuimviv_2023_68_20 (дата звернення: 02.03.2026).

22. Туровська Л. Трансформація діяльності наукової бібліотеки в умовах воєнного стану (на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 1. С. 31–37. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1\(318\).31-37](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1(318).31-37).

23. Melnyk-Khokha G., Popadiuk N., Mudrokha V. Contemporary technologies of presenting Scientific Library's electronic digital resources in the global information medium. *2022 IEEE : 17th International Conference on Computer Sciences and Information Technologies (CSIT)*. 2022. Pp. 377–381. DOI: <https://doi.org/10.1109/CSIT56902.2022.10000548>.

24. Melnyk-Khokha G., Popadiuk N., Zubko N., Mudrokha V. Project solutions for integration of the «Book heritage of the Shevchenko scientific society (1873–1913)»: digital collection into the library's electronic infrastructure. *CEUR Workshop Proceedings, 4th International Workshop IT ProjectManagement, ITPM 2023*. 2023. Т. 3453. Pp. 206–215. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3453/paper19.pdf>

25. Melnyk-Khokha G., Zubko N. & Mudrokha V. Project solutions and communication strategies for the successful implementation of the grant project «Digital collection of book heritage of the Shevchenko Scientific Society (1874–1913)». *2023 IEEE: 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies*. Lviv. 2023. Pp. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.1109/CSIT61576.2023.10324199>

26. Mudrokha V. & Melnyk-Khokha G. Imago Ucrainæ on the Maps of the 15th–20th centuries: Visualizing National Identity and Statehood in Times of War. *Transcending Boundaries: Unraveling the Dynamics of Cutting-Edge Research and its Transformative Impact on the Global Sphere* : proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference. 2025. Pp. 6–9. URL: <http://www.wayscience.com/en/2nd-conference-july-10-11-2025/> (дата звернення: 02.03.2026).

27. Mudrokha, V., Melnyk-Khokha, G. The role of grant programs of the Ukrainian Cultural Foundation for the preservation and promotion of National Heritage. *From Science to Practice: Innovations across Life Domains*: proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference. 2025. Pp. 7–9. URL: <http://www.wayscience.com/en/1st-conference-july-3-4-2025/> (дата звернення: 02.03.2026).

28. Podrezowa M. Biblioteka Naukowa Odeskiego Uniwersytetu Narodowego im. I. I. Miecznikowawrealiachwojny. *Biuletyn EBIB (Biblioteki ukraińskie)*. 2023. Nr. 1 (208). S. 1–7. URL: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/846> (дата звернення: 02.03.2026).

References

1. Vdovina, O. O. (2022). Library activities in the context of russian aggression against Ukraine. *Information, Communication and Knowledge Management in a Globalized World: Proceedings of the Fifth International Scientific Conference*, 53–55. Retrieved from: https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-_Zbirnyk-materialiv_-2022-1.pdf#page=53 [in Ukrainian].

2. Revival of interrupted history. The National Scientific Library of Ukraine is the first national

scientific library (book and documentary exhibition). (2023). Retrieved from: <https://surl.li/gvalyr> [in Ukrainian].

3. Hulyk, I. V., & Lozan, S. V. (2023). The socio-cultural activities of the library are an important component in the system of forming a student's social personality. Library in the modern information space: problems and prospects (to the 100th anniversary of the Ushynskiy University library): abstracts of the reports of the All-Ukrainian Scientific and Practical Library Conference, 49–53. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16729> [in Ukrainian].

4. Dubrovina, L. & Kovtaniuk, Yu. (2023). Humanitarian assistance of European partners and prospects for the Development of digitalization of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine collections. *Bibliotechnyi visnyk*, 1 (273), 34–44 DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2024.01.034> [in Ukrainian].

5. Zakharova, N., & Sereda, T. (2023). Sociocultural work of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine under martial law. *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 68, 114–124. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004843> [in Ukrainian].

6. Ivanenko, S. (2023). The main areas of activity of the scientific institution library of the National Academy of Science of Ukraine in the conditions of the martial law. *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 68, 125–138. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbuimviv_2023_68_10 [in Ukrainian].

7. Round table «The National Scientific Library of Ukraine – the first national scientific library of Ukraine: an interrupted history» and the opening of the thematic banner exhibition of the same name. (2023). Retrieved from: <https://surl.li/laqju> [in Ukrainian].

8. Makarova, M. (2023). Cultural and artistic events of Ukrainian libraries during the war. *Issues in Cultural Studies*, 42, 195–205 DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293777> [in Ukrainian].

9. Makarova, O. I. (2023). The important role of the library in wartime: past and present. *Library Mercury*, 1(29), 145–154. DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2023.1\(29\).280030](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2023.1(29).280030) [in Ukrainian].

10. Matviichuk, L. (2024). Sociocultural activity of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv: narratives of historical memory. *Bibliotechnyi visnyk*, 4 (276), 19–28. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2024.04.019> [in Ukrainian].

11. Mudrokha, V. (2024). Innovative development of the library: project solutions and grant programs. *Bulletin of the Book Chamber*, 5, 18–24. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.5\(334\).18-24](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.5(334).18-24) [in Ukrainian].

12. Mudrokha, V. (2024). Innovative-project and grant activities of the library (experience Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv). *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 72, 287–297. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.72.287> [in Ukrainian].

13. Mudrokha, V. (2025). Features of socio-cultural activity Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv during of martial law. *Library. Science. Communication. Integration into the International Library Space: materials of the international scientific conference*, 142–148. Retrieved from: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/2007> [in Ukrainian].

14. Ohorodnyk, T. Popadiuk, N. & Melnyk-Khokha, G. (2025). «Imago Ucrainæ on the Maps of the 15th–20th Centuries»: the idea and key activities of the grant project. *Bulletin of the Book Chamber*, 11, 13–19. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11\(352\).13-19](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.11(352).13-19) [in Ukrainian].

15. Popadiuk, N. & Melnyk-Khokha, G. (2025). «Imago Ucrainæ on the Maps of the 15th–20th Centuries»: project activities, features of the formation and cataloging of the digital collection of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. *Libraries, archives, museums in wartime conditions: XXVIII All-Ukrainian scientific and practical conference «Korolenkiv Readings 2025»* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://padlet.com/libjournalist/2025-qlg28hlx9mhb4giq/wish/AL83WzGO6m7Ma0Pg>

16. Resolution of the Presidium of the NAS of Ukraine «On the historical institutional continuity of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv». (2025). Retrieved from: <https://surl.li/wdxuoc> [in Ukrainian].

17. Potikha, A. (2022). Activities of Ukrainian Libraries in the Conditions of Russian Military Aggression. *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 64, 55–73. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.64.055> [in Ukrainian].

18. Presentation of the grant project and the grand opening of the exhibition «Imago Ucrainæ on maps of the 15th–20th centuries». (2025). Retrieved from: <https://surl.li/mnihcu> [in Ukrainian].

19. Serdiuk, S., Herasymova, S. (2022). Libraries of Ukraine during the war: adaptation to new

realities and determination of priorities. *Library Forum: history, theory and practice*, 3 (29), 9–14. Retrieved from: http://odnb.odessa.ua/img/novini_2016/645/serdyuk.pdf [in Ukrainian].

20. Skorokhvatova, A. (2023). The mission of the National Historical Library of Ukraine in the context of preserving the historical memory of the Ukrainian people: [message]. *Bibliotechnyi visnyk*, 4 (272), 76–79. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_4_9 [in Ukrainian].

21. Soloidenko, G. & Kulakovska, T. (2023). Preservation of the library collection is a priority direction of the libraries of scientific institutions of the NAS of Ukraine in the conditions of wartime. *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 68, 261–273. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_68_20 [in Ukrainian].

22. Turovska, L. (2023). Transformation of scientific library activities under the conditions of the state of martial law. *Bulletin of the Book Chamber*, 1, 31–37. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1\(318\).31-37](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1(318).31-37) [in Ukrainian].

23. Melnyk-Khokha, G., Popadiuk, N. & Mudrokha, V. (2022). Contemporary technologies of presenting Scientific Library's electronic digital resources in the global information medium. 2022 IEEE: 17th International Conference on Computer Sciences and Information Technologies (CSIT), 377–381. DOI: <https://doi.org/10.1109/CSIT56902.2022.10000548> [in English].

24. Melnyk-Khokha, G., Popadiuk, N., Zubko, N. & Mudrokha, V. (2023). Project solutions for integration of the «Book heritage of the Shevchenko scientific society (1873–1913)»: digital collection into the library's electronic infrastructure. *CEUR Workshop Proceedings, 4th International Workshop IT Project Management, ITPM 2023*, 3453, 206–215. Retrieved from: <https://ceur-ws.org/Vol-3453/paper19.pdf> [in English]

25. Melnyk-Khokha, G., Zubko, N. & Mudrokha, V. (2023). Project solutions and communication strategies for the successful implementation of the grant project «Digital collection of book heritage of the Shevchenko Scientific Society (1874–1913)». 2023 IEEE: 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies, 1–6. DOI: <https://doi.org/10.1109/CSIT61576.2023.10324199> [in English]

26. Mudrokha, V. & Melnyk-Khokha, G. (2025). *Imago Ucrainæ on the Maps of the 15th–20th Centuries: Visualizing National Identity and Statehood in Times of War. Transcending Boundaries: Unraveling the Dynamics of Cutting-Edge Research and its Transformative Impact on the Global Sphere*: proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference, 6–9. Retrieved from <http://www.wayscience.com/en/2nd-conference-july-10-11-2025/> [in English].

27. Mudrokha, V. & Melnyk-Khokha, G. (2025). The role of grant programs of the Ukrainian Cultural Foundation for the preservation and promotion of National Heritage. *From Science to Practice: Innovations across Life Domains: proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference*, 7–9. Retrieved from <http://www.wayscience.com/en/1st-conference-july-3-4-2025/> [in English].

28. Podrezova, M. (2023). Scientific Library of Odesa I. I. Mechnykov National University in the realities of war. *EBIB Biuletyn (Ukrainian libraries)*, 208, 1–7. Retrieved from <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/846> [in Polish].

*Стаття надійшла до редакції 05.03.2026
Отримано після доопрацювання 09.04.2026
Прийнято до друку 20.04.2026
Опубліковано 25.05.2026*

Цитування:

Головач Н. М. Використання технологій штучного інтелекту в діяльності бібліотек України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 48–54.

Golovach N. (2026). The use of Artificial Intelligence Technologies in the Operations of Libraries in Ukraine. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 48–54 [in Ukrainian].

Головач Наталія Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
артменеджменту та інформаційних технологій
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-8931-4302>
ngolovach@dakkkim.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

Мета статті – дослідити потенціал і перспективи впровадження технологій штучного інтелекту в діяльність бібліотек України для покращення якості обслуговування користувачів у цифровому середовищі. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні таких наукових методів, як аналіз і синтез – для осмислення інтеграції технологій штучного інтелекту в діяльність бібліотек України, зокрема виявлення його потенціалу та використання мовних моделей (ChatGPT, Gemini) у практичній діяльності; порівняння – для зіставлення традиційних технологій із новітніми інструментами штучного інтелекту, виявлення їх переваг та обмежень; узагальнення – для формування висновків щодо перспективності впровадження штучного інтелекту для підвищення ефективності роботи бібліотек та якості обслуговування користувачів. **Наукова новизна** статті полягає в обґрунтуванні потенціалу впровадження технологій штучного інтелекту, зокрема ChatGPT та Gemini, у діяльність бібліотек України. Визначено, що ефективність трансформації сервісів бібліотек залежить не лише від технологічного впровадження (автоматизації каталогізації та персоналізації досвіду), а й від технічних можливостей, нормативно-правової бази та фахової підготовки кадрів, що дозволяє мінімізувати етичні та ресурсні ризики. Впровадження інтелектуальних рекомендаційних систем та маркетингової підтримки на основі технологій штучного інтелекту сприяє вдосконаленню взаємодії з користувачами, підвищенню рівня персоналізації послуг. **Висновки.** Використання технологій штучного інтелекту в діяльності бібліотек України відкриває широкі можливості для оптимізації традиційних процесів (каталогізація, класифікація, створення метаданих, довідкове обслуговування) та впровадження нових сервісів, орієнтованих на персоналізацію користувацького досвіду й маркетингову підтримку. Інтеграція мовних моделей ChatGPT, Gemini здатна автоматизувати рутинні завдання, покращити пошук інформації, забезпечити рекомендаційні системи, проте існують і суттєві виклики, а саме кадрові, ресурсні, нормативно-правові й етичні. А тому, за умови поєднання технологічних можливостей із нормативною та кадровою базою, може бути підвищена ефективність роботи бібліотек та якість обслуговування користувачів.

Ключові слова: бібліотеки, бібліотечні послуги, інноваційні технології, технології штучного інтелекту, цифрові платформи, цифровий маркетинг.

Golovach Nataliya,
Ph.D (Philosophy), Associated Professor
of the art management and information technology,
National Academy of Culture and Arts Management

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN THE OPERATIONS OF LIBRARIES IN UKRAINE

The purpose of this article is to explore the potential and prospects for implementing artificial intelligence technologies in Ukrainian libraries to improve the quality of user services in the digital environment. The research methodology is based on the use of scientific methods such as analysis and synthesis to understand the integration of artificial intelligence technologies into the activities of Ukrainian libraries, in particular identifying its potential and the use of language models (ChatGPT, Gemini) in

practical activities; comparison to contrast traditional technologies with the latest artificial intelligence tools, their advantages and limitations; generalization to draw conclusions regarding the prospects of implementing artificial intelligence to improve the efficiency of libraries and the quality of user service. The scientific novelty lies in substantiating the potential for implementing artificial intelligence technologies, specifically ChatGPT and Gemini, in the operations of Ukrainian libraries. It has been determined that the effectiveness of the transformation of library services depends not only on technological implementation (automation of cataloging and personalization of the user experience) but also on technical capabilities, the regulatory framework, and professional training of staff, which allows for the minimization of ethical and resource risks. The implementation of intelligent recommendation systems and marketing support based on artificial intelligence technologies contributes to improving interaction with users and increasing the level of service personalization. Conclusions. The use of artificial intelligence technologies in Ukrainian libraries opens up broad opportunities for optimizing traditional processes (cataloging, classification, metadata creation, and reference services) and introducing new services focused on personalizing the user experience and providing marketing support. The integration of ChatGPT and Gemini language models can automate routine tasks, improve information retrieval, and provide recommendation systems; however, there are also significant challenges, namely staffing, resource, regulatory, and ethical ones. Therefore, provided that technological capabilities are combined with the regulatory and human resources framework, the efficiency of libraries and the quality of user service can be enhanced.

Keywords: libraries, library services, innovative technologies, artificial intelligence technologies, digital platforms, digital marketing.

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі поступовий перехід бібліотек України до інноваційних технологій дозволяє створювати нові формати взаємодії з користувачами. Використання інновацій сприяє розширенню аудиторії та ще більшій доступності до бібліотечних послуг [3, 180]. Також спостерігається тенденція до персоналізації контенту та застосування аналітики для підвищення якості обслуговування користувачів, що впливає на зростання лояльності аудиторії [3, 181].

Нині науковці вважають, що інструменти на основі технологій штучного інтелекту є значними досягненнями та потенціалом для впливу на академічні кола, наукові дослідження, видавничу справу тощо. Дослідники зазначають про широкі можливості застосування інструментів штучного інтелекту в діяльності бібліотек, а саме від виявлення документів і визначення місця розташування до збереження та інтелектуального аналізу тексту та даних [11].

Усе більше бібліотек у світі використовують рекомендаційні системи зі штучним інтелектом, а саме технології, що використовують алгоритми та машинне навчання для надання персоналізованих рекомендацій користувачам на основі їхніх уподобань і поведінки, тим самим пропонуються книги, статті або інші ресурси, які можуть зацікавити, на основі історії читання або пошукової поведінки [5, 176]. А інтеграція у сферу публічних бібліотек таких програм, як ChatGPT 3.5, Gemini та Grok, відкриває нові перспективи щодо забезпечення інформаційної підтримки та спілкування з користувачами, підвищення рівня обслуговування тощо [12].

А тому використання технологій штучного інтелекту в діяльності бібліотек стає все більш

актуальним і необхідним, створюючи як можливості, так і виклики для бібліотекарів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема тиці дослідження використання технологій штучного інтелекту в діяльності бібліотек України присвячені праці С. Мамедової [4], М. Маранчак [6], Г. Шемаєвої, Т. Костирко [11], які досліджували застосування бібліотеками України технологій штучного інтелекту, зокрема у контексті цифрової трансформації суспільства. Натомість В. Кожем'яко [3], Н. Маранчак [5], Ж. Самохіна [9] розкрили сучасні тенденції маркетингу у сфері бібліотечних послуг, інструментарій цифрового маркетингу та використання штучного інтелекту в цифровому маркетингу, в тому числі зарубіжний досвід і перспективи. Н. Чернишенко [10] дослідила використання можливостей нейромереж та штучного інтелекту для створення медіаконтенту бібліотек. І незважаючи на наявність певних напрацювань, ця проблематика потребує подальших досліджень.

Метою роботи є дослідження потенціалу та перспектив впровадження технологій штучного інтелекту у діяльність бібліотек України для покращення якості обслуговування користувачів у цифровому середовищі.

Виклад основного матеріалу. З постійним розвитком інформаційних технологій виникає необхідність адаптації традиційних сервісів бібліотек до очікувань та потреб сучасних користувачів. Відповідно є потреба у постійному впровадженні інноваційних технологій, які б сприяли впровадженню актуальних і затребуваних послуг.

Нині одним із трендів є використання штучного інтелекту для аналізу значних обсягів даних, автоматизації роботи, з'ясування закономір-

ностей, дослідження вподобань користувачів та їх поведінки, що в подальшому дозволяє працювати над створенням персоналізованих маркетингових кампаній та індивідуального контенту [3, 180].

Сучасний користувач бібліотечних послуг має безперервний доступ до Інтернет, добре поінформований щодо бібліотечних послуг і сервісу та вимагає персонального підходу до спілкування. Тим самим вплив традиційних інструментів реклами знижується, а маркетинг стає дедалі більш інтерактивним, візуально орієнтованим, зростає вплив чат-додатків [9, 13]. Разом з тим, маркетинг в умовах інформатизації суспільства постійно змінюється, переходить з одного стану в інший [9, 14]. Наприклад, нині на перший план виходить цифровий маркетинг, який передбачає використання усіх можливих форм цифрових каналів для просування продукції та послуг, а його інструментами є Інтернет, соціальні медіа, мобільні технології тощо. Він допомагає досягти максимального результату оптимальним способом, так як передбачає комплексний підхід до просування бібліотечних продуктів та послуг у цифровому середовищі [9, 12].

Використання цифрового маркетингу в бібліотеках надає низку переваг, які забезпечують умови для проведення ефективної комунікаційної політики з користувачами [9, с.20]. Разом з тим, набуває актуальності використання технологій штучного інтелекту в цифровому маркетингу бібліотек України. Закордонні дослідники серед переваг використання технологій штучного інтелекту під час проведення маркетингових кампаній виокремлюють такі:

- допомога у прогнозуванні аудиторії, так як штучний інтелект не лише збирає дані, але і аналізує їх, прогнозуючи користувацьку поведінку та рішення споживачів, що допомагає орієнтуватися на потрібну групу споживачів;

- покращує користувацький досвід, так як маркетингові платформи зі штучним інтелектом можуть надавати споживачам персоналізований досвід, пропонуючи те, в чому є потреба;

- допомагає створювати ефективні маркетингові стратегії та кампанії за допомогою даних і аналітики в режимі реального часу;

- підвищує продуктивність, так як штучний інтелект може автоматизувати повторювані завдання без нагляду, заощаджуючи час і ресурси;

- підвищує рентабельність інвестицій [5, 175].

Н. Маранчак зазначає, що важливим аспектом цифрового маркетингу для бібліотек є аналіз поведінки користувачів за допомогою алгоритмів штучного інтелекту, оскільки він може допомогти їм краще зрозуміти їх потреби та вподобання і використовувати цю інформацію для прийняття

рішень на основі даних та адаптації маркетингових стратегій до потреб [5, с. 178]. І на сьогодні вже виділені основні тенденції використання технологій штучного інтелекту в цифровому маркетингу, а це:

- чат-боти;
- голосовий пошук;
- збільшення даних і покращення аналітики;
- VR і AR (віртуальна та доповнена реальність);
- цільовий маркетинг за допомогою предиктивної аналітики;
- персоналізований контент на основі технологій штучного інтелекту;
- автоматизацію маркетингових процесів;
- CRM (управління відносинами з клієнтами) [5, 175].

Дійсно, нині значні зміни у бібліотечне обслуговування призвели використання технологій штучного інтелекту. Наприклад, завдяки використанню функцій ChatGPT 3.5 у системі публічних бібліотек, значно скорочується час пошуку необхідної інформації, збільшується точність її пошуку та оптимізується зворотній зв'язок з користувачами бібліотек, а також здійснюється підтримка онлайн-читальні з можливістю швидкої консультації та допомоги [6, 64]. Натомість Gemini, має можливість швидко та точно відповідати на запитання користувачів на різні теми, зокрема інформацію про бібліотеку, її колекції, послуги, години роботи, тим самим звільнює час бібліотекарів для вирішення більш складних завдань. Разом з тим, Gemini може аналізувати історію користувача і надавати персоналізовані рекомендації щодо книг, статей та інших ресурсів, які можуть їх зацікавити, що допомагає користувачам відкривати нову інформацію та розширювати знання. Щодо допомоги бібліотекарям, то Gemini може:

- каталогізувати книги, статті та інші ресурси, автоматизуючи такі завдання, як введення даних і створення записів;

- автоматично складати звіти про діяльність бібліотеки, такі як кількість відвідувачів, виданих книг та запитів про допомогу, що допомагає відстежувати ефективність її діяльності та приймати обґрунтовані рішення щодо покращення послуг [6, с. 66].

У свою чергу, фахівці бібліотек можуть використовувати Gemini для отримання інформації, брейнстормінгу, написання точних текстів, перекладу і створення креативного контенту на основі даних з інтернету в реальному часі, а інноваційний чат-бот Bing від Microsoft, який працює на базі мовної моделі GPT-4., можна використовувати для пошуку конкретних цитат із книг, адже Bing Books надає можливість перег-

лядати фрагменти книг та читати відгуки про них [6, 67].

Наприклад, Нью-Йоркська публічна бібліотека вже використовує штучний інтелект для створення алгоритмів пошуку, які враховують контекст запиту користувача, а бібліотека Конгресу США використовує машинне навчання для створення цифрових збережень. Публічна бібліотека міста Сіетла використовує штучний інтелект для роботи чат-бота, який відповідає на запитання користувачів та надає їм інформацію про бібліотечні послуги [6, 68].

Взагалі в закордонних бібліотеках поширеним напрямом практичного застосування технологій штучного інтелекту є чат-боти, які є корисним застосунком і використовуються вже майже десять років. Н. Маранчак наголошує, що чат-боти мають велике значення в цифровому маркетингу, адже оперативно реагують на запити й надають підтримку 24/7 у режимі реального часу та можуть допомагати користувачам орієнтуватися в навігації по вебсайту та каталогу бібліотеки, консультувати читачів, рекламувати бібліотечні послуги, залучати до інтерактивних і гейміфікованих активностей. Чат-боти також можна використовувати для надання персоналізованих рекомендацій щодо книг й інших бібліотечних ресурсів на основі історії читання, уподобань і моделей поведінки користувачів. В Україні найпопулярнішими платформами для створення чат-ботів є Telegram, Facebook, Messenger та Viber, які пропонують власних офіційних API-ботів для розробників, що дає змогу бібліотекам легко створювати чат-боти, які можуть бути інтегровані із застосунком. [5, 176]. Є також і інші платформи, які пропонують різні функції та опції для розробки чат-ботів, зокрема Many Chat, Dialog Flow, Chatfuel, Botsify, які бібліотеки можуть використовувати для створення власних чат-ботів, що відповідатимуть їхнім конкретним потребам і вимогам.

Бібліотеки України все активніше долучаються до впровадження різноманітних інструментів штучного інтелекту. За даними опитування було виявлено, що найбільшим попитом з 2023 року користується ChatGPT. Цей інструмент використовують для підготовки виставок, рекламної діяльності, редагування текстів тощо [11].

На думку С. Мамедової, то впровадження штучного інтелекту значно покращить взаємодію між авторами, видавцями та читачами, підвищить загальний рівень культури читання та зробить послуги бібліотек доступнішими [4]. Дослідниця зазначає, що сучасні бібліотеки впроваджують штучний інтелект для автоматизації каталогів, предметного індексування та точного визначення потреб користувачів. Основними напрямками впровадження є:

- експертні системи, що імітують когнітивну поведінку фахівців для цілодобового консультування;

- інтелектуальні агенти (Alexa чи Siri), які полегшують голосовий пошук у базах даних, сортування результатів та планування заходів;

- роботизовані системи беруть на себе фізичне управління фондами, використовуючи RFID-сканери для швидкої інвентаризації та безпосередньої доставки книг, що значно економить час персоналу та допомагає людям із інвалідністю;

- технології підвищують рівень безпеки через ідентифікацію обличчя та відбитків пальців, а також прискорюють індексування документів через оптичне розпізнавання символів (OCR) [4].

Також сучасні бібліотеки в своїй діяльності можуть використовувати можливості нейромереж та штучного інтелекту для створення медіаконтенту. Серед безкоштовних, зручних і корисних сервісів для генерування зображень виокремлюють:

- Adobe firefly beta – створює растрові або векторні зображення високої якості для оформлення текстів цікавими шрифтами для назв виставок, заголовків;

- Leonardo AI – має насичений інтерфейс із різноманітним функціоналом, що надає можливість переглядати історію генерацій зі збереженням усіх налаштувань, обрати кількість зображень для генерації, регенерувати та вдосконалити окремі ділянки зображення;

- Lexica Art – графічна нейромережа, що вміє створювати яскраві зображення в стилі диджитал артів;

- Mage Space – може створювати зображення у різних стилях, вміє редагувати завантажені користувачем зображення, наприклад, замінюючи фон чи об'єкти переднього плану [2].

Проте, ефективним у роботі бібліотеки, на думку Н. Чернишенко, є поєднання та доповнення можливостей різних нейромереж та штучного інтелекту при створенні одного проєкту, тим самим технології штучного інтелекту та нейромережі мають великий потенціал та надають сучасним бібліотекам безліч можливостей створювати різноманітний та високоякісний віртуальний контент, оптимізований для цільової аудиторії [10].

Втім, при впровадженні штучного інтелекту в діяльність бібліотек, важливо врахувати всі потенційні ризики та виклики, з якими можуть зіткнутися бібліотеки, зокрема використання цих технологій пов'язане з такими ризиками, як можливе порушення конфіденційності даних, технічні проблеми та значні фінансові витрати, тим самим на перше місце постають етичні та соціальні питання, потреба у спеціальних навичках та

організаційних і культурних змінах [11]. А серед суттєвих переваг відзначається:

- підвищення ефективності та точності бібліотечних даних;
- розширення доступу до інформації;
- скорочення ручних та повторюваних бібліотечних операцій;
- мінімізація помилок та невідповідностей в даних;
- розгортання взаємодії з фахівцями інформаційних технологій, науковцями з даних, інженерами програмного забезпечення, експертами зі штучного інтелекту та користувачами [11].

При створенні медіаконтенту серед недоліків застосування нейронних мереж та штучного інтелекту, на перше місце, постають етичні виклики, які пов'язані із створенням фальшивих зображень і дипфейків. А серед переваг виокремлюють:

- прискорення процесу генерування візуального контенту і можливості комбінувати різні програми та доповнювати й вдосконалювати результати кожної з них;
- створення візуального контенту за текстовим запитом;
- урізноманітнення видів подачі інформації, що робить контент бібліотеки цікавим і сучасним;
- надання можливостей створення аудіовізуального контенту будь-якою мовою [10].

Наприклад, університетські бібліотеки Великої Британії інтегрують штучний інтелект в існуючі системи та послуги. Фахівці бібліотек проводять тематичні форуми, лекції, семінари тощо на тему штучного інтелекту, співпрацюють з науковими відділами та кафедрами стосовно застосування продуктів штучного інтелекту. Впродовж останніх років, використання штучного інтелекту є темою дискусій у бібліотеках світу, здебільшого в країнах ЄС, США, Канаді [11]. Також найавторитетніші бібліотечні асоціації та організації вже визначають роль штучного інтелекту у майбутньому бібліотечної галузі, зокрема Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ, Американська бібліотечна асоціація, Канадська федерація бібліотечних асоціацій, Австралійська бібліотечно-інформаційна асоціація [12].

Щодо України, то застосування продуктів штучного інтелекту також є темою для обговорення серед фахівців. Наприклад, у лютому 2025 року було проведено ознайомчий вебінар «AI у бібліотеці: нові можливості для творчості та інновацій» Донецькою обласною бібліотекою для дітей. Це перший захід в межах онлайн-школи «Бібліотекар в тренді», який був спрямований на ознайомлення бібліотечних фахівців із можливостями штучного інтелекту для оптиміза-

ції робочих процесів та підвищення ефективності їх діяльності. Під час вебінару були розглянуті такі питання:

- як штучний інтелект може бути корисним для бібліотек;
- які тренди змінюють бібліотечну сферу;
- які можливості та виклики існують у впровадженні штучного інтелекту;
- які найпростіші у використанні сервіси штучного інтелекту існують;
- як пришвидшити робочі процеси, зменшити рутину та збільшити креативність за допомогою штучного інтелекту?

Учасники вебінару отримали практичні знання та навички, які зможуть застосовувати у своїй роботі для підвищення ефективності та якості обслуговування користувачів [1].

У травні 2025 року відбулася XIV Всеукраїнська онлайн-школа бібліотечного журналіста на тему «Штучний інтелект у бібліотечних медіа: тренд чи необхідність?», організатором якої виступила Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. Під час навчання було розглянуто світовий досвід використання технологій штучного інтелекту, створення інноваційних сервісів, питання застосування штучного інтелекту та сервісів у бібліотеках, інтеграції чат-боту Gemini в роботу бібліотек тощо [13].

У липні 2025 року відбувся онлайн-вебінар «ChatGPT у бібліотеці: прості рішення для складних завдань та етика використання ШІ», який провів Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського. Обговорювалися базові можливості ChatGPT і те, як цей інструмент може стати щоденним помічником бібліотекаря. Учасники навчилися на практиці, як за короткий час можна створити анотацію до книги, скласти список літератури, придумати креативну ідею для заходу чи написати допис у соцмережі, етичні аспекти використання штучного інтелекту. Особливу увагу було приділено вмінню правильно формулювати запити (промпти) для точного й корисного результату від ChatGPT. Учасники навчалися ставити чіткі, контекстні, креативні запити, які дозволяють максимально ефективно використовувати можливості штучного інтелекту, а також покроково, за допомогою ChatGPT, розробили повноцінний захід, а саме від ідеї та сценарію до створення афіші, допису в соцмережах і тексту публікації про проведення заходу на сайт бібліотеки [14].

Але попри перспективність і переваги, використання в бібліотеках технологій штучного інтелекту є обмеженим, оскільки впровадження штучного інтелекту, на думку Н. Маранчак, пов'язане з певними труднощами, спричиненими такими чинниками, як:

- відсутність технічних знань щодо вико-

ристання та роботи систем штучного інтелекту серед персоналу бібліотек;

- відсутність належного фінансування в бібліотеках для розробки чи закупівлі систем штучного інтелекту;

- обмежена кількість експертів зі штучного інтелекту серед постачальників систем автоматизації бібліотек;

- відмінні переконання бібліотекарів щодо роботи з новітніми технологіями [5, 175].

А тому їх треба враховувати і по можливості долати, адже ефективна робота будь якого закладу залежить від впровадження сучасних технологій, які сприяють розробці і наданню якісних та затребуваних послуг.

Наукова новизна статті полягає в обґрунтуванні потенціалу впровадження технологій штучного інтелекту, зокрема ChatGPT та Gemini у діяльність бібліотек України. Визначено, що ефективність трансформації сервісів бібліотек залежить не лише від технологічного впровадження (автоматизації каталогізації та персоналізації досвіду), а й від технічних можливостей, нормативно-правової бази та фахової підготовки

кадрів, що дозволяє мінімізувати етичні та ресурсні ризики. Впровадження інтелектуальних рекомендаційних систем та маркетингової підтримки на основі технологій штучного інтелекту сприяє вдосконаленню взаємодії з користувачами, підвищення рівня персоналізації послуг.

Висновки. Використання технологій штучного інтелекту у діяльності бібліотек України відкриває широкі можливості для оптимізації традиційних процесів (каталогізація, класифікація, створення метаданих, довідкове обслуговування) та впровадження нових сервісів, орієнтованих на персоналізацію користувацького досвіду й маркетингову підтримку. Інтеграція мовних моделей ChatGPT, Gemini здатна автоматизувати рутинні завдання, покращити пошук інформації, забезпечити рекомендаційні системи, проте існують і суттєві виклики, а саме кадрові, ресурсні, нормативно-правові та етичні. А тому, за умови поєднання технологічних можливостей із нормативною та кадровою базою, може бути підвищена ефективність роботи бібліотек та якість обслуговування користувачів.

Список використаних джерел

1. Бібліотеки майбутнього: штучний інтелект на службі творчості та інновацій. URL: <https://dn.gov.ua/news/biblioteki-majbutnogo-shtuchnij-intelekt-na-sluzhbi-tvorchosti-ta-innovacij> (дата звернення: 23.02.2026).
2. Візуалізація бібліотечного контенту III. URL: <https://tobm.org.ua/vizualizacziya-bibliotechnogo-kontentu-shi/> (дата звернення: 28.02.2026).
3. Кожем'яко, В. Сучасні тенденції маркетингу у сфері бібліотечних послуг. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2025. №15. С. 175–184. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.15.2025.335091>.
4. Мамедова С. І. Застосування штучного інтелекту в бібліотеках у контексті цифрової трансформації суспільства. *Культурологічний альманах*. 2023. №4. С. 231–238. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.32>.
5. Маранчак Н. Використання штучного інтелекту в цифровому маркетингу бібліотечної галузі України: зарубіжний досвід і перспективи. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2023. №6(1). С. 172–184. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283986>.
6. Маранчак М. Перспективи застосування публічними бібліотеками України технологій штучного інтелекту. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. №13. С. 61–71. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307118>.
7. Маранчак М. Застосування ШІ в обслуговуванні користувачів бібліотек закладів вищої освіти. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2025. №16. С. 72–86. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.16.2025.348064>.
8. Наливайко О. О. Політика цифровізації бібліотеки: тенденції і напрями впровадження. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2025. №67. С. 95–111. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.067.07>.
9. Самохіна Ж. Використання інструментарію цифрового маркетингу в діяльності бібліотек. *Bibliotechnyi visnyk*. 2024. №1. С. 12–22. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2024.01.012>.
10. Чернишенко Н. Використання можливостей нейромереж та штучного інтелекту для створення медіаконтенту. *Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі* : матеріали V науково-практичної конференції з міжнародною участю (Харків, 24–25 жовтня 2023 р.) / Харк. нац. мед. ун-т. Харків, 2023. С. 95–103. URI: <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/32622> (дата звернення: 13.02.2026).
11. Шемаєва Г. В., Костирко Т. М. Імплементация штучного інтелекту в бібліотечну діяльність. *University Library at a New Stage of Social Communications Development* : матеріали IX Міжнар. конф.,

(м. Дніпро, 03.10–04.10.2024 р.). Дніпро, 2024. URL: http://conflib.diit.edu.ua/Conf_univ_Library_2024/paper/view/31451/18386 (дата звернення: 15.02.2026).

12. Штучний інтелект у бібліотечній практиці. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/6813> (дата звернення: 03.03.2026).

13. Штучний інтелект у бібліотечних медіа: тренд чи необхідність? URL: <https://share.google/Gw1XX9cIKuAy9VAYP> (дата звернення: 02.03.2026).

14. Штучний інтелект – сучасний помічник бібліотекаря. URL: <https://library.kr.ua/news/sispbibl/> (дата звернення: 03.03.2026).

References

1. Libraries of the Future: Artificial Intelligence in the Service of Creativity and Innovation. Retrieved from: <https://dn.gov.ua/news/biblioteki-majbutnogo-shtuchnij-intelekt-na-sluzhbi-tvorchosti-ta-innovacij> [in Ukrainian].

2. Visualization of library content using AI. Retrieved from: <https://tobm.org.ua/vizualizacziya-bibliotechnogo-kontentu-shi/> [in Ukrainian].

3. Kozhem'iako, V. (2025). Current Trends in Marketing of Library Services. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, (15), 175–184. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.15.2025.335091> [in Ukrainian].

4. Mamedova, S. I. (2023). The Application of Artificial Intelligence in Libraries in the Context of Society's Digital Transformation. *Cultural Studies Almanac*, (4), 231–238. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.32> [in Ukrainian].

5. Maranchak, N. (2023). The Use of Artificial Intelligence in Digital Marketing in the Library Sector of Ukraine: International Experience and Prospects. *Digital Platform: Information Technologies in the Sociocultural Sphere*, 6(1), 172–184. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283986> [in Ukrainian].

6. Maranchak, M. (2024). Prospects for the Application of Artificial Intelligence Technologies by Public Libraries in Ukraine. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, (13), 61–71. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307118> [in Ukrainian].

7. Maranchak, M. (2025). The Application of AI in Serving Users of Higher Education Institution Libraries. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, (16), 72–86. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.16.2025.348064> [in Ukrainian].

8. Nalyvaiko, O. O. (2025). Library Digitalization Policy: Trends and Directions for Implementation. *Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*, (67), 95–111. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.067.07> [in Ukrainian].

9. Samokhina, Zh. (2024). The Use of Digital Marketing Tools in Library Activities. *Bibliotechnyi visnyk*, (1), 12–22. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2024.01.012> [in Ukrainian].

10. Chernyshenko, N. (2023, October 24–25). Using the capabilities of neural networks and artificial intelligence to create media content. *Libraries and Society: Movement in Time and Space: Proceedings of the 5th Scientific and Practical Conference with International Participation* (Pp. 95–103). Kharkiv, Ukraine. Retrieved from: <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/32622> [in Ukrainian].

11. Shemaieva, G. V., Kostyrko, T. M. (2024, October 3–4). Implementation of Artificial Intelligence in Library Activities. *University Library at a New Stage of Social Communications Development: Proceedings of the IX International Conference*. Dnipro, Ukraine. Retrieved from: http://conflib.diit.edu.ua/Conf_univ_Library_2024/paper/view/31451/18386 [in Ukrainian].

12. Artificial Intelligence in Library Practice. Retrieved from: <http://www.nbu.gov.ua/node/6813> [in Ukrainian].

13. Artificial Intelligence in Library Media: Trend or Necessity? Retrieved from: <https://share.google/Gw1XX9cIKuAy9VAYP> [in Ukrainian].

14. Artificial Intelligence – The Modern Librarian's Assistant. Retrieved from: <https://library.kr.ua/news/sispbibl/> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 06.03.2026
Отримано після доопрацювання 08.04.2026
Прийнято до друку 17.04.2026
Опубліковано 25.05.2026*

ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО, АРХІВОЗНАВСТВО

УДК 002.5:378

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362098

Цитування:

Наливайко О. О., Жежнич П. І., Березко О. Л. Теоретико-методологічні та нормативні засади формування системи репозитаріїв. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 1. С. 55–61.

Nalyvayko O., Zhezhnych P., Berezko O. (2026). Theoretical, Methodological and Regulatory Foundations of Repository System Formation. *Library Science. Record Studies. Informology*, 1, 55–61 [in Ukrainian].

Наливайко Орест Олегович,
аспірант Національного університету
«Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0008-0923-9188>
orest.o.nalyvaiko@lpnu.ua

Жежнич Павло Іванович,
доктор технічних наук, професор,
професор кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності
Національного університету
«Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-2044-5408>
pavlo.i.zhezhnych@lpnu.ua

Березко Олександр Леонідович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності
Національного університету
«Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-0664-4339>
oleksandr.l.berezko@lpnu.ua

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РЕПОЗИТАРІЇВ**

Мета роботи полягає в комплексному дослідженні теоретико-методологічних та нормативно-правових засад формування системи інституційних репозитаріїв (IP) в Україні в контексті глобальних тенденцій впровадження відкритих практик і розбудови відкритої інформаційної інфраструктури на міжнародному, національному та інституційному рівнях. Робота спрямована на аналіз ролі електронних архівів як стабільної платформи для реалізації політики відкритого доступу, що забезпечує інтеграцію вітчизняних наукових досліджень у світовий інформаційний простір та сприяє оперативному пошуку релевантної інформації. **Методологія роботи** базується на застосуванні загальнонаукових методів аналізу, синтезу, групування та логічного узагальнення для осмислення концептуального апарату цифрового збереження документів та сумісності схем метаданих. Використано порівняльний аналіз міжнародних ініціатив, зокрема Будапештської ініціативи відкритого доступу та Берлінської декларації, а також вітчизняного нормативного поля, представленого Концепцією програми «Бібліотека – XXI» та Положенням про Національний репозитарій академічних текстів. Досліджено досвід реалізації інституційних політик самоархівування та управління даними на прикладі закордонних університетів (Університет Лілля) та бібліотечних проєктів (NILDE). **Наукова новизна** дослідження полягає в здійсненні діахронного аналізу становлення системи інституційних репозитаріїв як ключового складника відкритої науки та інструменту формування національної інституційної пам'яті. Вперше обґрунтовано необхідність підвищення інформативності головних сторінок репозитаріїв шляхом включення довідкових відомостей про їх заснування та діяльність, що трактується як органічний інструмент збереження історії освітніх і наукових закладів

у цифровому середовищі. **Висновки.** Формування мережі репозитаріїв в Україні є стратегічним напрямом модернізації інформаційної політики у сфері вищої освіти, спрямованим на усунення бар'єрів у науковій комунікації. Доведено, що життєздатність ІР суттєво залежить від комплексної інституційної політики, яка має охоплювати всі етапи функціонування – від створення та захисту контенту до забезпечення його тривалої доступності та відповідності міжнародним стандартам. Підкреслено, що інтеграція вітчизняних репозитаріїв у міжнародні реєстри (OpenDOAR, ROAR) та підвищення їхньої прозорості є необхідною умовою для зміцнення академічної репутації установ та популяризації здобутків українських науковців.

Ключові слова: інституційний репозитарій, відкритий доступ, наукова комунікація, академічний текст, інституційна пам'ять, відкрита наука, цифрові стратегії збереження, Національний репозитарій академічних текстів.

Nalyvayko Orest,

postgraduate student of the Department of Social Communications and Information Activities,
Lviv Polytechnic National University

Zhezhnych Pavlo,

Doctor of Technical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Social Communications and Information Activities,
Lviv Polytechnic National University

Berezko Oleksandr,

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Social Communications and Information Activities,
Lviv Polytechnic National University

THEORETICAL, METHODOLOGICAL AND REGULATORY FOUNDATIONS OF REPOSITORY SYSTEM FORMATION

Purpose of the work is to conduct a comprehensive study of the theoretical, methodological, regulatory, and legal foundations for the formation of a system of institutional repositories (IR) in Ukraine within the context of global trends in implementing open practices and developing an open information infrastructure at international, national, and institutional levels. The research aims to analyze the role of electronic archives as a stable platform for implementing open access policies, ensuring the integration of domestic scientific research into the global information space and facilitating the rapid search for reliable and relevant information. **Methodology** of the study is based on the application of general scientific methods of analysis, synthesis, grouping, and logical generalization to comprehend the conceptual apparatus of digital preservation and the interoperability of metadata schemes. A comparative analysis of international initiatives, including the Budapest Open Access Initiative and the Berlin Declaration, as well as the domestic regulatory framework represented by the Concept of the "Library - XXI" program and the Regulations on the National Repository of Academic Texts, was conducted. The experience of implementing institutional self-archiving and data management policies is explored through the examples of foreign universities and library projects, such as the University of Lille and the NILDE project. **Scientific novelty** lies in performing a diachronic analysis of the development of the institutional repository system as a key component of open science and a tool for forming national institutional memory. For the first time, the necessity of increasing the informativeness of repository home pages by including reference information about their establishment and activities is substantiated, which is interpreted as an organic tool for preserving the history of educational and scientific institutions in the digital environment. **Conclusions.** The formation of a repository network in Ukraine is a strategic direction for modernizing information policy in higher education, aimed at removing barriers to scientific communication. It is proven that the viability and sustainability of IR significantly depend on a comprehensive institutional policy covering all stages of functioning: from content creation and protection to ensuring long-term accessibility and compliance with international standards, such as the OAI-PMH protocol. Integration of domestic repositories into international registries (OpenDOAR, ROAR) and increasing their transparency are necessary conditions for strengthening the academic reputation of institutions and popularizing the achievements of Ukrainian scientists.

Keywords: institutional repository, open access, scientific communication, academic text, institutional memory, open science, digital preservation strategies, National Repository of Academic Texts.

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах розбудови глобального інформаційного суспільства забезпечення вільного доступу до знань належить до стратегічних пріоритетів розвитку. Цифровізація формує нову технологічну базу, яка вимагає суттєвої модернізації державної та інституційної політики у сфері вищої освіти, впровадження відкритих практик та усунення інформаційних бар'єрів у науковій комунікації. Бібліотеки та архівні установи, як основа наукової та освітньої інфраструктури, створюють на своїй базі інституційні репозитарії (IP), що стають стабільною платформою для реалізації політики відкритого доступу та надійним каналом інтеграції вітчизняних досліджень у світовий інформаційний простір.

Потреба у дослідженні цієї теми зумовлена необхідністю розв'язання проблеми недостатньої ефективності використання та доступності документних фондів, що зафіксовано у стратегічних нормативних документах, зокрема у Концепції програми «Бібліотека – XXI». Окрім суто технічного збереження контенту, функціонування системи репозитаріїв, включаючи діяльність Національного репозитарію академічних текстів (НРАТ), виступає дієвим інструментом сприяння академічній доброчесності та розвитку науково-інноваційної діяльності. Важливим є розгляд репозитаріїв як засобу формування інституційної пам'яті освітніх та наукових закладів. Це вимагає не лише технічної реалізації, а й глибокого аналізу таких методологічних засад, як сумісність схем метаданих та довготривале цифрове збереження.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання цифрового збереження документів та формування стратегій розвитку електронних бібліотек і репозитаріїв тривалий час перебувають у центрі уваги провідних дослідників. Фундаментальні засади цифрового збереження, що трактується як комплекс методів і технологій для забезпечення схоронності інформації незалежно від формату її створення, були окреслені М. Хедстром, яка наголошувала на необхідності інтеграції вимог збереження в політику планування цифрових ресурсів [10]. Проблематику трансформації традиційних технологій каталогізації у розгалужену поняттєву систему метаданих (Dublin Core, MODS) та питання сумісності цих схем для міжінституційного обміну даними ґрунтовно досліджено в працях Г. Ходж, де визначено репозитарій як базу даних для збору та поширення інтелектуальної продукції установи [11].

Сучасний етап розвитку характеризується переходом від концепції простого сховища до розуміння електронних бібліотек як важливих компонентів систем управління знаннями (СУЗ).

Л. Кандела та співавтори зазначають, що інтеграція репозитаріїв у СУЗ відбувається через використання стандартизованих метаданих та впровадження технологій штучного інтелекту для покращення пошуку та персоналізації контенту [9]. Важливість інституційних політик самархівування для академічної репутації ЗВО та стандартизації наукового контенту на прикладі європейського досвіду довели Дж. Шопфель та інші дослідники. Проекти з розбудови відкритих даних (DALIA), ілюструють ефективність використання семантичних технологій для збереження та повторного використання цифрових матеріалів [14]. О. Іморо та Н. Сауромбе акцентують увагу на необхідності цілісної інституційної політики, яка б охоплювала всі етапи функціонування репозитаріїв – від створення контенту до кібербезпеки та захисту авторських прав [12]. Зв'язок між наявністю спеціалізованих цифрових колекцій та рівнем залученості студентів і видимістю бібліотеки в академічному середовищі досліджували Р. Шпунар та Е. Бредлі [15].

В українському науковому дискурсі питання впровадження інституційних репозитаріїв як засобу організації освітнього процесу та поширення наукових матеріалів висвітлено у працях В. Олексюка та О. Олексюк [5]. Специфіку формування відкритих електронних ресурсів та їхнього впливу на цитованість науковців аналізувала Н. Левченко [3]. Початки створення перших університетських репозитаріїв в Україні та їхні початкові кроки описані О. Бруй [1], а аналіз стану розвитку мережі IP на різних етапах здійснювала Ю. Мішакіна [4]. Попри наявні напрацювання, залишається актуальною потреба в узагальненні нормативно-методологічних засад функціонування системи репозитаріїв як цілісної інфраструктури національної пам'яті.

Мета дослідження полягає в комплексному вивченні теоретико-методологічних та нормативно-правових засад формування системи інституційних репозитаріїв в Україні в контексті впровадження відкритих практик та розбудови відкритої інформаційної інфраструктури на міжнародному, національному та інституційному рівнях. Робота спрямована на аналіз концептуальних підходів до цифрового збереження документів, дослідження проблем сумісності схем метаданих для забезпечення міжінституційного обміну даними, а також вивчення ролі інституційних політик у забезпеченні сталого функціонування електронних архівів. Окремим аспектом мети є обґрунтування стратегічного значення Національного репозитарію академічних текстів та локальних репозитаріїв як інструментів формування національної інституційної пам'яті освітніх і наукових закладів.

Виклад основного матеріалу. Трансформація наукової комунікації в умовах цифрової економіки зумовила перехід до парадигми відкритої науки, де ключовим елементом виступає вільний доступ до результатів досліджень. Фундаментальні принципи цього процесу були закладені міжнародними ініціативами, зокрема Будапештською ініціативою відкритого доступу (2001) та Берлінською декларацією про відкритий доступ до знань (2003). Згідно з цими документами, вільний доступ до рецензованої наукової літератури в Інтернеті є засобом поєднання потенціалу електронного розповсюдження знань із усуненням бар'єрів у їх вивченні, що прискорює дослідження та об'єднує науковий світ у єдиній інтелектуальній комунікації [7; 8].

В українському нормативному полі стратегічні орієнтири розвитку цієї сфери було визначено у Концепції програми «Бібліотека – ХХІ». Ключовою проблемою було визнано недостатню ефективність використання та доступності документів, що зберігаються у фондах, через відсутність єдиної інформаційної інфраструктури та загальнодержавної системи накопичення електронних ресурсів [2]. Відповідно, шлях розв'язання цієї проблеми вбачається у створенні єдиного національного депозитарію та переведенні фондів у електронну форму для забезпечення доступу через Інтернет. Центральним елементом національної інфраструктури став Національний репозитарій академічних текстів (НРАТ). Згідно з Положенням 2017 року, він функціонує як загальнодержавна розподілена електронна база даних, що об'єднує центральний репозитарій та локальні репозитарії інституційних учасників [6]. Основною метою НРАТ є не лише систематизація текстів, а й активне сприяння академічній доброчесності та поліпшення доступу до наукових результатів.

Теоретико-методологічний базис функціонування репозитаріїв ґрунтується на концепції цифрового збереження, яке трактується як комплекс методів, що забезпечують схоронність інформації незалежно від формату її створення. Важливо, що цифрові стратегії повинні враховувати потреби майбутніх користувачів, а не обмежуватися лише технічними можливостями сховищ. Ключовою проблемою залишається сумісність схем метаданих. Традиційні технології каталогізації трансформувалися у складну систему метаданих (Dublin Core, MODS), які підтримують пошук та організацію ресурсів в агрегованій колекції. Різноманітність цих схем створює виклики для міжінституційного обміну, що робить досягнення інтероперабельності критично важливим завданням [11]. Сучасні підходи розглядають інституційні репозитарії не просто як сховища, а як важливі компоненти систем управління знаннями

(СУЗ). Інтеграція ІР у СУЗ передбачає використання технологій штучного інтелекту для покращення пошуку, категоризації та аналізу інформації, а також персоналізацію контенту під запити конкретного користувача. Це дозволяє створити колаборативне середовище для спільної роботи дослідників, де можливе коментування, рецензування та обговорення наукового контенту безпосередньо в межах платформи [9].

Ефективність функціонування репозитарію на рівні ЗВО безпосередньо залежить від чіткої інституційної політики. Досвід міжнародних установ, як-от Університету Лілля, свідчить, що перехід від стихійного самоархівування до контрольованого розміщення робіт через бібліотечні платформи за участю фахівців гарантує стандартизацію та якість контенту. Цілісна політика повинна охоплювати всі етапи: від створення та захисту контенту до забезпечення довготривалого збереження та відповідності міжнародним стандартам, зокрема протоколу ОАІ-РМН. Водночас відсутність стратегічного бачення, брак нормативної підтримки та питання захисту авторських прав залишаються вагомими ризиками для стабільності електронних архівів [12].

Окремим концептуальним аспектом є роль репозитаріїв у формуванні інституційної пам'яті. Ми стверджуємо, що відображення довідкових відомостей про історію заснування та діяльність репозитарію на його головній сторінці є органічним інструментом збереження історії освітнього чи наукового закладу. Неінформативність контенту головних сторінок більшості вітчизняних ІР щодо обставин їх створення в рамках наукових чи освітніх проєктів є прогалиною, яку необхідно усунути для повноцінної репрезентації установи у цифровому просторі. Адже у мережевому середовищі фіксація процесів започаткування електронних архівів є частиною загальної стратегії формування національної наукової спадщини.

Важливим нормативним орієнтиром для розбудови якісного репозитарію є відповідність критеріям Міжнародного реєстру OpenDOAR, який функціонує як глобальний каталог перевірених електронних архівів. Сталість функціонування ІР забезпечується впровадженням політик у п'яти основних сферах: політика щодо метаданих (визначення прав доступу та дозволів), політика щодо даних (забезпечення безкоштовного доступу до повних текстів для некомерційних цілей), політика щодо контенту (регламентація типів та версій збережених елементів), політика щодо подання (контроль якості депонованих матеріалів та відповідальність за авторське право) та політика щодо збереження. Політика збереження передбачає зобов'язання репозитарію забезпечувати постійну читальність ресурсів через регулярну міграцію елементів у нові фор-

мати файлів та створення резервних копій згідно з сучасними кращими практиками [13].

Незважаючи на динамічне зростання мережі репозитаріїв, залишається низка ризиків, що можуть негативно впливати на їхню довгострокову ефективність. До них належать брак стратегічного бачення, дефіцит технічних ресурсів, низький рівень обізнаності серед науковців, а також складні питання захисту авторських прав. Для подолання цих викликів інституційна політика повинна бути багатокомпонентною та цілісною, охоплюючи всі етапи: від створення контенту до його кіберзахисту. Життєздатність ІР суттєво залежить від того, чи інтегровані вони у загальну стратегію бібліотеки та чи відповідають міжнародним стандартам і рекомендаціям.

У сучасних умовах ефективність університетської бібліотеки значною мірою визначається її здатністю впроваджувати практики, що забезпечують видимість наукового доробку установи. Встановлено прямий зв'язок між наявністю спеціалізованих цифрових колекцій в ІР та рівнем залученості студентів та авторитетністю закладу в академічному середовищі. Сучасні репозитарії виконують важливу навчальну функцію: на прикладі проєктів типу DALIA бібліотеки допомагають дослідникам опанувати методи роботи з даними відповідно до європейських вимог відкритої науки. Це перетворює репозитарій із простого сховища на активне колаборативне середовище для наукової комунікації. Методологічна складність формування системи репозитаріїв зумовлена трансформацією традиційних технологій каталогізації у розгалужену систему метаданих. Для врахування особливостей різних типів контенту розроблено низку схем, зокрема Dublin Core, MODS (для опису об'єктів), TEI Header (для кодування текстів), Encoded Archival Description та стандарти для геопросторових даних. Проте різноманітність цих схем створює суттєві перешкоди для міжінституційного обміну інформацією. Тому досягнення сумісності (інтероперабельності) метаданих є критичною умовою для інтеграції вітчизняних ІР у міжнародні агрегатори та системи управління знаннями. Цифрове збереження сьогодні трактується як комплексне планування та застосування методів, необхідних для гарантування схоронності інформації незалежно від формату її створення. На думку М. Хедстром, без встановлених стандартів і перевірених протоколів цифрове збереження може стати «бомбою сповільненої дії» для електронних бібліотек [10]. Важливо, щоб цифрові вимоги збереження не були експериментальними, а інтегрувалися в політику розподілу ресурсів ще на етапі планування бібліотеки, орієнтуючись на потреби не лише поточних, а й майбутніх

користувачів як на непересічну цінність.

Наукова новизна дослідження полягає у здійсненні діахронного аналізу становлення системи інституційних репозитаріїв України як ключового складника відкритої науки та національної інформаційної інфраструктури. Вперше на теоретичному рівні обґрунтовано роль інституційних репозитаріїв не лише як технологічних платформ для збереження академічних текстів, а як органічного інструменту формування та актуалізації інституційної пам'яті освітніх і наукових закладів у цифровому середовищі.

Доведено необхідність підвищення інформативності головних сторінок репозитаріїв через включення розширених довідкових відомостей про їхнє заснування, діяльність у межах наукових проєктів та інституційну належність, що трактується як стратегічний елемент репрезентації установи у глобальному мережевому просторі. Поглиблено методологічні підходи до забезпечення сталості електронних архівів шляхом обґрунтування взаємозв'язку між багатокомпонентною інституційною політикою та сумісністю схем метаданих, що дозволяє інтегрувати репозитарії у сучасні системи управління знаннями. Визначено, що поєднання нормативного регулювання (зокрема діяльності НРАТ) з локальними інформаційними стратегіями є визначальним чинником еволюції наукової комунікації в Україні.

Висновки. Узагальнення результатів дослідження дозволяє констатувати, що в умовах глобальної цифровізації формування системи інституційних репозитаріїв виступає фундаментальною технологічною базою для модернізації інформаційної політики у сфері вищої освіти та науки. Впровадження електронних архівів є стратегічним кроком до розбудови відкритої інфраструктури, що забезпечує усунення бар'єрів у науковій комунікації та інтеграцію вітчизняних досліджень у світовий простір на засадах Будапештської та Берлінської ініціатив. Нормативно-правовий фундамент цієї системи в Україні ґрунтується на концептуальних положеннях програми «Бібліотека – XXI» та функціонуванні Національного репозитарію академічних текстів, який як загальнодержавна розподілена база даних сприяє утвердженню принципів академічної доброчесності та систематизації наукового доробку.

Теоретико-методологічна еволюція репозитаріїв свідчить про їхню трансформацію зі статичних сховищ документів у активні компоненти сучасних систем управління знаннями. Застосування стандартизованих схем метаданих (Dublin Core, MODS) та впровадження технологій штучного інтелекту гарантує інтероперабельність даних, що є критично важливим для міжінститу-

ційного обміну, ефективного пошуку та персоналізації наукового контенту. Життєздатність та сталість таких систем безпосередньо зумовлюються цілісністю інституційної політики, яка повинна охоплювати регламентацію метаданих, прав доступу, типів контенту та стратегій довготривалого цифрового збереження відповідно до міжнародних вимог і стандартів реєстру OpenDOAR. При цьому перехід від стихійного самоархівування до фахового контрольованого розміщення робіт через бібліотечні платформи виступає запорукою високої якості, достовірності змісту та зміцнення академічної репутації закладів.

Особливого значення набуває концептуалізація репозитаріїв як дієвого інструменту формування інституційної пам'яті освітніх і наукових установ. Виявлена потреба у підвищенні інфор-

мативності головних сторінок репозитаріїв через відображення довідкових відомостей про історію їхнього заснування та діяльність у межах наукових проєктів є необхідною умовою для повноцінної репрезентації інтелектуальних здобутків закладу в мережевому середовищі. Подолання наявних стратегічних ризиків, зокрема обмеженості технічних ресурсів та складності питань захисту авторських прав, вимагає розробки багатокomпонентних інституційних стратегій, інтегрованих у загальну концепцію розвитку цифрових послуг бібліотек. Лише поєднання нормативного забезпечення, методологічної обґрунтованості та прозорості інформаційної політики дозволить системі репозитаріїв стати стабільним фундаментом для збереження та популяризації національної наукової спадщини.

Список використаних джерел

1. Бруй, О. М. Інституційний репозитарій: перші кроки. *Бібліотечний форум України*. 2006. № 4. С. 14–17. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4917098f-0ca3-4431-b754-955644dc0732/content> (дата звернення: 03.03.2026).

2. Концепція Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – ХХІ»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2009 № 1579-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1579-2009-%D1%80#Text> (дата звернення: 03.03.2026).

3. Левченко Н. П. Відкриті електронні ресурси у діяльності бібліотек закладів вищої освіти: специфіка формування, управління, доступ : автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.03. Київ, 2020. 22 с.

4. Мішакіна Ю. П. Інституціональні цифрові репозитарії: аналіз стану в Україні та перспективи розвитку. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2012. №38. С. 240–249. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_gob/nauk_vid/rio_old_2017/vh/v38/32.pdf (дата звернення: 03.03.2026).

5. Олексюк В. П., Олексюк О. Р. Інституційний репозитарій: можливості застосування у навчальному процесі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2012. №6(32). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1035/> (дата звернення: 03.03.2026).

6. Положення про Національний репозитарій академічних текстів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 № 541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.03.2026).

7. Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. URL: <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration> (дата звернення: 03.03.2026).

8. Budapest Open Access Initiative. URL: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/> (дата звернення: 03.03.2026).

9. Candela L., Castelli D., Pagano P. History, Evolution, and Impact of Digital Libraries. E-Publishing and Digital Libraries: Legal and Organizational Issues / ed. by I. Iglezakis, T.-E. Synodinou, S. Kapidakis. IGI Global, 2011. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-60960-031-0> (дата звернення: 03.03.2026).

10. Hedstrom M. Digital preservation: a time bomb for digital libraries. *Computers and the Humanities*. 1997. Vol. 31, no. 3. Pp. 189–202.

11. Hodge G. Metadata for electronic information resources: From variety to interoperability. *Information Services and Use*. 2005. Vol. 25, no. 1. URL: <https://doi.org/10.3233/ISU-2005-25105> (дата звернення: 03.03.2026).

12. Imoro O., Saurombe N. The role of institutional policies in the sustainability of institutional repositories in Africa: A reflection from Ghana. *Journal of Information Science*. 2024. URL: <https://doi.org/10.1177/01655515231220167> (дата звернення: 03.03.2026).

13. OpenDOAR. Repository Requirements and Assessment. (б.д.). URL: <https://opendoar.ac.uk/help/plan-s-support> (дата звернення: 03.03.2026).

14. Schopf J., Vanacker S., Kergosien E., Jacquemin B. Master's theses and open scholarship: A

case study. *Digital Library Perspectives*. 2018. Vol. 34, no. 4. P. 276–287. URL: <https://doi.org/10.1108/DLP-07-2018-0021> (дата звернення: 03.03.2026).

15. Szpunar, R., & Bradley, E. (2024). Finding the Holy Grail of Library Value: Characteristics of Academic Libraries at Universities with High Retention Rates. *Evidence Based Library and Information Practice*, 19(3), 60–86. DOI: <https://doi.org/10.18438/eblip30495>.

References

1. Brui, O. M. (2006). Institutional repository: first steps. *Bibliotechnyi forum Ukrainy*, 4, 14–17. Retrieved from: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4917098f-0ca3-4431-b754-955644dc0732/content> [in Ukrainian].

2. Concept of the State Targeted National Cultural Programme for the Creation of a Unified Information Library System ‘Library – XXI’: approved by Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1579-r dated 23 December 2009. (2009). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1579-2009-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

3. Levchenko, N. P. (2020). Open electronic resources in the activities of higher education libraries: specifics of formation, management, access [Abstract of thesis ... candidate of sciences in social communications: 27.00.03]. Kyiv [in Ukrainian].

4. Mishakina, Yu. P. (2012). Institutional digital repositories: analysis of the situation in Ukraine and prospects for development. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 38, 240–249. Retrieved from: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/vh/v38/32.pdf [in Ukrainian].

5. Oleksiuk, V. P., & Oleksiuk, O. R. (2012). Institutional repository: possibilities for application in the educational process. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 6 (32). Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1035/> [in Ukrainian].

6. Regulations on the National Repository of Academic Texts: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 541 dated 19 July 2017. (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

7. Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. (n.d.). Retrieved from: <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration> [in English].

8. Budapest Open Access Initiative. (n.d.). Retrieved from: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/> [in English].

9. Candela, L., Castelli, D., & Pagano, P. (2011). History, Evolution, and Impact of Digital Libraries. In I. Iglezakis, T.-E. Synodinou, & S. Kapidakis (Eds.), *E-Publishing and Digital Libraries: Legal and Organizational Issues*. IGI Global. DOI: <https://doi.org/10.4018/978-1-60960-031-0> [in English].

10. Hedstrom, M. (1997). Digital preservation: a time bomb for digital libraries. *Computers and the Humanities*, 31(3), 189–202 [in English].

11. Hodge, G. (2005). Metadata for electronic information resources: From variety to interoperability. *Information Services and Use*, 25(1). DOI: <https://doi.org/10.3233/ISU-2005-25105> [in English].

12. Imoro, O., & Saurombe, N. (2024). The role of institutional policies in the sustainability of institutional repositories in Africa: A reflection from Ghana. *Journal of Information Science*. DOI: <https://doi.org/10.1177/01655515231220167> [in English].

13. OpenDOAR. Repository Requirements and Assessment. (б.д.). Retrieved from: <https://opendoar.ac.uk/help/plan-s-support> [in English].

14. Schopf, J., Vanacker, S., Kergosien, E., & Jacquemin, B. (2018). Master’s theses and open scholarship: A case study. *Digital Library Perspectives*, 34(4), 276–287. DOI: <https://doi.org/10.1108/DLP-07-2018-0021> [in English].

15. Szpunar, R., & Bradley, E. (2024). Finding the Holy Grail of Library Value: Characteristics of Academic Libraries at Universities with High Retention Rates. *Evidence Based Library and Information Practice*, 19(3), 60–86. DOI: <https://doi.org/10.18438/eblip30495> [in English].

Стаття надійшла до редакції 04.03.2026
Отримано після доопрацювання 07.04.2026
Прийнято до друку 16.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

Цитування:

Шевченко Н. О. Взаємодія бібліотечно-інформаційних установ як ресурс репрезентації туристичного потенціалу регіональної культурної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 62–68.

Shevchenko N. (2026). Interaction of Library and Information Institutions as a Resource for Representing the Tourist Potential of Regional Cultural Heritage. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 62–68 [in Ukrainian].

Шевченко Наталія Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри артменеджменту та
інформаційних технологій
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0003-0645-8648>
nataliya-ametist@ukr.net

ВЗАЄМОДІЯ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ ЯК РЕСУРС РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Метою роботи є дослідження ролі публічних бібліотек як гарантів документальної та цифрової безпеки об'єктів регіональної культурної спадщини та її популяризації в туристичних маршрутах. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні комплексу дослідницьких підходів і методів, а саме: синергетичний, системний і соціально-комунікаційний підходи; порівняльний метод – для аналізу ресурсів публічних бібліотек як депозитаріїв культурної спадщини; проблемно-тематичний метод – для осмислення практик успішних проєктів репрезентації краєзнавчих ресурсів; метод концептуального моделювання – для оцінки переходу від лінійної моделі до конвергентної моделі функціонування. **Наукова новизна** дослідження полягає в комплексному обґрунтуванні трансформації бібліотек з пасивного інформаційного посередника на активного суб'єкта комунікації, який використовує передові технології для збереження, інтеграції та репрезентації регіональної культурної спадщини. **Висновки**. Дістала подальшого розвитку теорія міжінституційної взаємодії бібліотечно-інформаційних установ. Доведено, що створення єдиного комунікаційного простору на основі спільних метаданих, синергетичних колекцій та міждисциплінарних проєктів дає змогу подолати відомчу ізольованість і сформувати інтегрований «портал знань» про регіональну та національну культурну спадщину України, що популяризується через маршрути краєзнавчого туризму.

Ключові слова: бібліотечно-інформаційні установи, регіональна культурна спадщина, туристичний потенціал, краєзнавчі ресурси.

Shevchenko Nataliia,
Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor,
Department of Art Management and Information Technologies
of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

INTERACTION OF LIBRARY AND INFORMATION INSTITUTIONS AS A RESOURCE FOR REPRESENTING THE TOURIST POTENTIAL OF REGIONAL CULTURAL HERITAGE

The aim of the work is to study the role of public libraries as guarantors of documentary and digital security of regional cultural heritage sites and its popularization in tourist routes. **The research methodology** consists in applying a set of research approaches and methods, namely: synergistic, systemic and socio-communication approaches; comparative method - for analyzing the resources of public libraries as depositories of cultural heritage; problem-thematic method - for understanding the practices of successful projects of representation of local history resources; conceptual modeling method - for assessing the transition from a linear model to a convergent model of functioning. **The scientific novelty** of the research lies in the comprehensive justification of the transformation of libraries from a passive information intermediary to an active communications subject that uses advanced technologies to preserve, integrate and represent regional cultural heritage. **Conclusions**. The theory of interinstitutional interaction of library and

information institutions has been further developed. It has been proven that the creation of a single communication space based on shared metadata, synergistic collections, and interdisciplinary projects allows overcoming departmental isolation and forming an integrated “knowledge portal” about the regional and national cultural heritage of Ukraine, which is popularized through local history tourism routes.

Keywords: *library and information institutions, regional cultural heritage, tourist potential, local history resources.*

Актуальність теми дослідження. В умовах швидкоплинної зміни цифрової інформації в інтернет мережах, одним із пріоритетних напрямів підвищення потенціалу для інноваційного розвитку туристичної сфери регіонів та створення ресурсів для прокладання нових туристичних маршрутів стає знаннеорієнтована та комунікаційна діяльність бібліотек, спрямована на формування бази про локальну культурну спадщину; використання краєзнавчих каталогів місцевими турсервісерами для створення переліку цікавих туристичних локацій та удосконалення інформаційних сервісів й технологій розширеного доступу до масивів краєзнавчо-туристичної літератури для українських та зарубіжних користувачів; збереження документально-інформаційних ресурсів як депозитарію для подальших тематичних досліджень, аналітичного опрацювання місцевих інформаційних джерел і забезпечення ефективного використання вітчизняних соціокультурних ресурсів у нових сегментах взаємодії глобального інформаційного простору. В умовах децентралізації бібліотека стає головним хранителем локальної історії, а оцифрування краєзнавчих фондів способом гарантованого збереження спадщини від знищення (зокрема під час війни).

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема-тику інформаційно-комунікаційної діяльності публічних бібліотек, за якої бібліотека перестає бути лише «сховищем» і перетворюється на інноваційний інформаційний центр у мережевому просторі розглядали такі науковці, як В. Добровольська, Л. Чередник, О. Збанацька та О. Івашкевич [11; 13; 14], зокрема, за допомогою проектного менеджменту – В. Бондаренко, Т. Гранчак та С. Хрущ [6; 22]. Перехід до інтегрованих платформ знань, де інформація з різних установ (бібліотек, архівів, музеїв) об'єднується в єдину систему з потужним пошуковим апаратом висвітлюється у працях О. Анісімової, Ю. Ребреньок [2], В. Добровольської [10]. В умовах децентралізації бібліотеки стають головним хранителем локальної історії, а оцифрування краєзнавчих фондів рятує локальну спадщину від зникнення, про що йдеться у статтях Т. Биркович, І. Вільчинської [5], працях Л. Дем'яненко [9], Є. Забіянова [12] та М. Шевченко [23]. Дослідження Т. Горбула [8] та О. Рибачка [20] вводять поняття документальної ку-

льтурної спадщини архівів, бібліотек, музеїв, як цілісного об'єкта оцифрування, що має захищатися та популяризуватися на державному рівні як складник національної безпеки. Оптимізація мережі бібліотечно-інформаційних установ України та різні підходи до формування моделей публічних бібліотек в умовах об'єднання територіальних громад розглядаються у дисертаційних дослідженнях В. Бережної [3] та Г. Липак [17], статті І. Бурміс [7]. Сучасна трансформація бібліотек в Україні – це процес переходу від фізичного зберігання книг до керування знаннями та створення інтелектуального середовища, соціокультурного публічного простору, що є доступним, безпечним і цікавим для сучасного користувача, вважають О. Кузьменко та В. Загуменна [16]. Саме перехід від лінійної моделі функціонування бібліотеки (зберігання та видача) до синергетичної моделі, створює умови для репрезентації туристичного потенціалу регіональної культурної спадщини [1; 4; 18; 19; 21].

Метою статті є дослідження ролі публічних бібліотек, як гарантів документальної та цифрової безпеки об'єктів регіональної культурної спадщини та її популяризації у туристичних маршрутах..

Виклад основного матеріалу. Оптимальним алгоритмом створення сучасного інформаційного суспільства є ефективна співпраця бібліотек разом з музеями та архівами, інформаційними центрами й науковими установами, яка ґрунтується на запровадженні усього спектру соціальних комунікацій та поширення інформації, зокрема: корпоративне співробітництво і партнерство, створення спільної бази даних оцифрованих краєзнавчих артефактів та об'єктів культурної спадщини; вільний доступ до електронних інформаційних ресурсів та створення інтегральних порталів; впровадження системних моделей комплексного бібліотечно-інформаційного обслуговування.

Саме тому є нагальна потреба в наукових дослідженнях, які акцентують увагу на аспектах формування унікальних місцевих краєзнавчих ресурсів, що репрезентують соціальну пам'ять громади, сприяють розвитку туристичної привабливості регіону та його економічному зростанню, за рахунок консолідації інформаційних ресурсів регіональних бібліотечно-

інформаційних установ та музеїв, як це відображено у дисертації Г. Липак, у якій самотність соціокомунікаційного середовища територіальної громади розглядається, як сукупність інформаційних ресурсів та метаданих електронних колекцій й користувацького інтерфейсу місцевих бібліотек, архівів, музеїв, засобів масової інформації, інформаційних порталів, місцевої влади [17, 10]. Втім їх практичному втіленню перешкоджає мала частка оцифрованих фондів, що перешкоджає створенню повноцінної бази даних.

Розвиток краєзнавчого сегмента публічних бібліотек потребує дотримання системних вимог до формування контенту, де ключовим пріоритетом є постійна інформаційно-аналітична діяльність. Ефективність віртуального представництва бібліотеки безпосередньо залежить від адаптації вебресурсів до запитів цільової аудиторії та стимулювання краєзнавчих інформаційних потреб. Забезпечення вільного доступу до унікальних оцифрованих масивів даних стає головним інструментом залучення дослідників і розширення користувацького кола. Отже, наповнення е-бібліотеки краєзнавчими матеріалами трансформує книгозбірню у потужний цифровий репозиторій історико-культурної спадщини, зміцнюючи її імідж як провідного інформаційного центру [12, 59].

Серед інноваційних напрямів інформаційно-комунікаційної взаємодії бібліотечних, музейних, архівних установ варто згадати участь бібліотек у різних проектах і програмах, у рамках яких бібліотеки мають можливість сформувати нову парадигму структурно-організаційного оновлення, технічної і технологічної модернізації всіх процесів, виробити єдині критерії відбору документів, що становлять культурну спадщину людства [20, 12], надати користувачам можливість брати участь у створенні, обговоренні та редагуванні інформаційних ресурсів: на веб-сайтах, у блогах, соціальних мережах, мережових бібліотечних співтовариствах [15, 293]. Залежно від стратегічної мети, цифрові проекти книгозбірень класифікуються за кількома напрямками: розбудова фундаментальної інфраструктури (репозитарії, цифрові колекції), впровадження інтерактивних та мобільних сервісів, розвиток освітніх платформ (e-learning), а також застосування імерсивних технологій (VR/AR) [22, 131].

Сучасна архітектура цифрового середовища України базується на розвитку розгалуженої мережі віртуальних бібліотек, яка об'єднує територіально децентралізовані елементи у єдиний комунікаційний простір. Ключовими елементами цієї системи є проекти «Електронна бібліотека «Культура України» та інтегрований ресурс «Україніка», що виконують роль платформ, які

забезпечують репрезентацію цифрових копій документальної спадщини фондів бібліотек, архівів та наукових установ та трансформуються у комплексний портал українознавства [10, 84]. Ресурсний потенціал галузі також доповнюється мережею спеціалізованих, публічних та універсальних наукових книгозбірень, що забезпечують багаторівневе обслуговування користувачів [13, 336].

Цифрова трансформація бібліотечного обслуговування супроводжується створенням: колекцій книжкових зібрань, з онлайн доступом для їх скачування; функціональних чат-ботів та безкоштовних мобільних додатків; форумів для спілкування на бібліотечних сайтах й тематичних блогах та у соцмережах; доступу до цифрових сервісів, що розширюють фізичні межі використання нових інтерактивних засобів для різних верств суспільства [14, 53] та є критично важливою стратегією захисту національного надбання в умовах військових загроз та глобальних конфліктів [9]. Таким чином, інституційна роль бібліотеки зміщується від пасивного збереження до активної соціальної комунікації, де технології віртуальної реальності та інтелектуальні системи забезпечують новий рівень взаємодії з користувачами [2].

Не зважаючи на використання цифрових технологій, вважає Т.О. Горбул, менеджери музеїв та об'єктів культурної спадщини зіштовхуються із браком досвіду роботи з інтегрування архівних даних та артефактів культурної спадщини в реальний простір за допомогою імерсивних та інтелектуальних проектів щоб створювати ефект присутності [8, 154–155]. Успішним прикладом став застосунок «German Traces NYC» – інноваційний ресурс, який інтегрує архівні візуальні матеріали у реальний міський простір, дозволяючи користувачам самостійно планувати індивідуальні пішохідні екскурсії та історико-культурні маршрути з урахуванням їх місця перебування та часового ресурсу [6].

В умовах децентралізації та оптимізації мереж, бібліотеки мають здійснювати пошук нових методів та форм соціокультурної діяльності, створення інтелектуальних хабів та участі у крос-секторальних грантах, урізноманітнення напрямів бібліотечної діяльності, таких як мобільні бібліотечні пункти (бібліобуси), бібліотеки-музеї, бібліотеки як центри національної культури, бібліотеки як дозвілєві центри тощо [16, 29]. Підхід до бібліотечних проектів як до міждисциплінарного засвідчує вихід за межі традиційної діяльності та інтеграцію знанневих ресурсів в інформаційне середовище.

Становлення мережі публічних бібліотек, що відбувається в умовах утворення об'єднаних

територіальних громад, часто реалізується за сценарієм створення «Центрів культури і дозвілля», що розширює спектр послуг бібліотек [7, 18]. Водночас, процеси децентралізації зумовлюють необхідність реструктуризації мережі публічних бібліотек і тому доцільно впроваджувати моделі інформаційно-комунікаційних центрів ОТГ, вважає І. Бережна [3, 174]. На переконання В. Добровольської та Л. Чередник, визначальним для бібліотек є інтеграція в життя місцевих громад, активна співпраця з ними та запровадження нових форм обслуговування користувачів на умовах партнерства [11, 7].

В контексті нашого дослідження, доцільно використовувати такі інноваційні форми роботи, що згадуються даними науковцями та які можуть бути пов'язані із популяризацією місцевих туристичних об'єктів: буктрейлер та бібліофреш й інформаційний брифінг – тематичний огляд книжкових новинок чи проведення зустрічей з місцевими краєзнавцями, відповіді на питання від спеціалістів відділу культури і туризму у бібліотеці чи місцевому музеї, які допомагають окреслити коло стейкхолдерів в реалізації певних проєктів, пов'язаних із туристичним розвитком громади; квест і флешмоб – інтерактивні інструменти неформальної освіти та туристичного маркетингу.

В багатьох містах України бібліотечні, музейні та архівні установи є елементами маршрутів QR-квестів, геокешинг-квестів (пошук скарбів), історичних реконструкцій та цифрових флешмобів, адже будівлі цих установ дуже часто є пам'ятками архітектури. Тематика квестів може бути різноманітною: від історико-краєзнавчої до літературної та архітектурної, головне щоб сценарій квесту, який розробляється працівниками бібліотек, максимально були наближені до місцевих умов і ресурсів та мали правила, що відповідають можливостям учасників [21].

На прикладі діяльності обласних універсальних наукових бібліотек М. Шевченко розглядає ефективність реалізації локальних проєктів, ключовим чинником яких є трансформація бібліотек у цифрові хаби, що забезпечують збереження та популяризацію унікальної краєзнавчої спадщини через системне оцифрування. Бібліотеки регіонального рівня визначено як ключові центри формування «документної пам'яті регіону». Їхні фонди мають унікальний характер, оскільки комплексно репрезентують історичний, економічний та соціокультурний розвиток конкретних територій [23].

Типологія бібліотечних цифрових проєктів, що пов'язані із туристичною діяльністю охоплює широкий спектр форм: від створення класи-

чних цифрових колекцій об'єктів показу в певних туристичних дестинаціях та репозитаріїв туристичної літератури до розробки складних мультимедійних продуктів і віртуальних турів. Бібліотечні працівники інформуючи користувачів про нові надходження у краєзнавчому відділі та створюючи бібліографічні покажчики про історичні, архітектурні та природні об'єкти, час проведення різноманітних свят, виставок та інших подій, місця перебування видатних осіб, у співпраці з краєзнавчими клубами та туристичними спільнотами, беруть активну участь у підготовці екскурсійних та туристичних маршрутів [18]; створюють контент та організують авторські прогулянки у селищах та містах. Зокрема, Українська бібліотечна асоціація стала переможцем конкурсу проєктів Європейської культурної фундації зі створення контенту екскурсій, підготовки гідів та використання сучасної бібліотеки як «третього простору», де ініціативні групи фахівців, застосовуючи наявні бібліотечні ресурси, розвивають бібліотечний туризм [19].

Тож, вже на етапі підготовки стратегій розвитку туризму в громадах, працівники публічних бібліотек та інших установ соціокультурної сфери можуть долучитися до обговорення пріоритетних напрямів краєзнавчого туризму, ґрунтуючись на наявних можливостях та ресурсах, зокрема цікавих туристичних об'єктах з місцевим колоритом, організувати низку семінарів та тренінгів для навчання зацікавлених осіб, котрі займаються розвитком туризму в громадах, адже мають доступ до інформації про місцеві локації, культурні події і фестивалі, які в подальшому стануть основою туристичних послуг та будуть промотуватися на туристичних порталах і виставках, а також досвід популяризації природних та історико-культурних об'єктів [1].

Краєзнавчий ресурс та практичний досвід культурно-просвітницької діяльності фахівців бібліотечних установ є вагомим чинником інтенсифікації регіонального туризму. Основні напрями реалізації цього потенціалу охоплюють цифровізацію відомостей про атрактивні об'єкти регіону (формування тематичних каталогів даних), документальне забезпечення екскурсійної діяльності (підбір матеріалів про видатні події та особистості та довідкові послуги для формування нових туристичних маршрутів); а також трансформацію бібліотечного простору у центри подієвого та краєзнавчого туризму. Особливої ваги набуває консультативно-комунікативна функція бібліотек у межах підтримки сільського та агротуризму через організацію науково-практичних заходів [4].

Наукова новизна дослідження полягає у

комплексному обґрунтуванні трансформації бібліотек з пасивного інформаційного посередника на активного суб'єкта комунікацій, який використовує передові технології для збереження, інтеграції та репрезентації регіональної культурної спадщини та у зміні підходів до оцінки знань-ресурсів бібліотечно-інформаційних установ, які перетворюються з місця зберігання краєзнавчих документів на інституції популяризації туристичних ресурсів.

Висновки. Створення єдиного комунікаційного простору на основі спільних метаданих, синергетичних колекцій та міждисциплінарних проєктів, дозволяє подолати відомчу ізольованість і сформувати інтегрований «портал знань»

про регіональну та національну культурну спадщину Україну, що популяризується через маршрути краєзнавчого туризму. Бібліотеки, архіви та музеї розглядаються як фундаментальні соціальні інститути та депозитарії національно-культурної спадщини, що забезпечують збереження соціальної пам'яті. Системна взаємодія цих установ постає як комплексний соціально-комунікаційний процес, спрямований на створення єдиного інформаційного простору. Така інтеграція дозволяє не лише консолідувати краєзнавчі ресурси, а й значно розширити функціональний спектр бібліотек, зокрема їхній культурологічний, науково-освітній та комунікаційно-туристичний потенціал.

Список використаних джерел

1. Адаменко Марина. Бібліотека і туризм: грані взаємодії. 2018. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=1616> (дата звернення: 21.01.2026).
2. Анісімова, О., Ребренок, Ю. Роль електронних бібліотек у збереженні і доступності культурної спадщини. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2023. №11. С. 50–61.
3. Бережна К. С. Публічні бібліотеки України: вектори модернізації в українському суспільстві : дис. ... канд. наук із соц. комунік.: 27.00.03. Харків, 2018. 232 с.
4. Бібліотека як складова туристичного простору. URL: <https://zounb.zp.ua/resourse/zaporizkyu-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/biblioteka-yak-skladova-turistichnogo-prostoru> (дата звернення: 21.01.2026).
5. Биркович Т. І., Вільчинська І. Ю. Інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек України в умовах війни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 42–48.
6. Бондаренко, В., Гранчак, Т. Бібліотечні проєкти доповненої реальності (AR): зарубіжний досвід. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2021. №7. С. 100–114.
7. Бурміс І. В. Формування моделі публічної бібліотеки в умовах об'єднаних територіальних громад Півдня України. *Бібліотекознавство. Документознавство, Інформологія*. 2021. №1. С. 12–20.
8. Горбул Т. О. Діджиталізація культурної спадщини в контексті соціокультурних трансформацій XXI століття : дис. ... доктора філософії: 034. Київ, 2024. 259 с.
9. Дем'яненко Л. Українські бібліотеки в умовах російської агресії: актуальні проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Книжкової палати*. 2024. №9. С. 18–24. DOI: 10.36273/2076-9555.2024.9(338).
10. Добровольська В. В. Електронна бібліотека «Україніка» – унікальний інтегрований ресурс цифрової документальної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 1. С. 79–87.
11. Добровольська В. В., Чередник Л. А. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 5–11.
12. Забіянов Є. В. Краєзнавчий контент як популяризатор наукових бібліотек Одещини у віртуальному просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 3. С. 58–64.
13. Збанацька О. М. Документна евристика в системі соціальних комунікацій: бібліотекознавчий аспект : дис. ... доктора наук із соц. комунікацій: 27.00.03. Київ, 2019. 365 с.
14. Івашкевич О. В. Цифрова трансформація бібліотек України: сьогодення та перспективи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 50–56.
15. Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань : монографія / О. М. Василенко, Т. В. Добко, Н. Я. Зайченко, Н. Ю. Каліберда, О. Г. Кириленко, О. З. Клименко, Т. М. Коваль, Л. А. Литвинова, К. В. Лобузін, Н. Ф. Самохіна. Київ : НБУВ, 2017. 410 с.
16. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 24–31.

17. Липак Г. І. Формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв територіальних громад : автореферат дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03 . Київ, 2019. 24 с.

18. Польова Вікторія, Бібліотечні туристичні проекти: досвід реалізації. URL: https://bibliotourism.blogspot.com/2015/05/blog-post_5.html (дата звернення: 08.01.2026)

19. Проект з розвитку туризму «Як тебе не любити, Києве мій!». URL: <https://ula.org.ua/pro-nas/proiektu/3003-proekt-z-rozvytku-turyzmu-yak-tebe-ne-liubyty-kyieve-mii> (дата звернення: 08.01.2026).

20. Рибачок О. М. Міжнародні інтегровані цифрові ресурси документальної культурної спадщини архівів, бібліотек, музеїв: етапи створення, стратегії розвитку (80-ті роки ХХ – 10-ті роки ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. істор. наук : 27.00.02 . Київ, 2018. 23 с.

21. Туризм і бібліотеки: найкращий зарубіжний та національний досвід. *Українська бібліотечна асоціація*. URL: http://ula.org.ua/bibliomist/images/documents/120/U_skarbnysiu_bibliotekariu_turysm_ta_biblioteku.pdf. (дата звернення: 23.01.2026).

22. Хрущ С. С. Проектний менеджмент як інструмент ефективного формування інноваційного медіапростору бібліотеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 129–135.

23. Шевченко М. Краєзнавчі документи: пріоритетний об'єкт оцифрування. *Вісник Книжкової палати*. 2020. №1 С. 34–38.

References

1. Adamenko, M. (2018). Library and tourism: facets of interaction. Retrieved from: <https://oth.nlu.org.ua/?p=1616> [in Ukrainian].

2. Anisimova O., Rebreniuk Y. (2023). The role of electronic libraries in the preservation and accessibility of cultural heritage. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 11, 50–61 [in Ukrainian].

3. Berezna, K. S. (2018). Public libraries of Ukraine: vectors of modernization in Ukrainian society. Doctor's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].

4. Library as a component of tourist space (2012). Retrieved from: <https://zounb.zp.ua/resourse/zaporizkyy-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/biblioteka-yak-skladova-turistichnogo-prostoru> [in Ukrainian].

5. Byrkovych, T., Vilchynska, I. (2023). Information and Communication Activities of Ukrainian Libraries in the Conditions of War. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, 42–48 [in Ukrainian].

6. Bondarenko, V., Hranchak, T. (2021). Augmented Reality (AR) Library Projects: Foreign Experience. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 7, 100–114 [in Ukrainian].

7. Burmis, I. (2021). Formation of the public library model in the conditions of united territorial communities of the south of Ukraine. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 12–20 [in Ukrainian].

8. Horbul, T. O. (2024). Digitalization of cultural heritage in the context of socio-cultural transformations of the 21st century. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

9. Dem'yanenko, L. (2024). Ukrainian libraries in the conditions of Russian aggression: current problems and development prospects. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 9, 18–24 [in Ukrainian].

10. Dobrovolska, V. V. (2020). The Ukrainika electronic library is a unique integrated resource of digital documentary heritage. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 79–87 [in Ukrainian].

11. Dobrovolska, V., Cherednyk, L. (2023). Innovative Activities of Libraries in Conditions of Digital Society. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 5–11 [in Ukrainian].

12. Zabiianov, Ye. (2020). Local history content as a popularizer of scientific libraries of Odesa region in virtual space. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 58–64 [in Ukrainian].

13. Zbanatska, O. M. (2019). Document heuristics in the system of social communications: a library science aspect. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

14. Ivashkevych, O. (2021). Digital transformation (digitalization) of libraries in Ukraine: current state and perspectives. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, 50–56 [in Ukrainian].

15. Information and communication activities of scientific libraries in the context of the development of a knowledge society (2017). Vasylenko O.M., Dobko T. V., Zaichenko N. Ya., Kaliberda

N. Yu., Kyrylenko O. H., Klymenko O. Z. et al. Kyiv: NBUV [in Ukrainian].

16. Kuzmenko, O., Zagumenna, V. (2020). Library as sociocultural public space in conditions of transformation. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, 24–31 [in Ukrainian].

17. Lypak, H. I. (2019). Formation of consolidated information resources of libraries, archives and museums of territorial communities. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

18. Polova, V. (2015). Library tourism projects: implementation experience Retrieved from: https://bibliotourism.blogspot.com/2015/05/blog-post_5.html [in Ukrainian].

19. Tourism development project "How can you not love me, my Kyiv!" (2015). Retrieved from: <https://ula.org.ua/pro-nas/proiekt/3003-proekt-z-rozvytku-turyzmu-yak-tebe-ne-liubyty-kyieve-mii> [in Ukrainian].

20. Rybachok, O. M. (2018). International integrated digital resources of documentary cultural heritage of archives, libraries, museums: stages of creation, development strategies (80s of the XX – 10s of the XXI century) Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

21. Tourism and libraries: the best foreign and national experience (2012). Ukrainian Library Association. Retrieved from: http://ula.org.ua/bibliomist/images/documents/120/U_skarbnytsiu_bibliotekariu_turyzm_ta_biblioteky.pdf. [in Ukrainian].

22. Khrushch, S. (2023). Project Management as a Tool For Effective Formation of Innovative Library Media Space. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 129–135 [in Ukrainian].

23. Shevchenko, M. (2020). Local history documents: a priority object of digitization *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 1, 34–38 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.03.2026

Отримано після доопрацювання 06.04.2026

Прийнято до друку 15.04.2026

Опубліковано 25.05.2026

УДК 002.5:378

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362102

Цитування:

Грещук Д. І. Рубрикація як вияв інформаційних зв'язків у структурі файлів електронних архівів на вебсайтах архівів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 69–76.

Hreshchuk D. (2026). Rubrication as an Identification of Information Relations in the Structure of Electronic Archive Files on Archive Websites. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 69–76 [in Ukrainian].

Грещук Данило Ігорович,
аспірант кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності
Національного університету
«Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0006-3012-038X>
danylo.i.hreshchuk@lpnu.ua

РУБРИКАЦІЯ ЯК ВИЯВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У СТРУКТУРІ ФАЙЛІВ ЕЛЕКТРОННИХ АРХІВІВ НА ВЕБСАЙТАХ АРХІВІВ

Мета статті полягає в системному аналізі особливостей реалізації інформаційних зв'язків у рубрикації файлів електронного архіву на вебсайтах обласних архівів. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні методів: аналізу, синтезу, групування, логічних узагальнень, контент-аналізу, статистичного методу, візуалізації. Контент-аналіз надає можливість встановити особливості рубрикації файлів електронних архівів на вебсайтах обласних архівів України. Метод групування, логічних узагальнень використано для виявлення особливостей реалізації інформаційних зв'язків між файлами електронних архівів на рівні рубрик. Техніку візуалізації застосовано для унаочнення та аргументації залежності структури файлів електронного архіву від оперативності та повноти розкриття інформаційних зв'язків між компонентами електронного архіву на рівні рубрикації. **Наукова новизна** роботи полягає в з'ясуванні залежності оптимальної структуризації офіційних вебсайтів обласних архівів від динамічності та повноти розкриття інформаційних зв'язків між файлами електронного архіву. **Висновки.** Структурованість інформаційних зв'язків між файлами є чинником інформаційної інфраструктури вебсайту архіву, що формує архівний інформаційний простір та забезпечує його системність, інформаційну цілісність та ефективний доступ до архівної інформації в індустрії інформаційних послуг та інформаційного ринку. Оптимальна структуризація офіційних вебсайтів обласних архівів залежить від динамічності, оперативності та повноти розкриття інформаційних зв'язків між компонентами електронного архіву на рівні рубрикації. Порушення логіки інформаційних зв'язків в рубрикації контенту вебсайтів обласних архівів, нечіткість структури файлів електронного архіву зумовлюють такі методологічні рішення: перенесення ключових понять з таксономічної категорії «розділ» у наступну категорію – «рубрика»; подання нормативних документів архівів без встановлення окремої рубрики; дублювання рубрик.

Ключові слова: архів, архівний документ, електронний архів, довідковий апарат, інформаційні зв'язки, інформаційний простір архіву, рубрикація.

Hreshchuk Danylo,
Postgraduate student of the Department of Social Communications and Information Science
Lviv Polytechnic National University, Ukraine

RUBRICATION AS AN IDENTIFICATION OF INFORMATION RELATIONS IN THE STRUCTURE OF ELECTRONIC ARCHIVE FILES ON ARCHIVE WEBSITES

The purpose of the article is to systematically analyze the features of the implementation of information relations in the rubrication of electronic archive files on the websites of regional archives. **Research methodology.** The research methodology consists in the application of the following methods: analysis, synthesis, grouping, logical generalizations, content analysis, statistical method, visualization. Content analysis provides an opportunity to establish the features of the rubrication of electronic archive files on the websites of regional archives of Ukraine. The method of grouping, logical generalizations was used to identify the features of the implementation of information relations between electronic archive files at

the rubric level. The visualization technique was used to illustrate and argue the dependence of the structure of electronic archive files on the efficiency and completeness of disclosure of information connections between electronic archive components at the rubrication level. The scientific novelty of the work lies in clarifying the dependence of the optimal structuring of official websites of regional archives on the dynamism and completeness of disclosure of information connections between electronic archive files.

Conclusions. *The structure of information connections between files is a factor in the information infrastructure of the archive website, which forms the archival information space and ensures its systematicity, information integrity, and effective access to archival information in the information services industry and the information market. The optimal structuring of official websites of regional archives depends on the dynamism, efficiency and completeness of disclosure of information connections between components of the electronic archive at the level of rubrication. Violation of the logic of information connections in the rubrication of the content of websites of regional archives, the vagueness of the structure of files of the electronic archive determine the following methodological solutions: transfer of key concepts from the taxonomic category "section" to the next category - "rubric"; submission of regulatory documents of archives without establishing a separate rubric; duplication of rubrics.*

Keywords: archive, archival document, electronic archive, reference apparatus, information connections, archive information space, rubrication.

Актуальність теми дослідження. Суспільний інтерес до створення, дослідження, використання користувачами електронних інформаційних ресурсів архівів засвідчує важливість архівного контенту, покликаною сприяти формуванню національної історичної пам'яті. Інтенсивний розвиток цифрових архівних проєктів відкриває шлях до задоволення інформаційних потреб користувачів в документальній інформації, надання широкого доступу до оцифрованого архівного фонду і довідкового апарату, розкриття їхнього інформаційного потенціалу.

Інформаційні зв'язки знаходять своє яскраве втілення в побудові структури електронного архіву на принципах системності, логічності, простоти, швидкості пошуку первинної архівної інформації. Множинні підходи до відтворення інформаційних зв'язків між файлами електронного архіву на офіційних вебсайтах державних архівів областей України призводять до складнощів у пошуку і використанні архівної інформації. Встановлення оптимальної структури файлів електронного архіву на вебсайтах архівів сприяє уніфікації систематизування архівних документів, підвищенню доступності до актуальної інформації, впровадженню принципу користувачо-центрованості вебсайтів, зростанню якості та повноти формування інформаційного простору архіву.

Аналіз досліджень і публікацій. З огляду на суспільну вимогу відкритості архівних фондів широким колам громадськості актуалізуються інтеграційні процеси між складниками документної комунікації, які традиційно взаємопов'язані між собою, однак змінюється вагомість їхньої ключової функції – інформаційної [6]. Питання розвитку довідкового апарату архівів та рукописних підрозділів бібліотек в Україні у 1920–1990 рр., розширення пошукових можливостей архів-

них інформаційно-пошукових систем під впливом інформаційних технологій і представлення архівної інформації в інтернеті у 1991–2008 роках досліджено в дисертаційних працях [3; 11]. Розкриття складу і змісту архівних фондів потужностями електронних інформаційних ресурсів становить характерну рису цифровізації сучасного суспільства [1]. Систему концептів менеджменту вебконтенту становлять: цифрові трансформації усіх сфер суспільного життя як чинники розвитку діяльності у сфері вебсередовища; розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури суспільства; вебресурси як сукупність інтегрованих засобів технічного, програмно-апаратного характеру і контенту, призначеного для публікації у вебпросторі; спеціальна професійна освіта з менеджменту вебконтенту. Життєвий цикл вебконтенту пов'язаний із життєвим циклом вебсайту як інформаційно-технологічної системи, призначеної для розміщення контенту. Застосування функцій управління вебресурсами має здійснюватися інтегровано у межах вебпроєкту, комплексно вирішуючи завдання проєкування життєвого циклу і вебсайту, і контенту [4]. Дослідження вебсайтів українських інформаційно-аналітичних центрів засвідчує тенденцію до зростання уваги експертно-аналітичного середовища до аналітики з інтеграційних та безпекових питань, соціокультурних аспектів, дотримання соціальних стандартів і демократичних свобод в Україні. Проблематика удосконалення науково-технічного потенціалу країни перебуває поза межами активного аналітичного пошуку [8]. Вебсайти державних архівних установ позиціонуються як базові канали репрезентації складу й структури Національного архівного фонду України. Концептуальна модель оптимальної структури та змістовного наповнення вебсайту архівної установи трактується як комунікаційний ін-

струмент репрезентації складників Національного архівного фонду у світовому інформаційному просторі [7]. Вебсайт розглядається як складник документально-інформаційного представництва наукової установи в єдиному інформаційному просторі. Результатом комплексного аналізу структури, змістового наповнення та функціональних особливостей вебсайту є розроблення оптимізованої структури та сегментації його документального й змістового наповнення. Модернізація вебсайту, спрямована на охоплення вітчизняних і закордонних цільових груп відвідувачів, сприятиме розвитку комунікації, входженню установи в єдиний інформаційний простір як інституції з потужним документально-інформаційним ресурсним потенціалом [9]. За допомогою інструменту Web Accessibility Checker встановлено, що значна частина українських бібліотек має низький рівень цифрової доступності. Вебсайти бібліотек повинні забезпечити більшу доступність до бібліотечних ресурсів та послуг, зокрема для користувачів з особливими потребами [10]. Дослідження контенту вебсайтів центральних державних архівів України виявило відсутність уніфікованого розкриття довідкового апарату, розпорошення елементів довідкового апарату по вебсайту; відсутність анотацій до колекцій архівних документів [2]. Теоретичні положення щодо когнітивних концептів побудови вебсайтів реалізуються у сучасних інформаційних проєктах архівної та документознавчої сфери, зокрема в проєкті створення веб-порталу «Українське документознавство» [5].

Мета статті полягає у системному аналізі особливостей реалізації інформаційних зв'язків в рубрикації файлів електронного архіву на вебсайтах обласних архівів.

Методологія дослідження. Методологія дослідження полягає у застосуванні загальнонаукових методів: аналізу, синтезу, групування, логічних узагальнень, контент-аналізу, візуалізації. Контент-аналіз формулювань рубрик, підрубрик, назв архівних документів надає можливість встановити особливості рубрикації файлів електронних архівів на вебсайтах обласних архівів України. Метод групування, логічних узагальнень використано для виявлення особливостей реалізації інформаційних зв'язків між файлами електронних архівів на вебсайтах архівів на рівні рубрик. Техніку візуалізації застосовано для унаочнення тематичної рубрикації файлів електронного архіву, аргументації залежності структури файлів електронного архіву від оперативності та повно-

ти розкриття інформаційних зв'язків між компонентами електронного архіву на рівні рубрикації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Структурованість подання електронного архіву на офіційних вебсайтах обласних архівів встановлюємо з використанням таких таксономічних категорій: розділ – основне ділення у кореневому каталозі, в якому вміщено перше повідомлення про електронний архів; рубрика – наступне ділення після розділу у випадному вікні, в якому розкриваються основні компоненти електронного архіву; підрубрика_{1+n} – перше і наступні ділення після рубрики у випадному вікні, в якому деталізовано склад електронного архіву. Таксономічні категорії позначають класифікаційне підпорядкування файлів від більш загального до часткового, формуючи ієрархічну будову вебсайту загалом. Внутрішньофайлова рубрикація тексту не кваліфікується як окрема підрубрика, хоча такі структуровані файли можуть містити випадні вікна з подальшою деталізацією.

Дослідження особливостей файлової структури електронного архіву на вебсайтах обласних архівів виконується в аспекті встановлення ключових сутностей електронного архіву, що виявляється в змісті і кількості рубрик (таксономічна категорія 2 рівня – «рубрика»). Дослідження інформаційних зв'язків між файлами електронного архіву на таксономічному рівні «рубрика» відкриває можливість простежити залежність динамічності ієрархічного розкриття контенту файлів від рівності їхньої структури. Для цього встановлюємо загальну кількість по кожній із трьох моделей вебсайтів:

- рубрики щодо компонентів електронного архіву (рубрики про списки фондів, реєстри описів, оцифровані документи);
- рубрики щодо міжархівних та внутрішньоархівних проєктів, унікальних колекцій;
- рубрики про розсекречення фондів, фонди репресивних органів;
- рубрики «довідковий апарат», «електронний архів» та їхніх синонімів;
- рубрики, що містять службову документацію архівів;
- дубльовані рубрики.

На офіційних вебсайтах обласних архівів із 3-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву на рівні рубрик відкрито новий прошарок архівних документів, на які є підвищений суспільний попит: широка репрезентація міжархівних та внутрішньоархівних проєктів, унікальних колекцій (рис. 1).

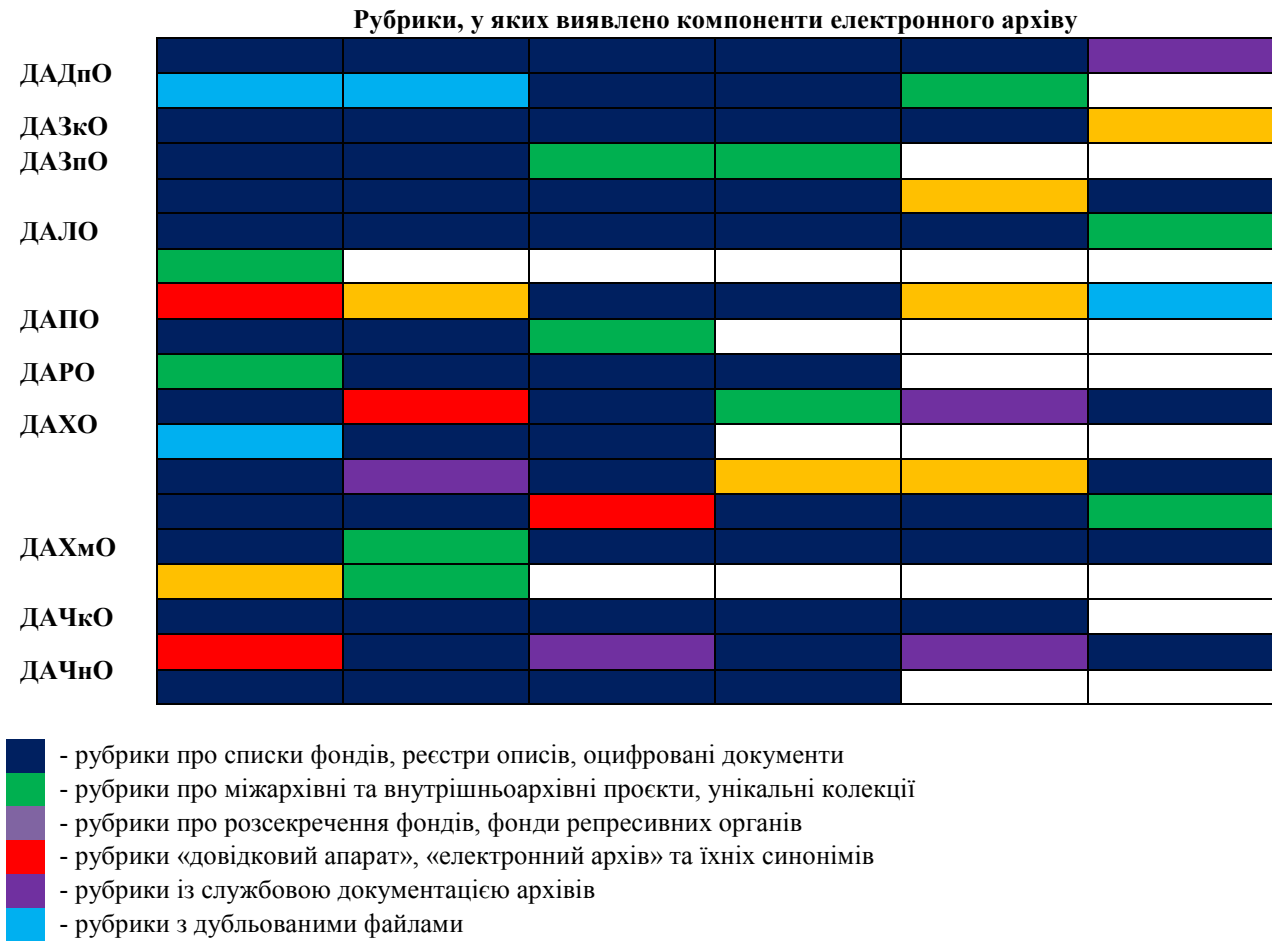

Рис. 1. Рубрики офіційних вебсайтів обласних архівів із 3-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву

На офіційних вебсайтах обласних архівів із 3-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву відкрито 17 розділів, які диференціюють базові поняття електронного архіву: оцифровані архівні документи і довідковий апарат. На наступному рівні – рівні рубрик – демонструється подальша деталізація і розкриття складу електронного архіву з поділом на оцифровані повнотекстові архівні документи і компоненти довідкового апарату. Виняток становлять лише вебсайти державних архівів Полтавської, Харківської, Хмельницької, Чернівецької областей, де зафіксовано підрубрику «Науково-допоміжний апарат». Розмежування оцифрованих оригіналів архівних документів і довідкового апарату ще на рівні розділу сприяє диференціації групування цих масивів документів під час подальшої рубрикації. На рисунку 1 відтворено не тільки змістовне наповнення рубрик, а й їхню послідов-

ність. Візуалізація позиціонування рубрик дозволяє стверджувати, що нормативні документи, службова документація архівів розміщені хаотично, неконсолідовано. Хоча на вебсайтах усіх архівів є розділ (і навіть не один) щодо законодавчо-нормативної бази діяльності архівних установ. Дублювання рубрик «Оцифровані описи» (ДАПО), «Описи фондів», «Картотеки» (ДАДпО), «Комп'ютерні бази даних» (ДАХО) свідчить про прогалини в стратегії систематизації і структуризації файлів з архівною інформацією.

Для рубрикації офіційних вебсайтів обласних архівів із 4-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву властива значно менша кількість рубрик – 62 рубрики (в середньому 4,8 рубрики на 1 вебсайт) проти 85 рубрик (в середньому 8,5 рубрики на 1 вебсайт) у 3-рівневій моделі (рис. 2).

ДАІФО								
ДАКО								
ДАКірО								
ДАЛгО								
ДАМО								
ДАСО								
ДАТО								
ДАХрО								
ДАЧгО								

- рубрики про списки фондів, реєстри описів, оцифровані документи
- рубрики про міжархівні та внутрішньоархівні проекти, унікальні колекції
- рубрики про розсекречення фондів, фонди репресивних органів
- рубрики «довідковий апарат», «електронний архів» та їхніх синонімів
- рубрики із службовою документацією архівів
- рубрики з дубльованими файлами

Рис. 2. Рубрики офіційних вебсайтів обласних архівів із 4-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву

Державний архів Одеської області реалізує модель 5-рівневої структури офіційного вебсайту. На 2 рівні деталізація масиву інформа-

ції щодо електронного архіву охоплює 8 рубрик (рис. 3).

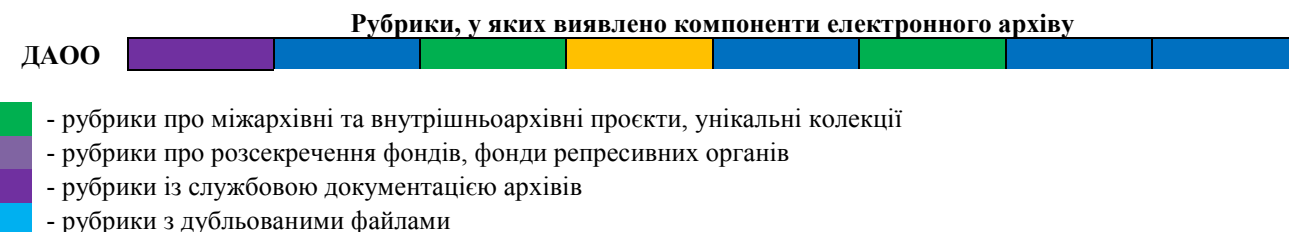

Рис. 3. Рубрики офіційного вебсайту Державного архіву Одеської області

Дослідження інформаційних зв'язків у структурі файлів електронного архіву на таксономічному рівні «рубрика» відкриває можливість подальшого розкриття контенту вебсайту. Залежність динамічності ієрархічного розкриття контенту вебсайту від рівності їхньої структури кваліфікуємо як реалізацію інформаційних зв'язків шляхом послідовного руху від загального до часткового: розділ → рубрика → підрубрика_{1+n}.

Для визначення оптимальної структури офіційних вебсайтів обласних архівів встановлюємо залежність динамічності розкриття інформаційних зв'язків між файлами від оперативності та повноти висвітлення компонентів електронного архіву на 2 рівні – рівні рубрик. Для цього виконуємо порівняння статистичних показників щодо тематичного складу рубрик у моделях з різнорівневою структурою файлів електронного архіву (табл. 1).

Таблиця 1

Залежність динамічності розкриття інформаційних зв'язків від висвітлення компонентів електронного архіву на рівні рубрик

Найменування рубрики	3-рівнева структура вебсайту		4-рівнева структура вебсайту		5-рівнева структура вебсайту	
	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Рубрики про списки фондів, реєстри описів, оцифровані документи	57	67	31	50	–	–
Рубрики про міжархівні та внутрішньоархівні проекти, унікальні колекції	11	12	4	6	2	25
Рубрики про розсекречення фондів, фонди репресивних органів	5	6	5	8	1	12
Рубрики «довідковий апарат», «електронний архів»	4	5	19	31	–	–

Рубрики із нормативними документами і службовою документацією архівів	4	5	2	3	1	12
Рубрики з дубльованими файлами	4	5	1	2	4	50
Загалом рубрик	85	100	62	100	8	100

Особливості груп рубрик офіційних веб-сайтів із 3-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву:

– значна кількість рубрик (57 рубрик, що становлять 67% від усіх рубрик) безпосередньо розкривають компоненти електронного архіву: списки фондів, реєстри описів, оцифровані документи;

– рубрики «довідковий апарат», «електронний архів» перебувають на маргінальних позиціях (4 рубрики, що становить 5% від усіх рубрик);

– поява рубрик, які представляють міжархівні і внутрішньоархівні проєкти, унікальні колекції (11 рубрик, що становлять 12% від усіх рубрик), а також розсекречені фонди (5 рубрик, що становлять 6% від усіх рубрик);

– розосередження рубрик із нормативними документами і службовою документацією архівів по всьому тлі рубрикації.

Особливості рубрик офіційних вебсайтів із 4-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву:

– розкриття складу довідкового апарату у двох групах: рубрики про списки фондів, реєстри описів, інші документи (31 рубрика) і рубрики «довідковий апарат», «електронний архів» (19 рубрик). Таке подання трактуємо як пролонгацію (або її відсутність) поділу електронного архіву на довідковий апарат та оцифровані архівні фонди на рівні розділу. Аргументом для такого твердження може бути сума кількості цих рубрик (31+19=50, що становить 81% рубрик), що приблизно співставно з аналогічними цифрами у 3-рівневій моделі (57+4=61, що становить 72% рубрик).

Особливості рубрик офіційного вебсайту з 5-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву:

– відсутність рубрик, що безпосередньо розкривають компоненти довідкового апарату (списки фондів, реєстри описів) і рубрик «довідковий апарат», «електронний архів»;

– рубрики з дубльованими файлами становлять 50%.

Отож динамічність розкриття інформаційних зв'язків перебуває у прямій залежності від оперативності та повноти висвітлення компоненти електронного архіву на 2 рівні – рівні рубрик. Найвищі показники динамічності спостерігаємо на вебсайтах із 3-рівневою моделлю структури файлів електронного архіву, де 57 рубрик, що

становлять 67% від усіх рубрик, безпосередньо розкривають компоненти електронного архіву (списки фондів, реєстри описів, оцифровані документи).

Порушення логіки інформаційних зв'язків під час систематизації контенту вебсайтів обласних архівів, необґрунтоване розмивання структури файлів електронного архіву зумовлюють такі методологічні рішення:

– включення файлів щодо допоміжного апарату та оцифрованих архівних фондів в розділи з широким спектром предметної області («Про нас», «Інформаційна діяльність», «Громадянам», «Архівні установи», «Розсекречення архівних матеріалів, законодавство», «Інформація»);

– пролонгація, перенесення ключових понять («довідковий апарат», «електронний архів») з таксономічної категорії «розділ» у наступну категорію – «рубрика»;

– подання нормативних документів і службової документації архівів без встановлення окремого розділу;

– дублювання рубрик.

Наукова новизна роботи полягає у з'ясуванні залежності оптимальної структуризації офіційних вебсайтів обласних архівів від динамічності та повноти розкриття інформаційних зв'язків між файлами електронного архіву.

Висновки. Структурованість інформаційних зв'язків між файлами є чинником інформаційної інфраструктури вебсайту архіву, що формує архівний інформаційний простір та забезпечує його системність, інформаційну цілісність та ефективний доступ до архівної інформації в індустрії інформаційних послуг та інформаційного ринку. Оптимальна структуризація офіційних вебсайтів обласних архівів залежить від динамічності розкриття інформаційних зв'язків в структурі файлів електронного архіву, зокрема від оперативності та повноти висвітлення компонентів електронного архіву на рівні рубрикації. Порушення логіки інформаційних зв'язків під час рубрикації контенту вебсайтів обласних архівів, необґрунтоване розмивання структури файлів електронного архіву зумовлюють такі методологічні рішення: перенесення ключових понять («довідковий апарат», «електронний архів») з таксономічної категорії «розділ» у наступну категорію – «рубрика»; подання нормативних документів і службової документації архівів без встановлення окремої рубрики; дублювання руб-

рик.

Список використаних джерел

1. Дубровіна Л. А. Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні. *Студії з архівної справи та документознавства*. 1998. № 3. С. 6–17.
2. Збанацька О. М. Довідковий апарат архівів: зміст поняття та особливості представлення на вебсайтах центральних державних архівів України. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. Вип. 13. С. 84–98. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307125>.
3. Збанацька О. М. Архівні інформаційно-пошукові системи: розширення пошукових можливостей (1991–2008 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.02. Київ, 2010. 18 с. URL: <https://elib.nakkim.edu.ua/handle/123456789/318> (дата звернення: 25.03.2026).
4. Касьян В. В. Менеджмент вебконтенту як сучасний поліфункціональний напрям інформаційно-комунікативної діяльності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 1. С. 57–63. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2021.229857>.
5. Кириленко О. Г., Збанацька О. М., Добровольська В. В. Когнітивні концепти побудови веб-порталу «Українське документознавство». *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 1. С. 34–42. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2022.257257>.
6. Ковальська Л. А. Документ в діловодстві та архівній справі: комунікація інформаційної діяльності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 29–37. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.07>
7. Коржик Н. А. Сучасні інструменти ефективної репрезентації архівних ресурсів України. *Вісник Харківської академії культури*. 2020. Вип. 58. С. 47–57. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.058.05>.
8. Лисенко Т. Сучасний стан і провідні тенденції у роботі українських інформаційних центрів на основі аналізу контенту вебсайтів. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. № 9. С. 148–163. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259195>.
9. Сокур Л. А. Вебсайт як документально-інформаційна система представництва Шевченківського національного заповідника в єдиному інформаційному просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 3. С. 47–57. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2020.224274>.
10. Тюркеджи Н. С. Цифрова доступність українських бібліотек: аналіз вебсайтів. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2023. Вип. 63. С. 105–112. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.07>.
11. Христова Н. М. Науково-довідковий апарат архівів та рукописних підрозділів бібліотек в Україні у 1920–1990 рр. : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.08. Київ, 1999. 19 с.

References

1. Dubrovina, L. (1998). Basic provisions of the concept of computerization of archival affairs in Ukraine. *Studios of archival science and document studies*, 3, 6–17 [in Ukrainian].
2. Zbanatska, O. M. (2024). Reference apparatus of archives: content of the concept and features of presentation on the websites of central state archives of Ukraine. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 13, 84–98. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307125> [in Ukrainian].
3. Zbanatska, O. M. (2010). Archival information and search systems : expansion of searching possibilities (1991–2008). Abstract of PhD Dissertation, State Academy of Culture and Arts Management. Kyiv. 18 p. <https://elib.nakkim.edu.ua/handle/123456789/318> [in Ukrainian].
4. Kasian, V. (2021). Web content management as modern polyfunctional direction of information and communication activity. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 57–63. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2021.229857> [in Ukrainian].
5. Kyrylenko, O., Zbanatska, O., & Dobrovolska, V. (2022). Cognitive concepts of the web portal «Ukrainian documentation» creation. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 34–42. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2022.257257> [In Ukrainian].
6. Kovalska L. A. (2021). Documents in office work and archiving: communication of information activities. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 29–37. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.07> [in Ukrainian].
7. Korzhik N. A. (2020). Modern tools for effective representation of Ukraine's archival resources.

Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury, 58, 47–57. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.058.05> [in Ukrainian].

8. Lysenko, T. (2022). Current status and leading trends in the work of Ukrainian information centres based on website content analysis. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 9, 148–163. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259195> [in Ukrainian].

9. Sokur, L. A. (2020). Website as a documentary and information system representing the Shevchenko National Reserve in a unified information space. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 47–57. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2020.224274> [in Ukrainian].

10. Tyrkhedzhi, N. S. (2023). Digital accessibility of Ukrainian libraries: analysis of websites]. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 63, 105–112. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.07> [in Ukrainian].

11. Khrystova, N. M. (1999). Scientific reference apparatus of archives and manuscript divisions of libraries in Ukraine in 1920–1990 : Abstract of PhD Dissertation, V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. Kyiv. 19 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 02.03.2026

Отримано після доопрацювання 03.04.2026

Прийнято до друку 14.04.2026

Опубліковано 25.05.2026

УДК 027.7:[001.103:001.891:004.77]:005.3
DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362103

Цитування:

Курганський І. Р. Науковий консалтинг в управлінні даними досліджень у діяльності бібліотеки закладу вищої освіти. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 77–84.

Курганський Іван Романович,
здобувач Київського національного
університету культури і мистецтв
<http://orcid.org/0009-0007-5705-5378>
ivan.kurhanskyi@gmail.com

Kurhanskyi I. (2026). Scientific Consulting on the Management of Research Data in the Operations of a Higher Education Institution Library. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 77–84 [in Ukrainian].

НАУКОВИЙ КОНСАЛТИНГ В УПРАВЛІННІ ДАНИМИ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета статті – охарактеризувати типові аспекти змісту поняття «науковий консалтинг» та визначити можливості його термінологічного застосування в бібліотечній практиці з управління даними досліджень. **Методи дослідження.** Використано загальнонаукові методи пізнання (аналіз, синтез, абстрагування), а також спеціальні методи: семантичний і порівняльний аналіз – для зіставлення сутності термінів; термінологічний і контент-аналіз – для опрацювання наукових текстів і документів; гіпотетичний метод – для обґрунтування доцільності застосування терміна «науковий консалтинг» щодо опису діяльності фахівців бібліотек ЗВО у сфері наукометрії та підтримки публікаційної діяльності представників академічної спільноти. **Наукова новизна** полягає у тому, що концептуалізовано поняття «науковий консалтинг» у контексті бібліотечної діяльності закладу вищої освіти. Запропоновано дефініцію поняття «науковий консалтинг у бібліотеках закладів вищої освіти» як діяльності з надання експертних консультацій академічній спільноті у сфері публікаційної активності, управління дослідницькими даними та реалізації принципів відкритої науки; визначено напрями практичної реалізації наукового консалтингу в бібліотечному середовищі (інформаційно-аналітичний, наукометричний, освітньо-консультаційний). **Висновки.** У контексті розвитку концепції відкритої науки та поширення практик відкритого доступу зростає роль бібліотек закладів вищої освіти як суб'єктів наукових комунікацій і партнерів академічної спільноти у забезпеченні наукометричного супроводу та управління даними досліджень. Поняття «науковий консалтинг», що традиційно застосовується у сфері підприємницької діяльності, доцільно екстраполювати на бібліотечну практику, оскільки діяльність фахівців бібліотек ЗВО з консультування дослідників, підтримки їх публікаційної активності, створення наукових профілів, забезпечення управління дослідницькими даними відповідає його сутнісним характеристикам. Науковий консалтинг у бібліотеках ЗВО є складником науково-методичної діяльності, що інтегрує інформаційно-аналітичну, навчально-консультаційну та комунікаційну функції бібліотеки, підвищує її статус як інституції підтримки наукових досліджень. Компетентності у сфері наукового консалтингу мають стати важливою частиною професійної підготовки бібліотечних фахівців, оскільки забезпечують їхню мобільність у сучасному інформаційному середовищі та сприяють трансформації бібліотеки у відкритий інноваційний простір наукової співпраці.

Ключові слова: науковий консалтинг, бібліотечне консультування, управління даними досліджень, наукометричний супровід, відкрита наука, відкритий доступ, бібліотека закладу вищої освіти, публікаційна діяльність, інформаційно-аналітична підтримка.

Kurhanskyi Ivan,
PhD Student, Kyiv National University of Culture and Arts

SCIENTIFIC CONSULTING ON THE MANAGEMENT OF RESEARCH DATA IN THE OPERATIONS OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION LIBRARY

The purpose of this article is to describe the typical aspects of the concept of “scientific consulting” and to identify opportunities for its terminological application in library practice regarding research data

management. Research Methods. General scientific methods of inquiry (analysis, synthesis, abstraction) were employed, as well as specialized methods: semantic and comparative analysis – to compare the meanings of terms; terminological and content analysis – to examine scientific texts and documents; the hypothetical method – to justify the appropriateness of using the term “scientific consulting” to describe the activities of higher education institution (HEI) library specialists in the field of scientometrics and in supporting the publication activities of members of the academic community. The scientific novelty lies in the conceptualization of the term “scientific consulting” in the context of library activities at institutions of higher education. A definition of the concept of “scientific consulting in higher education institution libraries” is proposed as an activity involving the provision of expert advice to the academic community in the areas of publication activity, research data management, and the implementation of Open Science principles; directions for the practical implementation of scientific consulting in the library environment (information-analytical, scientometric, educational-consulting) are identified. Conclusions. In the context of the development of the Open Science concept and the spread of open access practices, the role of higher education institution libraries as actors in scientific communication and partners of the academic community in providing scientometric support and managing research data is growing. The concept of “scientific consulting,” traditionally applied in the business sector, should be extended to library practice, as the activities of higher education institution (HEI) library specialists in advising researchers, supporting their publication efforts, creating scholarly profiles, and ensuring research data management align with its essential characteristics. Scientific consulting in higher education institution libraries is a component of scientific and methodological activities that integrates the library’s informational-analytical, educational-consulting, and communication functions, thereby enhancing its status as an institution supporting scientific research. Competencies in the field of academic consulting should become an important part of the professional training of library specialists, as they ensure their adaptability in the modern information environment and contribute to the transformation of the library into an open, innovative space for academic collaboration.

Keywords: *research consulting, library consulting, research data management, scientometric support, open science, open access, higher education institution library, publishing activities, information and analytical support.*

Актуальність теми дослідження. З розвитком концепції відкритої науки та відкритого доступу наявність і якість наукових публікацій постають важливими критеріями визначення статусу закладів вищої освіти у глобальному академічному просторі, а також чинниками формування наукового іміджу дослідника.

Публікаційна активність у сучасних умовах розглядається як системно організований комплекс заходів і дій, що передбачає спрямування зусиль на входження до рейтингових баз даних якомога більшої кількості власних видань і статей, а також на підвищення їх якісних показників [2]. Для того щоб успішно розміщувати наукові статті у журналах, індексованих у наукометричних базах даних, таких як Scopus і Web of Science, необхідно мати значний особистий досвід у наукометрії. Саме консалтинг дає можливість вченим нівелювати його часткову або повну відсутність, у зв’язку з чим у полі практичної діяльності в галузі надання наукометричних послуг актуалізується термін «науковий консалтинг» – надання якісних консультаційних послуг у публікаційній та наукометричній сферах з дотриманням правил академічної доброчесності [14].

Науковий консалтинг сьогодні асоціюється із діяльністю підприємницьких структур і професійних посередників, пропозиції яких широко

представлені на ринку інформаційних продуктів та послуг. Українські дослідники [21] підходять до розуміння консалтингової послуги як такої, що має низку характерних особливостей, які полягають передусім у тому, що це інтелектуальна та творча діяльність фізичної особи, яка здійснюється виключно суб’єктами підприємницької діяльності на оплатній основі, корисний результат якої не завжди може збігатися з очікуваним.

Водночас у контексті концепції відкритої науки актуалізується поняття «управління даними досліджень», що виокремлюється як вид діяльності фахівців бібліотек ЗВО. У його структурі виокремлюють три основні категорії: забезпечення доступу до даних; підтримка дослідників і здобувачів освіти в управлінні своїми даними; управління колекціями даних [11].

За таких умов набуває актуальності встановлення відповідності між поняттям «науковий консалтинг» і діяльністю бібліотечних фахівців з управління даними досліджень у бібліотеках закладів вищої освіти (ЗВО), а також виявлення можливостей застосування терміна «науковий консалтинг у бібліотеках ЗВО» у терміносистемі сучасної бібліотечної науки та практики.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним підґрунтям досліджуваної проблеми є публікації з питань наукового консалтингу як сучасного явища в системі наукових ко-

мунікацій, розвідки представників бібліотечної науки з питань управління дослідницькими даними, функцій бібліотек у реалізації концепції відкритої науки, науково-методичної діяльності як важливого складника розвитку сучасної бібліотеки.

У статті В. Касьяна і В. Кушнарєва [4] акцентовано на реалізації бібліотеками ЗВО України в умовах розвитку Відкритої науки таких напрямів, як методичний супровід і підтримка функціонування репозитаріїв, організація та проведення тренінгів, розроблення методичних та інструктивних матеріалів.

У контексті трансформації наукової комунікації та її розвитку в межах концепції Відкритої науки, зокрема через актуалізацію поняття «управління даними досліджень», у статтях С. Чуканової [15] зосереджено увагу на низці ключових аспектів. Авторка пропонує визначення поняття «дані дослідження», трактуючи їх як матеріали, отримані та зібрані для обґрунтування наукових результатів дослідження у будь-якій галузі та у будь-якій формі (числовій, текстовій, комп'ютерного коду тощо). Окремо наголошується на ролі бібліотек у формуванні компетентностей з управління дослідницькими даними серед науковців і здобувачів освіти [16]. Водночас управління даними досліджень (research data management) розглядається як один із ключових викликів для сучасної інформаційно-бібліотечної освіти [17].

Проблематика наукометричного супроводу науково-дослідної діяльності академічної спільноти закладу вищої освіти є предметом системного дослідження Ю. Куліш [6]. Окремі аспекти застосування наукометричних підходів висвітлено у дослідженнях інших науковців. Так, О. Мриглод та С. Назаровець [8] здійснили огляд проблеми використання наукометричних показників в Україні для оцінювання результатів наукової діяльності. Перспективи розвитку прикладної наукометрії в Україні з урахуванням світових тенденцій проаналізовано у статті Л. Костенко та Т. Симоненко [5].

Значення науково-методичної діяльності у забезпеченні розвитку бібліотечної галузі та досягненні відповідності між можливостями бібліотек і суспільними вимогами висвітлено у статті В. Загуменної, О. Кузьменко і Д. Дейч [3]. Дослідниці доходять висновку, що результатом якісної методичної роботи є ефективне функціонування бібліотек та бібліотечної мережі завдяки удосконаленню обслуговування, підвищенню кваліфікації бібліотечних фахівців, використанню нових знань та навичок у роботі, успішній інноваційній, інформаційній, науково-дослідній діяльності, створенню якісних інформаційних продуктів і

послуг та професійній співпраці з іншими закладами.

У працях фахівців, зокрема в контексті управлінської, економічної та юридичної проблематики, здійснюється аналіз поняття «консалтингова діяльність». Так, В. Лищенко [7] наголошує, що чітке визначення цього поняття в чинних нормативно-правових актах відсутнє: закони та проекти законів оперують цим або суміжними поняттями (наприклад, консалтингові послуги) виключно у вузькому (спеціалізованому) розумінні та не містять їх чіткої дефініції. Водночас у науковій літературі також не сформовано єдиного підходу до визначення поняття «консалтингова діяльність». У статті дослідниця надає порівняльну характеристику цього поняття із різними суміжними за змістом поняттями та категоріями, зокрема «консультування», «діяльність консалтингових фірм», «коучинг», а також визначає відповідні критерії для їх розмежування.

Стосовно терміна «науковий консалтинг» зазначимо, що у вітчизняному науковому дискурсі наразі не виявлено спеціальних публікацій, у яких було б системно розкрито його зміст і сутність. Виняток становить визначення наукового консалтингу, наведене на ресурсі «Наука та метрика»: науковий консалтинг – це консультація вчених з питань їхніх публікаційних розробок і досліджень професійними посередниками. Окремі аспекти змісту діяльності у сфері наукового консалтингу також репрезентовано на сайтах відповідних підприємницьких структур.

Мета статті – охарактеризувати типові аспекти змісту поняття «науковий консалтинг» та визначити можливості його термінологічного використання у бібліотечній практиці з управління даними досліджень.

Виклад основного матеріалу. У зарубіжних публікаціях виокремлюють кілька основних організаційних форм діяльності наукових консультантів [22]:

- великі консалтингові компанії, що надають послуги переважно для масштабних промислових секторів;
- невеликі спеціалізовані фірми, які зосереджені на певній галузі;
- внутрішні консультаційні групи в організаціях, де консультантами є співробітники організації, які діють як незалежна третя сторона;
- незалежний фрилансер/підрядник для організацій у певній галузі знань.

Сьогодні науковий консалтинг розвивається як окремий напрям підприємницької діяльності, що реалізується професійними посередниками на ринку науково-інформаційних послуг. Консультанти спеціалізованих компаній надають авто-

рам рекомендації, інформаційну підтримку, сприяють розв'язанню публікаційних завдань, роз'яснюють складні етапи підготовки наукових статей і окреслюють потенційні труднощі у процесі їх оприлюднення [13].

В Україні наявна певна кількість підприємницьких структур, які спеціалізуються на наданні послуг наукового консалтингу та комплексній допомозі у реалізації наукових цілей дослідників. Їхня діяльність спрямована на забезпечення експертної консультаційної й аналітичної підтримки, а також супровід публікаційних процесів. Серед основних напрямів наукового консалтингу виокремлюють допомогу у підготовці та публікації наукових матеріалів, підвищенні наукометричних показників, а також організацію навчально-освітніх заходів [20].

Консалтингові компанії надають широкий спектр послуг, зокрема: добір наукометричної бази для розміщення статті, допомогу у виборі журналу для публікації, перевірку на відповідність вимогам видавництва, здійснення академічного перекладу, оформлення джерел та ін.

На сучасному етапі розвитку наукової комунікації поняття «науковий консалтинг» в Україні має певні негативні конотації. Академічна спільнота замислюється над питанням: чи повинен дослідник робити все сам і публікувати свої роботи без будь-якої допомоги відповідно до тези, що «у науці немає місця посередникам», чи, навпаки, є допустимим залучення професійної допомоги, яку іноді критично характеризують як «купівлю досвіду за гроші» [13].

Дослідники, звертаючи увагу на проблематизацію наукового консалтингу у сфері практичної діяльності, роблять висновок, що науковий консалтинг – все ще несформоване середовище, яке потребує не тільки обговорення, але й відпрацювання алгоритмів коректної роботи, зокрема й академічної доброчесності, між представниками усіх сторін у межах «прийнятних протоколів» [1].

Саме на необхідності дотримання принципів академічної доброчесності у процесі надання наукових консалтингових послуг наголошують представники академічної спільноти. Зокрема, пропонується авторський курс [12] та збірник есе до програми курсу «Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки?» [9]. Окрім правових та етичних аспектів у забезпеченні академічної доброчесності, дослідники також дискутують щодо подвійної ролі наукового консалтингу – як інструменту для її підтримки або потенційного чинника ризику її порушення в академічному середовищі. У публікаціях аналізуються переваги та недоліки наукового консалтингу, зокрема проблематика «хижацьких» видавництв і конференцій, обговорюються вимоги до

виконавців у сфері наукового консалтингу, висвітлюються функції наукового консалтингу для викладача ЗВО. Водночас наголошується, що посередництво у сфері науково-публікаційної діяльності в Україні набуло поширення у зв'язку із впровадженням на законодавчому та інституційному рівнях необхідної норми щодо кількості наукових публікацій у виданнях, розміщених у міжнародних наукометричних базах даних [14].

Значимо, що науковий консалтинг може розглядатися у двох основних напрямках реалізації: по-перше, як професійна підприємницька діяльність; по-друге, як консультування фахівцями бібліотек закладів вищої освіти представників академічної спільноти. У бібліотечному середовищі сформувався термін *databrarianship* – «бібліотекар академічних даних» (*Academic Data Librarian*), а в зарубіжних дослідженнях наявні спеціальні публікації щодо бібліотечної діяльності, яку позначено терміном *databrarianship* [23, 18]. Бібліотекар академічних даних – це професійна посада в академічній та дослідницькій бібліотечній справі для здійснення підтримки досліджень та управління дослідницькими даними (*Research data management, RDM*).

Принагідно зауважимо, що в зарубіжній практиці розглядається виокремлення самостійної професії «фахівець з управління даними». У цьому контексті особливого значення набув проєкт EDISON [19], метою якого є прискорення створення професії фахівця з наукових даних. У межах проєкту запропоновано структуру компетентностей у галузі науки про дані, що слугує основою для становлення нової професії *Data Scientist* для європейських досліджень і промисловості.

Результати активної діяльності бібліотек ЗВО у цій сфері представлені на їхніх сайтах. Так, на сайті бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ) у розділі «Сервіси – Консультації та тренінги» зазначено, що для підтримки навчальної та наукової діяльності бібліотека надає інформаційні та консультаційні послуги (семінари, вебінари, тренінги, консультації) студентам, магістрам, аспірантам, молодим ученим з питань інформаційної грамотності, академічної доброчесності, уникнення плагіату, публікаційної діяльності, створення профілів науковців тощо.

Працівники наукової бібліотеки КНУКіМ здійснюють системну діяльність, спрямовану на підтримку та розвиток публікаційної активності науковців закладу вищої освіти. З цією метою реалізується комплекс інформаційно-консультативних та освітніх заходів. Зокрема, підготовлено цикл відеолекцій, серед яких:

1) «Наукометричні ресурси бібліотеки закладу вищої освіти», у межах якої розглянуто

такі питання:

– наукометрія як напрям діяльності наукової бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв;

– наукометрична база даних: визначення, характеристика, можливості Scopus, Web of Science;

– показники впливовості видання (імпаکت-фактор, квартилі).

2) «Наукова комунікація як інструмент популяризації досягнень вченого», у якій висвітлено:

– академічний профіль дослідника;

– ідентифікатор автора;

– переваги використання ORCID ID;

– створення профілю на платформі Google Scholar;

– Web of Science Researcher ID;

– Scopus Author ID;

– ResearchGate.

Крім того, систематично проводяться майстер-класи, зокрема:

– «ТОП-10 помилок у науковій статті»;

– «Як правильно зробити огляд літератури в науковій статті?» (для аспірантів і магістрантів університету).

У межах розділу «Відкрита наука та цифрові інновації у КНУКіМ» працівники наукової бібліотеки представили інформаційно-методичні матеріали, серед яких:

– рекомендації щодо коректного оформлення афіліації в разі подання статей у міжнародні видання;

– інструкція «Синхронізація Web of Science Researcher ID з ORCID» що забезпечує автоматичне оновлення даних про публікації;

– інструкція «Пошук джерел, що індексуються в Scopus», за допомогою якої можна перевірити, чи індексується у наукометричній базі Scopus та знаходиться у відкритому доступі наукове видання, відслідкувати з якого року індексується видання в Scopus, показник цитування CiteScore; рейтинг за джерелами рівня цитування статті (SNIP), зокрема всю актуальну інформацію про наукове видання;

– рекомендації «Як покращити h-index»;

– інструкція «Як синхронізувати Scopus ID та ORCID ID» для автоматичного оновлення публікаційної інформації;

– інструкція «Новий інструмент для налагодження зв'язків від Scopus Researcher Discovery».

Також організовано серію онлайн-консультацій (на платформі Zoom), зокрема:

– «Типи наукових статей та їх структура»;

– «Запитай про ORCID»;

– «Scopus, Web of Science, Google Scholar»;

– «Створення та наповнення профілю на платформі ORCID»;

– «Безкоштовний доступ до Research4Life».

З огляду на те, що у терміносистемі бібліотекознавства наявний термін «науково-методична діяльність бібліотек», який узагальнює всі види послуг, продуктів, заходів, інновацій, що здійснюються у бібліотечній сфері, зазначимо, що наведений вище спектр послуг і продуктів, які надаються бібліотекою ЗВО у сфері наукометрії та підтримки публікаційної діяльності представників академічної спільноти, загалом є складником науково-методичної діяльності й може бути описаний терміном «науковий консалтинг у бібліотеках закладів вищої освіти». Водночас варто звернути увагу на те, що у бібліотекознавчій термінології наявний термін «бібліотечний консалтинг», який у словниках з бібліотечної справи розкрито у такій дефініції: бібліотечний консалтинг – це консультування з питань бібліотечної справи, основна мета якого полягає в поліпшенні якості управління, підвищенні ефективності діяльності бібліотеки в цілому та збільшенні індивідуальної продуктивності праці кожного працівника [10]. У такому розумінні термін «бібліотечний консалтинг» фактично є синонімом терміна «управлінський консалтинг для бібліотек» і не відображає напрями діяльності, пов'язані з наданням консультаційних послуг у сфері управління дослідницькими даними.

У контексті надання консультацій поняття «науковий консалтинг у бібліотеках закладів вищої освіти» може бути визначене як діяльність з надання експертних консультацій академічній спільноті у сфері публікаційної активності, управління дослідницькими даними та реалізації принципів Відкритої науки. Водночас компетентності у сфері наукового консалтингу як діяльності з надання консультаційних послуг набувають статусу важливого складника професійної підготовки бібліотечного фахівця. Вони забезпечують їхню професійну мобільність, зокрема розширюють можливості реалізації в межах бізнес-діяльності.

Наукова новизна полягає у комплексній концептуалізації поняття «науковий консалтинг» у контексті бібліотечної діяльності закладів вищої освіти та обґрунтуванні доцільності його теоретичної імплементації у сучасну бібліотекознавчу практику. Уперше запропоновано дефініцію поняття «науковий консалтинг у бібліотеках закладів вищої освіти» як цілісного виду професійної діяльності, спрямованого на надання експертних консультацій академічній спільноті у сфері публікаційної активності, наукометрії, управління дослідницькими даними та реалізації принципів Відкритої науки. Розширено уявлення

про зміст і функціональне наповнення науково-методичної діяльності бібліотек закладів вищої освіти через виокремлення в її структурі наукового консалтингу як окремого напрямку, що інтегрує інформаційно-аналітичні, освітньо-консультаційні та комунікаційні практики.

Висновки. У контексті розвитку концепції Відкритої науки та поширення практик відкритого доступу зростає роль бібліотек закладів вищої освіти як суб'єктів наукових комунікацій і партнерів академічної спільноти у забезпеченні наукометричного супроводу та управління даними досліджень. За таких умов доцільним є розширення термінологічного апарату бібліотекознавства через екстраполяцію поняття «науковий консалтинг», традиційно притаманного підприємницькій сфері, на бібліотечну практику, оскільки діяльність фахівців бібліотек ЗВО з консультування дослідників, підтримки їхньої публікаційної активності, створення та супроводу наукових профілів, а також забезпечення управління дослідницькими даними відповідає його сутнісним характеристикам.

Запропоновано використання терміна «науковий консалтинг у бібліотеках закладів вищої освіти», який позначає новий напрям бібліотечної діяльності, спрямований на надання експертних консультацій академічній спільноті з питань публікаційної діяльності, наукометрії, управління дослідницькими даними, дотримання принципів академічної доброчесності та реалізації політики відкритої науки.

Встановлено, що науковий консалтинг у бібліотеках ЗВО є складником науково-методичної діяльності, що інтегрує інформаційно-аналітичну, навчально-консультаційну та комунікаційну функції бібліотеки й підвищує її статус як інституції підтримки наукових досліджень. Відповідно, формування компетентностей у сфері наукового консалтингу має стати важливою частиною професійної підготовки бібліотечних фахівців, оскільки забезпечує їхню мобільність у сучасному інформаційному середовищі та сприяє трансформації бібліотеки у відкритий інноваційний простір наукової співпраці.

Список використаних джерел

1. Діденко Л. В. «Білий протокол» наукового консалтингу: обмежені можливості. *Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки?* : збірник есе програми авторського курсу. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 23–26.
2. Діденко Ю. В., Радченко А. І. Публікаційна активність як спосіб наукової комунікації та гонитви за рейтингами. *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 9. С. 82–98. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2017.09.082>.
3. Загуменна В. В., Кузьменко О. І., Дейч Д. М. Науково-методична діяльність як важлива складова розвитку сучасної бібліотеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 2. С. 20–27. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2020.221156>.
4. Касьян В., Кушнар'єв В. Бібліотеки закладів вищої освіти у поширенні практик відкритої науки. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2023. Вип. 12. С. 27–38. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.12.2023.293568>.
5. Костенко Л., Симоненко Т. Прикладна наукометрія: міжнародний досвід, українські реалії. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2021. Вип. 62. С. 274–285. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.62.274>.
6. Куліш Ю. О. Бібліотека закладу вищої освіти в системі наукометричного супроводу науково-дослідної діяльності : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2024. 228 с.
7. Лишенко В. К. Консалтингова діяльність: визначення поняття та його розмежування із категоріями. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 2. С. 43–48. DOI: <https://doi.org/10.32782/392276>.
8. Мриглод О. І., Назаровець С. А. Наукометрія та управління науковою діяльністю: вкотре про світове та українське. *Вісник Національної академії наук України*. 2019. № 9. С. 81–94. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2019.09.081>.
9. Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки? : збірник есе програми авторського курсу / упоряд.: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2024. 68 с.
10. Сучасні форми роботи в бібліотеках / уклад. О. Кузнецова. Київ : ЦБС Соломянського району м. Києва. 2015. 16 с. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-45470307/45470307> (дата звернення: 15.03.2026).
11. Управління даними досліджень. Бібліосинергія: підтримка наукових досліджень. URL: <https://bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt5> (дата звернення: 15.03.2026).

12. Успішно розпочато авторський курс «Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки?». *Центр українсько-європейського наукового співробітництва*. 2024. URL: <https://cuesc.org.ua/uspishno-rozpochato-avtorskij-kurs-naukovij-konsalting-ta-dobrochesnist-yak-obijti-pastki/> (дата звернення: 15.03.2026).
13. Цурган А. Сучасний погляд на науковий консалтинг. *Наука та метрика*. 2019. URL: <https://nim.media/articles/suchasny-poglyad-na-naukovu-konsalting> (дата звернення: 15.03.2026).
14. Чи має майбутнє науковий консалтинг в Україні? *Освіта.ua*. URL: <https://osvita.ua/vnz/87510/> (дата звернення: 15.03.2026).
15. Чуканова С. Поняття «дані досліджень»: види та типи даних досліджень у контексті практики управління даними. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2021. Вип. 8. С. 128–138. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.8.2021.247590>.
16. Чуканова С. Роль бібліотеки в навчанні управлінню даними досліджень в контексті трансформації наукових комунікацій. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями* : матеріали Міжнар. наук. конф., м. Київ, 5–7 жовт. 2021 р. Київ, 2021. С. 143–147. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004116> (дата звернення: 15.03.2026).
17. Чуканова С. Управління даними досліджень (research data management) як виклик для інформаційно-бібліотечної освіти. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* : зб. матеріалів Третьої міжнар. наук. конф., м. Київ, 14–16 трав. 2020 р. Київ : Ліра-К, 2020. С. 206–207. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fec978ea-653b-4b6a-bab8-14facd908437/content> (дата звернення: 15.03.2026).
18. Databrarianship: The Academic Data Librarian in Theory and Practice / eds.: L. Kellam, K. Thompson. Chicago : American Library Association, 2016. 378 p.
19. Demchenko Y., Belloum A., Wiktorski T. Data Science Competence Framework (CF-DS): Approach and Working Version. Zenodo. 2016. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.159438>.
20. FAQ: чому варто співпрацювати з компанією «Наукові Публікації»? *Наукові Публікації*. 2023. URL: <https://publ.com.ua/uk/blog/faq-chomu-var-to-spivpratsyuvaty-z-kompaniyeyu-naukovi-publikatsiyi> (дата звернення: 15.03.2026).
21. Mokryakov A. Consulting as a prospective field of activity in Ukraine. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*. 2024. Vol. 11(1). Pp. 214–219. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2024.41.214>.
22. Scientific Consulting. The University of North Carolina at Chapel Hill. URL: <https://tibbs.unc.edu/scientific-consulting/> (дата звернення: 15.03.2026).
23. Swan A., Brown Sh. The skills, role and career structure of data scientists and curators: An assessment of current practice and future needs. 2008. URL: https://www.academia.edu/27089533/The_skills_role_and_career_structure_of_data_scientists_and_curators_An_assessment_of_current_practice_and_future_needs (дата звернення: 15.03.2026).

References

1. Didenko, L. V. (2024). "White Protocol" of scientific consulting: limited opportunities. *Scientific consulting and integrity: how to avoid traps?: a collection of essays of the author's course program*. Liha-Pres, 23–26 [in Ukrainian].
2. Didenko, Yu. V., & Radchenko, A. I. (2017). Publication activity as a way of scientific communication and ratings race. *Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 9, 82–98. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2017.09.082> [in Ukrainian].
3. Zahumenna, V. V., Kuzmenko, O. I., & Deich, D. M. (2020). Scientific and methodological activities as important components of modern library development. *Library science. Record Studies. Informology*, 2, 20–27. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2020.221156> [in Ukrainian].
4. Kasian, V., & Kushnarov, V. (2023). Libraries of higher education institutions in the prevalence of open science practices. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 12, 27–38. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.12.2023.293568> [in Ukrainian].
5. Kostenko, L., & Symonenko, T. (2021). Applied naucometry: international experience, ukrainian realities. *Academic Papers of The Vernadsky National Library of Ukraine*, 62, 274–285. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.62.274> [in Ukrainian].
6. Kulish, Yu. O. (2024). *Library of a higher education institution in the system of scientometric support of scientific research activity : dissertation ... candidate of sciences in social communications*. Kyiv National University of Culture and Arts [in Ukrainian].

7. Lysheniuk, V. K. (2022). Consulting activity: definition and its correspondence with the other terms. *Actual problems of native jurisprudence*, 2, 43–48. DOI: <https://doi.org/10.32782/392276> [in Ukrainian].
8. Mryhlod, O. I., & Nazarovets, S. A. (2019). Scientometrics and management of scientific activities: once again about the global and Ukrainian. *Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 9, 81–94. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2019.09.081> [in Ukrainian].
9. Artiukhov, A., Vikhliaiev, M., & Volk, Yu. (Comps.). (2024). *Scientific consulting and integrity: how to avoid traps? : a collection of essays of the author's course program*. Liha-Pres [in Ukrainian].
10. Kuznetsova, O. (Comp.). (2015). *Modern forms of work in libraries*. Central Library of Solomiansky District. Retrieved from: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-45470307/45470307> [in Ukrainian].
11. *Research data management. Bibliosynergy: support for scientific research*. (n.d.). Retrieved from: <https://bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt5> [in Ukrainian].
12. The author's course "Scientific Consulting and Integrity: How to Avoid Traps?" has been successfully launched. (2024). Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation. Retrieved from: <https://cuesc.org.ua/uspishno-rozpochato-avtorskij-kurs-naukovij-konsalting-ta-dobrochesnist-yak-obijti-pastki/> [in Ukrainian].
13. Tsurhan, A. (2019). A modern view of scientific consulting. *Science and metrics*. Retrieved from: <https://nim.media/articles/suchasny-poglyad-na-naukovy-konsalting> [in Ukrainian].
14. Does scientific consulting have a future in Ukraine? (n.d.). *Osvita.ua*. Retrieved from: <https://osvita.ua/vnz/87510/> [in Ukrainian].
15. Chukanova, S. (2021). The Notion of "Research Data": Types and Kinds of Research Data in the Context of Data Management Practice. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 8, 128–138. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.8.2021.247590> [in Ukrainian].
16. Chukanova, S. (2021). The role of a library in teaching research data management in the context of scholarly communications transformation. *Library. Science. Communication. From resources management – to knowledge management: Collection of article* (pp. 143–147). Vernadsky National Library of Ukraine. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004116> [in Ukrainian].
17. Chukanova, S. (2020). Research data management as a challenge for information and library education. *Information, communication and knowledge management in a globalized world: Proceedings of the Third International Scientific Conference*. (pp. 206–207). Lira-K. Retrieved from: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fec978ea-653b-4b6a-bab8-14facd908437/content> [in Ukrainian].
18. Kellam, L., & Thompson K. (Eds.). (2016). *Databrarianship: The Academic Data Librarian in Theory and Practice*. American Library Association [in English].
19. Demchenko, Y., Belloum, A., & Wiktorski, T. (2016). *Data Science Competence Framework (CF-DS): Approach and Working Version*. Zenodo. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.159438> [in English].
20. FAQ: why is it worth cooperating with the company "Scientific Publications"? (2023). *Scientific Publications*. Retrieved from: <https://spubl.com.ua/uk/blog/faq-chomu-varto-spi-vpratsyuvaty-z-kompaniyeyu-naukovi-publikatsiyi> [in Ukrainian].
21. Mokryakov, A. (2024). Consulting as a prospective field of activity in Ukraine. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*, 11(1), 214–219. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2024.41.214> [in English].
22. *Scientific Consulting*. (n.d.). The University of North Carolina at Chapel Hill. <https://tibbs.unc.edu/scientific-consulting/> [in English].
23. Swan, A., & Brown, Sh. (2008). The skills, role and career structure of data scientists and curators: An assessment of current practice and future needs.. Retrieved from: https://www.academia.edu/27089533/The_skills_role_and_career_structure_of_data_scientists_and_curators_An_assessment_of_current_practice_and_future_needs [in English].

*Стаття надійшла до редакції 06.03.2026
Отримано після доопрацювання 09.04.2026
Прийнято до друку 20.04.2026
Опубліковано 25.05.2026*

УДК 004.8:004.91(477)

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362104

Цитування:

Бугайова О. І. Трансформація електронного документообігу під впливом технологій штучного інтелекту: національний аспект. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 85–92.

Buhaiova O. (2026). Transformation of Electronic Document Management Under the Influence of Artificial Intelligence Technologies: The National Aspect. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 85–92 [in Ukrainian].

Бугайова Оксана Іванівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-2084-3457>
obugayova@nakkkim.edu.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ПІД ВПЛИВОМ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Мета статті – виявити особливості електронного документообігу під впливом технологій штучного інтелекту, окреслити національний аспект їх упровадження в діловодство. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні методів аналізу і синтезу для визначення загальних тенденцій напрямів застосування AI в документообігу; системно-структурний метод – для дослідження взаємозв'язків між технологічними й організаційними аспектами; а також порівняльний метод – при розгляді вітчизняного та міжнародного досвіду застосування штучного інтелекту в електронному документообігу. **Наукова новизна** статті полягає в дослідженні трансформації електронного документообігу під впливом технологій штучного інтелекту в Україні та світі. Систематизовано основні напрями застосування штучного інтелекту в електронному документообігу та узагальнено пов'язані із цим правові, організаційні й безпекові ризики; обґрунтовано необхідність гармонізувати національне законодавство з європейськими підходами до регулювання штучного інтелекту, окреслено національні особливості формування діловодства під впливом технологій штучного інтелекту. **Висновки.** Технології штучного інтелекту суттєво трансформують сучасні системи електронного документообігу, забезпечуючи автоматизацію обробки документів, підвищення ефективності управлінських процесів та оптимізацію інформаційних потоків. Використання AI-технологій в діловодстві України формується під впливом одночасно технологічних, правових, мовних і безпекових чинників. На відміну від закордонних моделей цифровізації, орієнтованих переважно на масштабне управління знаннями та корпоративну політику, український підхід спрямований на забезпечення оперативності, юридичної значущості та захищеності документних процесів в умовах воєнного стану й постійних кіберзагроз. Важливого значення набуває гармонізація національного законодавства з європейськими нормами, що закладають принципи безпечного, етичного та людиноцентричного використання технологій штучного інтелекту. Українська практика впровадження алгоритмічних систем у діловодство демонструє формування власної моделі цифрового документообігу відповідно до вимог державної мовної політики, ДСТУ 4163:2020, законодавства про електронний документообіг і захист персональних даних. Український досвід свідчить, що навіть у кризових умовах цифрові технології можуть стати важливим інструментом підвищення ефективності державного управління та корпоративного сектору.

Ключові слова: діловодство, електронний документообіг, корпоративна документація, управління документацією, автоматизація документообігу, штучний інтелект, інформаційна безпека документації, захист персональних даних.

*Buhaiova Oksana,*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Department of Humanities, National Academy of Culture and Arts Management

TRANSFORMATION OF ELECTRONIC DOCUMENT MANAGEMENT UNDER THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES: THE NATIONAL ASPECT

The purpose of the article is to identify the peculiarities of electronic document management under the influence of artificial intelligence technologies and to outline the national aspect of their implementation in records management. The research methodology is based on the use of analysis and synthesis methods to determine the main directions of AI application in document management; the system-structural method – to study the interrelations between technological and organizational aspects; as well as the comparative method – in considering domestic and international experience in the application of artificial intelligence in electronic document management. The scientific novelty of the article lies in a comprehensive study of the transformation of electronic document management under the influence of artificial intelligence technologies, taking into account current digitalization trends and the insufficient regulatory and legal framework governing the use of AI in Ukraine. The main areas of artificial intelligence application in electronic document management are systematized, and the related legal, organizational, and security risks are generalized. The necessity of harmonizing national legislation with European approaches to artificial intelligence regulation is substantiated, national specific features of the formation of records management under the influence of artificial intelligence technologies have been outlined. Conclusions. The study establishes that artificial intelligence technologies significantly transform modern electronic document management systems by ensuring the automation of document processing, increasing the efficiency of managerial processes, and optimizing information flows. The use of AI technologies in Ukrainian records management is shaped simultaneously by technological, legal, linguistic, and security factors. Unlike foreign digitalization models focused primarily on large-scale knowledge management and corporate policy, the Ukrainian approach is aimed at ensuring operational efficiency, legal validity, and the security of document processes under conditions of martial law and constant cyber threats. Harmonization of national legislation with European standards establishing the principles of safe, ethical, and human-centered use of artificial intelligence technologies is becoming increasingly important. Ukrainian practice of implementing algorithmic systems in records management demonstrates the formation of its own model of digital document management in accordance with the requirements of state language policy, DSTU 4163:2020, legislation on electronic document management, and personal data protection. Ukrainian experience proves that even under crisis conditions, digital technologies can become an important tool for increasing the efficiency of public administration and the corporate sector.

Keywords: records management, electronic document management, corporate documentation, document management, document workflow automation, artificial intelligence, information security of documentation, personal data protection.

Актуальність теми дослідження. Стрімкий розвиток генеративних технологій та алгоритмів машинного навчання зумовлює необхідність змінити класичні підходи до документування управлінської інформації. В умовах повномасштабної цифровізації державного та корпоративного секторів України виникає суперечність між високим потенціалом автоматизації значних обсягів рутинних ділових операцій і ризиками, пов'язаними з інформаційною безпекою, кіберзагрозами та збереженням персональних даних. Актуальності питанню додає потреба адаптувати іноземні програмні рішення до специфіки українського законодавства, вимог ДСТУ 4163:2020 та лінгвістичних особливостей офіційно-ділового стилю державної мови. Дослідження національного аспекту інтеграції штучного інтелекту в

діловодство є важливим для формування єдиних стандартів, методичних рекомендацій і правових меж використання інтелектуальних систем у публічному та приватному просторі України.

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується активною цифровізацією управлінських процесів, що зумовлює стрімке поширення систем електронного документообігу в діяльності органів державної влади, підприємств та установ. Упровадження штучного інтелекту в діловодство здатне автоматизувати значну частину процесів створення, аналізу та обробки документів, тим самим підвищити ефективність управління інформаційними потоками, оптимізувати адміністративні процедури та зменшити навантаження на працівників. Водночас розвиток таких технологій породжує низку пра-

вових, організаційних і безпекових викликів, пов'язаних із захистом інформації, достовірністю електронних документів та відповідальністю за рішення, ухвалені автоматизованими системами. Актуальність теми зумовлена необхідністю комплексно дослідити вплив технологій штучного інтелекту на трансформацію електронного документообігу й формування сучасних підходів до нормативно-правового регулювання цієї галузі з урахуванням національних особливостей.

Аналіз досліджень і публікацій з окресленої теми засвідчив жвавий інтерес вітчизняних і закордонних науковців до застосування штучного інтелекту в документообігу. Так, визначаючи роль електронного документування в управлінні організаціями, Т. Трофімук-Кирилова вказала на інноваційні технології, які оптимізують управлінські процеси, а саме: блокчейн, хмарні та мобільні рішення, а також штучний інтелект [11]. Р. Сніщенко, який вивчав використання інтелектуальних технологій в управлінні страховими компаніями, вважає, що застосування штучного інтелекту зумовлює зміни «корпоративної етики і культури обслуговування, і страхові компанії мають потребу у кваліфікованих працівниках, які володіють необхідними знаннями і досвідом роботи у галузі кібертехнологій» [9, 76]. Дослідник окреслив функції AI-технологій в процесі виробництва страхових послуг: адміністрування, аналіз відеоданих, текстових, мовних, структурованих даних, імпорт / експорт даних, звітність та аналіз. Представляючи механізм роботи електронного документообігу, О. Андренко та О. Солодовнік переконані, що штучний інтелект сприятиме «підвищенню точності та ефективності процесів створення, заповнення, верифікації та маршрутизації електронних документів, що значно оптимізує та прискорює загальний процес документообігу» [3, 117]. Штучний інтелект у галузі судових справ і виконавчого провадження, вважає О. Барабаш, сприяє автоматизації електронного документообігу, а отже, прискоренню виконання судових рішень, підвищенню прозорості діяльності виконавчих органів та ефективності контролю за виконанням юридичних процедур [4]. Аналізуючи застосування електронного документообігу в діяльності академічних установ, одним із перспективних напрямів його розвитку, поряд із RPA, смартконтрактами й адаптивними інтерфейсами, В. Гужва вказав упровадження штучного інтелекту [5, 16]. На прикладі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу І. Перезовова та С. Попович аргументували необхідність використовувати системи штучного інтелекту в документообігу закладів вищої освіти України та вказали проце-

си, які можуть обслуговувати AI-технології: інтелектуальна обробка документів, технології розпізнавання мовлення, аналітика даних і прогнозування, чат-боти та віртуальні асистенти [8, 806]. Закордонні науковці [14–16] вважають, що інтелектуальне розпізнавання документів, що, зокрема, базується на технологіях штучного інтелекту, автоматизує сучасні системи електронного документообігу, що має як беззаперечні переваги, так і певні ризики. Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених застосуванню штучного інтелекту в документообігу, стрімкий розвиток цифрових технологій, поява нових AI-рішень та постійна трансформація управлінських процесів зумовлюють актуальність подальшого аналізу особливостей, переваг і ризиків їх використання. Крім того, національний аспект цієї проблематики, зокрема в контексті українського законодавства, безпекових реалій та мовно-стандартних вимог, потребує глибшого аналізу.

Мета статті – виявити особливості електронного документообігу під впливом технологій штучного інтелекту, окреслити національний аспект їх упровадження в діловодство.

Виклад основного матеріалу. Електронний документообіг є важливим елементом цифрової трансформації суспільства, державного управління та діяльності підприємств й організацій. Відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», електронним документом називають «документ, інформація в якому зафіксована у формі електронних даних», який «може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму» [2]. Розвиток цифрових технологій сприяв переходу від традиційних систем документообігу до інтелектуалізованих онлайн-платформ, здатних здійснювати автоматичний аналіз даних і забезпечувати ухвалення управлінських рішень.

Технології штучного інтелекту дедалі активніше інтегруються в сучасні системи електронного документообігу. Загальними тенденціями застосування алгоритмічних систем у діловодство є їх здатність автоматизувати значну частину операцій, пов'язаних зі створенням, обробкою, зберіганням і пошуком документів, що сприяє оптимізації роботи організацій та установ. Одним з поширених напрямів застосування штучного інтелекту є автоматична класифікація документів. За допомогою алгоритмів машинного навчання системи здатні самостійно визначати тип документа, його тематику, категорію та ступінь важливості. Це суттєво пришвидшує процес опрацювання інформації, зменшує навантаження

на працівників і мінімізує ризики помилок, спричинених людським фактором.

Важливе значення мають також технології розпізнавання тексту й інтелектуальної обробки даних. Використання OCR-технологій (Optical Character Recognition) дає змогу переводити паперові документи в цифровий формат шляхом автоматичного розпізнавання тексту зі сканованих копій і фотографій і є першим кроком до автоматизації документообігу в організації. При цьому NLP-технології (Natural language processing), або обробка природної мови, забезпечує аналіз текстової інформації, визначення ключових слів, змісту документа та встановлення логічних зв'язків між даними. Після розпізнавання ця інформація одразу потрапляє в систему для керування цифровим контентом, що значно підвищує швидкість доступу до необхідної інформації та ефективність роботи користувачів з документами [12].

Сучасні AI-системи здатні на основі заздалегідь визначених шаблонів і внесених даних створювати документи: формувати типові договори, службові листи, звіти, довідки й ін., що дає змогу скоротити час підготовки документів, забезпечити єдність стилю та структури документації, підвищити загальну продуктивність роботи установ і підприємств, мінімізувати помилки через людський фактор.

Крім того, AI-технології активно використовують для прогнозування та аналітики у сфері документозабезпечення. Системи штучного інтелекту здатні аналізувати інформаційні потоки, оцінювати навантаження на працівників, прогнозувати строки виконання документів і виявляти потенційні ризики або порушення в роботі системи. Завдяки цьому керівництво організацій отримує можливість ефективно планувати діяльність установи.

Попри значні переваги використання технологій штучного інтелекту в системах електронного документообігу, їх інтеграція супроводжується низкою ризиків, що потребують комплексного організаційного й правового регулювання, урахування питань інформаційної безпеки та захисту персональних даних. Однією з основних проблем є недостатній рівень нормативно-правового забезпечення використання штучного інтелекту в електронному документообігу. На сьогодні законодавство України не містить комплексної програми правового регулювання AI-технологій, що створює труднощі в практичному застосуванні таких систем. Неврегульованими є питання юридичної відповідальності за помилки або неправомірні дії, вчинені автоматичними системами. Зокрема, складним є визначення суб'єкта відповідальності у випадках, коли по-

милкове рішення ухвалила система штучного інтелекту без втручання людини. Потребує законодавчого регулювання також правовий статус документів, створених чи оброблених за допомогою AI-технологій, а також допустимість автоматизованого ухвалення управлінських рішень без участі людини.

Важливою проблемою є забезпечення належного рівня захисту персональних даних. Системи штучного інтелекту функціонують шляхом обробки значних обсягів інформації, зокрема конфіденційних даних, службової інформації, персональних відомостей громадян. Тому зростають ризики несанкціонованого доступу до інформації, втрати чи витоку даних і порушення права на приватність.

У сучасних умовах цифровізації інформаційні системи дедалі частіше стають об'єктами кібератак, спрямованих на викрадення, пошкодження чи блокування даних. В умовах воєнного стану та постійних кіберзагроз для України проблема захисту електронних документів набуває особливого значення. Порушення роботи систем електронного документообігу може призвести до втрати важливої інформації, дестабілізації діяльності державних і корпоративних установ.

Поряд з правовими й технічними проблемами важливими залишаються етичні аспекти використання штучного інтелекту. Алгоритми AI можуть ухвалювати необ'єктивні, дискримінаційні рішення через недосконалість програмного забезпечення, помилки в алгоритмах або упередженість даних, на основі яких здійснюється навчання системи [10]. Це може негативно впливати на об'єктивність обробки документів, ухвалення управлінських рішень і забезпечення прав громадян. Надмірна автоматизація документообігу може зменшувати рівень людського контролю за процесами обробки інформації, що створює додаткові ризики.

Важливого значення набуває гармонізація українського законодавства із законодавством Європейського Союзу, зокрема із положенням AI Act, який формує сучасні стандарти регулювання штучного інтелекту та встановлює вимоги до безпечного й етичного використання AI-технологій [7]. Зокрема, сферами високого ризику для III в AI Act зазначено: «критична інфраструктура, приватні та державні послуги (охорона здоров'я, банківські послуги), працевлаштування, освіта та професійна підготовка, міграція та управління кордонами, правосуддя та демократичні процеси (наприклад вибори), деякі системи правоохоронних органів» [10, 553].

У сучасних умовах цифрової трансформації державного управління та корпоративного сектору національний аспект використання шту-

чного інтелекту в діловодстві набуває особливої актуальності, оскільки потребує комплексної адаптації глобальних технологічних рішень до правового, лінгвістичного та безпекового поля України. Упровадження інтелектуальних систем у процеси документування та організації роботи з документами регулюється вимогами національного законодавства, зокрема Законами України «Про електронні документи та електронний документообіг» і «Про захист персональних даних». Ключовою ознакою вітчизняного досвіду є необхідність суворої мовно-культурної локалізації генеративних та аналітичних моделей, що передбачає їх навчання на текстах державною мовою із чітким дотриманням чинних норм українського правопису та специфіки офіційно-ділового стилю. Також автоматизація створення організаційно-розпорядчої документації обмежується жорсткими межами національних стандартів, передусім ДСТУ 4163:2020, який уніфікує склад реквізитів та правила оформлення документів.

Безпековий вектор інтеграції ШІ в діловодні процеси визначається реаліями воєнного стану та кіберзагроз, що зумовлює необхідність використовувати технології переважно на локальних серверах або в хмарних інфраструктурах, які мають сертифікат відповідності Комплексної програми захисту інформації. Це мінімізує ризики витоку службової інформації та забезпечує контроль за конфіденційними даними [6].

Важливим елементом правового регулювання має стати забезпечення прозорості роботи автоматизованих систем, можливості перевірки прийнятих ними рішень і гарантування дотримання прав людини в процесі використання технологій штучного інтелекту. Тож подальший розвиток систем електронного документообігу з використанням штучного інтелекту потребує не лише технічного вдосконалення, а й формування сучасної та ефективної системи нормативно-правового забезпечення, здатної встановити баланс між інноваційним розвитком, інформаційною безпекою і захистом прав громадян. Правовий та етичний виміри функціонування ШІ в українському діловодстві базуються на принципі людиноцентризму, відповідно до Регламенту ЄС про штучний інтелект ((EU AI Act, 2024) [15]. Відповідно до цього підходу алгоритми виконують лише допоміжну, асистуючу функцію, тоді як юридична та дисциплінарна відповідальність за достовірність, зміст і правові наслідки підписаного документа покладається саме на людину.

Порівняння українського та закордонного досвіду впровадження штучного інтелекту в системи управління документами демонструє різни-

цю в пріоритетах, викликах та інфраструктурних умовах. Підприємства в ЄС та США зосереджені на побудові глобальних систем управління знаннями, контекстному аналізі великих архівів та дотриманні жорстких регуляторних правил. Головним рушієм змін за кордоном є сталі корпоративні стандарти великого бізнесу. В Україні рушієм автоматизації є державний сектор GovTech на чолі із системою «Дія», електронним документообігом для Збройних Сил [1] і стрімкою цифровізацією державних послуг. Це спонукає вітчизняних розробників створювати рішення, які фокусуються не просто на зберіганні інформації, а на максимальній швидкості обробки рутинних операцій та забезпеченні юридичної сили кожного документа.

Українська специфіка використання штучного інтелекту в документообігу простежується в роботі локальних розробників систем електронного документообігу, таких як InBase, Megapolis.DocNet, e-Docs чи eDoc, які створюють інтелектуальні модулі, адаптовані під вимоги національного законодавства. Інтелектуальні алгоритми здатні автоматично зіставляти тексти внутрішніх наказів чи договорів компанії з поточними змінами в українському законодавстві, сигналізуючи, якщо певна норма втратила чинність.

В Україні юридична легітимність регламентована використанням Кваліфікованого електронного підпису (КЕП) та Дія.Підпису. За кордоном документ вважають погодженим після затвердження в корпоративному чаті чи CRM-системі. Українські ШІ-модулі зосереджені на контролі цілісності цифрових підписів, автоматичній перевірці повноважень підписантів та інтелектуальній маршрутизації документів до моменту фінального накладення КЕП.

Національний аспект використання штучного інтелекту в діловодстві передбачає адаптацію технологій до українського законодавства, дотримання державної мовної норми. Фактор повномасштабної війни та постійних кібератак висунув до українських ШІ-систем жорсткі вимоги щодо безпеки. Тому розробники оптимізують системи для стабільної роботи в умовах обмеженого зв'язку та енергопостачання. Прогресивні результати практичного застосування штучного інтелекту в обробці документів в Україні на сьогодні демонструють фінансові установи. Замість тривалої ручної перевірки кредитних експертів машинні алгоритми самостійно аналізують документи для надання рішення про кредитування. Тож закордонний досвід корисний у сфері створення інтелектуальних асистентів, які здатні узагальнювати досвід організацій за деся-

тиліття, а український досвід адаптований до оперативного вирішення бізнес-завдань у критичних умовах.

Наукова новизна статті полягає в дослідженні трансформації електронного документообігу під впливом технологій штучного інтелекту в Україні та світі. Систематизовано основні напрями застосування штучного інтелекту в електронному документообігу та узагальнено пов'язані із цим правові, організаційні й безпекові ризики; обґрунтовано необхідність гармонізувати національне законодавство з європейськими підходами до регулювання штучного інтелекту, окреслено національні особливості формування діловодства під впливом технологій штучного інтелекту.

Висновки. У результаті дослідження констатовано, що технології штучного інтелекту суттєво трансформують сучасні системи електронного документообігу, забезпечуючи автоматизацію обробки документів, підвищення ефективності управлінських процесів та оптимізацію інформаційних потоків. Використання AI-технологій в діловодстві України формується під впливом

одночасно технологічних, правових, мовних і безпекових чинників. На відміну від закордонних моделей цифровізації, орієнтованих переважно на масштабне управління знаннями та корпоративну політику, український підхід спрямований на забезпечення оперативності, юридичної значущості та захищеність документних процесів в умовах воєнного стану й постійних кіберзагроз. Важливого значення набуває гармонізація національного законодавства з європейськими нормами, що закладають принципи безпечного, етичного та людиноцентричного використання технологій штучного інтелекту. Українська практика впровадження алгоритмічних систем у діловодство демонструє формування власної моделі цифрового документообігу відповідно до вимог державної мовної політики, ДСТУ 4163:2020, законодавства про електронний документообіг і захист персональних даних. Український досвід свідчить, що навіть у кризових умовах цифрові технології можуть стати важливим інструментом підвищення ефективності державного управління та корпоративного сектору.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку здійснення в особливий період обміну медичними та іншими документами військовослужбовців між закладами охорони здоров'я державної та комунальної власності, державними установами Національної академії медичних наук, в яких військовослужбовці перебували (перебувають) на лікуванні, військовими частинами і територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2023 №901. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/901-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.02.2026).
2. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275 / ред. від 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 18.02.2026).
3. Андриченко О. А., Солодовнік О. О. Методичний підхід до організації ефективної системи електронного документообігу. *Бізнес-інформ*. 2025. № 1. С. 113–119. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-113-119>.
4. Барабаш О. Штучний інтелект у виконавчому провадженні: забезпечення ефективності, прозорості та доступності процесу виконання судових рішень. *Dictum Factum*. 2025. № 1(17). С. 170–176. DOI: <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2025-1-17-170-176>.
5. Гужва В. М. Цифрова трансформація академічних установ: електронний документообіг та інструменти його реалізації. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2025. Вип. 3 (79). С. 9–18. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/79-1>.
6. Ляпін К. Е. Виклики та можливості сучасності: комплексна система захисту інформації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 262–265. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.43>.
7. Мізіна О. І., Вощенко В. Ю., Вдовіна О. О. Законодавче регулювання електронного документообігу в Україні. *Наукові перспективи*. 2021. №4(10). С. 138–147. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4\(10\)-138-147](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4(10)-138-147).
8. Перезовова І., Попович С. Інтеграція штучного інтелекту в системи документообігу українських університетів. *Сталий розвиток економіки, підприємств та суспільства*: матер. II Міжнар.наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 10–11 квітня 2025 р.). Львів, 2025. С. 804–807. URL: https://www.researchgate.net/profile/Hajar-Ismayilova/publication/396901135_Zbirnik_Iv-Frank_konf_2025/links/68fcf862f3032e2b4bebe9db/Zbirnik-Iv-Frank-konf-2025.pdf#page=804 (дата звернення: 18.02.2026).

9. Сніщенко Р. Г. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності управління страховими компаніями. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. №5–6 (318–319). С. 76–84. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-76-84>.
10. Орлов О. В., Нестеренко В. О. Використання штучного інтелекту в документообігу: перспективи та виклики. *Державне будівництво*. 2025. № 1 (37). С. 548–568. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-39>.
11. Трофімук-Кирилова Т. М. Електронний документообіг: інновації та перспективні напрями розвитку. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття* : матер. Міжнар. наук.-теорет. конф. молодих учених. У 2 ч. Ч. 2 / за ред. Н. Рябухи та ін. (Харків, 18–19 квітня 2024 р.). Харків : ХДАК, 2024. С. 195–197.
12. Що таке оптичне розпізнавання символів (OCR). URL: <https://www.konicaminolta.ua/uk-ua/rethink-work/tools/what-is-optical-character-recognition-ocr> (дата звернення: 18.02.2026).
13. Kolandaisamy Raenu, Rajagopal Heshalini, Kolandaisamy Indraah, Shirley Sinnappan Glaret. The Smart Document Processing with Artificial Intelligence. *The 2024 International Conference on Artificial Life and Robotics (ICAROB2024)*. J:COM HorutoHall, Oita, Japan, 2024. Pp. 534–540 URL: <https://alife-robotics.co.jp/members2024/icarob/data/html/data/OS/OS18-8.pdf> (дата звернення: 18.02.2026).
14. Mrinal Pandey, Mamta Arora, Shraddha Arora, Charu Goyal, Varun Kumar Gera, Harsh Yadav. AI-based Integrated Approach for the Development of Intelligent Document Management System (IDMS). *Procedia Computer Science*. 2023. Vol. 230. Pp. 725–736. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2023.12.127>.
15. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> (дата звернення: 18.02.2026).
16. Uma Maheswara Rao Ulisi. Ai-Driven Document Management the Role of Intelligent Document Recognition (Idr) and Automation. *International Journal of Artificial Intelligence & Machine Learning (IJAIML)*. 2022. Vol. 1, Iss. 1. Pp. 152–163. DOI: https://doi.org/10.34218/IJAIML_01_01_015.

References

1. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 901 “On Approval of the Procedure for the Exchange of Medical and Other Documents of Military Personnel During a Special Period Between Healthcare Institutions of State and Communal Ownership, State Institutions of the National Academy of Medical Sciences, Military Units and Territorial Recruitment and Social Support Centers” dated August 23, 2023. Retrieved from: Verkhovna Rada of Ukraine [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine “On Electronic Documents and Electronic Document Management”. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2003, No. 36, Art. 275 (as amended on December 31, 2023). Retrieved from: Verkhovna Rada of Ukraine [in Ukrainian].
3. Andrenko, O. A., & Solodovnik, O. O. (2025). Methodological approach to organizing an effective electronic document management system. *Business Inform*, 1, 113–119. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-113-119> . [in Ukrainian].
4. Barabash, O. (2025). Artificial intelligence in enforcement proceedings: ensuring efficiency, transparency and accessibility of the judicial enforcement process. *Dictum Factum*, 1(17), 170–176. DOI: <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2025-1-17-170-176> [in Ukrainian].
5. Huzhva, V. M. (2025). Digital transformation of academic institutions: electronic document management and implementation tools. *Scientific Works of the Interregional Academy of Personnel Management. Economic Sciences*, 3(79), 9–18. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/79-1> [in Ukrainian].
6. Liapin, K. E. (2023). Challenges and opportunities of modernity: comprehensive information protection system. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 4, 262–265. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.43> [in Ukrainian].
7. Mizina, O. I., Voshchenko, V. Yu., & Vdovina, O. O. (2021). Legislative regulation of electronic document management in Ukraine. *Scientific Perspectives*, 4(10), 138–147. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4\(10\)-138-147](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4(10)-138-147) [in Ukrainian].
8. Perevozova, I., & Popovych, S. (2025). Integration of artificial intelligence into document management systems of Ukrainian universities. In *Sustainable Development of Economy, Enterprises and Society: Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference* (Ivano-Frankivsk, April 10–11, 2025) (pp. 804–807). Lviv. Retrieved from: ResearchGate PDF [in Ukrainian].

9. Snishchenko, R. H. (2024). Artificial intelligence as a tool for improving the efficiency of insurance company management. *Scientific Bulletin of Odesa National Economic University*, 5–6(318–319), 76–84. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-76-84> [in Ukrainian].
10. Orlov, O. V., & Nesterenko, V. O. (2025). Use of artificial intelligence in document management: prospects and challenges. *State Building*, 1(37), 548–568. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-39> [in Ukrainian].
11. Trofimuk-Kyrylova, T. M. (2024). Electronic document management: innovations and promising areas of development. In N. Riabukha (Ed.), *Culture and Information Society of the XXI Century: Proceedings of the International Scientific-Theoretical Conference of Young Scientists (Part 2, pp. 195–197)*. Kharkiv: KhDAK [in Ukrainian].
12. What is optical character recognition (OCR). Retrieved from: Konica Minolta Ukraine [in Ukrainian].
13. Kolandaisamy, R., Rajagopal, H., Kolandaisamy, I., & Shirley Sinnappan, G. (2024). The smart document processing with artificial intelligence. In *The 2024 International Conference on Artificial Life and Robotics (ICAROB2024)* (pp. 534–540). Oita, Japan: J:COM HorutoHall. Retrieved from: ICAROB 2024 PDF [in English].
14. Pandey, M., Arora, M., Arora, S., Goyal, C., Gera, V. K., & Yadav, H. (2023). AI-based integrated approach for the development of intelligent document management system (IDMS). *Procedia Computer Science*, 230, 725–736. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2023.12.127> [in English].
15. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024. Retrieved from: EUR-Lex Official Text [in English].
16. Ulisi, U. M. R. (2022). AI-driven document management: the role of intelligent document recognition (IDR) and automation. *International Journal of Artificial Intelligence & Machine Learning (IJAIML)*, 1(1), 152–163. DOI: https://doi.org/10.34218/IJAIML_01_01_015 [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.03.2026
Отримано після доопрацювання 10.04.2026
Прийнято до друку 21.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

ІНФОРМОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 316.472.4:316.77

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362105

Цитування:

Коржова Т. В. Блогер як фасилітатор: трансформація професійної ідентичності в умовах мікронережевої комунікації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 93–100.

Korzhova T. (2026). Blogger as a Facilitator: the Transformation of Professional Identity in the Context of Micronetwork Communication. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 93–100 [in Ukrainian].

Коржова Тетяна Василівна,

кандидатка наук із соціальних комунікацій,
доцентка кафедри інформаційної діяльності
та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв
<http://orcid.org/0000-0002-1292-3158>
ua.kiev.tania@gmail.com

БЛОГЕР ЯК ФАСИЛІТАТОР: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ МІКРОМЕРЕЖЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Метою статті є аналіз та концептуалізація трансформації професійної ідентичності блогера при переході від відкритої публічної комунікації до закритого мікронережевого середовища (Discord-сервери, закриті Telegram-канали, платні спільноти), а також опис стратегій управління авторитетом, які забезпечують ефективність лідера думок у нових умовах. **Методологічну основу** дослідження становлять напівструктуровані глибинні інтерв'ю з блогерами-фасилітаторами та учасниками спільнот, а також порівняльний контент-аналіз комунікативних практик у відкритих і закритих цифрових просторах. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше в українському науковому дискурсі феномен блогерства аналізується крізь призму комунікаційного середовища (відкрите vs закрите) як визначального чинника роліової поведінки; запропоновано концепцію «блогера-фасилітатора» як самостійної професійно-рольової моделі, відмінної від класичного інфлюенсера та медійного обличчя. **Висновки.** Доведено, що перехід блогера до закритої мікронережі спричиняє якісну трансформацію його професійної ідентичності: від моделі «ретранслятора / медійного обличчя», де цінність визначається масштабом охоплення, до моделі «фасилітатора / архітектора спільноти», де цінність визначається здатністю створювати безпечне, референтне середовище для горизонтальної комунікації. Зафіксовано розщеплення професії «блогер» на дві різні траєкторії: медійні інфлюенсери (публічні платформи, капіталізація охоплення) та блогери-фасилітатори (закриті мікронережі, капіталізація довіри). Парадоксальною ознакою нової ідентичності є те, що блогер свідомо обмежує публічність, конститутивну для професії, і саме через це обмеження набуває непублічної, але реальної влади, описаної через концепцію «імпліцитного феодалізму».

Ключові слова: блогер, блогер-фасилітатор, мікронережева комунікація, закриті спільноти, лідерство думок, професійна ідентичність, імпліцитний феодалізм, Discord, Telegram, монетизація близькості.

Korzhova Tetyana,

Candidate of Science in Social Communications,
Associate Professor of the Department of Information Activities
and Public Relations of the Kyiv National University of Culture and Arts

BLOGGER AS A FACILITATOR: THE TRANSFORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY IN THE CONTEXT OF MICRONETWORK COMMUNICATION

The purpose of the article is to analyze and conceptualize the transformation of the blogger's professional identity in the transition from open public communication to a closed micronetwork environment (Discord servers, closed Telegram channels, paid communities), as well as to describe the authority management strategies that ensure the effectiveness of opinion leaders in the new conditions.

Research methodology. The methodological basis of the research consists of semi-structured in-depth interviews with blogger-facilitators and community members, as well as comparative content analysis of communicative practices in open and closed digital spaces. **The scientific novelty** of the research lies in the fact that for the first time in Ukrainian academic discourse, the phenomenon of blogging is analyzed through the prism of the communication environment (open vs closed) as a determining factor of role behavior; the concept of the "blogger-facilitator" is proposed as an independent professional-role model distinct from the classical influencer and media personality. **Conclusions.** The study proves that the blogger's transition to a closed micronetwork causes a qualitative transformation of their professional identity: from the model of "relay broadcaster / media personality", where value is determined by the scale of reach, to the model of "facilitator / community architect", where value is determined by the ability to create a safe, referential environment for horizontal communication. The splitting of the "blogger" profession into two different trajectories is recorded: media influencers (public platforms, capitalization of reach) and blogger-facilitators (closed micronetworks, capitalization of trust). A paradoxical feature of the new identity is that the blogger consciously limits publicity, which is constitutive for the profession, and it is precisely through this limitation that they acquire non-public but real power, described through the concept of "implicit feudalism".

Keywords: blogger, blogger-facilitator, micronetwork communication, closed communities, opinion leadership, professional identity, implicit feudalism, Discord, Telegram, monetization of closeness.

Актуальність теми дослідження. Середина 2020-х рр. позначена фундаментальною трансформацією цифрового комунікаційного ландшафту. Домінування відкритих соціальних платформ (Instagram, Facebook, X/Twitter), побудованих на алгоритмічній логіці, глобального охоплення та перманентної боротьби за увагу, змінюється масовим переходом лідерів думок і їхньої аудиторії до закритих, напівприватних комунікаційних середовищ. Такими середовищами виступають Discord-сервери, закриті Telegram-канали, спільноти в Slack, платні розсилки та інші форми мікромереж, де цінність визначається не шириною охоплення, а глибиною взаємодії. Аналітичні звіти провідних дослідницьких агенцій [16; 17] фіксують, що спільноти в Discord та аналогічних закритих платформах суттєво випереджають традиційні групи в соціальних мережах за рівнем залученості, часом перебування та емоційною прив'язаністю користувачів саме завдяки відсутності нав'язливих алгоритмів, кумулятивному накопиченню довіри та атмосфері «закритого клубу». Водночас публічні блоги дедалі частіше сприймаються як «токсичний актив» через поляризацію дискурсу, хейт, знецінення експертності масовою аудиторією, алгоритмічний тиск та емоційне вигорання блогерів. Виникає парадоксальна ситуація: блогер – постать, чия професійна ідентичність історично визначалася через публічність, відкритість, масштабування аудиторії та трансляційну модель комунікації – добровільно обмежує цю публічність на користь закритості, камерності, діалогічності та, нерідко, економічно менш масштабованих моделей взаємодії. Цей свідомий вибір ставить під сумнів усталені дефініції професії «блогер» та актуалізує потребу в нових теоретичних рамках для осмислення його ролі в сучасному медійному ландшафті.

Попри значний масив досліджень блогосфери, переважна більшість з них зосереджена на інструментальному вимірі впливу (маркетингові KPI, ефективність рекламних інтеграцій), публічному дискурсі (політична комунікація, гібридні впливи) або психологічних ефектах (самопрезентація, нарцисизм, соціальне порівняння). Мікромережева комунікація як середовище професійної реалізації блогера залишається дотепер слабо концептуалізованою. Класична теорія лідерства думок створювалася для епохи масового мовлення, де лідер транслює повідомлення пасивній аудиторії, і сьогодні ця модель демонструє евристичну недостатність: у закритій спільноті блогер не стільки транслює контент, скільки організовує середовище для комунікації інших, виконуючи функції фасилітатора, модератора та «архітектора спільноти». Поза увагою дослідників залишаються питання про те, як змінюється джерело авторитету блогера, коли він перестає бути єдиним генератором контенту; як трансформується його професійна ідентичність у відповідь на нові рольові очікування; які стратегії управління символічним капіталом виявляються ефективними в умовах закритості та «дефіциту публічності». Заповнення цієї прогалини обумовлює актуальність й наукову новизну дослідження. Додаткової ваги проблемі додає її прикладне значення: результати дослідження безпосередньо релевантні для практикуючих блогерів, які перебувають у точці біфуркації між публічним і закритим форматами; для брендів і рекламодавців, які втрачають звичні інструменти впливу через падіння охоплення у публічних стрічках; для самих платформ, які переосмислюють свою архітектуру в бік інструментів для спільнот (функціонал Discord, Telegram Stories, Patreon-моделі, суб'єктивні соціальні мережі). Отже, досліджен-

ня трансформації професійної ідентичності блогера в умовах мікромережевої комунікації є актуальним, як із погляду розвитку теорії масової комунікації та соціології професій, так і з позицій запитів сучасної медіапрактики.

Аналіз досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі склалися дві парадигмальні оптики осмислення блогерства, жодна з яких не дає задовільного інструментарію для аналізу феномену «блогера-фасилітатора» в закритих мікромережах. Перша – трансляційна, сформована класичною теорією лідерства думок П. Лазарсфельда та Е. Каца, – розглядає блогера як посередника між медіа та пасивною аудиторією, що транслює повідомлення у вертикальному форматі. Сучасні ревізії цієї теорії [13] зберігають постулат про односпрямованість впливу та масштаб аудиторії як головний критерій лідерства, що робить їх непридатними для аналізу закритих середовищ, де цінність визначається не охопленням, а глибиною горизонтальних зв'язків. Друга парадигма – маркетингова, що домінувала в дослідженнях 2010–2020-х рр. [5; 10; 11], – зосереджена на монетизації уваги, техніках самобрендингу та вимірюванні ефективності рекламних інтеграцій. Цей підхід редукує блогера до медійного ресурсу, ігноруючи його комунікаційну агентність, здатність свідомо трансформувати професійну ідентичність і, головне, – добровільно обмежувати публічність на користь закритих форматів. Спільною проблемою обох підходів є евристична обмеженість стосовно мікромережевої комунікації як самостійного середовища, а не «дефектної» або «звуженої» версії масової. Поодинокі розвідки [2; 3] фіксують зсув до спільноточентричних моделей і появу нових рольових очікувань (модератор, фасилітатор, архітектор спільноти), однак мають фрагментарний характер, не пропонують цілісної теорії трансформації професійної ідентичності та, за винятком поодиноких кейсів, не репрезентують український контекст. Отже, наявне дослідницьке поле характеризується теоретичним вакуумом у поясненні того, ким стає блогер, коли перестає бути «медійним обличчям», та які стратегії легітимації він обирає в умовах закритої мікромережі.

Метою статті є аналіз та концептуалізація трансформації професійної ідентичності блогера при переході від відкритої публічної комунікації до закритого мікромережевого середовища, а також опис стратегій управління авторитетом, які забезпечують ефективність лідера думок у нових умовах.

Виклад основного матеріалу. Середина 2020-х рр. позначена тектонічним зсувом у цифровій комунікації: публічні соціальні платформи,

побудовані на логіці алгоритмічної стрічки та глобального охоплення, втрачають монополію на увагу. Лідери думок масово мігрують у закриті, напівприватні середовища – Discord-сервери, закриті Telegram-канали, WhatsApp-групи, Slack-спільноти, – де цінність визначається не масштабом аудиторії, а глибиною взаємодії, довірою та атмосферою «закритого клубу». Як зауважує С. Серрато, «деякі з найцінніших розмов про бренди більше не відбуваються у стрічці новин. Вони відбуваються в закритих колах», де немає алгоритмів, які треба задовольняти, а є лише «довіра спільноти, яка робить важку роботу» [4]. Це не ситуативний тренд, а системна відповідь на кризу відкритих платформ. Дослідження GWI 2024 р. фіксує, що 63% користувачів покоління Z та міленіалів довіряють рекомендаціям у приватних чатах більше, ніж рекламі в соціальних мережах [4]. Парадокс полягає в тому, що блогер – професія, історично тотожна публічності, – добровільно обмежує цю публічність, обираючи камерність, діалогічність і, нерідко, економічно менш масштабовані моделі взаємодії. Відкриті платформи, попри збереження високого рівня споживання контенту (понад 7 годин на тиждень для соцмереж і 6,5 години – для короткого відео), все частіше сприймаються як простір «менш соціальний і більш розважальний»: люди публікують менше, а споживають більше.

Наявний теоретичний інструментарій не охоплює зазначеної трансформації. Класична теорія лідерства думок (П. Лазарсфельд, Б. Берельсон, Г. Годе, Е. Кац та ін.) релевантна епосі масового мовлення, де лідер транслює повідомлення пасивній аудиторії, а масштаб охоплення є головним критерієм впливу. Модель «двоступеневого потоку комунікації» передбачає, що «ідеї часто надходять від радіо та друку до лідерів думок, а від них – до менш активних верств населення» [9]. У закритій мікромережі ця модель дає збій: блогер не стільки транслює контент, скільки організовує середовище для комунікації інших. Критики класичної парадигми, зокрема Л. Беннетт і Дж. Мангайм, ще 2006 р. вказували на зсув до «одноступеневого потоку» – прямого таргетування повідомлень, що відображає трансформацію комунікаційних технологій і соціальних змін [18]. Однак навіть ця ревізія не пояснює феномену, коли блогер свідомо звужує аудиторію замість її розширення.

Маркетингові студії інфлюенсерства, у свою чергу, редукують блогера до медійного ресурсу. А. Марвік у роботі «Мікрознаменитості, самобрендинг та Інтернет» визначає мікроселебриті як «стан відомості вузькій ніші людей» і практику самопрезентації, де «глядачі сприймаються як фанати», а самобрендинг постає як

«презентація себе як відредагованого "персонального бренду"» [12]. Дослідження М. де Вейрман та співавторів фокусується на тому, як кількість підписників впливає на сприйняття популярності та лідерства думок, фіксуючи «оману мільйона фоловерів» [5, 4]. Цей підхід ігнорує агентність блогера, його спроможність свідомо трансформувати професійну ідентичність і, головне, – добровільно обмежувати публічність на користь закритих форматів.

Поодинокі розвідки фіксують зсув до спільноточентричних моделей, але мають фрагментарний характер: простежують ускладнення взаємодії між медіаіндустріями та фанатськими культурами, долаючи розрив між споживачами та виробниками; аналізують, як нові медіа змінюють особисті зв'язки, спільноти та ідентичність; досліджують, як блогери-інфлюенсери конструюють авторитет в умовах «ерозії довіри до експертно-професійного владного блоку» [2]. Однак жодна з цих праць не пропонує цілісної теорії трансформації професійної ідентичності блогера при переході від публічного мовлення до фасилітації в закритих мікромережах.

Спільною проблемою обох домінантних парадигм є евристична обмеженість: вони концептуалізують блогера через те, що він продукує (контент, охоплення, рекламний вплив), але не через те, ким він стає в новому комунікаційному середовищі. Мікромережева комунікація постає не як варіація або «звужена версія» публічного блогінгу, а як якісно інше поле, що формує принципово нові рольові очікування, джерела авторитету та стратегії легітимації. Це зумовлює необхідність перегляду поняття «блогер» і пошуку теоретичних рамок, здатних пояснити, ким стає лідер думок, коли перестає бути «медійним обличчям» і починає бути «архітектором спільноти».

Перехід блогера з відкритого публічного простору до закритої мікромережі спричиняє фундаментальну зміну не лише комунікаційного середовища, але й самої природи його влади, джерел легітимності та рольових очікувань. Якщо у публічній моделі блогер виступав передусім як «ретранслятор» – медійне обличчя, чий авторитет вимірювався охопленням, впізнаваністю та здатністю генерувати контент, – то в закритій мікромережі його позиція стає іншою. Тут він постає не стільки джерелом повідомлень, скільки архітектором середовища та «фасилітатором взаємодії», де влада реалізується через інструменти модерації, встановлення норм, розподіл ролей і символічне конструювання спільноти.

Цю нову конфігурацію влади доречно осмислювати крізь запропоновану Н. Шнайдером концепцію «імпліцитного феодалізму» (implicit

feudalism). Аналізуючи асиметрію в цифрових спільнотах, він фіксує, що адміністратори, модератори та інфлюенсери «керують своїми спільнотами з повноваженнями, які надає їм програмне забезпечення», причому ця влада є непідзвітною, непрозорою та необмеженою процедурно – «люди не можуть обрати нового адміністратора, а скарги зникають у чорній скриньці, а не потрапляють до суду присяжних чи будь-якого іншого прозорого процесу» [15]. Парадокс полягає в тому, що «люди використовують свої онлайн-простори задля розмов про демократичну політику, а tech-компанії часто заявляють, що вони щось «демократизують» – чи то свободу слова, чи то доставку їжі. Але на практиці демократія в цих просторах зазвичай відсутня. Для аналізу трансформації блогерської ідентичності ця концепція є евристично цінною, бо пояснює, чому блогер, який свідомо обмежує публічність, водночас набуває «непублічної, але реальної влади», якої не мав у відкритій стрічці.

Симптоматично, що цей зсув відбувається на тлі загальної «фрагментації публічного дискурсу», яку Е. Голл характеризує як перехід від «спільної інформаційної екосистеми» до розділених платформних територій. Якщо в 2016–2022-х рр. «більшість людей були на одній-двох домінантних платформах», і демократи й республіканці «перебували в одному місці, сперечаючись одне з одним», то сьогодні «вони розмовляють одне з одним на окремих сервісах, де не бачать одне одного» [8]. Це конституює новий тип лідерства, заснований не на здатності перемагати в публічній суперечці, а на вмінні «утримувати лояльність у гомогенному середовищі». Дослідник фіксує амбівалентність цього процесу: фрагментація «знижує ставки в проблемах модерації контенту», але водночас «посилило поляризацію, залишаючи вас із відчуттям ще більшої закріпаченості у власних поглядах і не змушує стикатися з контраргументами» [8]. Для блогера це означає зміну критеріїв ефективності: його успіх визначається не широтою охоплення, а «глибиною утримання» та «здатністю запобігати відтоку».

Трансформація рольового репертуару блогера найвиразніше проявляється у зміні «функціональних пріоритетів». Якщо у відкритій моделі його головними завданнями були генерування контенту, залучення нової аудиторії та підтримання впізнаваності, то в закритій мікромережі на перший план виходять: а) модерація – контроль за дотриманням норм, запобігання конфліктам, «приглушення дисидентських голосів»; б) фасилітація – провокування дискусій, залучення «тихих» учасників, створення умов для горизонтальної комунікації; в) символічне конструювання ідентичності – підтримання міфології «особ-

ливого місця» та «обраного кола». Як свідчить аналіз практик нігерійських політичних інфлюенсерів у X Spaces, «модератори знають, кого запрошувати як спікерів, яким користувачам X надавати пріоритет, а які голоси, що не погоджуються, – приглушувати. Не знаючи про закулісні домовленості, аудиторія йде, вірячи, що стала свідком сирих демократичних дебатів» [6]. Цей приклад, попри його політичну специфіку, показує універсальний механізм: публічна нейтральність фасилітатора приховує глибоку структурну асиметрію, яка стає головним джерелом його влади.

Відповідно трансформуються й стратегії управління авторитетом. У публічній моделі блогер капіталізував охоплення (reach) – здатність доставити повідомлення максимально широкому колу. У закритій мікрмережі відбувається те, що можна назвати «демонетизацією охоплення» і «монетизацією близькості». Цінність блогера визначається не тим, скільки людей його читають, а тим, наскільки ексклюзивним є доступ до нього та наскільки безпечним є середовище, яке він створює. Ф. Лалуеза зауважує: «Алгоритми, чи то примхливо, чи то керуючись сумнівними інтересами, піднесли кілька обраних голосів, заглушивши всі інші. Соціальні медіа крадуть наш час і захоплюють нашу увагу залежними тактиками, не пропонуючи жодної реальної цінності натомість» [14]. У закритій спільноті блогер свідомо «інвертує цю логіку»: він не бореться з алгоритмами за увагу, а вилучає себе з алгоритмічного поля, пропонуючи аудиторії товар, якого алгоритмічне середовище дати не може – передбачуваність, безпеку та визнання.

Це породжує нову стратегію легітимації – «авторитет через уразливість». На відміну від публічної моделі, де блогер конструював образ успішності, бездоганності та недосяжності, у закритій мікрмережі він часто демонструє сумніви, обмеження, професійну втому та навіть некомпетентність у окремих питаннях. Це не знижує його авторитет, а парадоксальним чином підвищує довіру, оскільки маркує комунікацію як «щиру» на противагу «перформативній». Як зауважує К. Пейро, користувачі «стають більш скептичними до інформації, яку отримують, водночас менше експонуючи себе та більше усвідомлюючи свої дані й власні упередження підтвердження» [14]. Блогер-фасилітатор відповідає на цей запит, пропонуючи не істину в останній інстанції, а спільний пошук та визнання меж власної компетенції.

Потрібно підкреслити, що ця трансформація не є лінійною та остаточною. Блогери, які переходять у закриті формати, рідко повністю полишають публічні платформи; радше вони

вибудовують «складну екосистему ідентичностей», де публічний профіль виконує функцію «вітрини» та інструменту рекрутингу, а закрыта спільнота – функцію «майстерні» та простору глибинної взаємодії. Це створює новий тип професійної ідентичності, яку неможливо описати в термінах дихотомії «публічне–приватне». Радше мова про гнучке перемикавання реєстрів, де блогер почергово актує різні рольові моделі залежно від комунікаційного завдання та середовища. Отже, трансформація рольового репертуару блогера в умовах мікрмережевої комунікації постає як багатовимірний процес, що включає етапи: інституційний – набуття функцій модератора та адміністратора замість виключної функції автора; символічний – перехід від капіталізації охоплення до капіталізації близькості; перформативний – зміна режимів самопрезентації від бездоганності до уразливості. Ключовим викликом для подальших досліджень залишається питання: чи є ця модель стійкою в довгостроковій перспективі, чи «імпліцитний феодалізм» неминуче породжує ті самі проблеми невідповідності та вигорання, від яких блогери намагалися втекти, залишаючи публічні платформи?

Здійснений аналіз засвідчує, що перехід блогера до закритої мікрмережі спричиняє не часткову модифікацію, а якісну трансформацію його професійної ідентичності. Це підштовхує до розмислів стосовно концептуалізації «блогера-фасилітатора» як самостійної рольової моделі, що принципово відрізняється від класичного інфлюенсера, медійного обличчя чи традиційного лідера думок. Якщо в парадигмі Лазарсфельда-Каца лідерство визначалося через здатність транслювати повідомлення пасивній аудиторії, то блогер-фасилітатор реалізує лідерство через змогу організувати середовище для горизонтальної комунікації активних учасників. Це принципово інший тип влади – не дискурсивний, а просторовий, не нарративний, а інституційний.

Концептуальними параметрами трансформації професійної ідентичності виступають: 1) зміна джерела авторитету – від символічного капіталу, накопиченого через охоплення та впізнаваність, до капіталу довіри, згенерованого через якість модерації, безпеку середовища та ексклюзивність доступу; 2) зміна характеру праці – від перманентного виробництва контенту (постів, сторіз, відео) до «метапраці» з організації комунікації: визначення норм, розподілу ролей, фасилітації дискусій, вирішення конфліктів; 3) зміна рольового репертуару – від монолітної ролі «автора» до гнучкого перемикавання між ролями модератора, адміністратора, медіатора, експерта й «друга»; 4) зміна режиму самопрезентації – від перформансу бездоганності до легітимації через

уразливість, сумнів, визнання меж власної компетенції; 5) зміна економічної моделі – від монетизації охоплення (рекламні інтеграції, продажі через мас-аудиторію) до монетизації близькості (прямі підписки, платний доступ, донати, крауд-фандинг).

Ключовою рисою нової ідентичності є її «рефлексивна парадоксальність». Блогер-фасилітатор свідомо обмежує публічність, яка була конститутивною ознакою професії, і саме через це обмеження набуває нової – непублічної, але реальної влади. Він делегує аудиторії право голосу, ініціює горизонтальну комунікацію, заохочує співтворчість, однак робить це в межах, визначених ним самим як «архітектором спільноти». Учасники спільноти отримують простір для самовираження, але сам простір залишається чийось – блогер «привласнює» аудиторію собі, а «запрошує» у свій цифровий дім. При цьому, варто розрізнити блогера-фасилітатора та суміжні, але нетотожні ролі. На відміну від модератора, він не просто технічно стежить за дотриманням правил, а конструює саму систему цих правил і символічну ідентичність спільноти. На відміну від коуча чи терапевта, він не пропонує інструментів для вирішення особистих проблем учасників, а створює умови для їхньої взаємної підтримки. На відміну від лідера громадської думки, його вплив реалізується не через публічні заяви, а через курування щоденних мікророзмов. Нарешті, на відміну від інфлюенсера, він капіталізує не здатність до переконання, а здатність до утримання – лояльність, а не конверсію.

Запропонована модель не претендує на універсальність. Вона описує одну з можливих траєкторій професійного розвитку, яку обирають блогери, що прагнуть подолати кризу публічних платформ, алгоритмічне вигорання та знецінення експертності масовою аудиторією. Вона також фіксує ризики: «імплицитний феодалізм» з часом може відтворювати ті самі проблеми невідомості, фаворитизму та емоційного виснаження, від яких блогери намагалися втекти, залишаючи публічні стрічки, а успішна фасилітація вимагає компетенцій, які не є ані вродженими, ані автоматично набутими з досвідом публічного блогінгу, – це ставить питання про професіоналізацію та навчання. Зрештою, феномен блогера-фасилітатора знаменує не тимчасову адаптацію до нових платформних умов, а «початок розщеплення професії». Блогосфера більше не є монолітним простором «тих, хто пише в інтернеті». Вона диференціюється на щонайменше дві різні професійні траєкторії: «медійних інфлюенсерів», які залишаються у публічному полі, капіталізують охоплення та конкурують за увагу алгоритмів, і «блогерів-фасилітаторів», які обирають

закриті мікромережі, капіталізують довіру та конкурують за якість середовища. Перші працюють з аудиторією як із масою споживачів, другі – зі спільнотою співучасників. Це розрізнення має не лише аналітичне, а й практичне значення: воно ставить під сумнів саме поняття «блогер» як універсальної професійної категорії та актуалізує потребу в нових типологіях, здатних відобразити множинність цифрових ідентичностей у пост-алгоритмічну епоху.

Висновки. Дослідження засвідчує, що перехід блогерів до закритих мікромереж (Discord, закриті Telegram-канали, платні спільноти) не є ситуативною адаптацією, а більше системною трансформацією професійної ідентичності, яка фіксує вичерпання класичної моделі публічного блогінгу, заснованої на охопленні, алгоритмічній видимості та трансляційній комунікації. Відзначено і концептуалізовано зміну рольового репертуару: блогер-фасилітатор принципово відрізняється від «медійного обличчя» тим, що його авторитет формується не через масштаб аудиторії, а через змогу конструювати безпечно, референтне середовище для горизонтальної комунікації. Відбувається демонетизація охоплення як символічного капіталу та монетизація близькості, де цінність визначається ексклюзивністю доступу та якістю модерації. Виявлено парадоксальну природу нової ідентичності: блогер свідомо обмежує публічність, конститутивну для професії, і саме через це обмеження набуває непублічної, але реальної влади, описаної через концепцію «імплицитного феодалізму». Це породжує структурну асиметрію, а саме, фасилітація горизонтальної комунікації поєднується з одноосібним контролем над архітектурою спільноти. Запропоновано типологію, яка фіксує розщеплення професії «блогер» на дві різні траєкторії: медійні інфлюенсери (публічні платформи, капіталізація охоплення, конкуренція за увагу алгоритмів) та блогери-фасилітатори (закриті мікромережі, капіталізація довіри, конкуренція за якість середовища). Це ставить під сумнів універсальність поняття «блогер» як професійної категорії.

Перспективними напрямки досліджень: компаративний аналіз успішних і неуспішних кейсів фасилітації, тобто які чинники (особистісні, інституційні, платформні) визначають стійкість моделі в довгостроковій перспективі; аналіз трансформації ідентичності блогерів, які здійснили перехід у закриті формати (чи є фасилітація завершеною професійною траєкторією, чи проміжною фазою?); специфіка мікромережевої комунікації в Україні умовах війни, гібридних загроз та фрагментованого медіаландшафту, роль закритих спільнот як просторів психологічної підтримки та горизонтальної мобілізації; вплив

III-модераторів та гібридних систем управління тенту, розподіл влади між людиною і технологі-
на роль блогера-фасилітатора (автоматизація єю) та ін.
функцій модераторів, алгоритмічне курування кон-

Список використаних джерел

1. Baker S. A., Rojek C. The Belle Gibson scandal: The rise of lifestyle gurus as micro-celebrities in low-trust societies. *Journal of Sociology*. 2020. Vol. 56(3). P. 388–404.
2. Baker S. A., Rojek C. *Lifestyle gurus: constructing authority and influence online*. Cambridge; Malden: Polity Press, 2020. 189 p.
3. Baym N. K. *Playing to the Crowd: Musicians, Audiences, and the Intimate Work of Connection*. New York: New York University Press, 2018. 253 p.
4. Cerrato S. Beyond The Feed: Why Brand Collabs Are Moving Into Closed Communities. *Forbes Agency Council*. 2025, September 8. URL: <https://www.forbes.com/councils/forbesagencycouncil/2025/09/08/beyond-the-feed-why-brand-collabs-are-moving-into-closed-communities/> (дата звернення: 10.02.2026)
5. De Veirman M., Cauberghe V., Hudders L. Marketing through Instagram influencers: the impact of number of followers and product divergence on brand attitude. *International Journal of Advertising*. 2017. Vol. 36(1). P. 1–31.
6. Ejechi V. Nigeria's paid influencers and the politics of X Spaces. *Premium Times*. 2025, September 27. URL: <https://www.premiumtimesng.com/opinion/824185-nigerias-paid-influencers-and-the-politics-of-x-spaces-by-victor-ejechi.html> (дата звернення: 10.02.2026)
7. Gil de Zúñiga H., Weeks B., Ardèvol-Abreu A. Effects of the News-Finds-Me Perception in Communication: Social Media Use Implications for News Seeking and Learning About Politics. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 2017. Vol. 22(4). P. 105–123.
8. Hall A. B. Harmonizing Democracy and Tech. Board of Trustees of Leland Stanford Junior University. 2025, April 11. URL: <https://www.hoover.org/research/harmonizing-democracy-and-tech> (дата звернення: 10.02.2026)
9. Katz E. Communications research since Lazarsfeld. *Public Opinion Quarterly*. 1987. Vol. 51. P. 25–45.
10. Khamis S., Ang L., Welling R. Self-branding, 'micro-celebrity' and the rise of Social Media Influencers. *Celebrity Studies*. 2016. Vol. 8(2). P. 191–208.
11. Marwick A., Boyd D. To See and Be Seen: Celebrity Practice on Twitter. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*. 2011. Vol. 17. P. 139–158.
12. Marwick A. Microcelebrity, Self-Branding, and the Internet. *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. 2nd edition. Blackwell, 2017. P. 1-3. URL: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781405165518.wbeos1000?utm_source=researchgate.net&utm_medium=article (дата звернення: 11.02.2026)
13. Nisbet M. C., Kotcher J. E. A Two-Step Flow of Influence? Opinion-Leader Campaigns on Climate Change. *Science Communication*. 2009. Vol. 30. N. 3. P. 328–354.
14. Pérez Soler S. Social media: Allies of the public or threats to democracy? *Barcelona Metròpolis*. 2025. Jan 25. URL: <https://www.barcelona.cat/metropolis/en/contents/social-media-allies-the-public-or-threats-democracy> (дата звернення: 11.02.2026)
15. Schneider N. Why the future of democracy could depend on your group chats. *The Conversation*. 2024, June 3. URL: <https://surli.cc/yysccr> (дата звернення: 10.02.2026)
16. The Future of Social – 2024. *Ogilvy Consulting*. URL: <https://www.ogilvy.com/ideas/future-social-2024> (дата звернення: 9.02.2026)
17. What GWI's 2026 Report Reveals About AI, Social, and Where Demand Is Really Built. *Code3*. 2026, January 11. URL: <https://code3.com/resources/what-gwis-2026-report-reveals-about-ai-social-and-where-demand-is-really-built/> (дата звернення: 10.02.2026)
18. Weimann G. Two-Step Flow. *Oxford Bibliographies*. 2017, 11 January. URL: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199756841/obo-9780199756841-0131.xml?rskey=y987hp&result=272&print> (дата звернення: 9.02.2026)

References

1. Baker, S. A., Rojek, C. (2020). The Belle Gibson scandal: The rise of lifestyle gurus as micro-celebrities in low-trust societies. *Journal of Sociology*, 56(3), 388–404 [in English].
2. Baker, S. A., Rojek, C. (2020). Lifestyle gurus: constructing authority and influence online. Cambridge; Malden: Polity Press. [in English].
3. Baym, N. K. (2018). *Playing to the Crowd: Musicians, Audiences, and the Intimate Work of Connection*. New York: New York University Press [in English].
4. Cerrato S. (2025, September 8.). Beyond The Feed: Why Brand Collabs Are Moving Into Closed Communities. Forbes Agency Council. Retrieved from: <https://www.forbes.com/councils/forbesagencycouncil/2025/09/08/beyond-the-feed-why-brand-collabs-are-moving-into-closed-communities/> [in English].
5. De Veirman, M., Cauberghe, V., Hudders, L. (2017). Marketing through Instagram influencers: the impact of number of followers and product divergence on brand attitude. *International Journal of Advertising*, 36(1), 1–31 [in English].
6. Ejechi, V. (2025, September 27). Nigeria's paid influencers and the politics of X Spaces. Premium Times. DOI: <https://www.premiumtimesng.com/opinion/824185-nigerias-paid-influencers-and-the-politics-of-x-spaces-by-victor-ejechi.html> [in English].
7. Gil de Zúñiga, H., Weeks, B., Ardèvol-Abreu, A. (2017). Effects of the News-Finds-Me Perception in Communication: Social Media Use Implications for News Seeking and Learning About Politics. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 22(4), 105–123 [in English].
8. Hall, A. B. (2025, April 11.). Harmonizing Democracy and Tech. Board of Trustees of Leland Stanford Junior University. Retrieved from: <https://www.hoover.org/research/harmonizing-democracy-and-tech> [in English].
9. Katz, E. (1987). Communications research since Lazarsfeld. *Public Opinion Quarterly*, 51, 25–45. [in English].
10. Khamis S., Ang L., Welling R. (2016). Self-branding, 'micro-celebrity' and the rise of Social Media Influencers. *Celebrity Studies*, 8(2), 191–208 [in English].
11. Marwick, A., Boyd, D. (2011). To See and Be Seen: Celebrity Practice on Twitter. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 17, 139–158 [in English].
12. Marwick, A. (2017). Microcelebrity, Self-Branding, and the Internet. *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. 2nd edition. Blackwell. P. 1-3. Retrieved from: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781405165518.wbeos1000?utm_source=researchgate.net&utm_medium=article [in English].
13. Nisbet, M. C., Kotcher, J. E. (2009). A Two-Step Flow of Influence? Opinion-Leader Campaigns on Climate Change. *Science Communication*, 30(3), 328–354. [in English].
14. Pérez Soler, S. (2025, Jan 25). Social media: Allies of the public or threats to democracy? Barcelona Metròpolis. <https://www.barcelona.cat/metropolis/en/contents/social-media-allies-the-public-or-threats-democracy> [in English].
15. Schneider, N. (2024, June 3.). Why the future of democracy could depend on your group chats. The Conversation. DOI: <https://surli.cc/yysccr> [in English].
16. The Future of Social – 2024. Ogilvy Consulting. Retrieved from: <https://www.ogilvy.com/ideas/future-social-2024> [in English].
17. What GWI's 2026 Report Reveals About AI, Social, and Where Demand Is Really Built (2026, January 11). Code3. Retrieved from: <https://code3.com/resources/what-gwis-2026-report-reveals-about-ai-social-and-where-demand-is-really-built/> [in English].
18. Weimann, G. (2017, 11 January). Two-Step Flow. Oxford Bibliographies. Retrieved from: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199756841/obo-9780199756841-0131.xml?rskey=y987hp&result=272&print> [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.03.2026
Отримано після доопрацювання 10.04.2026
Прийнято до друку 23.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

УДК 316.77:378.094

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362107

Цитування:

Демчина Л. І. Інформаційний супровід діяльності циклової комісії (на прикладі Фахового коледжу культури і мистецтв, м. Калуш). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 101–106.

Demchyna L. (2026). Information Support of the Activities of the Cycle Commission (on the Example of The Professional College of Culture and Arts, Kalush). *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 101–106 [in Ukrainian].

Демчина Любов Іванівна,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу
<https://orcid.org/0000-0002-7396-5984>
lubovd30@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ (НА ПРИКЛАДІ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ, М. КАЛУШ)

Метою дослідження є висвітлення системи інформаційного супроводу діяльності циклової комісії викладачів бібліотечних дисциплін Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуша, визначення ефективних шляхів її вдосконалення на основі сучасних цифрових технологій та інформаційно-комунікаційних інструментів. Методологія дослідження – застосування загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечило всебічний аналіз інформаційного супроводу діяльності циклової комісії. Методи аналізу, синтезу та узагальнення використано для опрацювання наукових джерел і формування теоретичної основи дослідження. Системно-структурний аналіз і моделювання інформаційних потоків дали змогу визначити структуру інформаційної системи, взаємозв'язки між її елементами та оцінити ефективність функціонування. Практичні аспекти досліджено за допомогою спостереження, кейс-методу та аналізу внутрішньої документації циклової комісії Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуша. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що здійснено комплексний аналіз системи інформаційного супроводу діяльності циклової комісії фахового коледжу культури і мистецтв з урахуванням сучасних умов цифровізації освітнього процесу. Висновки. Інформаційний супровід у закладах фахової передвищої освіти є багаторівневою системою, що забезпечує ефективну організацію управлінських, навчально-методичних і комунікаційних процесів. Діяльність циклової комісії Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуша базується на комплексному використанні цифрових інструментів та інформаційних потоків, які підтримують внутрішню й зовнішню взаємодію учасників освітнього процесу. Подальший розвиток інформаційного супроводу має ґрунтуватися на системній цифровізації та впровадженні інноваційних рішень з метою підвищення якості освіти та ефективності комунікації.

Ключові слова: інформаційний супровід, інформаційні ресурси, інформаційні потоки, цифрові інструменти, інноваційні технології, циклова комісія.

Demchyna Liubov,
PhD in Social Communications Associate, Professor
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

INFORMATION SUPPORT OF THE ACTIVITIES OF THE CYCLE COMMISSION (ON THE EXAMPLE OF THE PROFESSIONAL COLLEGE OF CULTURE AND ARTS, KALUSH)

The Purpose of the study is to highlight the system of information support for the activities of the Cycle Commission of Library Disciplines Teachers at the Kalush Professional College of Culture and Arts, as well as to identify effective ways to improve it based on modern digital technologies and information and communication tools. Research methodology involves the application of general scientific and special methods, which ensured a comprehensive analysis of the information support of the cycle commission's activities. Methods of analysis, synthesis, and generalization were used to process scientific sources and form the theoretical foundation of the study. Systemic and structural analysis and modeling of information flows made it possible to determine the structure of the information system, the relationships between its

elements, and to assess its operational effectiveness. Practical aspects of the study were examined through observation, the case study method, and analysis of internal documentation of the cycle commission of the Kalush Professional College of Culture and Arts. Scientific novelty of the research lies in conducting a comprehensive analysis of the information support system of a cycle commission at a professional college of culture and arts under current conditions of digitalization of the educational process. Conclusions. Information support in institutions of professional pre-higher education is a multilevel system that ensures effective organization of managerial, educational-methodological, and communication processes. The activities of the cycle commission of the Kalush Professional College of Culture and Arts are based on the integrated use of digital tools and information flows that support internal and external interaction among participants in the educational process. Further development of information support should be grounded in systematic digitalization and the implementation of innovative solutions in order to improve the quality of education and communication efficiency.

Keywords: *information support, information resources, information flows, digital tools, innovative technologies, cycle commission.*

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку українського суспільства відбуваються масштабні зміни, що безпосередньо впливають і на освітню сферу. Одним із ключових напрямів модернізації стає активне впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують ширший доступ до освіти, підвищують результативність освітнього процесу, оптимізують навчальну діяльність та готують молоде покоління до умов інформаційного суспільства. В цих умовах особливого значення набуває вивчення процесів інформаційного супроводу як ключового елементу управлінської та освітньої діяльності, зокрема циклових комісій – структурних підрозділів, що забезпечують методичне, організаційне та освітнє функціонування коледжу, координують навчальну діяльність викладачів, сприяють розвитку освітніх програм та підвищенню якості навчального процесу. Фаховий коледж культури і мистецтв м. Калуша є прикладом освітньої установи, де інформаційний супровід відіграє визначальну роль у забезпеченні ефективної комунікації між адміністрацією, викладачами, студентами та зовнішніми партнерами. Зростання обсягу цифрового контенту, розширення спектра інформаційно-комунікаційних технологій, вимоги до відкритості освітнього середовища та прозорості управлінських рішень актуалізують необхідність створення цілісної системи інформаційної підтримки діяльності циклових комісій.

Мета дослідження – комплексний аналіз системи інформаційного супроводу діяльності циклової комісії викладачів бібліотечних дисциплін Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуша, визначення ефективних шляхів її вдосконалення на основі сучасних цифрових технологій і інформаційно-комунікаційних інструментів.

Аналіз досліджень і публікацій. Зростання обсягів інформації, ускладнення комунікаційних процесів, підвищення вимог до оперативності та

достовірності даних зумовлюють потребу у створенні цілісних механізмів збору, обробки, аналізу та передачі інформації в різних сферах діяльності. У зв'язку з цим поняття «інформаційний супровід» набуває системного характеру та розглядається як один із ключових інструментів забезпечення ефективного управління, комунікації та прийняття рішень. Попри широку сферу застосування терміна, його наукове трактування залишається багатограним і таким, що потребує уточнення.

Сутність та структуру поняття інформаційного супроводу досліджували Н. Вараксина [2], Д. Заболотенко [4]. Використання електронних ресурсів розглядали Л. Герасимюк, Я. Савчук, Л. Тарасюк [11], Ю. Романишин, А. Штих [10]. Проблематика цифровізації інформаційно-освітнього простору активно висвітлюється українськими дослідниками, а саме: В. Дніпренко, О. Іващенко, В. Подгаєцькою [9], Т. Литвинською [7]. Ключовими для широкого розуміння структури інформаційного супроводу є дослідження Баранецької [1], О. Горбаня [3], Г. Клешні [5], Б. Мирошника [8].

Виклад основного матеріалу. Освітня сфера в умовах цифровізації суспільства постає як динамічна система, що потребує якісного інформаційного середовища, здатного забезпечити безперервність, доступність і відкритість освітніх процесів. Інформаційний супровід у цьому контексті розглядається як цілеспрямована діяльність щодо створення, організації, збереження та надання освітнім суб'єктам актуальної, науково обґрунтованої та структурованої інформації. Він охоплює широкий спектр заходів – від формування освітніх ресурсів до організації інформаційно-комунікаційних сервісів [9].

Ми вважаємо, що основи інформаційного супроводу сфери освіти базуються на інтеграції інформаційної діяльності, освітньої комунікації, менеджменту знань та інноваційних інформаційних технологій. Центральним компонентом є

інформаційний ресурс – матеріальний чи електронний носій, що містить знання, необхідні для навчання, наукових досліджень і професійного розвитку.

А. Баранецька [1] виокремлює два основні підходи до інтерпретації поняття «інформаційна діяльність»: як кінцеву мету процесу забезпечення інформаційних потреб аудиторій та кризь призму її видів.

У діяльності циклової комісії освітня комунікація виконує функції методичного супроводу, внутрішньої координації, презентації результатів діяльності, взаємодії із зовнішніми партнерами та підтримки іміджу коледжу. На думку Г. Клеши [5], освітня комунікація – це структурований процес обміну інформацією, що включає створення, передання, сприйняття та осмислення навчально-методичного змісту. Вона забезпечує не лише передачу знань, а й формування освітнього середовища, інтеграцію учасників освітнього процесу та підтримку ефективної взаємодії між ними. Комунікація дозволяє оперативно реагувати на зміни в освітніх стандартах, координувати роботу викладачів, організовувати навчальний процес та забезпечувати зворотний зв'язок зі студентами.

Організація менеджменту знань в сучасній системі освіти може бути здійснена, перш за все, на когнітивному рівні. Когнітивний рівень організації культури управління знаннями передбачає вивчення природи знань, особливостей розвитку знань, здатності керувати знаннями, процесів формування і поглиблення інформаційної культури тощо. Дослідження на цьому рівні передбачає зміну стилю мислення, мобілізацію індивідуального інтелектуального потенціалу, креативність, трансформаційне лідерство тощо» [3].

Б. Мирошник [8] зазначає, що важливими аспектами є впровадження чітких стратегій менеджменту знань та підвищення професійної кваліфікації бібліотекарів. Особливу увагу слід приділити розвитку цифрових компетенцій персоналу для забезпечення ефективного функціонування бібліотек у цифровому середовищі.

Інформаційно-освітні ресурси займають провідне місце в системі інформаційного супроводу діяльності закладу освіти, оскільки забезпечують доступність, повноту та системність інформації, необхідної для ефективної організації освітнього процесу. У сучасних умовах цифровізації та розширення комунікаційних можливостей саме якісні інформаційно-освітні ресурси формують фундамент інформаційної взаємодії між усіма учасниками освітнього середовища –

адміністрацією, викладачами, здобувачами освіти та зовнішніми стейкхолдерами.

Упровадження та інтеграція електронних ресурсів у систему освіти сприяє розширенню доступу до різноманітних, зокрема інноваційних і нестандартних, форм навчання. Водночас такі ресурси позитивно впливають на трансформацію освітніх середовищ, у яких цифрові технології використовуються для всебічної підтримки здобувачів освіти [6].

Ю. Романишин та А. Штих [10] вважають, що інтернет-ресурси відіграють важливу роль у представленні та розповсюдженні інформаційного контенту в цифровому середовищі. Активний розвиток і широке застосування цифрових технологій значно спрощують процес створення, оприлюднення та поширення різноманітних форматів контенту в онлайн-просторі.

В умовах сьогодення інтернет-ресурси є ключовим інструментом для формування позитивного іміджу закладу освіти. Відтак для того, щоб зберегти тенденцію покращення іміджу, заклади освіти повинні збільшувати свою присутність у популярних соцмережах та вдосконалювати офіційні вебсайти [11].

Сьогодні ефективна реалізація освітнього процесу в умовах цифрової трансформації суспільства є одним із пріоритетних завдань освітньої системи. Це вимагає від педагогів не лише володіння цифровими інструментами, а й активного використання та інтеграції цифрових технологій у навчальну діяльність [7].

Основним поняттям нашого дослідження є інформаційний супровід. Під інформаційним супроводом Н. Вараксина [2] розуміє «цілеспрямовану та систематичну роботу зі створення, організації та надання доступу до інформаційних ресурсів і набір сервісів (послуг)».

Тобто інформаційний супровід – це цілеспрямований, систематичний процес інформаційного забезпечення діяльності суб'єкта або об'єкта через збір, аналіз, організацію, збереження, передачу та поширення інформації з використанням відповідних каналів і технологій, комплексна підтримка будь-якої діяльності за допомогою інформації.

Інформаційний супровід освітньої діяльності складається з кількох ключових компонентів, що забезпечують його системний характер, головною складовою є інформаційні ресурси. До них належать: навчально-методичні матеріали (плани, програми, конспекти); електронні навчальні ресурси; мультимедійні матеріали; цифрові архіви та бібліотечні фонди; статистичні та аналітичні дані про освітній процес (рис. 1).

Рис 1. Перелік інформаційних ресурсів як головного компонента інформаційного супроводу освітньої сфери

Для циклової комісії викладачів бібліотечних дисциплін (далі – ЦКВБД) коледжу інформаційно-освітні ресурси є основою інформаційного супроводу: у плануванні й координації викладацької діяльності; створенні та оновленні методичних матеріалів; розробці освітніх та робочих програм; підвищенні кваліфікації викладачів; організації комунікації між членами комісії; впровадженні інноваційних форм навчання (творчі проекти, майстер-класи, мультимедійні презентації) [12].

ЦКВБД активно використовує інформаційні ресурси для аналізу якості освітнього процесу, моніторингу навчальних досягнень студентів і забезпечення внутрішньої системи якості освіти. Інформаційно-освітні ресурси є індикатором розвитку закладу освіти. Їх використання сприяє модернізації змісту навчання; впровадженню інноваційних педагогічних технологій; розвитку цифрових компетентностей студентів; формуванню культури академічної доброчесності; підвищенню конкурентоспроможності освітніх програм. Таким чином, інформаційно-освітні ресурси виступають центральним елементом інформаційного супроводу діяльності освітнього закладу та визначають рівень його адаптації до сучасних викликів і цифрових трансформацій.

У межах діяльності ЦКВБД можна виокремити такі основні типи інформаційних потоків: внутрішні вертикальні потоки (низхідні потоки та висхідні потоки), внутрішні горизонтальні потоки, зовнішні інформаційні потоки, інформаційні потоки взаємодії зі здобувачами освіти.

1. Внутрішні вертикальні потоки циркулюють через: низхідні потоки (адміністрація → голова ЦКВБД → викладачі (розпорядження, накази, голова ЦКВБД (плани роботи, методичні рекомендації, інформація про акредитацію, оновлення стандартів освіти)); висхідні потоки (викладачі → голова ЦКВБД → адміністрація (звіт-

ність, пропозиції, результати моніторингу освітніх програм, потреби в матеріально-технічному забезпеченні).

2. Внутрішні горизонтальні потоки – обмін професійною інформацією між членами ЦКВБД – методичні розробки, освітні ресурси, результати методичних експериментів, спільні проекти, узгодження навчальних програм.

3. Зовнішні інформаційні потоки, які здійснюються з іншими установами: комунікація з іншими закладами освіти, культурними установами, творчими організаціями, учасниками освітніх і мистецьких проектів; отримання інформації від Міністерства культури та МОН України, професійних асоціацій, партнерів із реалізації освітніх та творчих ініціатив.

4. Інформаційні потоки взаємодії зі здобувачами освіти: повідомлення про навчальний процес, графіки занять, заходи, конкурси; зворотний зв'язок: результати опитувань, пропозиції студентів, питання щодо організації освітнього процесу.

Комунікація ЦКВБД є багаторівневою та реалізується через формальні та неформальні канали. Формальні канали функціонують через:

1. Засідання циклової комісії: планові (щомісячні або щоквартальні), позапланові (оперативні рішення, організація подій).

2. Офіційні інформаційні ресурси коледжу: вебсайт коледжу; сторінки структурних підрозділів, зокрема сторінка циклової комісії викладачів бібліотечних дисциплін; інформаційні стенди.

3. Електронні освітні системи: внутрішні електронні кабінети; платформи для управління процесом навчання.

4. Документообіг (накази, розпорядження, офіційні листи, протоколи).

До неформальних каналів ЦКВБД відносяться: месенджери (Viber, WhatsApp) – для

оперативної комунікації між членами ЦК та зі студентами; соціальні мережі (Facebook, Instagram) – інформування про досягнення, заходи, культурні події.

Отже, інформаційні потоки та канали комунікації ЦКВБД Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуша формують цілісну систему інформаційного супроводу, що забезпечує: ефективну організацію навчально-методичної діяльності; своєчасний обмін інформацією; інтеграцію сучасних технологій; взаємодію зі здобувачами освіти та зовнішніми партнерами; підвищення якості освітнього процесу. Інформаційний супровід у діяльності ЦКВБД формується завдяки взаємодії інформаційних ресурсів, цифрових технологій, інфраструктурних засобів та професійної діяльності фахівців – методистів, викладачів, бібліотекарів, IT-спеціалістів, адміністраторів інформаційних систем. Кожен з них робить внесок у створення ефективного інформаційного простору, забезпечуючи структурованість, доступність та безпеку інформації. Системність інформаційного супроводу ЦКВБД сприяє розвитку інформаційної культури учасників освітнього процесу, підвищенню ефективності управління, упровадженню персоналізованих і змішаних форм навчання.

Перспективи удосконалення інформаційного супроводу ЦКВБД визначаються впровадженням інтегрованих цифрових систем, розширенням електронних ресурсів, розвитком інформаційної інфраструктури, застосуванням штучного інтелекту та формуванням єдиного інформаційно-освітнього середовища. У цих умовах інформаційний супровід стає ключовим чинником модернізації освітнього процесу, забезпечуючи його інноваційність, відкритість і відповідність сучасним вимогам.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що здійснено комплексний аналіз системи інформаційного супроводу діяльності циклової комісії фахового коледжу культури і мистецтв з

урахуванням сучасних умов цифровізації освітнього процесу.

Висновки. Аналіз функціонування інформаційного супроводу у закладах фахової передвищої освіти свідчить, що він є складною багаторівневою системою, яка охоплює всі компоненти освітньої діяльності – від управління до безпосередньої взаємодії зі здобувачами освіти. Особливого значення інформаційний супровід набуває в межах діяльності циклової комісії, адже саме цей підрозділ створює основу для якісного методичного, навчального та науково-аналітичного забезпечення освітніх програм. ЦКВБД відіграє стратегічну роль у забезпеченні якості освіти, формуванні сучасного освітнього простору, підвищенні професійної компетентності викладачів і створенні умов для успішного навчання здобувачів освіти. Її діяльність є невід’ємною складовою розвитку Коледжу та його відповідності сучасним освітнім стандартам. Характеристика інформаційних потоків, цифрових інструментів та каналів комунікації ЦКВБД Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуша свідчить про те, що діяльність ЦК базується на комплексній, багаторівневій та структурованій системі інформаційного супроводу. Вона охоплює внутрішню та зовнішню взаємодію, підтримує організаційні, навчально-методичні, творчі й аналітичні процеси та забезпечує стабільну комунікацію між усіма учасниками освітнього середовища. Подальші дослідження ЦКВБД має ґрунтуватися на системній цифровізації, модернізації інфраструктури та впровадженні інноваційних інструментів управління й навчання. Формування ефективної системи інформаційного супроводу ЦКВБД є ключовою умовою підвищення якості освітнього процесу, зміцнення комунікації між усіма учасниками навчального середовища, підвищення публічності та відкритості діяльності комісії, а також забезпечення професійного зростання як педагогів, так і здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Баранецька А. Інформаційна діяльність: інтерпретація явища в контексті бізнесу. *Вісник Книжкової палати*. 2022. № 2. С. 42–47.
2. Вараксіна Н. Інформаційний супровід підготовки фахівців в умовах цифровізації вищої освіти України. *Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в умовах невизначеності* : тези науково-практичного семінару з міжнародною участю, 25 квітня 2024 року, м. Миколаїв. С. 12–16.
3. Горбань О. Управління знаннями як основа якості вищої освіти. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 2 (33). С. 45–59.
4. Заболотенко Д. Інформаційний супровід як механізм реалізації функцій місцевого самоврядування: понятійно-категоріальний апарат. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2025. № 33. С. 245–256.
5. Клешня Г. М. Трансформація освітньої комунікації в діджиталізованому суспільстві: антропологічний аспект. *Вісник НАУ. Філософія. Культурологія*. 2024. № 2. С. 107–113.

6. Коваль Т., Лопата О. Перспективи розвитку національних книгозбірень в епоху цифрово-го суспільства (за матеріалами визначальних документів UNESCO, IFLA, AALL, ALA, LIBER, WSIS). *Бібліотечний вісник*. 2021. № 2. С. 3–16.
7. Литвинська Т. Ю. Цифрова грамотність викладачів: виклики, інструменти та шляхи розвитку. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 5. С. 1243–1253.
8. Мирошник Б. Теоретико-методологічні основи менеджменту знань: імплементація у бібліотечну діяльність. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. № 14. С. 105–117.
9. Подгасцька В. В., Івашенко О. Л., Дніпренко В. І. Культурологічні засади освіти в умовах цифровізації суспільства. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 3. С. 52–56.
10. Романишин Ю. Л., Штих А. Т. Інформаційний контент медійних інтернет-ресурсів: аналітичний огляд. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 63–69.
11. Савчук Я. О., Герасимюк Л. С., Тарасюк Л. М. Використання інтернет-ресурсів для формування позитивного іміджу сучасного закладу вищої освіти. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 117–122.
12. Теловата М. Сучасний стан закладів фахової перед вищої освіти: принципи, можливості, виклики. *Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи* : матер. III Міжнар. науково-практ. Конф., 21 жовтня 2022 р. С. 34–41.

References

1. Baranetska, A. (2022). Information activity: interpretation of the phenomenon in the business context. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 2, 42–47 [in Ukrainian].
2. Varaksina, N. (2024). Information support of specialist training in the conditions of digitalization of higher education in Ukraine. In *Naukovo-informatsiyni suprovod profesiinoї pidhotovky fakhivtsiv v umovakh nevyznachenosti* (pp. 12–16). Mykolaiv [in Ukrainian].
3. Horban, O. (2021). Knowledge management as a basis for the quality of higher education. *Osvitohichnyi dyskurs*, 2(33), 45–59 [in Ukrainian].
4. Zabolotenko, D. (2025). Information support as a mechanism for implementing local self-government functions. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia*, 33, 245–256 [in Ukrainian].
5. Kleshnia, H. M. (2024). Transformation of educational communication in a digitalized society. *Visnyk NAU. Serii: Filosofii. Kulturolohiia*, 2(40), 107–113.
6. Koval, T., & Lopata, O. (2021). Prospects for the development of national libraries in the digital society. *Bibliotechnyi visnyk*, 2, 3–16 [in Ukrainian].
7. Lytvynska, T. Yu. (2025). Digital literacy of teachers: challenges, tools and development paths. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii*, 5, 1243–1253 [in Ukrainian].
8. Myroshnyk, B. (2024). Theoretical and methodological foundations of knowledge management. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, 14, 105–117 [in Ukrainian].
9. Podhaietska, V. V., Ivashchenko, O. L., & Dniprenko, V. I. (2022). Cultural foundations of education in a digitalized society. *Visnyk NAKKKiM*, 3, 52–56 [in Ukrainian].
10. Romanyshyn, Yu. L., & Shtykh, A. T. (2023). Information content of media internet resources. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 63–69 [in Ukrainian].
11. Savchuk, Ya. O., Herasymiuk, L. S., & Tarasiuk, L. M. (2023). Use of internet resources for forming a positive image of HEIs. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 117–122 [in Ukrainian].
12. Telovata, M. (2022). Current state of professional pre-higher education institutions. In *Technological and Professional Education: Problems and Prospects* (pp. 34–41) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.03.2026
Отримано після доопрацювання 15.04.2026
Прийнято до друку 24.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

УДК 316.77:001:316.776.2

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362109

Цитування:

Купрій Т. І. «Смерть експерта» та криза довіри до наукової комунікації в епоху постправди: чому вчені та академічні спільноти програють битву за увагу блогерам. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 1. С. 107–115.

Kupriy T. (2026). "The Death of the Expert" and the Crisis of Trust in Scientific Communication in the Age of Post-Truth: why Scientists and Academic Communities are Losing the Battle for Attention to Bloggers. *Library Science. Record Studies. Informology*, 1, 107–115 [in Ukrainian].

Купрій Тетяна Іванівна,

доктор філософії в галузі культурології,
старший викладач кафедри інформаційної
діяльності та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-2039-089X>
kupriipr@gmail.com

«СМЕРТЬ ЕКСПЕРТА» ТА КРИЗА ДОВІРИ ДО НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЕПОХУ ПОСТПРАВДИ: ЧОМУ ВЧЕНІ ТА АКАДЕМІЧНІ СПІЛЬНОТИ ПРОГРАЮТЬ БИТВУ ЗА УВАГУ БЛОГЕРАМ

*Метою статті є аналіз феномену кризи довіри до експертного знання в епоху цифрової медіатизації та постправди, з'ясування причин, чому традиційна академічна комунікація програє блогерам битву за увагу аудиторії, а також формулювання пропозицій щодо повернення довіри до наукового дискурсу в новому медійному ландшафті. **Методологічну основу** дослідження становлять міждисциплінарний підхід, що дозволяє поєднати здобутки медіазнавства, соціології знання, психології та культурології; метод теоретичного аналізу й синтезу наукових джерел для систематизації підходів до розуміння кризи експертності; порівняльний метод для зіставлення комунікаційних стратегій академічної спільноти та блогерів; метод узагальнення емпіричних даних щодо впливу дезінформації на суспільну довіру. **Наукова новизна** дослідження полягає в системному аналізі багатовимірної природи кризи експертності, що поєднує зовнішні (медійні, технологічні, алгоритмічні) і внутрішні (інституційні, психологічні, етичні) чинники. У роботі вперше в українському науковому дискурсі комплексно розглянуто вплив «фабрик статей» та кризи реплікації на суспільну довіру до науки як внутрішніх детермінант падіння авторитету експертного знання. Запропоновано авторське осмислення концепції «критичної довіри» (*critical trust*) як альтернативи спрощеній дихотомії «довіра vs недовіра». **Висновки.** Криза довіри до експертного знання має багатовимірну природу, зумовлену зовнішніми та внутрішніми проблемами науки – кризою реплікації, фабрикацією даних, діяльністю «фабрик статей» та деформацією системи рецензування. Нова ієрархія авторитетів, де блогери конкурують з ученими за суспільну увагу, ґрунтується на механізмі парасоціальної довіри та емоційного зв'язку з аудиторією, що стає можливим на тлі розмивання меж між істиною та вигадкою – ключової ознаки постправди. Повернення довіри до науки можливе лише за умови системних змін на трьох рівнях: внутрішнього очищення академічної спільноти, інституційної прозорості та переходу від монологу експертів до партисипативного діалогу з суспільством.*

Ключові слова: смерть експерта, постправда, цифрова медіатизація, наукова комунікація, криза довіри, блогери, парасоціальна довіра, криза реплікації, фабрики статей, інфодемія.

Kupriy Tetyana,

Doctor of Philosophy in Cultural Studies,
Teacher of the Department of Information Activities and Public Relations
of the Kyiv National University of Culture and Arts

"THE DEATH OF THE EXPERT" AND THE CRISIS OF TRUST IN SCIENTIFIC COMMUNICATION IN THE AGE OF POST-TRUTH: WHY SCIENTISTS AND ACADEMIC COMMUNITIES ARE LOSING THE BATTLE FOR ATTENTION TO BLOGGERS

The purpose of the article is to analyze the phenomenon of the crisis of trust in expert knowledge in

the era of digital mediatization and post-truth, to elucidate the reasons why traditional academic communication loses the battle for audience attention to bloggers, and to formulate proposals for restoring trust in scientific discourse within the new media landscape. **Research methodology.** The research methodology is based on an interdisciplinary approach that combines insights from media studies, sociology of knowledge, psychology, and cultural studies; the method of theoretical analysis and synthesis of scientific sources to systematize approaches to understanding the crisis of expertise; a comparative method for contrasting the communication strategies of the academic community and bloggers; and a method of generalizing empirical data on the impact of misinformation on public trust. **The scientific novelty** of the research lies in the systematic analysis of the multidimensional nature of the expertise crisis, which combines external (media, technological, algorithmic) and internal (institutional, psychological, ethical) factors. For the first time in Ukrainian academic discourse, the work comprehensively examines the impact of "paper mills" and the replication crisis on public trust in science as internal determinants of the decline in the authority of expert knowledge. An original interpretation of the concept of "critical trust" is proposed as an alternative to the simplified dichotomy of "trust vs. distrust". **Conclusions.** The crisis of trust in expert knowledge has a multidimensional nature, caused by both external factors and internal problems of science itself – the replication crisis, data fabrication, the activities of "paper mills", and the deformation of the peer-review system. The new hierarchy of authorities, where bloggers compete with scientists for public attention, is based on the mechanism of parasocial trust and emotional connection with the audience, which becomes possible against the backdrop of the blurring of boundaries between truth and fiction – a key feature of post-truth. Restoring trust in science is possible only under the condition of systemic changes at three levels: internal cleansing of the academic community, institutional transparency, and a transition from a monologue of experts to a participatory dialogue with society.

Keywords: death of the expert, post-truth, digital mediatization, scientific communication, crisis of trust, bloggers, parasocial trust, replication crisis, paper mills, infodemic.

Актуальність теми дослідження. Більшість людей живуть в епоху тотального інформаційного перенасичення, де кожен користувач смартфона може за лічені секунди отримати «відповідь» на будь-яке питання. Здавалося б, ніколи раніше доступ до знань не був настільки демократичним. І парадоксально, але ніколи до цього авторитет носіїв цих знань – експертів, учених, академічних дослідників – не падав так стрімко. Сьогодні можна спостерігати безпрецедентний феномен: думка професора, який присвятив десятиліття вивченню вірусології, важить у суспільній свідомості менше, ніж емоційний допис блогера-нутриціолога без жодної профільної освіти, а рекомендація кардіолога програє пораді інфлюенсера з його «унікальною методикою оздоровлення». Це відбувається настільки стрімко й масово, що дослідники вже говорять про феномен «смерті експерта» – втрату суспільством довіри до інституційних знань та інтелектуальної ієрархії [5; 16]. Коріння цієї кризи лежить у природі цифрової медіатизації: соцмережі створили ідеальне середовище для розквіту постправди, де емоція, переконливість й простота висловлювання важливіші за складність, доказовість чи верифікацію. Академічний дискурс з його обережними формулюваннями, посиланнями на джерела та визнанням меж власної компетенції опинився в глибокому програві перед яскравим, спрощеним і, головне, безкомпромісним стилем комунікації блогерів. Зрештою, алгоритми соцмереж, орієнтовані на максимізацію залучення, підсвічують саме такий контент – гучний, поляризую-

чий та емоційно заряджений. Як наслідок, ми отримали світ, де теорії змови поширюються швидше за наукові статті, а харизматичний шахрай збирає навколо себе аудиторію, про яку мріє будь-який сучасний університет.

Ця проблема виходить далеко за межі академічних спільнот і стає питанням виживання суспільства. Пандемія COVID-19 стала найяскравішим маркером цієї кризи: мільйони людей по всьому світу довірилися блогерам-антивакциноводам, а не імунологам, що призвело до десятків й сотень тисяч смертей, що можна було уникнути. Так само кліматична криза стикається з армією блогерів-скептиків, які заперечують консенсус 99% кліматологів. В Україні, в умовах війни, ця проблема набуває критичного значення: інформаційний простір розривають на частини «диванні експерти», військові блогери-аматори, які неперевіреними даними можуть становити пряму загрозу безпеці, дискредитуючи офіційні джерела та сіючи паніку.

Актуальність теми зумовлена також фундаментальною зміною способу виробництва та споживання знань. Якщо раніше університети та наукові школи були монополістами на виробництво істини, то сьогодні істину «виробляють» охоплення, лайки та коментарі у соціальних медіа. Експертність стала розмитотою: в умовах інформаційної анархії будь-хто може проголосити себе експертом, створити відповідну картинку в Instagram й зібрати армію прихильників, що ставить під сумнів саму можливість раціонального суспільного діалогу. Якщо не має спільної бази

фактів і кожен обирає «свого експерта» під власні вподобання, суспільство втрачає здатність домовлятися про спільне майбутнє.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що феномен «смерті експерта» став предметом активного наукового осмислення відносно недавно, хоча в попередні десятиліття певні концептуальні передумови для аналізу формувалися. Фундаментальною працею, яка впровадила це поняття в широкий академічний та суспільний дискурс, є книга Т. Ніколса «Смерть експертизи: кампанія проти усталених знань і чому вони важливі», в якій він детально аналізує, як поширення інформаційних технологій, криза вищої освіти та трансформація журналістики призвели до знецінення фахового знання та зростання агресивного дилетантизму. Сам Т. Ніколс зазначав, що його книга виникла з есею, опублікованого ще до президентства Д. Трампа, але набула особливої актуальності, коли «війна проти експертності» стала політичним гаслом. У передмові до другого видання він уточнює, що експертність не мертва, але все ж перебуває в глибокій кризі через «поклоніння власному невігластву» [9].

Потрібно зауважити, що термін «смерть експерта» використовувався й раніше, хоча дещо в іншому контексті. Ще 1994 р. дослідники Л. Вайт та Е. Такет опублікували статтю з однойменною назвою в *Journal of the Operational Research Society*, де кризу призму постмодерністського підходу критикували міфи про «експерта» у сфері дослідження операцій та публічних проєктів [18]. Пізніше, у 2010 р., К. Річардсон та Е. Тейт у розділі «Смерть експерта?» збірки «Складність та управління знаннями» порушували питання застарілості редукціоністських уявлень про експертність в організаціях [16].

Сучасні студії поглиблюють розуміння цієї кризи. Г. Гопф зі співавторами у статті «Фальсифікація науки та криза знань: невігластво може бути фатальним» (2019) розглядають проблему «фейкової науки» як частину ширшої кризи знань, що має фатальні наслідки для суспільства, посиляючись на працю Т. Ніколса [5]. Вагомий внесок у розуміння психологічних механізмів поширення дезінформації зробили Г. Пеннікук та Д. Ренд у статті «Психологія фейкових новин» (2021), де доводять, що погане розрізнення правди й брехні пов'язане з браком критичного мислення та використанням евристик, а не лише з політичними уподобаннями [13].

Водночас лунають і критичні голоси щодо самої концепції. Індонезійський есеїст І. А. Дарьоно зауважує, що тріумф блогерів над експертами є природним наслідком демократизації комунікації: в соціальних медіа, як і в традиційній кав'ярні, слухають не найкомпетентнішого, а

найкрасномовнішого, тож «смерть експерта» може бути перебільшеною, а провина за неї частково лежить на самих науковцях, які не бажають говорити з публікою зрозумілою мовою [3]. Отже, наявні дослідження пропонують ґрунтовний аналіз причин кризи експертності та альтернативні погляди, закликаючи до оновлення комунікаційних стратегій наукової спільноти.

Метою статті є комплексний аналіз феномену кризи довіри до експертного знання в епоху цифрової медіатизації та постправди, де ключовим завданням є з'ясування та розгляд причин, чому традиційна академічна комунікація програє блогерам битву за увагу аудиторії, виявлення ключових комунікаційних розривів між наукою і суспільством, а також формулювання пропозицій щодо повернення довіри до наукового дискурсу. Необхідно не просто констатувати проблему «смерті експерта», а віднайти способи трансформації наукової комунікації, які дозволять їй бути конкурентною та авторитетною в новому медійному ландшафті, не втрачаючи при цьому своєї доказової та етичної основи.

Виклад основного матеріалу. Коріння кризи довіри до експертного знання сягає глибше, ніж може здатися на перший погляд, і не є винятково наслідком ери соціальних мереж. Ґрунтовний аналіз цього явища, здійснений американським політологом Т. Ніколсом, вказує на ключові передумови знецінення фахового знання, серед яких, по-перше, нечувана демократизація вищої освіти, яка, забезпечивши масовий доступ до дипломів, парадоксальним чином призвела не до зростання поваги до знань, а до формування ілюзії власної компетентності серед широких верств населення, по-друге, трансформація медійного ландшафту, коли традиційна журналістика, яка колись виконувала роль посередника між експертами та громадськістю, поступилася місцем цілодобовому новинному потоку, де швидкість і сенсаційність домінують над глибиною та верифікацією. Як наслідок, соціум втратив чіткі орієнтири інтелектуальної ієрархії, і думка професора опинилася в одному інформаційному ряді з коментарем рандомного блогера [9].

Однак криза експертності має не лише соціально-інституційне, а й глибинне психологічне підґрунтя. Дослідження Г. Пеннікука та Д. Ренда демонструють, що схильність людини довіряти неперевіреній інформації значною мірою зумовлена когнітивними особливостями: браком критичного мислення, використанням евристик (звучить правдоподібно – значить, правда) та ефектом підсиленого упередження, коли ми охоче приймаємо інформацію, яка узгоджується з нашими вже сформованими переконаннями, і відкидаємо ту, що їм суперечить [13]. Емоційне

сприйняття інформації дедалі частіше перемагає раціональний аналіз, що створює ідеальне підґрунтя для маніпуляцій.

Вирішальним каталізатором вказаних процесів стала цифрова медіатизація. Алгоритми соцмереж, як слушно зауважують сучасні критики, налаштовані не на пошук істини, а на максимізацію залученості користувача. Вони неминуче підсвічують контент, який викликає найсильніші емоції – гнів, страх, обурення або захоплення. Складний, зважений та обережний у формулюваннях науковий дискурс із його численними «з одного боку... з іншого боку» програє гучним, поляризованим й безкомпромисним заявам, які так добре продукують блогери. В результаті виникає ситуація, описана есеїстом І. А. Дарьоно: у соціальних медіа, як і в традиційній кав'ярні минулих століть, слухають не найкомпетентнішого, а найкрасномовнішого, і ця закономірність ставить під сумнів саму можливість раціонального суспільного діалогу [3]. Разом з тим, поширення «фейкової науки» та антиінтелектуалізму вже має фатальні наслідки – від відмови від вакцинації до ігнорування кліматичних загроз, що робить проблему не суто академічною, а питанням виживання суспільства [5]. Отже, анатомія кризи довіри до експертів постає як складний сплав інституційних змін, когнітивних обмежень людини та технологічного дизайну цифрових платформ.

У новому медіаландшафті формується зовсім інша ієрархія авторитетів, де кількість підписників нерідко важить більше, ніж науковий ступінь, а емоційна привабливість контенту переважає доказову силу [12]. Цей зсув не є випадковим побічним ефектом цифровізації, а радше закономірним результатом глибинних трансформацій у способах виробництва, верифікації та споживання знань. Щоб зрозуміти, чому мільйони людей довіряють блогерам більше, ніж академічним експертам, необхідно розглянути кілька взаємопов'язаних вимірів цієї кризи: психологічний, комунікаційний, інституційний та технологічний.

Ключовим механізмом, що пояснює феномен довіри до блогерів, є так звана парасоціальна довіра. Цей термін, запозичений із досліджень медіапсихології, описує ілюзію близькості та особистісного зв'язку, яка формується в аудиторії під час регулярного споживання контенту інфлюенсера. Глядачі сприймають блогера як «друга», «знайомого» або «свого», чії поради та думки апріорі видаються щирими й заслуговують на довіру. На відміну від безликої академічної інституції, блогер розповідає історії, демонструє емоції, ділиться особистим досвідом та зазирає в камеру так, ніби звертається безпосередньо до

кожного глядача – усе це створює потужний ефект присутності та інтимізації комунікації, якого так бракує традиційній науковій комунікації. Аналіз психологічних драйверів поширення дезінформації підтверджує, що емоційний зв'язок із джерелом інформації часто виявляється вагомішим за раціональну оцінку його компетентності [4].

Парадоксальним чином падінню авторитету експертного знання сприяють і процеси всередині самої академічної спільноти. Останніми роками науковий світ сколихнули гучні скандали, пов'язані з фабрикацією даних, не змогою відтворити результати ключових досліджень та розкриттям масштабних шахрайських схем. Як зазначають окремі дослідники, так звана «криза реплікації» поставила під сумнів достовірність значної частини наукових публікацій у різних дисциплінах – від соціальної психології до біомедицини. За даними опитувань, понад 70% науковців висловлювали сумніви на рахунок можливості відтворити результати опублікованих досліджень, що свідчить про системні проблеми в механізмах самокорекції науки [14].

Ще більш руйнівним для суспільної довіри стало викриття діяльності так званих «фабрик статей» (paper mills) – міжнародних мереж, які індустріально виробляють фальсифіковані наукові публікації на замовлення. Вчені Північно-Західного університету (США) виявили, що темпи зростання фейкової науки вже випереджають темпи зростання легітимних наукових публікацій. Ці організації діють за принципом кримінальних синдикатів, продаючи авторство в статтях, цитування і навіть фальсифікуючи процес рецензування. «Вони можуть не лише купувати статті, а й купувати цитування. Таким чином вони можуть виглядати як респектабельні науковці, хоча насправді не провели майже жодного незалежного дослідження» [1] – зазначає один із авторів дослідження. Коли публіка дізнається про такі масштабні фальсифікації, це неминуче підриває довіру не лише до окремих недоброчесних учених, а й до всієї системи наукової комунікації. Як слушно зауважують дослідники, якщо наукове знання будується на картковому будиночку, коли він падає, це не лише відкидає назад цілу галузь, а й підриває суспільну довіру до науки загалом [14].

Дослідження психологічних механізмів сприйняття інформації показують, що схильність довіряти псевдонауковим твердженням значною мірою зумовлена когнітивними особливостями людини. Г. Пеннікук та Д. Ренд у своїх роботах демонструють, що брак критичного мислення, використання евристик та ефект підтверджувального упередження змушують людей охоче

приймати інформацію, яка узгоджується з їхніми вже сформованими переконаннями, й відкидати ту, що їм суперечить [13]. Важливий внесок у розуміння проблеми зробила Н. Орескес, професорка Гарвардського університету, яка наголошує, що більшість людей, які відкидають науку, не страждають на патології, як-от бажання хаосу чи вияв злостивості. Натомість їхня недовіра є наслідком як інформаційного дефіциту, так і свідомого відкидання наукових даних під впливом соціального середовища чи емоційних чинників [10]. Це важливе уточнення, яке відкриває можливості для цілеспрямованих й свідомих комунікаційних інтервенцій: «хороша інформація, представлена в привабливий спосіб», може бути ефективною для багатьох, хто опинився в полоні псевдонаукових уявлень.

Дослідження псевдонаукових переконань серед старшокласників і вчителів, проведене групою вчених та експертів у 2024 р., показало, що рівень довіри до псевдонауки залежить від таких чинників, як довіра до публічних й наукових інституцій, споживання наукового контенту та рівень наукової грамотності [17]. Для вчителів визначальними виявилися тип отриманого диплома, обізнаність у предметі та впевненість у його викладанні. Це свідчить про те, що проблема сягає далеко за межі простої необізнаності й корениться в глибинних настановах щодо природи наукового знання.

Академічний дискурс, сформований століттями, послуговується складною термінологією, обережними формулюваннями («можна припустити», «наявні дані свідчать», «потрібні подальші дослідження») й розлогими обґрунтуваннями. Такий стиль, що покликаний забезпечувати наукову добросовісність і точність, у соціальних медіа програє простоті, категоричності та візуальній привабливості блогерського контенту. Блогери впевнено дають прості відповіді на складні питання, тоді як учені змушені визнавати межі власної компетентності, що в епоху постправди сприймається як слабкість, а не як чеснота. Е. Кербер та Т. Аль-Шаваф у статті «“Божевіллям є те, як я став кращим”»: переосмислення етосу в кризі вічного застою» (2025) аналізують риторичні стратегії популярних блогерів, зокрема Дж. Рогана, і доходять висновку, що такі постаті успішно експлуатують кризу довіри до офіційних інституцій. Вони будують свій етос (переконливість) на антитезі «корумпованому мейнстриму» та «незалежному пошуку істини», використовуючи саме поняття «дезінформація» як маркер того, що «система» намагається приховати правду [7]. Це створює парадоксальну ситуацію, коли критика дезінформації лише підживлює ринок для конспірологічного контенту, оскільки чим

більше офіційні джерела застерігають від фейків, тим більше це переконує скептиків у тому, що їм є що приховувати.

Проблема ускладнюється тим, що традиційні медіа, прагнучи сенсацій та великих показників переглядів, частенько стають неконтрольованими рупорами псевдонаукових тверджень. Класичним прикладом є експеримент журналіста Дж. Боханнона, який зумисне провів методологічно некоректний аналіз користі шоколаду для схуднення (мала вибірка, велика кількість залежних змінних, що підвищувало ймовірність випадково знайти значущість), опублікував його в хижацькому журналі за €600, написав пресреліз – і історію підхопили таблоїди та телевізійні новини по всьому світу. «Німецькі науковці виявили, що ваша дієта працює краще, якщо поєднувати її з темним шоколадом», – повідомляли ведучі з телеекранів. Згодом статтю було відкликано, але міф розійшовся мільйонними тиражами. Як слушно зауважив один із коментаторів цієї історії, «харчовий ланцюг здоров'я та науки, який живить публіку споживачів, отруєний різними гравцями на різних етапах. Проблема значно серйозніша за видавничий розіграш, який обдурив мільйони. Це криза довіри до науки та журналістики» [8, 227].

Найбільш промовистим свідченням фатальних наслідків зсуву авторитетів стала пандемія COVID-19. Дезінформація про вакцини, поширювана блогерами-антивакцинаторами, призвела до масових відмов від щеплень й сотень тисяч смертей, яких можна було уникнути. Як зазначають дослідники, звіт про нібито зв'язок між вакциною MMR та аутизмом, який був спростований та визнаний сфальсифікованим ще роки тому, продовжує циркулювати в соціальних мережах, підживлюючи антивакцинаторські рухи по всьому світу [1]. Проблема набула такого масштабу, що Всесвітній економічний форум у своїх звітах про глобальні ризики неодноразово наголошував на небезпеці масової дезінформації та ерозії довіри до наукового знання [10].

В українському контексті, в умовах повномасштабної війни, ця проблема набуває особливої актуальності та гостроти. Інформаційний простір заповнили «диванні експерти» – блогери-аматори, які без жодного військового досвіду беруться аналізувати перебіг бойових дій, прогнозувати дії противника, а також критикувати офіційні рішення командування та навіть давати рекомендації щодо стратегії й тактики. Їхні емоційні, часто панічні або надмірно оптимістичні дописи збирають мільйонні охоплення, а зважені коментарі справжніх військових експертів залишаються поза увагою. Механізм тут той самий: парасоціальний зв'язок із харизматичним блоге-

ром, який «говорить просто і зрозуміло» та «не боїться казати правду, яку від нас приховують», перемагає довіру до офіційних джерел та інституційних експертів. Таке розмивання експертності є прямою загрозою не лише інформаційній безпеці, а й життю людей, адже некритичне сприйняття неперевіраних даних може впливати на моральний дух військ та цивільного населення, провокувати паніку або, навпаки, безпідставну ейфорію.

Отже, нова ієрархія авторитетів, де харизма й емоційний зв'язок долають компетентність, має цілком вимірювані трагічні наслідки – від дитячих смертей через відмову від вакцинації до паніки та дезорієнтації в умовах війни. І поки академічна спільнота не навчиться говорити з публікою мовою, яка буде почута в новому медійному ландшафті, і поки не буде відновлено довіру до інституції науки через очищення її від шахраїв та фальсифікаторів, блогери залишатимуться головними «експертами» для мільйонів.

Відповідь на питання, як повернути довіру до експертного знання в епоху постправди, не зводиться до простого заклик «краще комунікувати». Сучасні вчені одностайні в одному: сама по собі комунікація, навіть найдосконаліша, не здатна відновити авторитет науки, якщо не зміняться інституційні засади її функціонування. Як зауважує Т. Пурнат, експертка з інфодемії Всесвітньої організації охорони здоров'я, «бути голоснішим не означає будувати довіру. Довіру заробляють через стосунки – між пацієнтами й лікарями, громадянами та системами, політикою та доказами. Гарна комунікація не має значення, якщо ми не підтримуємо самі інституції, які виробляють доказову базу» [15].

Перший і найскладніший крок – внутрішнє очищення науки. Криза довіри значною мірою спровокована реальними проблемами академічної спільноти: фабрикацією даних, кризою реплікації, діяльністю «фабрик статей» і нездоровою культурою «публікуйся або помри» (publish or perish). Дослідження А. Петцольда і М. Ніколс констатує: «Модель “публікуйся або помри” не винагороджує якість; радше вона винагороджує продуктивність незалежно від якості чи відтвореності дослідження» [14]. Понад 70% вчених визнають, що результати значної частини опублікованих досліджень неможливо відтворити. Це не просто статистика – це фундамент, на якому будується суспільний скептицизм. Як зазначають автори, «якщо наукове знання побудоване на картковому будиночку, коли він падає, це не лише відкидає назад цілу галузь, а й підриває суспільну довіру до науки загалом» [14].

Розуміння проблеми зумовило появу глобальних ініціатив з реформування системи оці-

нювання наукової роботи. Декларація DORA (San Francisco Declaration on Research Assessment) закликає відмовитися від використання імпаکت-фактора журналів як основного показника якості дослідження, натомість пропонується оцінювати наукову роботу за змістом, а не за метриками публікаційної активності [6]. Коаліція з реформування оцінювання досліджень (CoARA) розширює цей підхід, заохочуючи визнавати різноманітні результати, включно з відкритими даними, освітньою діяльністю та участю в публічній політиці [11]. Це не просто технічні зміни, а переорієнтація науки з внутрішньої самодостатності на служіння суспільству.

Другий ключовий напрям – інституційна прозорість й нова етика діалогу з публікою. Дискусія в Американській академії мистецтв і наук дійшла висновку: «Прозорість не підлягає обговоренню. Якщо наука хоче повернути довіру, ми повинні показати людям, як роблять ковбасу» [2, 43]. Йдеться про демонстрацію самого процесу наукового пошуку з його сумнівами, помилками, суперечками й невизначеністю. Сучасні дослідження підтверджують, що сприйняття моральних якостей і характеру вчених є навіть важливішим чинником довіри, ніж їхня кваліфікація. Комунікація має бути чесною, визнавати виклики дослідницької роботи й проблеми дослідницької культури, а не зосереджуватися непропорційно на історіях успіху.

Важливим елементом нової етики є визнання невизначеності як невід'ємної властивості наукового пізнання. Притаманна невизначеність наукового процесу тягне за собою очевидні обмеження (та помилки). Ці міркування, разом із прозорістю та відкритістю, є не слабкістю, а ознакою зрілості знання. Коли ці принципи замінюються оборонною позицією чи винятковістю, науку легко позначити як елітарну та маніпулятивну. Це швидко підриває довіру. Визнання обмежень і помилок – не вразливість, а демонстрація інтелектуальної чесності.

Третій вимір – подолання сприйняття науки як елітарного й відірваного від реальності проекту. Дослідження демонструють, що наука, яка сприймається як «локальна» чи така, що має зрозумілу мету, викликає більше довіри. Це означає перехід від монологу експертів до партисипативного діалогу, де публіка залучена до обговорення не лише результатів, а й напрямів досліджень. «Нам потрібно рухатися вперед разом, – наголошує Т. Пурнат, – не як експертам, що промовляють згори, а як партнерам, що слухають знизу» [15].

Водночас, як застерігають дослідники, варто уникати спрощеної дихотомії «довіра vs недовіра». Зосередження суто на підвищенні довіри

може ненавмисно просувати статичний, авторитарний образ наукового продукту, а не динамічний науковий процес. Надмірний акцент на довірі також може придушити простір для обґрунтованого сумніву. Справжня мета – це формування «критичної довіри» (critical trust): загальної впевненості в цінності науки як способу пізнання, поєднаної з розумінням її обмежень і готовністю ставити запитання. Це і є той баланс, що дозволить науці зберегти авторитет, не перетворюючись на догму, і бути почутою в новому медійному ландшафті, не втрачаючи своєї доказової та етичної основи.

Висновки. Отже, аналіз феномену «смерті експерта» в епоху цифрової медіатизації та постправди дає підстави для низки узагальнень. По-перше, криза довіри до експертного знання має багатовимірну природу: вона зумовлена не лише зовнішніми чинниками (трансформація медіа, алгоритмізація соціальних мереж, зростання впливу блогерів), а й глибинними внутрішніми проблемами самої науки – кризою реплікації, фабрикацією даних, діяльністю «фабрик статей» та деформацією системи рецензування. Як слушно зауважує Міжнародна наукова рада, притаманна невизначеність наукового процесу тягне за собою очевидні обмеження, і коли ці принципи замінюються оборонною позицією, науку легко позначити як елітарну. По-друге, нова ієрархія авторитетів, де блогери успішно конкурують з ученими за суспільну увагу, ґрунтується на механізмі парасоціальної довіри та емоційного зв'язку з аудиторією. Це стає можливим на тлі розмивання меж між істиною та вигадкою, що є ключовою ознакою постправди. В українському контексті, в умовах війни, ця проблема набуває особливої гостроти, оскільки некритичне сприйняття «диванних експертів» може становити пряму загрозу безпеці. По-третє, повернення довіри до науки можливе лише за умови системних змін на кількох рівнях: внутрішнього очищення академічної спільноти (реформування

системи оцінювання, боротьба з фабрикаціями), інституційної прозорості (демонстрація процесу наукового пошуку з його сумнівами й помилками) та переходу від монологу експертів до партисипативного діалогу з суспільством. Як свідчить успішний досвід кампанії з ліквідації поліомієліту в Індії, залучення лідерів громад, релігійних авторитетів і навіть перукарів до поширення інформації виявилось ефективнішим за суто медичні протоколи. Необхідно розрізняти скептицизм, як невід'ємну частину наукового методу, і тотальну недовіру, що часто є недовірою не до науки як такої, а до урядів та інституцій.

Проблематика кризи експертності та шляхів її подолання відкриває широке поле для подальших наукових розвідок. Передусім потребує глибшого вивчення вплив новітніх технологій, зокрема ШІ, на якість наукових публікацій і суспільне сприйняття науки. Постає питання: чи можуть алгоритми не лише поглиблювати кризу, а й сприяти її подоланню через автоматизовану перевірку фактів та виявлення фальсифікацій? Інший напрям – дослідження ефективності різних моделей публічної комунікації науки. Чи працюють формати «наукових кафе», відкритих лекцій, спільних проєктів учених і блогерів? Які комунікаційні стратегії здатні відновити довіру, не спрощуючи науковий зміст до рівня примітивізації? Особливої ваги це питання набуває в контексті подолання «інфодемії» – масового поширення дезінформації, що супроводжувала пандемію COVID-19. Третій напрям – поглиблений аналіз українського контексту. Дані КМІС за 2025 р. свідчать про унікальну динаміку суспільної довіри в умовах війни: Збройні Сили України зберігають майже монолітну підтримку на рівні 94%, волонтерам довіряють 79%, тоді як судам – лише 15%, а прокуратурі – 12%. Це відкриває перспективу дослідження того, як екстремальні умови впливають на ієрархію авторитетів і чи можна використати цей досвід для розробки моделей комунікації в інших кризових контекстах.

Список використаних джерел

1. Blizovsky A. New study warns: Fake science is growing faster than legitimate research. *Hayadan*. 2025, December 27. URL: <https://en.hayadan.org.il/fake-science-growing-faster-than-legitimate-research> (дата звернення: 10.02.2026).
2. Bloomfield E. F. *Science v. Story: Narrative Strategies for Science Communicators*. University of California Press, 2024. 288 p.
3. Daryono I. A. Omong Kosong Matinya Kepakaran. *detikNews*. 2019, 1 Okt. URL: <https://news.detik.com/kolom/d-4729455/omong-kosong-matinya-kepakaran> (дата звернення: 10.02.2026).
4. Harman J. J., Lorandos D., Sherry A., Kaufman M. R. Danger of Misinformation and Science Denial: Background, Modern Examples, Future Action. *Journal of Social Issues*. 2025. Vol. 81(1). URL: <https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/josi.70006> (дата звернення: 10.02.2026).
5. Hopf H., Krief A., Mehta G., Matlin, S. A. Fake science and the knowledge crisis: Ignorance can be fatal. *Royal Society Open Science*. 2019. Vol. 6. P. 1–7.

6. In science we trust? Six takeaways from a Science and Society conference. *EMBL*. 2025, 1 August. URL: <https://www.embl.org/news/connections/in-science-we-trust-six-takeaways-from-a-science-and-society-conference/> (дата звернення: 10.02.2026).
7. Koerber A., Al-Shawaf T. “What’s Crazy Is Look How Better I Got”: Rethinking Ethos in the Crisis of Perpetual Stasis. *Rhetoric Society Quarterly*. 2025. Vol. 55. P. 263–276.
8. Kozak A. Understanding Pseudoscience Vulnerability through Epistemological Development, Critical Thinking, and Science Literacy. In *Pseudoscience: The Conspiracy Against Science*. Allison B. Kaufman, James C. Kaufman. The MIT Press, 2018. P. 223–238.
9. Nichols T. *The Death of Expertise: The Campaign against Established Knowledge and Why it Matters* (2nd edn). Oxford University Press, 2024. 336 p.
10. Oreskes N. The Impact of Science Denial and Pseudoscience on the Behavioral and Social Sciences. *Journal of Social Issues*. 2025. Vol. 81 (2). URL: <https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/josi.70007> (дата звернення: 10.02.2026).
11. Orer H. S. Rebuilding trust in science cannot rely on persuasion alone. *The International Science Council*. 2025, December 16. URL: <https://council.science/blog/rebuilding-trust-in-science-cannot-rely-on-persuasion-alone/> (дата звернення: 10.02.2026).
12. Pecheranskyi, I., Humeniuk, T., Shvets, N., Holovkova, M., & Sibiriakova, O. Transmedia discourse in the digital age: exploring radical intertextuality, audiovisual hybridization, and the "aporia" of homo medialis. *Research Journal in Advanced Humanities*. 2023. Vol. 4(2). P. 116–130.
13. Pennycook G., Rand D. G. The Psychology of Fake News. *Trends in Cognitive Sciences*. 2021. Vol. 25 (5). P. 388–402.
14. Petzold A. M., Nichols M. D. Regaining Scientific Authority in a Post-Truth Landscape. *Publications*. 2025. Vol. 13(4), 65. URL: <https://doi.org/10.3390/publications13040065> (дата звернення: 10.02.2026).
15. Purnat T. Trust is a Verb: Reimagining Confidence in an Age of Doubt. *Australian Academy of Health & Medical Sciences*. 2025, 18 September. URL: <https://aahms.org/news/trust-on-trial-tina-purnat-on-trust-in-an-age-of-doubt/#mainContent> (дата звернення: 10.02.2026).
16. Richardson K. A., Tait A. The Death of the Expert? In *Complexity and Knowledge Management Understanding the Role of Knowledge in the Management of Social Networks Available to Purchase*. By Andrew Tait; Kurt A. Richardson. Emerald Publishing Limited, 2010. URL: <https://www.emerald.com/books/edited-volume/19390/chapter-abstract/103993995/The-Death-of-the-Expert?redirectedFrom=fulltext> (дата звернення: 10.02.2026).
17. Sciarretta W., Bondani M., Galano S., Malgieri M., Onorato P., Testa I. Analysis of pseudoscientific beliefs in quantum mechanics of high school students and teachers. *Physical review physics education research*. 2024. Vol. 20. URL: https://iris.cnr.it/retrieve/c8a2247c-b024-4b41-81bf-0733f6f6e55b/2024_PRPER_pseudo.pdf (дата звернення: 10.02.2026).
18. White L., Taket A. The Death of the Expert. *Journal of the Operational Research Society*. 1994. Vol. 45(7). P. 733–748.

References

1. Blizovsky, A. New study warns: Fake science is growing faster than legitimate research. Hayadan. 2025, December 27. Retrieved from: <https://en.hayadan.org.il/fake-science-growing-faster-than-legitimate-research> [in English].
2. Bloomfield, E. F. (2024). *Science v. Story: Narrative Strategies for Science Communicators*. University of California Press, 288 [in English].
3. Daryono, I. A. (2019, 1 Okt.). Omong Kosong Matinya Kepakaran. detikNews. Retrieved from: <https://news.detik.com/kolom/d-4729455/omong-kosong-matinya-kepakaran> [in English].
4. Harman, J. J., Lorandos D., Sherry A., Kaufman M. R. (2025). Danger of Misinformation and Science Denial: Background, Modern Examples, Future Action. *Journal of Social Issues*. Vol. 81(1). Retrieved from: <https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/josi.70006> [in English].
5. Hopf, H., Krief, A., Mehta, G., Matlin, S. A. (2019). Fake science and the knowledge crisis: Ignorance can be fatal. *Royal Society Open Science*, 6, 1–7 [in English].
6. In science we trust? Six takeaways from a Science and Society conference. EMBL. 2025, 1 August. Retrieved from: <https://www.embl.org/news/connections/in-science-we-trust-six-takeaways-from-a-science-and-society-conference/> [in English].

7. Koerber, A., Al-Shawaf, T. (2025). "What's Crazy Is Look How Better I Got": Rethinking Ethos in the Crisis of Perpetual Stasis. *Rhetoric Society Quarterly*, 55, 263–276 [in English].
8. Kozak, A. (2018). Understanding Pseudoscience Vulnerability through Epistemological Development, Critical Thinking, and Science Literacy. In *Pseudoscience: The Conspiracy Against Science*. Allison B. Kaufman, James C. Kaufman. The MIT Press, 223–238 [in English].
9. Nichols, T. (2024). *The Death of Expertise: The Campaign against Established Knowledge and Why it Matters* (2nd edn). Oxford University Press, 336 [in English].
10. Oreskes, N. (2025). The Impact of Science Denial and Pseudoscience on the Behavioral and Social Sciences. *Journal of Social*, 81 (2). Retrieved from: <https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/josi.70007> [in English].
11. Orer, H. S. (2025, December 16). Rebuilding trust in science cannot rely on persuasion alone. The International Science Council. Retrieved from: <https://council.science/blog/rebuilding-trust-in-science-cannot-rely-on-persuasion-alone/> [in English].
12. Pecheranskyi, I., Humeniuk, T., Shvets, N., Holovkova, M., & Sibiriakova, O. (2023). Transmedia discourse in the digital age: exploring radical intertextuality, audiovisual hybridization, and the "aporia" of homo medialis. *Research Journal in Advanced Humanities*, 4(2), 116–130 [in English].
13. Pennycook, G., Rand, D. G. (2021). The Psychology of Fake News. *Trends in Cognitive Sciences*, 25 (5), 388–402 [in English].
14. Petzold, A. M., Nichols, M. D. (2025). Regaining Scientific Authority in a Post-Truth Landscape. *Publications*, 13(4), 65. Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/publications13040065> [in English].
15. Purnat, T. Trust is a Verb: Reimagining Confidence in an Age of Doubt. *Australian Academy of Health & Medical Sciences*. 2025, 18 September. Retrieved from: <https://aahms.org/news/trust-on-trial-tina-purnat-on-trust-in-an-age-of-doubt/#mainContent> [in English].
16. Richardson, K. A., Tait, A. (2010). The Death of the Expert? In *Complexity and Knowledge Management Understanding the Role of Knowledge in the Management of Social Networks Available to Purchase*. By Andrew Tait; Kurt A. Richardson. Emerald Publishing Limited, Retrieved from: <https://www.emerald.com/books/edited-volume/19390/chapter-abstract/103993995/The-Death-of-the-Expert?redirectedFrom=fulltext> [in English].
17. Sciarretta, W., Bondani, M., Galano, S., Malgieri, M., Onorato, P., Testa, I. (2024). Analysis of pseudoscientific beliefs in quantum mechanics of high school students and teachers. *Physical review physics education research*, 20. Retrieved from: https://iris.cnr.it/retrieve/c8a2247c-b024-4b41-81bf-0733f6f6e55b/2024_PRPER_pseudo.pdf [in English].
18. White L., Taket, (1994). A. The Death of the Expert. *Journal of the Operational Research Society*. Vol. 45(7). P. 733–748.

*Стаття надійшла до редакції 10.03.2026
Отримано після доопрацювання 14.04.2026
Прийнято до друку 23.04.2026
Опубліковано 25.05.2026*

УДК 021:004]:025

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362112

Цитування:

Антоненко Д. С. Технології інтернету речей у SMART-бібліотеці: навігація та автоматизація фондів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 116–126.

Антоненко Дмитро Сергійович,
здобувач Київського національного
університету культури і мистецтв
<https://orcid.org/0009-0009-9157-802X>
indaheartbeat@gmail.com

Antonenko D. (2026). Internet of Things Technologies in Smart Library: Navigation and Collection Automation. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 116–126 [in Ukrainian].

ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ У SMART-БІБЛІОТЕЦІ: НАВІГАЦІЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ ФОНДІВ

Мета статті – проаналізувати та систематизувати основні напрями застосування технологій Інтернету речей (IoT) у SMART-бібліотеці, зосередившись на автоматизації управління бібліотечними фондами (RFID, «розумні полиці», самообслуговування) та внутрішній навігації користувачів (BLE-маяки, мобільні застосунки, інтерактивні кіоски), а також оцінити перспективи впровадження цих рішень в Україні. **Методологія дослідження** ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема аналізу та синтезу, порівняльно-аналітичного методу, методу кейс-стаді, а також системного підходу. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше в українському бібліотекознавстві здійснено системний аналіз двох ключових напрямів застосування IoT у SMART-бібліотеці – автоматизації фондів та внутрішньої навігації – як взаємопов'язаних компонентів єдиного інтелектуального простору. **Висновки.** IoT-технологія – підґрунтя трансформації традиційних бібліотек у SMART-бібліотеки, забезпечуючи автоматизацію фондів, інтелектуальну навігацію та підвищення якості обслуговування користувачів. Системи внутрішнього позиціонування на основі BLE-маяків, Wi-Fi та UWB, інтегровані з мобільними застосунками та інтерактивними кіосками, дозволяють скоротити час пошуку документів до 30% та створити інклюзивне середовище для людей із порушеннями зору. RFID-технології у поєднанні з «розумними полицями», кіосками самообслуговування та автоматизованими пунктами приймання забезпечують скорочення часу видачі/повернення з 10–15 до 2–4 секунд на документ, зменшення трудовитрат на інвентаризацію до 70% та підвищення точності обліку фондів. Міжнародний досвід (Сінгапур, Фінляндія, США) свідчить про ефективність комплексного впровадження IoT, що дозволяє досягти рівня самообслуговування понад 90% та суттєво оптимізувати роботу персоналу. В Україні впровадження IoT у бібліотеках стримується високою вартістю обладнання, застарілою мережевою інфраструктурою, ризиками кібербезпеки, недостатньою цифровою компетентністю персоналу та відсутністю державних програм підтримки.

Ключові слова: SMART-бібліотека, Інтернет речей (IoT), RFID, внутрішня навігація, автоматизація фондів, «розумні полиці», самообслуговування, інклюзивність, цифрова трансформація бібліотек.

Antonenko Dmytro,
PhD Student, Kyiv National University of Culture and Arts

INTERNET OF THINGS TECHNOLOGIES IN SMART LIBRARY: NAVIGATION AND COLLECTION AUTOMATION

The purpose of the article is to analyse and systematise the main areas of application of the Internet of Things (IoT) technologies in a SMART library, focusing on the automation of library collection management (RFID, smart shelves, self-service) and indoor user navigation (BLE beacons, mobile applications, interactive kiosks), as well as to assess the prospects for implementing these solutions in

Ukraine. **The research methodology** is based on the comprehensive application of general scientific and special methods, including analysis and synthesis, comparative analysis, case study method, and a systemic approach. **Scientific novelty** of the study lies in the fact that for the first time in Ukrainian library science, a systematic analysis of two key areas of IoT application in a SMART library – collection automation and indoor navigation – as interrelated components of a single intellectual space has been carried out. **Conclusions.** IoT technology is the foundation for the transformation of traditional libraries into SMART libraries, ensuring collection automation, intelligent navigation, and improved quality of user services. Indoor positioning systems based on BLE beacons, Wi-Fi, and UWB, integrated with mobile applications and interactive kiosks, can reduce document search time by up to 30% and create an inclusive environment for people with visual impairments. RFID technologies combined with smart shelves, self-service kiosks, and automated book drops reduce check-in/check-out time from 10–15 seconds to 2–4 seconds per document, reduce inventory labour costs by up to 70%, and improve the accuracy of collection management. International experience (Singapore, Finland, USA) demonstrates the effectiveness of comprehensive IoT implementation, achieving a self-service rate of over 90% and significantly optimising staff work. In Ukraine, the implementation of IoT in libraries is constrained by high equipment costs, outdated network infrastructure, cybersecurity risks, insufficient digital competence of staff, and the lack of state support programmes.

Keywords: SMART library, Internet of Things (IoT), RFID, indoor navigation, collection automation, smart shelves, self-service, inclusivity, digital transformation of libraries.

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасного інформаційного та цифрового простору бібліотеки дедалі більше відмовляються від своєї традиційної ролі статичних депозитаріїв документів, еволюціонуючи в динамічні, інтелектуальні комунікаційні центри. Одним із ключових технологічних інструментів, що сприяє цьому перетворенню, є Інтернет речей (IoT), який забезпечує інтеракцію матеріальних об'єктів через цифрові мережі без прямого людського втручання. У провідних світових бібліотечних установах (зокрема, Сінгапурі, Фінляндії, США) впровадження IoT-рішень вже довело свою ефективність: засоби радіочастотної ідентифікації (RFID) дозволяють автоматизувати облік фондів, технологія Bluetooth Low Energy (BLE) сприяє оптимізації орієнтування відвідувачів у масштабних бібліотечних просторах, а інтегровані сенсорні комплекси значно покращують енергоефективність приміщень. Натомість в Україні впровадження IoT у бібліотечну справу залишається фрагментарним і здебільшого теоретичним, що зумовлює регрес у якості надання послуг, субоптимальне використання наявних ресурсів й послаблення конкурентних позицій бібліотечних установ відносно комерційних інформаційних структур.

Попри підвищений інтерес до концепції SMART-бібліотеки в українській бібліотечній науці, комплексне вивчення потенціалу саме IoT-технологій не отримало належного розвитку. Переважна більшість наукових праць редукується до загальних оглядів або опису одиничних рішень (переважно радіочастотної ідентифікації), без глибокого аналізу системного впливу IoT на такі визначальні аспекти, як автоматизація біблі-

отечних колекцій, просторова орієнтація користувачів та оптимізація енергоспоживання. Бракує також обґрунтованих методологічних настанов щодо критеріїв вибору технологічних рішень, оцінки економічної доцільності та експлуатаційної ефективності, а також механізмів адаптації міжнародного досвіду до специфічних умов України (зокрема, обмежені бюджетні асигнування, застаріла матеріально-технічна база, правові суперечності у сфері захисту персональних даних). Отже, має місце диспаритет між об'єктивною необхідністю модернізації бібліотечних установ за допомогою IoT-рішень та браком цілісного науково-методичного забезпечення для такої модернізації. Вирішення цієї проблеми є необхідною умовою для розробки реальних дорожніх карт SMART-трансформації бібліотек в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика впровадження технологій IoT у бібліотечну сферу знаходить своє відображення, як у зарубіжних, так і в окремих українських наукових розвідках. Значний масив праць присвячено теоретичним основам IoT як загально технологічного феномену, зокрема аналізу його архітектури (рівні сприйняття, мережі, обробки даних та застосунків), мережевих протоколів (MQTT, LoRaWAN) та хмарних платформ. У контексті бібліотечної діяльності важливими є комплексні розвідки, що систематизують досвід застосування IoT у бібліотеках. Зокрема, дослідники А. А. Адеводжо та О. П. Монджолалува на основі аналізу кейсів та пілотних проєктів доводять ефективність RFID-систем для самообслуговування та інвентаризації в реальному часі, а також сенсорів для енергоефективного клімат-

контролю [10]. Систематичний та критичний огляд літератури Х. Шахзадта з колегами визначає ключові чинники впровадження IoT в університетських бібліотеках, акцентуючи на викликах інтеграції з застарілими системами та високих початкових витратах [21]. М. С. Гіріш Ратод у своєму дослідженні розглядає процес перетворення традиційних бібліотек на розумні навчальні простори з інтеграцією IoT, хмарних обчислень та ШІ [19]. В українському дискурсі хотілося б відзначити публікацію Ю. Куліш про створення SMART-бібліотек за допомогою IoT як перспективний напрям розвитку інформаційно-освітнього простору університету [6], а також власні напрацювання, які стосуються теоретико-концептуальних і категоріальних аспектів осмислення функціонування SMART-бібліотек [1; 2].

Поряд із теоретичними роботами, можна виокремити пласт досліджень, безпосередньо присвячених прикладним аспектам IoT у визначених напрямках. У сфері автоматизації фондів переважають праці, що емпірично підтверджують ефективність RFID-технологій: від інтелектуального управління книговидачею та інвентаризацією до розробки мобільних роботизованих платформ для автономного сканування полиць [25]. Низка досліджень пропонує низьковартісні IoT-архітектури, зокрема з використанням програмно-конфігурованих мереж (SDN), що є особливо актуальним для бібліотек з обмеженим фінансуванням [27]. Проблематика навігації у бібліотечному просторі досліджується переважно через застосування BLE-маяків та Wi-Fi RSSI-технологій; Т. Нопіані Дамаянті, Д. Н. Рамадан та І. Мутіа Утамі запропонували Android-застосунок для побудови маршрутів до книжкових полиць на основі триангуляції сигналу [12]. В Україні практичні аспекти застосування RFID у бібліотеках розглядаються переважно в контексті економії коштів, захисту фондів та підвищення якості обслуговування, однак комплексних студій, які б інтегрували напрями автоматизації та навігації в єдину концепцію IoT для SMART-бібліотеки, наразі бракує.

Мета статті – проаналізувати та систематизувати основні напрями апробації технологій Інтернету речей (IoT) у SMART-бібліотеці, зосередившись на двох ключових аспектах, – по-перше, автоматизація управління бібліотечними фондами (RFID, «розумні полиці», самообслуговування) та, по-друге, внутрішня навігація користувачів (BLE-маяки, мобільні застосунки, інтерактивні кіоски), – а також оцінити перспективи їхнього впровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. На відміну від відомих і добре розроблених систем глобального позиціонування (GPS), навігація у закритих

приміщеннях бібліотек стикається з низкою технологічних викликів. Будівлі з їхніми стінами та перекриттями блокують супутникові сигнали, роблячи GPS-рішення неефективними. Вирішення цієї проблеми пропонують системи внутрішнього позиціонування (Indoor Positioning Systems, IPS), які задіють альтернативні бездротові технології для триангуляції місцезнаходження користувача [13].

Найбільш поширеною технологією для IPS є Bluetooth Low Energy (BLE). Спеціальні пристрої – BLE-маяки (beacons) – розміщуються по периметру будівлі та періодично надсилають сигнали, які вловлюються смартфоном відвідувача. Система аналізує рівень отриманого сигналу (Received Signal Strength Indication, RSSI) від кількох маяків, що дозволяє визначити місце розташування користувача з точністю до 1–3 метрів [17]. Перевагами BLE є низьке енергоспоживання (маяки можуть працювати від батарейки до 5 років) та простота розгортання. Wi-Fi використовується переважно як допоміжний канал у гібридних системах (метод «відбитків» сигналу), або для забезпечення базової мережевої інфраструктури [15]. Технологія Ultra-Wideband (UWB) забезпечує вищу точність позиціонування завдяки вимірюванню часу проходження сигналу, проте її впровадження є дорожчим й вимагає спеціалізованого апаратного забезпечення. Універсальним рішенням для SMART-бібліотек є комбінування цих технологій у гібридних системах, де BLE забезпечує базове позиціонування, а Wi-Fi корегує його в зонах перешкод.

Отримані IPS-системами координати стають основою для навігаційних застосунків, які перетворюють складний простір бібліотеки на зрозумілу цифрову карту. Як зазначають дослідники, інтеграція маяків та інтерактивних карт у мобільному додатку зменшує час, необхідний користувачам для навігації в незнайомій будівлі, приблизно на 30% [13].

Сучасні рішення пропонують низку ключових функцій: пошук необхідного видання або сервісу (наприклад, зона тиші чи кімната для групових занять) з подальшою побудовою оптимального маршруту; покрокову навігацію в режимі реального часу (turn-by-turn) з візуалізацією на мапі, яка масштабується та обертається з рухом користувача; інтеграцію з бібліотечною інформаційною системою для відображення актуальної наявності книг на полицях; та голосовий супровід, який дозволяє користувачеві не відволікатися на екран смартфона. Розробка цих застосунків триває на крос-платформених фреймворках (наприклад, Flutter), що забезпечує їхню роботу як на iOS, так і на Android. Принцип роботи зазвичай базується на використанні SDK

(Software Development Kit) навігаційних платформ, які обробляють сигнали маяків і будують маршрути на основі алгоритмів пошуку шляху [13].

Інтерактивні кіоски слугують стаціонарними навігаційними хабами, які доповнюють мобільні застосунки та забезпечують доступ до навігації для відвідувачів без смартфонів. Як правило, це сенсорні панелі з програмним забезпеченням, яке інтегроване з IPS-системою будівлі. Основна функція кіоску – надання інтерактивної мапи приміщення з можливістю пошуку точок інтересу (POI), таких як полиці з певною літературою, служби реєстрації чи санітарні кімнати. Ключовою особливістю є оновлення інформації в реальному часі. Наприклад, кіоск може показувати поточну завантаженість читальних залів або наявність вільних місць для роботи, використовуючи дані з сенсорів присутності в приміщенні. Інтерактивна система може надавати не лише маршрут, але й друкувати його коротку версію або надсилати посилання на мобільний пристрій користувача. Крім того, сучасні кіоски інтегруються з бібліотечними каталогами, дозволяючи відвідувачеві знайти книгу та одразу побачити на мапі її точне розташування та статус (в наявності, на руках, в ремонті). Такий підхід значно підвищує самостійність користувачів та знижує навантаження на персонал, звільняючи бібліотекарів для виконання більш кваліфікованих завдань [11].

Одним із найважливіших напрямів застосування навігаційних технологій у бібліотеках є створення інклюзивного середовища для людей з порушеннями зору. Традиційні візуальні покажчики та мапи є для них неефективними, що створює бар'єри для самостійного пересування. Технології IoT пропонують тут комплексне рішення, яке поєднує апаратне та програмне забезпечення. На апаратному рівні вздовж маршрутів розміщуються аудіо-маяки, які автоматично активуються при наближенні людини та передають голосову інформацію про поточне місцезнаходження або напрямок руху. Також використовуються тактильні сенсори, зокрема, спеціальні покриття підлоги або напрямні смуги, які допомагають орієнтуватися за допомогою білої тростини. На програмному рівні розробляються спеціалізовані мобільні застосунки, які використовують BLE-маяки та технології IPS для забезпечення голосової навігації. Користувач отримує покрокові голосові підказки, а система може подавати попереджувальні сигнали при наближенні до сходів чи інших небезпечних зон. Сучасні розвідки пропонують використання алгоритмів триангуляції на основі сигналів BLE для визна-

чення місця розташування незрячої людини з точністю, достатньою для безпечної навігації усередині приміщення [17].

Практичне застосування описаних технологій демонструють бібліотеки по всьому світу. У бібліотеці Університету Невади (University of Nevada, Reno) було впроваджено систему «Wolf Pack Map» – мобільний застосунок з функцією внутрішньої навігації, яка допомагає студентам та відвідувачам орієнтуватися у величезному кампусі. Система використовує BLE-маяки для навігації всередині будівель, зокрема для пошуку необхідних книг у багатоярусних книгосховищах, що економить час користувачів [20]. Це є яскравим прикладом використання технологій точкового позиціонування в освітньому середовищі.

Ще більш інноваційним є досвід центральної бібліотеки Гельсінкі Oodi (Фінляндія), яка щодня приймає близько 10 000 відвідувачів. Крім використання BLE-маяків для навігації, вона впровадила унікальне рішення – соціального робота-гіда. Він створений на базі промислового робота MiR200, який зазвичай використовується для транспортування книг. Робот безпосередньо під'їжджає до відвідувача, отримує запит через сенсорний екран, зв'язується з бібліотечною базою даних у реальному часі та веде людину до потрібної полиці. Такий підхід вивільняє час бібліотекарів для глибокої консультаційної роботи і робить процес пошуку літератури максимально зрозумілим. Для людей з порушеннями зору в бібліотеці Oodi передбачено спеціальні тактильні напрямні смуги на підлозі та покажчики шрифтом Брайля, що робить бібліотеку доступною для всіх категорій громадян [11]. Цей кейс демонструє, як комплексне застосування IoT-технологій перетворює бібліотеку на справді «розумний» простір, де технології працюють непомітно та ефективно.

Радіочастотна ідентифікація (Radio Frequency Identification, RFID) є фундаментальною технологією, що забезпечує автоматизацію управління бібліотечними фондами в концепції SMART-бібліотеки. На відміну від традиційних штрих-кодів, які вимагають прямої видимості та поштучного сканування, RFID використовує радіохвилі для безконтактного зчитування інформації з міток, що дозволяє одночасно сканувати десятки об'єктів за лічені секунди [8]. Це докорінно змінює підхід до обліку та управління книжковими фондами, оскільки RFID забезпечує високу швидкість, точність, довговічність і можливість повної автоматизації процесів. Система RFID складається з трьох основних компонентів: міток (тегів), зчитувачів з антенами та програм-

ного забезпечення, яке інтегрується з бібліотечною автоматизованою інформаційною системою (АБІС). Ключовим елементом є RFID-мітка – мініатюрний пристрій, де є мікросхема для зберігання даних (унікальний ідентифікаційний номер, назва книги, автор тощо) та антени для прийому й передачі радіосигналу. Принцип роботи полягає в тому, що зчитувач генерує електромагнітне поле, яке активує мітку; остання, отримавши енергію, передає збережену інформацію назад на зчитувач. У бібліотечних системах, як правило, використовуються пасивні мітки, які не мають власного джерела живлення та активуються виключно енергією сигналу зчитувача. Це забезпечує їхню необмежену тривалість роботи (до 10–15 років), малі розміри та низьку вартість, хоча дальність зчитування обмежується кількома десятками сантиметрів. Активні мітки, натомість, оснащені власною батареєю, що дозволяє передавати сигнали на значно більші відстані (до 100 метрів) та використовувати вбудовані датчики (температури, вологості тощо). Однак через високу вартість та обмежений термін служби батареї (3–5 років) активні мітки в бібліотечній практиці застосовуються рідше, переважно для відстеження цінних або великогабаритних матеріалів [5].

«Розумна полиця» (smart shelf) є одним з найбільш інноваційних застосувань RFID-технології в бібліотечній сфері. На відміну від традиційних стаціонарних зчитувачів, які використовуються в пунктах видачі/приймання, smart shelf інтегрує RFID-антени безпосередньо в полицю, створюючи зону постійного моніторингу. Кожна книга, оснащена RFID-міткою, континуально «видима» для системи, що дозволяє автоматично відстежувати її наявність, точне місце розташування та статус. Це вирішує одну з ключових проблем традиційних бібліотек – розбіжність між даними каталогу та реальним місцезнаходженням документа, спричинену неправильним розставленням або несанкціонованим вилученням [24].

Сучасні smart shelf рішення, такі як smartShelf від компанії bibliotheca, пропонують доступні, компактні автоматизовані системи приймання повернень, які миттєво знімають книгу з обліку користувача, деактивують захист і роблять її доступною для наступного позичання одразу після повернення на полицю. Більш просунуті системи, як-от newave smartShelf, забезпечують моніторинг інвентарю в реальному часі без необхідності додаткового маркування окремих предметів, що значно знижує вартість впровадження. Smart shelf інтегрується безпосередньо з АБІС через стандартні API-інтерфейси, забезпечуючи синхронізацію даних про фонди в ре-

жимі реального часу [22]. Це дозволяє користувачам бачити актуальну інформацію про наявність книги в онлайн-каталозі, а бібліотекарям – миттєво виявляти переставлені чи відсутні документи, скорочуючи час на інвентаризацію.

Самообслуговування – чи не найпомітніший для кінцевого користувача прояв автоматизації на основі RFID. Кіоски самообслуговування (self-check kiosks) дозволяють відвідувачам самостійно здійснювати операції позичання, повернення та поновлення документів без участі бібліотекаря. Процес є максимально спрощеним: користувач ідентифікує себе за допомогою читацького квитка з RFID-міткою, розміщує стопку книг на зчитувальній панелі, і система автоматично реєструє всі документи за лічені секунди, після чого деактивує захисні мітки. Це не лише скорочує час обслуговування (з 10–15 секунд на один документ до 2–4 секунд), а й зменшує навантаження на персонал, звільняючи його для більш кваліфікованої консультаційної та аналітичної роботи [14].

Автоматизовані пункти прийняття (automated book drops) є логічним продовженням цієї концепції. Встановлені при вході до бібліотеки або на зовнішніх стінах, вони дозволяють користувачам повертати книги в будь-який час, навіть коли бібліотека зачинена [9]. Інтегровані з системою автоматичного сортування (automated sorting systems), такі пункти не лише реєструють повернення, але й розподіляють документи за категоріями або відділами, оптимізуючи подальше розставлення. У найбільш розвинених реалізаціях (наприклад, в автоматизованих книгосховищах ASRS – Automated Storage and Retrieval Systems) роботизовані маніпулятори самостійно вилучають повернені документи з накопичувачів та розміщують їх на призначені місця зберігання, повністю виключаючи ручну працю на цьому етапі.

Традиційні системи електронного захисту товарів (EAS – Electronic Article Surveillance) використовуються в бібліотеках десятиліттями. Вони складаються з антенних воріт при вході/виході та спеціальних міток на документах; при спробі винести нелегалізований документ ворота генерують звуковий сигнал. Основною функцією EAS є виключно захист від крадіжок, тоді як RFID пропонує значно ширший спектр можливостей [23].

Сучасні бібліотечні системи все частіше інтегрують функції EAS безпосередньо в RFID-інфраструктуру. Одна й та сама RFID-мітка може використовуватися як для автоматизації процесів позичання та інвентаризації, так і для захисту від крадіжок. У цій моделі захисні ворота обладнуються RFID-зчитувачами, які перевіряють статус

кожної мітки при проходженні документа через контрольну зону. Якщо документ не був належним чином зареєстрований у системі (тобто RFID-мітка залишається в активному стані), ворота блокують прохід або генерують сигнал тривоги [9]. Ключовою перевагою такого підходу є унеможливлення обходу захисту шляхом фізичного блокування сигналу (як-от обгортанням книги фольгою), оскільки система перевіряє саме цифровий статус мітки, а не лише її наявність. Крім того, інтеграція RFID та EAS дозволяє створювати розподілені системи безпеки, де окремі зони бібліотеки (наприклад, читальний зал з рідкісними виданнями або зона відкритого доступу) мають різні рівні контролю, що автоматично регулюються залежно від статусу користувача та типу документів [26].

Одним з найбільш показових прикладів успішного впровадження RFID-технологій у бібліотечну сферу є Національна бібліотечна рада Сінгапуру (NLB – National Library Board), яка однією з перших у світі впровадила повномасштабну RFID-систему у 2003 р. Нині NLB керує мережею з 27 публічних бібліотек та обслуговує понад 2,1 млн читачів. Система використовує високочастотні (HF, 13,56 МГц) RFID-мітки, сумісні зі стандартом ISO 15693, що забезпечує оптимальний баланс між дальністю зчитування (10–30 см) та захистом від перешкод [14]. Результати впровадження є вражаючими: час операцій позичання/повернення скоротився з 10–15 секунд на один документ до 2–4 секунд; частка використання самообслуговування перевищила 90%; повна інвентаризація фондів, яка раніше займала тижні, тепер виконується за один день; а потреби в ручній праці скоротилися на 40%. У 2022 р. NLB запустила пілотний проект «Grab-n-Go» – автоматизовані турнікети, які застосовують ультрависокочастотну (UHF) RFID-технологію для автоматичного позичання книг при виході читача з бібліотеки без необхідності окремого сканування на кіоску [18]. Цей проект є частиною стратегії LAB25 (Library and Archives Blueprint 2025), спрямованої на повну цифрову трансформацію бібліотечних послуг.

Хоча пряма інформація про повномасштабне впровадження RFID в бібліотеці Університету Оулу є обмеженою, дослідницька діяльність цього університету в галузі RFID має важливе значення для розвитку технології в цілому. Вчені Університету Оулу розробили набір інструментів з відкритим вихідним кодом для аудиту RFID-сигналів, що дозволяє проводити системний аналіз радіочастотних протоколів RFID-систем. Крім того, університет вивчав використання NFC-сумісних мобільних телефонів та RFID-

міток для управління локальними сервісами. Дослідження, проведені в Університеті Оулу, зокрема аналіз ефективності використання RFID у фінських бібліотеках, показали, що технологічний потенціал RFID використовується не повною мірою порівняно зі Швецією, де впровадження є значно більш просунутим [16]. Це свідчить про те, що навіть у технологічно розвинених країнах існує значний резерв для подальшої автоматизації бібліотечних процесів на основі RFID.

В Україні впровадження RFID-технологій у бібліотечну сферу перебуває на початковій стадії. Існують окремі приклади використання RFID для автоматизації обліку книжкових фондів та самообслуговування, переважно в бібліотеках вищих навчальних закладів, однак ці проекти носять пілотний або локальний характер [5]. Основними перешкодами для широкого впровадження є висока вартість обладнання (RFID-мітки, зчитувачі, програмне забезпечення), необхідність модернізації існуючої мережевої інфраструктури, а також відсутність державних програм підтримки SMART-трансформації бібліотек. Водночас український ринок RFID-рішень пропонує повний спектр обладнання та програмного забезпечення, зокрема системи самообслуговування, розумні полиці та захисні ворота, що інтегруються з популярними в Україні АБІС [5]. Перспективним напрямком для подальшого розвитку є створення пілотних SMART-бібліотек на базі провідних університетських та публічних бібліотек з подальшим тиражуванням успішного досвіду, а також розробка типових «дорожніх карт» впровадження RFID з урахуванням українських реалій.

Одним із головних бар'єрів є чималі витрати у процесі впровадження IoT-рішень. В умовах хронічного недофінансування бібліотечної галузі, що ускладнюється воєнним станом та економічною нестабільністю, більшість бібліотек не можуть дозволити собі масштабні інвестиції в сучасні технології. Придбання необхідного обладнання вимагає значних коштів: орієнтовна вартість одного RFID-терміналу самообслуговування починається від €3 000, а вартість однієї RFID-мітки для книги становить від €0,20 до €0,40. Для невеликої бібліотеки з фондом у 50 000 примірників стартові інвестиції в RFID-систему можуть сягати приблизно €15 000 – 20 000. До цього слід додати витрати на придбання BLE-маяків для навігації, спеціалізоване програмне забезпечення та його інтеграцію з існуючими автоматизованими бібліотечними інформаційними системами (АБІС). Хоча термін окупності таких інвестицій оцінюється в 2–3 роки завдяки економії робочого часу персоналу та зменшенню

втрат фонду, початковий капітал для більшості українських бібліотек залишається критично недоступним.

Також ефективне функціонування IoT-систем є неможливим без надійної та сучасної мережевої інфраструктури. Технології IoT вимагають постійного високошвидкісного з'єднання для передачі даних між сенсорами, пристроями, центральними серверами та хмарними платформами. Багато бібліотек в Україні, особливо у віддалених громадах або в будівлях зі складною архітектурою, досі використовують застарілі локальні мережі, що не здатні забезпечити необхідну пропускну здатність або стабільне покриття бездротового зв'язку (Wi-Fi). Впровадження системи внутрішнього позиціонування (IPS) на основі BLE-маяків вимагає стратегічного розміщення пристроїв і належного функціонування програмного забезпечення для тріангуляції сигналу, що також залежить від якості базової мережі. Отже, перед встановленням будь-якого IoT-рішення бібліотекам часто потрібно проводити дорогу модернізацію всієї внутрішньої мережевої інфраструктури, що для багатьох є непосильним завданням.

Впровадження IoT пристроїв, які збирають та обробляють дані про користувачів (від історії позичання до геолокації всередині бібліотеки), створює значні ризики для кібербезпеки та конфіденційності. Це вимагає суворого дотримання законодавства у сфері захисту персональних даних, зокрема Закону України «Про захист персональних даних» та, в контексті євроінтеграції, принципів Загального регламенту про захист даних (GDPR). Кібербезпека в публічних бібліотеках, які зазвичай мають обмежені бюджети та мандат на відкритий доступ, перетворилася на критично важливе, але не завжди досяжне завдання. Наукові дослідження свідчать, що чинне українське законодавство не завжди встигає адаптуватися до стрімкого розвитку технологій, що призводить до правових прогалин, які можуть бути використані для несанкціонованого доступу до інформації [3].

Успішна трансформація бібліотеки неможлива без готовності її персоналу до змін. Впровадження нових технологій нерідко зустрічає внутрішній опір, викликаний страхом перед невідомим, небажанням змінювати звичні робочі процеси або побоюванням скорочення робочих місць. Цифрова трансформація вимагає від бібліотекарів опанування абсолютно нових функцій та цифрових компетентностей. Як зазначають дослідники, в умовах цифрової трансформації з'являються нові «цифрові» професії, орієнтовані на підтримку цих процесів, менеджмент веб-контенту та веб-спільнот, що вимагає високого

рівня кваліфікації [4; 7]. На жаль, недостатній рівень цифрової грамотності значної частини бібліотечних працівників та відсутність системи безперервного професійного навчання стають суттєвою перешкодою. Це створює розрив між технологічними можливостями, закладеними в IoT-системах, і реальною здатністю персоналу цими можливостями ефективно користуватися.

Наразі в Україні бракує цілісної державної політики та спеціалізованих програм підтримки цифрової трансформації бібліотек. Попри наявність успішних прикладів та окремих ініціатив, наприклад, створення Хабів цифрової освіти за підтримки Програми розвитку ООН, системного підходу, що охоплював би фінансування технологічної модернізації, розвиток мережевої інфраструктури та підвищення кваліфікації кадрів у масштабах усієї країни, не сформовано. Недостатня державна підтримка згадується як одна з ключових причин, що стримують розвиток бібліотечної справи. Без залучення державних коштів та розробки загальнонаціональних стратегій, впровадження IoT так і залишиться долею окремих пілотних проєктів або бібліотек, що мають доступ до міжнародних грантів або спонсорської підтримки.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українському бібліотекознавстві здійснено системний аналіз двох ключових напрямів застосування IoT у SMART-бібліотеці – автоматизації фондів та внутрішньої навігації – як взаємопов'язаних компонентів єдиного інтелектуального простору.

Висновки. Таким чином, у результаті дослідження встановлено, що IoT-технології постають ключовим драйвером трансформації традиційних бібліотек у SMART-бібліотеки, забезпечуючи автоматизацію фондів, інтелектуальну навігацію та підвищення ефективності обслуговування користувачів. Системи внутрішнього позиціонування (IPS) на основі BLE-маяків, Wi-Fi та UWB дозволяють створювати інтерактивні навігаційні рішення (мобільні застосунки, кіоски), що зменшують час пошуку документів у середньому на 30% і покращують доступність бібліотечного простору, зокрема для осіб з порушеннями зору через інтеграцію аудіо-маяків і тактильних сенсорів. RFID-технології, як базовий компонент автоматизації фондів, у поєднанні з «розумними полицями» (smart shelves), кіосками самообслуговування та автоматизованими пунктами приймання забезпечують скорочення часу операцій видачі/повернення з 10–15 до 2–4 секунд на документ, зменшення витрат ручної праці на інвентаризацію до 70% та підвищення рівня точності обліку фондів. Інтеграція RFID з EAS-системами створює багаторівневий захист фондів

від несанкціонованого вилучення. Аналіз міжнародного досвіду (Національна бібліотечна рада Сінгапуру, бібліотека Університету Невади, бібліотека Oodi в Гельсінкі) підтверджує ефективність комплексного впровадження IoT-рішень, що дозволяє досягти рівня самообслуговування понад 90%, скоротити потреби в ручній праці на 40% та перетворити бібліотеку на інклюзивний, інтелектуальний простір.

В Україні впровадження IoT у бібліотечну сферу перебуває на початковій стадії; основними перешкодами є висока вартість обладнання (стартові інвестиції для бібліотеки з фондом 50 тис. примірників становлять €15 000–20 000), необхідність модернізації мережевої інфраструктури, ризику кібербезпеки та захисту персональних даних, недостатня цифрова компетентність персоналу, а також відсутність цілісної державної політики підтримки SMART-трансформації бібліотек.

Перспективні напрями подальших досліджень: розробка «дорожньої карти» впроваджен-

ня IoT-технологій для публічних та університетських бібліотек України з урахуванням обмеженого фінансування, стану матеріально-технічної бази та кадрового потенціалу; створення методики оцінки економічної ефективності впровадження RFID та навігаційних систем у бібліотеках різних типів, включаючи розрахунок реальних термінів окупності інвестицій; аналіз можливостей застосування технологій III в поєднанні з IoT для прогнозування попиту на документи, оптимізації розміщення фондів й персоналізації навігаційних маршрутів; розробка моделі інклюзивної SMART-бібліотеки з акцентом на адаптацію IoT-рішень для осіб з порушеннями зору, слуху та опорно-рухового апарату, а також для людей похилого віку; аналіз правових та кібербезпекових аспектів функціонування IoT у бібліотеках, зокрема розробка рекомендацій щодо захисту персональних даних користувачів відповідно до вимог GDPR та українського законодавства та ін.

Список використаних джерел

1. Антоненко Д. С. «Smart-бібліотека» як інноваційний бібліотекознавчий термін. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2024. Вип. 66. С. 89–99. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.066.07>.
2. Антоненко Д. С. Smart-Бібліотека: технологічні підходи. *The process and dynamics of the scientific path* : Proceedings of the VII International Scientific and Theoretical Conference, Athens, November 22, 2024. Athens : International Center of Scientific Research, 2024. P. 398–401. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-22.11.2024>.
3. Биков О. М., Савченко В. В. Захист персональних даних у сучасному законодавстві. *Legal Bulletin*. 2024. № 14. С. 67–72. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A9>.
4. Гуменчук А. Система цифрових компетентностей Бібліотекаря 4.0. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 2. С. 23–28. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.2\(283\).23-28](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.2(283).23-28).
5. Застосування та переваги системи управління бібліотекою RFID. *RFIDSilicone*. 2026. 31 берез. URL: <https://www.rfidsilicone.com/uk/blog/applications/rfid-library-management-system-applications-and-benefits.html> (дата звернення: 10.02.2026).
6. Куліш Ю. О. Створення smart-бібліотек за допомогою Інтернету речей як перспективний напрям розвитку інформаційно-освітнього середовища університету. *Інформація та соціум* : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 02 черв. 2023 р. Вінниця : Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса, 2023. С. 111–113.
7. Матвієнко О., Цивін М. «ІТ-бібліотекарі»: пошук шляхів інноваційності, трудової мобільності чи зміна ціннісних орієнтирів професії? *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 3. С. 25–30. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.3\(284\).25-30](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.3(284).25-30).
8. Михайлов І. О., Партика С. О. Моделі та приклади використання RFID-технологій. *Сучасні напрями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та засобів управління* : тези доп. XII Міжнар. наук.-техн. конф., 27–28 квітня 2022 р. Баку; Харків : Петров В. В., 2022. Т. 1. С. 64.
9. Розумна бібліотечна система RFID – цифрове управління бібліотекою за допомогою RFID. *Технотрейд*. URL: <http://uarfid.kiev.ua/ua/statji/rozumna-bibliotechna-sistema-rfid-tsifrove-upravlinnya-bibliotekoju-za-dopomogoyu-rfid/> (дата звернення: 10.02.2026).
10. Adewojo A. A., Monjolaoluwa O. P. Smart library environments: IoT and automation for next-generation services. *Business Information Review*. 2025. Vol. 42(4). P. 232–237. DOI: <https://doi.org/10.1177/02663821251384884>.

11. Axelsson M. The Little Robot that Lived at the Library. *Futurice*. 2019. 23 July. URL: <https://www.futurice.com/blog/the-little-robot-that-lived-at-the-library> (дата звернення: 10.02.2026).
12. Damayanti T. N., Ramadan D. N., Utami I. M. MyLib: Smart library indoor navigation using bluetooth low energy with triangulation method. *International Journal of Electronics and Telecommunications*. 2022. Vol. 68, No. 2. P. 293–298.
13. Ferreira J. C., Resende R., Martinho S. Beacons and BIM Models for Indoor Guidance and Location. *Sensors*. 2018. Vol. 18, No. 12. 4374. DOI: <https://doi.org/10.3390/s18124374>.
14. Global Transformation Through RFID Library Technology: Real Case Studies from Singapore and Rotterdam. *Custom RFID Tags*. URL: <https://custom-rfid-tags.com/rfid-library-tags-for-book/> (дата звернення: 10.02.2026).
15. Indoor Navigation System for Accessible Friendly Services and Facilities in the Library. *Mada Innovation Program*. URL: <https://mip.mada.org.qa/focused-area-use-cases/library/indoor-navigation-system-for-accessible-friendly-services-and-facilities-in-the-library/> (дата звернення: 10.02.2026).
16. Kainunkangas S. RFID-tekniikka ja sen hyödyntäminen kirjastoissa : ammattikorkeakoulun opinnäytetyö / Hämeen ammattikorkeakoulu. Valkeakoski, 2013. 37 p. URL: <https://www.theseus.fi/handle/10024/63885> (дата звернення: 10.02.2026).
17. Lara-Alvarez P., Jadán-Guerrero J., Guevara-Maldonado C. B., Sanchez-Gordon S., Calle-Jimenez T., Salvador-Ullauri L., Acosta-Vargas P., Espinoza W. I. Application to Guide People with Visual Disability on Internal Buildings, Using Beacon Bluetooth Positioning Systems. *Advances in Human Factors in Communication of Design : Proceedings of the AHFE 2019 International Conference on Human Factors in Communication of Design*, July 24–28, 2019. Cham : Springer, 2020. Vol. 972. P. 375–382. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-19135-1_37.
18. NLB's Grab-n-Go Makes Borrowing Books Even Easier. *NLB*. 2023. 24 May. URL: <https://www.nlb.gov.sg/main/about-us/press-room-and-publications/media-releases/2022/nlbs-grab-n-go-makes-borrowing-books> (дата звернення: 10.04.2026).
19. Rathod M. S. G. The Rise of Smart Libraries: Integrating IoT, Cloud Services, and AI for Next-Gen Learning Spaces. *International Journal of Research in Library Science*. 2025. Vol. 11, No. 2. P. 210–226. DOI: <https://doi.org/10.26761/ijrls.11.2.2025.1883>.
20. Rudolph A. Wolf Pack Map – a new resource is available to help navigate around the University campuses and locations. *Nevada Today*. 2024. URL: <https://www.unr.edu/nevada-today/news/2024/wolf-pack-map> (дата звернення: 10.02.2026).
21. Shahzad K., Khan S. A., Iqbal A. Factors influencing the adoption of Internet of Things (IoT) in university libraries: a systematic literature review (SLR). *The Electronic Library*. 2024. Vol. 42, No. 2. P. 255–287. DOI: <https://doi.org/10.1108/EL-07-2023-0174>.
22. Shukla A. RFID Smart Shelf: Smart Library and Efficient Library Operations. *EnCstore.com*. 2023. URL: <https://www.encstore.com/blog/5376-rfid-smart-shelf-smart-library-and-efficient-library-operations> (дата звернення: 10.02.2026).
23. Spaniola N. RFID & EAS: The Key Differences. *Lowry Solutions*. 2022. URL: <https://lowrysolutions.com/blog/rfid-eas/> (дата звернення: 10.02.2026).
24. Tang M., Chen J., Chen H. Smart bookshelf for library book management. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*. 2020. Vol. 57(1). e396. DOI: <https://doi.org/10.1002/pr2.396>.
25. Viji C., Najmusher H., Rajkumar N., Mohanraj A., Nachiappan B., Neelakandan C., Jagajeevan R. Intelligent Library Management Using Radio Frequency Identification. *AI-Assisted Library Reconstruction* / ed. K. R. Senthilkumar. Hershey : IGI Global, 2024. P. 126–143.
26. What Is the Difference Between EAS and RFID Tags? *EAM*. 2025. 18 August. URL: <https://www.eaminc.com/blog/what-is-the-difference-between-eas-and-rfid-tags/> (дата звернення: 10.02.2026).
27. Xu H., Liu W., Li L., Zhou Q. An IoT-based low-cost architecture for smart libraries using SDN. *Scientific Reports*. 2024. Vol. 14. Art. 7022. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-024-57484-2>.

References

1. Antonenko, D. S. (2024). "Smart Library" as an Innovative Concept of Library Science. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 66, 89–99. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.066.07> [in Ukrainian].
2. Antonenko, D. S. (2024). Smart-Library: technological approaches. In *The process and dynamics of the scientific path* : Proceedings of the VII International Scientific and Theoretical Conference, Athens, November 22, 2024. International Center of Scientific Research, 398–401. <https://doi.org/10.36074/scientia>

22.11.2024 [in Ukrainian].

3. Bykov, O. M., & Savchenko, V. V. (2024). Personal data protection in modern legislation. *Legal Bulletin*, 14, 67–72. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A9> [in Ukrainian].

4. Humenchuk, A. (2020). Librarian 4.0 digital competency system. *Bulletin of the Book Chamber*, 2, 23–28. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.2\(283\).23-28](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.2(283).23-28) [in Ukrainian].

5. Applications and benefits of the RFID library management system. (2026). RFIDSilicone. <https://www.rfidsilicone.com/uk/blog/applications/rfid-library-management-system-applications-and-benefits.html> [in Ukrainian].

6. Kulish, Yu. O. (2023). Stvorennia smart-bibliotek za dopomohoiu Internetu rechei yak perspektyvnyi napriam rozvytku informatsiino-osvitnoho seredovyshcha universytetu. In *Information and Society: Collection of Materials of the 8th International Scientific and Practical Conference*, Vinnytsia, June 2, 2023. Vasyli' Stus Donetsk National University, 111–113 [in Ukrainian].

7. Matviienko, O., & Tsyvin, M. (2020). "IT-librarians": searching ways of innovation, labor mobility, or change of professional principles development? *Bulletin of the Book Chamber*, 3, 25–30. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.3\(284\).25-30](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.3(284).25-30) [in Ukrainian].

8. Mikhailov, I. O., & Partyka, S. O. (2022). Models and examples of using RFID technologies. In *Modern directions of development of information and communication technologies and management tools: abstracts of the Twelfth International Scientific and Technical Conference*, April 27–28, 2022. Petrov V. V., Vol. 1, 64 [in Ukrainian].

9. Smart RFID library system – digital library management using RFID. (n.d.). Tekhnotreid. <http://uarfid.kiev.ua/ua/statji/rozumna-bibliotechna-sistema-rfid-tsifrove-upravlinnya-bibliotekoyu-za-dopomogoyu-rfid/> [in Ukrainian].

10. Adewojo, A. A., & Monjolaoluwa, O. P. (2025). Smart library environments: IoT and automation for next-generation services. *Business Information Review*, 42(4), 232–237. DOI: <https://doi.org/10.1177/02663821251384884> [in English].

11. Axelsson, M. (2019, July 23). The Little Robot that Lived at the Library. Futurice. Retrieved from: <https://www.futurice.com/blog/the-little-robot-that-lived-at-the-library> [in English].

12. Damayanti, T. N., Ramadan, D. N., & Utami, I. M. (2022). MyLib: Smart library indoor navigation using bluetooth low energy with triangulation method. *International Journal of Electronics and Telecommunications*, 68(2), 293–298 [in English].

13. Ferreira, J. C., Resende, R., & Martinho, S. (2018). Beacons and BIM Models for Indoor Guidance and Location. *Sensors*, 18(12), 4374. <https://doi.org/10.3390/s18124374> [in English].

14. Global Transformation Through RFID Library Technology: Real Case Studies from Singapore and Rotterdam. (n.d.). Custom RFID Tags. Retrieved from: <https://custom-rfid-tags.com/rfid-library-tags-for-book/> [in English].

15. Indoor Navigation System for Accessible Friendly Services and Facilities in the Library. (n.d.). Mada Innovation Program. Retrieved from: <https://mip.mada.org.qa/focused-area-use-cases/library/indoor-navigation-system-for-accessible-friendly-services-and-facilities-in-the-library/> [in English].

16. Kainunkangas, S. (2013). RFID-tekniikka ja sen hyödyntäminen kirjastoissa : ammattikorkeakoulun opinnäytetyö / Hämeen ammattikorkeakoulu. Valkeakoski, 37. Retrieved from: <https://www.theseus.fi/handle/10024/63885> [in English].

17. Lara-Alvarez, P., Jadán-Guerrero, J., Guevara-Maldonado, C. B., Sanchez-Gordon, S., Calle-Jimenez, T., Salvador-Ullauri, L., Acosta-Vargas, P., & Espinoza, W. I. (2020). Application to Guide People with Visual Disability on Internal Buildings, Using Beacon Bluetooth Positioning Systems. In *Advances in Human Factors in Communication of Design: Proceedings of the AHFE 2019 International Conference on Human Factors in Communication of Design*, July 24–28, 2019. Springer, 972, 375–382. https://doi.org/10.1007/978-3-030-19135-1_37 [in English].

18. NLB's Grab-n-Go Makes Borrowing Books Even Easier. (2023, May 24). NLB. Retrieved from: <https://www.nlb.gov.sg/main/about-us/press-room-and-publications/media-releases/2022/nlbs-grab-n-go-makes-borrowing-books> [in English].

19. Rathod, M. S. G. (2025). The Rise of Smart Libraries: Integrating IoT, Cloud Services, and AI for Next-Gen Learning Spaces. *International Journal of Research in Library Science*, 11(2), 210–226. <https://doi.org/10.26761/ijrls.11.2.2025.1883> [in English].

20. Rudolph, A. (2024). Wolf Pack Map – a new resource is available to help navigate around the University campuses and locations. Nevada Today. Retrieved from: <https://www.unr.edu/nevada-today/news/2024/wolf-pack-map> [in English].

21. Shahzad, K., Khan, S. A., & Iqbal, A. (2024). Factors influencing the adoption of Internet of Things (IoT) in university libraries: a systematic literature review (SLR). *The Electronic Library*, 42(2), 255–287. <https://doi.org/10.1108/EL-07-2023-0174> [in English].

22. Shukla, A. (2023). RFID Smart Shelf: Smart Library and Efficient Library Operations. EnCstore.com. Retrieved from: <https://www.encstore.com/blog/5376-rfid-smart-shelf-smart-library-and-efficient-library-operations> [in English].

23. Spaniola, N. (2022). RFID & EAS: The Key Differences. Lowry Solutions. <https://lowrysolutions.com/blog/rfid-eas/> [in English].

24. Tang, M., Chen, J., & Chen, H. (2020). Smart bookshelf for library book management. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 57(1), e396. <https://doi.org/10.1002/pr2.396> [in English].

25. Viji, C., Najmusher, H., Rajkumar, N., Mohanraj, A., Nachiappan, B., Neelakandan, C., & Jagajeevan, R. (2024). Intelligent Library Management Using Radio Frequency Identification. In K. R. Senthilkumar (Ed.), *AI-Assisted Library Reconstruction*. IGI Global, 126–143 [in English].

26. What Is the Difference Between EAS and RFID Tags? (2025, August 18). EAM. <https://www.eaminc.com/blog/what-is-the-difference-between-eas-and-rfid-tags/> [in English].

27. Xu H., Liu W., Li L., Zhou Q. (2024). An IoT-based low-cost architecture for smart libraries using SDN. *Scientific Reports*, 14, 7022. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-57484-2> [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.03.2026
Отримано після доопрацювання 10.04.2026
Прийнято до друку 22.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

УДК 004.738.5:027.7

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362114

Цитування:

Кіс Б. М. Цифрова бібліотека як інформаційна система: структура, бази даних і сервіси доступу. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 127–134.

Кіс Богдан Михайлович,

аспірант Національного університету
«Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0007-5003-1234>
bogdan.kis@gmail.com

Kis B. (2026). Development of digital libraries and databases. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 127–134 [in Ukrainian].

ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА ЯК ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА: СТРУКТУРА, БАЗИ ДАНИХ І СЕРВІСИ ДОСТУПУ

Мета роботи полягає в аналізі цифрової бібліотеки як інформаційної системи, що забезпечує організацію, зберігання та доступ до електронних бібліотечних ресурсів. **Методологія дослідження** ґрунтується на застосуванні системного, структурно-функціонального та аналітичного підходів, що дало змогу охарактеризувати структуру цифрової бібліотеки, визначити роль баз даних і сервісів доступу в процесах представлення та використання електронних документів. **Наукова новизна** роботи полягає в уточненні підходів до розгляду цифрової бібліотеки як цілісної інформаційної системи, у межах якої бази даних і сервіси доступу виступають ключовими елементами організації та надання бібліотечної інформації. **Висновки** засвідчують, що ефективне функціонування цифрової бібліотеки залежить від узгодженості її структурних компонентів і застосування сучасних інформаційних технологій у бібліотечній практиці.

Ключові слова: цифрові бібліотеки, бази даних, цифровізація, електронні ресурси, бібліотечна діяльність, інформаційні сервіси, цифрова компетентність, інформаційне суспільство.

Kis Bohdan,

PhD student at the Lviv Polytechnic National University

DEVELOPMENT OF DIGITAL LIBRARIES AND DATABASES

The purpose of the study is to analyze the digital library as an information system that ensures the organization, storage, and access to electronic library resources. **The research methodology** is based on the application of systemic, structural-functional, and analytical approaches, which made it possible to characterize the structure of a digital library and to determine the role of databases and access services in the processes of presenting and using electronic documents. **The scientific novelty** of the study lies in refining approaches to considering the digital library as an integrated information system in which databases and access services function as key components for organizing and providing library information. **The conclusions** demonstrate that the effective functioning of a digital library depends on the coherence of its structural components and the use of modern information technologies in library practice..

Keywords: digital libraries, databases, digitalization, electronic resources, library activities, information services, digital competence, information society.

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку бібліотечної діяльності характеризується активним упровадженням інформаційних технологій, що зумовлює формування цифрових бібліотек як складних інформаційних систем. Перехід від традиційних форм організації бібліотечних ресурсів до електронних зумовлює необхідність наукового осмислення цифрової бібліотеки не лише як сукупності оцифро-

ваних документів, а як системи, що поєднує структуровані бази даних, метадані та сервіси доступу до інформації.

Особливої актуальності набуває питання функціонування баз даних цифрових бібліотек, які забезпечують зберігання, опис, пошук і представлення електронних ресурсів. Саме бази даних є структурною основою цифрової бібліотеки та визначають можливості інтеграції інфо-

рмаційних ресурсів, ефективність пошукових механізмів і якість доступу користувачів до бібліотечної інформації. Водночас сервіси доступу відіграють ключову роль у реалізації дистанційної взаємодії користувачів з електронними ресурсами та формуванні зручного інформаційного середовища.

У науковому дискурсі питання цифрових бібліотек часто розглядаються фрагментарно – через призму оцифрування документів або впровадження окремих електронних сервісів. Натомість недостатньо систематизованим залишається підхід до аналізу цифрової бібліотеки як цілісної інформаційної системи, у межах якої взаємодіють структура, бази даних і сервіси доступу. Це ускладнює вироблення уніфікованих підходів до проектування та функціонування цифрових бібліотек у бібліотечній практиці.

У зв'язку з цим актуальним є дослідження цифрової бібліотеки як інформаційної системи, що дає змогу комплексно розглянути її структурні компоненти, визначити роль баз даних і сервісів доступу та окреслити напрями підвищення ефективності організації й використання електронних бібліотечних ресурсів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема тика цифрових бібліотек у сучасних наукових дослідженнях розглядається переважно в контексті цифровізації бібліотечної діяльності та впровадження інформаційних технологій у процесі організації й надання бібліотечних ресурсів. У працях вітчизняних науковців увага зосереджується на теоретичних і методологічних засадах формування електронних ресурсів, упровадженні інформаційно-комунікаційних технологій, а також нормативно-правовому забезпеченні функціонування цифрових бібліотек. Окремо аналізуються питання електронної ідентифікації користувачів, автентифікації доступу та стандартизації метаданих, що є важливими складовими цифрових бібліотек як інформаційних систем [6; 12; 14].

У низці досліджень розглядаються питання формування електронних бібліотечних фондів і створення цифрових бібліотек різного рівня. Автори наголошують на значенні уніфікованих підходів до опису електронних ресурсів, застосуванні стандартів метаданих і використанні сучасних програмних платформ для управління цифровими колекціями. У цьому контексті бази даних розглядаються як ключовий інструмент структуризації електронних ресурсів і забезпечення ефективного пошуку та доступу до бібліотечної інформації [13; 15; 16; 17].

Значна кількість публікацій присвячена аналізу цифрових сервісів бібліотек, зокрема електронних каталогів, повнотекстових баз да-

них, інтегрованих пошукових систем і сервісів дистанційного доступу. Дослідники підкреслюють, що саме сервіси доступу визначають можливість використання електронних бібліотечних ресурсів і рівень зручності взаємодії користувачів з цифровими бібліотеками [6; 12; 14].

Вагомий внесок у дослідження сучасних практик функціонування бібліотек у цифровому середовищі зробила Н. С. Вовк. У її наукових працях проаналізовано використання мобільних застосунків як інструменту доступу до бібліотечних ресурсів, а також особливості застосування метаданих у цифрових інформаційних ресурсах. Ці дослідження є важливими для розуміння ролі інформаційних технологій і сервісів доступу в забезпеченні функціонування цифрових бібліотек [1–3].

Окремі публікації Н. Вовк присвячені аналізу метаданих міжнародних цифрових ресурсів та використанню бібліотечних інтернет-платформ як засобу комунікації з користувачами. Зазначені праці акцентують увагу на значенні стандартизованих описів і цифрових сервісів у процесі представлення та використання електронних бібліотечних ресурсів [4–5].

Водночас, попри наявність значної кількості досліджень, у яких розглядаються окремі аспекти цифровізації бібліотечної діяльності, недостатньо систематизованим залишається підхід до аналізу цифрової бібліотеки саме як цілісної інформаційної системи. Зокрема, потребує подальшого узагальнення взаємозв'язок між структурою цифрової бібліотеки, базами даних і сервісами доступу як ключовими компонентами організації та використання електронних бібліотечних ресурсів, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою дослідження є комплексний аналіз цифрової бібліотеки як інформаційної системи, що функціонує на основі баз даних і сервісів доступу, та визначення їх значення для ефективної організації й використання електронних бібліотечних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах бібліотеки характеризуються значним потенціалом щодо виконання ролі провідних інституцій цифровізації, зберігаючи при цьому свою функціональну значущість як осередків забезпечення суспільства якісною інформацією та знаннями [1, 95]. Упровадження цифрових технологій зумовлює трансформацію бібліотек у складні інформаційні системи, здатні забезпечувати організацію, зберігання та доступ до електронних бібліотечних ресурсів.

Формування цифрової бібліотеки як інформаційної системи передбачає систематичне оновлення бібліотечних фондів електронними ресу-

рсами та їх структуровану організацію. У цифровому середовищі особливого значення набуває не стільки кількісне зростання ресурсів, скільки впорядкованість інформації, що забезпечується за допомогою баз даних і систем метаданих. Саме вони створюють умови для ефективного пошуку, навігації та представлення бібліотечної інформації, підвищуючи її доступність для користувачів [13, 90].

Поповнення електронних бібліотечних ресурсів стимулює розвиток інформаційних сервісів, що, своєю чергою, зумовлює зростання кількості користувачів, зокрема тих, які взаємодіють з бібліотекою в дистанційному форматі. В умовах цифрового середовища інформаційний сервіс стає одним із ключових чинників ефективності функціонування цифрової бібліотеки, оскільки забезпечує доступ до ресурсів незалежно від просторових і часових обмежень. За збереження традиційних форм обслуговування цифрові технології істотно розширюють можливості дистанційного доступу до бібліотечної інформації [2, 24].

Для забезпечення належного рівня функціонування сервісів доступу недостатнім є використання лише окремих традиційних структурних підрозділів бібліотеки. Доцільним є системний підхід до організації цифрової бібліотеки, за якого всі підрозділи установи інтегруються в єдину інформаційну систему, об'єднану внутрішньою комп'ютерною мережею. Такий підхід створює передумови для комплексного задоволення інформаційних потреб користувачів і підвищення ефективності використання електронних бібліотечних ресурсів.

Склад бібліотечної аудиторії зазнає істотних змін, що безпосередньо впливає на функціонування цифрової бібліотеки як інформаційної системи. Серед користувачів дедалі переважають ті, які звертаються до бібліотеки дистанційно та взаємодіють з її ресурсами через електронні сервіси доступу. Для цієї категорії характерними є орієнтація на оперативність, зручність пошуку та ефективність отримання інформації. У зв'язку з цим особливого значення набуває аналіз користувацьких потреб і моделей інформаційної поведінки, що може здійснюватися із застосуванням методів соціологічного аналізу з метою вдосконалення організації бібліотечних сервісів [9, 34].

Розширення дистанційного доступу до електронних бібліотечних ресурсів зумовлює необхідність розвитку та оптимізації сервісів доступу. У сучасних умовах ефективність цифрової бібліотеки визначається не лише наявністю електронних ресурсів, а й здатністю інформаційної системи забезпечувати зручну навігацію, швидкий

пошук і релевантне представлення інформації. У цьому контексті доцільним є не лише реагування на запити користувачів, а й удосконалення механізмів доступу до додаткових інформаційних ресурсів з урахуванням стабільних інформаційних інтересів аудиторії.

Важливу роль у забезпеченні доступу до електронних бібліотечних ресурсів відіграють цифрові презентації фондів, нових надходжень і бібліотечних сервісів, а також використання інтернет-платформ як каналів інформування користувачів. Зазначені засоби доцільно розглядати передусім як елементи системи доступу до бібліотечної інформації, що сприяють розширенню аудиторії та підвищенню ефективності використання цифрових ресурсів [3, 9].

У межах функціонування цифрової бібліотеки як інформаційної системи змінюється і характер професійної діяльності бібліотекаря. Його функції дедалі більше пов'язані з організацією доступу до електронних ресурсів, підтримкою роботи баз даних і сервісів доступу, а також забезпеченням ефективної взаємодії користувачів з цифровими бібліотечними ресурсами. Це зумовлює потребу в удосконаленні професійних компетентностей бібліотечних працівників, пов'язаних із використанням інформаційних технологій і підтримкою цифрових бібліотечних систем [11].

Для забезпечення ефективного функціонування цифрової бібліотеки як інформаційної системи актуальним є належний рівень підготовки бібліотечного персоналу, задіяного в роботі з електронними ресурсами, базами даних і сервісами доступу. Підвищення кваліфікації бібліотекарів у сфері використання інформаційних технологій є необхідною умовою підтримки та розвитку цифрових бібліотечних систем, зокрема в частині адміністрування баз даних, організації метаданих і забезпечення стабільної роботи сервісів доступу [4, 35].

Процеси цифровізації в бібліотечній сфері зумовлюють упровадження інформаційних технологій у всі ключові напрями діяльності, пов'язані з організацією, зберіганням і використанням бібліотечної інформації. У цьому контексті бібліотеки виступають як інституції, що адаптують цифрові технології до власних інформаційних процесів і забезпечують їх практичне застосування в межах функціонування цифрових бібліотек [14].

У сучасній бібліотечній практиці цифровізація реалізується через низку взаємопов'язаних складових, які безпосередньо впливають на формування цифрової бібліотеки як інформаційної системи. До них належать: створення та підтри-

мка цифрових бібліотек, формування електронних бібліотечних ресурсів, розвиток сервісів доступу до інформації, а також удосконалення професійних компетентностей персоналу, необхідних для роботи з цифровими бібліотечними системами.

У науковому дискурсі часто порушується питання кризових явищ у бібліотечній галузі. Водночас доцільно пов'язувати ці явища не з функціонуванням бібліотек загалом, а з обмеженістю традиційних підходів до організації доступу до інформації. Перехід до цифрових форматів забезпечив можливість дистанційного використання електронних бібліотечних ресурсів і реалізацію моделей доступу, за яких фізична присутність користувача в бібліотеці не є обов'язковою умовою отримання інформації [15, 59].

Зміна способів доступу до бібліотечних ресурсів зумовила зростання кількості дистанційних користувачів і підвищення ролі електронних сервісів у забезпеченні взаємодії з бібліотекою. У цьому контексті цифрова бібліотека постає як інформаційна система, що забезпечує доступ до ресурсів незалежно від просторових обмежень, а ефективність її функціонування визначається рівнем організації баз даних і якістю сервісів доступу.

Цифровізація сприяє розширенню функціональних можливостей бібліотек, зокрема в частині організації електронних ресурсів, їх аналітичної обробки та забезпечення зручного доступу до бібліотечної інформації. Застосування системного підходу до проектування цифрових бібліотек створює передумови для підвищення ефективності використання електронних бібліотечних ресурсів і подальшого вдосконалення бібліотечної практики [18, 182].

У традиційній бібліотечній практиці можливості аналітичної обробки інформації були обмеженими, що зумовлювалося відносно невеликим обсягом доступних джерел і меншою інтенсивністю інформаційних потоків. В умовах функціонування цифрових бібліотек обсяг електронних ресурсів істотно зростає, що актуалізує потребу в упорядкуванні, структуризації та системному представленні бібліотечної інформації. У цьому контексті ключового значення набуває організація інформаційних потоків засобами баз даних і пошукових механізмів, які забезпечують відбір релевантної інформації та ефективний доступ до електронних ресурсів [5, 36].

У цифровому середовищі змінюється характер формування бібліотечних фондів, що дедалі більше орієнтуються на електронні ресурси. Основна увага зосереджується на створенні структурованих цифрових колекцій і забезпеченні доступу до них через відповідні інформаційні

системи. Такий підхід підвищує інформаційний потенціал бібліотек і розширює можливості використання бібліотечних ресурсів у дистанційному форматі [12, 45–46].

У сучасній бібліотечній практиці цифрова бібліотека формується як інформаційна система, що поєднує електронні ресурси, бази даних і сервіси доступу в єдину структуровану модель. Функціонування такої системи передбачає чітку організацію інформаційних процесів, узгодженість структурних компонентів і застосування сучасних інформаційних технологій для забезпечення стабільного доступу до бібліотечної інформації.

Реалізація цифрової бібліотеки як інформаційної системи потребує наявності відповідних організаційних і технічних умов, зокрема фахівців, здатних забезпечувати підтримку баз даних, оновлення електронних ресурсів і функціонування сервісів доступу. Ефективність цифрової бібліотеки визначається не масштабом ресурсів, а рівнем їх структурованості та якістю організації доступу до бібліотечної інформації [9, 35].

Обсяг і якість електронних бібліотечних ресурсів залишаються ключовими чинниками функціонування цифрової бібліотеки як інформаційної системи. Саме здатність бібліотек упорядковувати, зберігати та забезпечувати доступ до електронної інформації визначає їхнє місце в сучасному інформаційному середовищі.

З метою забезпечення ефективного функціонування цифрової бібліотеки як інформаційної системи доцільно зосередитися на кількох взаємопов'язаних напрямках формування та організації бібліотечних ресурсів. У сучасних умовах ключового значення набуває не лише кількісне наповнення фондів, а й системність підходів до їх структуривання та представлення в цифровому середовищі.

Важливим складником інформаційної системи бібліотеки залишається наявність друкованих ресурсів, які виконують функцію первинних інформаційних джерел. Водночас для забезпечення доступності та розширення можливостей використання документів особливого значення набуває оцифрування друкованих матеріалів і включення їх цифрових копій до складу електронних бібліотечних ресурсів.

Окрему увагу слід приділяти формуванню цифрових документів як самостійного складника бібліотечних фондів. Електронні ресурси поступово стають домінуючими в інформаційному середовищі, що актуалізує потребу їх системного обліку, структуризації та інтеграції в бази даних цифрової бібліотеки. Недостатня увага до цього напряму ускладнює організацію доступу до електронної інформації та знижує ефективність фун-

кціонування бібліотечних інформаційних систем [4, 10].

Формування цифрових бібліотек в Україні здійснюється з урахуванням завдань конкретних установ, їх технічних можливостей і потреб у забезпеченні доступу до інформаційних ресурсів. Відсутність уніфікованих підходів до створення цифрових ресурсів зумовлює необхідність розроблення системних принципів організації електронних бібліотечних фондів і баз даних.

Важливим етапом у цьому напрямі стало впровадження концептуальних засад створення єдиної інформаційно-бібліотечної системи, орієнтованої на формування інтегрованого електронного середовища з уніфікованими правилами каталогізації та пошукового доступу до бібліотечних ресурсів [7, 21]. У межах такого підходу ключовою умовою ефективного функціонування цифрової бібліотеки є створення єдиної бази даних, що поєднує електронний каталог і електронний фонд.

Під час проектування цифрових бібліотек доцільно враховувати дві взаємопов'язані групи вимог: користувачькі та загальносистемні. Користувачькі вимоги визначають зміст і структуру електронних бібліотечних ресурсів, систему метаданих і функціональні можливості сервісів доступу, зокрема зручність навігації та ефективність пошукових інструментів. Загальносистемні вимоги охоплюють архітектуру цифрової бібліотеки, технології її функціонування та правила адміністрування, реалізація яких базується на створенні єдиної бази даних як структурної основи цифрової бібліотеки [1, 96].

Однією з найпоширеніших моделей побудови бази даних цифрової бібліотеки є тривірнева архітектура, що включає рівні колекцій, документів і цифрових об'єктів. Така структура забезпечує системну організацію електронних ресурсів і створює умови для їх ефективного зберігання, опису та пошуку. Ключовими аспектами проектування бази даних цифрової бібліотеки є організація метаданих, вибір форматів представлення електронних документів і визначення технологічної платформи, яка забезпечує функціонування інформаційної системи. Метадані мають гарантувати повноту опису цифрових об'єктів, сумісність з іншими інформаційними системами та відповідність загальноприйнятим стандартам, зокрема MARC, Dublin Core, ISAD(G) і EAD [6, 59].

Формати представлення документів у цифрових бібліотечних фондах охоплюють PDF, TIFF, JPEG, MP3, HTML, XML та інші, що забезпечує можливість збереження й використання різних типів інформаційних ресурсів. Технологі-

чна платформа цифрової бібліотеки зазвичай функціонує на основі клієнт-серверної архітектури та забезпечує доступ до ресурсів через веббраузери. У практиці створення цифрових бібліотек застосовуються універсальні системи керування базами даних (MsSQL, Oracle), спеціалізовані ECM-платформи (Sapereion), а також програмні комплекси, орієнтовані безпосередньо на формування цифрових бібліотек, зокрема DSpace, EPrints і Greenstone.

Прикладом реалізації цифрової бібліотеки як інформаційної системи є цифрова бібліотека Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, у межах якої формуються електронні колекції різного тематичного та видового спрямування. До них належать персональні, історичні, тематичні та видові колекції, що охоплюють різні типи документів і створюють структуроване електронне середовище для користувачів.

Завдяки використанню уніфікованих стандартів опису метаданих цифрові фонди та електронні каталоги НБУВ забезпечують можливість комплексного інформаційного пошуку. У пошуковому інтерфейсі вебпорталу реалізовано інтегрований доступ до електронних ресурсів, що дає змогу здійснювати пошук у різних колекціях і типах документів у межах єдиної інформаційної системи [2, 30].

Аналіз функціонування цифрової бібліотеки НБУВ засвідчує, що універсальні автоматизовані бібліотечні інформаційні системи загалом відповідають ключовим вимогам організації роботи з електронними ресурсами. Програмні рішення, побудовані на основі АБІС, є ефективними для структурування метаданих, формування пошукового апарату та забезпечення багатовимірного доступу до бібліотечної інформації. Чітко продумана стратегія планування та розвитку цифрового фонду створює передумови для ефективного управління електронними ресурсами бібліотеки як інформаційної системи [8, 91].

Наукова новизна дослідження полягає в системному розгляді цифрової бібліотеки як інформаційної системи, у межах якої структурні компоненти, бази даних і сервіси доступу функціонують як взаємопов'язані елементи організації та використання електронних бібліотечних ресурсів. У роботі уточнено підходи до аналізу структури цифрової бібліотеки з позицій інформаційної системи, що дає змогу конкретизувати роль баз даних у процесах зберігання, опису та пошуку електронних документів.

Новизна також полягає в обґрунтуванні значення сервісів доступу як функціонального компонента цифрової бібліотеки, що забезпечує реалізацію дистанційної взаємодії користувачів з

електронними бібліотечними ресурсами та визначає ефективність їх використання в бібліотечній практиці.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу розглянути цифрову бібліотеку як інформаційну систему, що забезпечує організацію, зберігання та доступ до електронних бібліотечних ресурсів. Установлено, що цифрова бібліотека функціонує не як сукупність окремих електронних документів, а як структурована система, у межах якої взаємодіють бази даних, метадані та сервіси доступу.

З'ясовано, що бази даних є ключовим структурним компонентом цифрової бібліотеки, оскільки саме вони забезпечують впорядкування електронних ресурсів, реалізацію процесів опису, пошуку та представлення бібліотечної інформації. Ефективність функціонування цифрової бібліотеки безпосередньо залежить від рівня структурованості баз даних і застосування уніфікованих підходів до організації метаданих.

Доведено, що сервіси доступу виконують

важливу функціональну роль у цифровій бібліотеці, забезпечуючи дистанційну взаємодію користувачів з електронними бібліотечними ресурсами. Вони визначають зручність використання цифрових фондів, ефективність пошукових механізмів і можливості представлення інформації в електронному середовищі.

Установлено, що узгодженість структурних компонентів цифрової бібліотеки – баз даних і сервісів доступу – є необхідною умовою її ефективного функціонування як інформаційної системи. Недостатня системність у проектуванні цих компонентів ускладнює організацію електронних ресурсів і знижує якість доступу до бібліотечної інформації.

Зроблено висновок, що подальше вдосконалення цифрових бібліотек у бібліотечній практиці потребує науково обґрунтованого підходу до проектування їх структури, оптимізації баз даних і розвитку сервісів доступу, що сприятиме підвищенню ефективності використання електронних бібліотечних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Вовк Н. С. Використання бібліотечних сторінок у соціальних мережах з метою морально-інформаційної підтримки читачів у березні–квітні 2022 року. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2022. Вип. 61. С. 94–105.
2. Вовк Н. С. Використання мобільних застосунків для розширення функціоналу сучасної бібліотеки. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2025. Вип. 16. С. 23–36.
3. Вовк Н. С. Особливості метаданих Європіани як сукупності інформації для опису цифрової культурної спадщини. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2023. Вип. 64. С. 7–15.
4. Вовк Н. С. Роль івент-менеджменту як бібліотечної інновації в підвищенні привабливості публічних бібліотек: аналіз тенденцій та успішних практик. *Вісник Книжкової палати*. 2024. № 7 (336). С. 32–38.
5. Вовк Н. С., Жаворонко С. В. Позиціонування бібліотеки у молодіжному інтернет-середовищі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 23–32.
6. Грицюк В. та ін. Аналіз сучасної нормативно-правової бази у сфері електронної ідентифікації та автентифікації користувачів існуючих та перспективних інформаційних систем. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2017. № 3. С. 57–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znprcvsd_2017_3_12 (дата звернення: 02.12.2025).
7. Ковтанюк Ю. С. Витоки електронного документознавства як наукового напрямку документознавства. *Архіви України*. 2011. № 2/3. С. 14–36.
8. Концепції сучасного документознавства : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. напрямку 8.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність» / авт.-уклад. Г. М. Швецова-Водка. Рівне : РДГУ, 2010. 120 с.
9. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство : навч. посіб. Київ : ДАКККиМ, 2003. 57 с.
10. Мелашенко А. О., Скарлат О. С. Електронне діловодство : монографія. Київ : Наукова думка, 2013. 138 с.
11. Про затвердження Положення про Українську цифрову бібліотеку : наказ від 08.08.2018 р. № z0970-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0970-18> (дата звернення: 02.12.2025).
12. Спірін О. М., Прилуцька Н. С. Зміст навчального матеріалу спецсемінару «Методика використання електронних бібліотек у навчальному процесі та наукових дослідженнях». *Вісник Житомирського державного університету*. 2011. Вип. 60. С. 45–48. URL: https://lib.iitta.gov.ua/552/1/Stattia_Visnyk_60.pdf (дата звернення: 02.12.2025).

13. Чернятинська Ю. Г. Комплектування архівів документами в електронній формі та їх зберігання: історіографія питання. *Архіви України*. 2018. Вип. 1 (312). С. 88–102. URL: https://archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_1_2018/4.pdf (дата звернення: 09.12.2025).

14. Elektronnyi dokument ta elektronnyi dokumentoobih : materialy do bibliohrafi. *Biuletен Haluzevoho tsentru naukovo-tekhnichnoi informatsii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*. 2003. Vol. 7. URL: <https://archives.gov.ua/Publicat/Pointers/pointers.php> (дата звернення: 30.12.2025).

15. Hrytsiuk V. et al. Analiz suchasnoi normatyvno-pravovoi bazy u sferi elektronnoi identyfikatsii ta avtentyfikatsii korystuvachiv isnuichykh ta perspektyvnykh informatsiinykh system. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*. 2017. Vol. 3. P. 57–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2017_3_12 (дата звернення: 30.12.2025).

16. Kotlyarevskyy Y., Senkivskyy V., Pikh I., Shyra T., Kudriashova A., Berest I., Shtangret A. The holistic enterprise management approach: including labor migration into modeling the dynamics of the influence factors on functioning. *Frontiers in Political Science*. 2025. Vol. 7. Art. 1612525. DOI: 10.3389/fpos.2025.1612525.

17. Melnyk S., Ravlinko Z., Bilous S., Berest I., Kokhan V. Security of human capital: negative factors, health care, problems of investment and loss in modern conditions of digitization. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12, no. 72. P. 236–245. DOI: 10.34069/AI/2023.72.12.21.

18. Shakeel Y., Alchokr R., Krüger J., Leich T., Saake G. Incorporating altmetrics to support selection and assessment of publications during literature analyses. *ACM International Conference Proceeding Series*. 2022. P. 180–189. DOI: 10.1145/3530019.3530038.

References

1. Vovk, N. S. (2022). Vykorystannia bibliotechnykh storinok u sotsialnykh merezhakh z metoiu moralno-informatsiinoi pidtrymky chytachiv u berezni–kvitni 2022 roku. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 61, 94–105 [in Ukrainian].

2. Vovk, N. S. (2025). Vykorystannia mobilnykh zastosunkiv dlia rozshyrennia funktsionalu suchasnoi biblioteki. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 16, 23–36 [in Ukrainian].

3. Vovk, N. S. (2023). Osoblyvosti metadanykh Yevropiany yak sukupnosti informatsii dlia opysu tsyfrovoy kulturnoi spadshchyny. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 64, 7–15 [in Ukrainian].

4. Vovk, N. S. (2024). Rol ivent-menedzhmentu yak bibliotechnoi innovatsii v pidvyschenni pryvabylyvosti publichnykh bibliotek: Analiz tendentsii ta uspishnykh praktyk. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 7(336), 32–38 [in Ukrainian].

5. Vovk, N. S., & Zhavoronko, S. V. (2021). Pozytsionuvannia biblioteki u molodizhnomu internet-seredovyshchi. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, 23–32 [in Ukrainian].

6. Hrytsiuk, V., et al. (2017). Analiz suchasnoi normatyvno-pravovoi bazy u sferi elektronnoi identyfikatsii ta avtentyfikatsii korystuvachiv isnuichykh ta perspektyvnykh informatsiinykh system. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*, 3, 57–61. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2017_3_12 [in Ukrainian].

7. Kovtaniuk, Yu. S. (2011). Vytoky elektronnoho dokumentoznavstva yak naukovoho napriamu dokumentoznavstva. *Arkhivy Ukrainy*, 2–3, 14–36 [in Ukrainian].

8. Shvetsova-Vodka, H. M. (Ed.). (2010). *Kontseptsii suchasnoho dokumentoznavstva*. Rivne: RDHU [in Ukrainian].

9. Kuleshov, S. H. (2003). *Upravlinske dokumentoznavstvo*. Kyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].

10. Melashchenko, A. O., & Skarlat, O. S. (2013). *Elektronne dilovodstvo*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ukrainsku tsyfrovu biblioteku. (2018). Nakaz vid 08 serpnia 2018 r. № z0970-18. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0970-18> [in Ukrainian].

12. Spirin, O. M., & Prylutska, N. S. (2011). Zmist navchalnoho materialu spetsseminaru “Metodyka vykorystannia elektronnykh bibliotek u navchalnomu protsesi ta naukovykh doslidzhenniakh”. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu*, 60, 45–48. https://lib.iitta.gov.ua/552/1/Stattia_Visnyk_60.pdf [in Ukrainian].

13. Cherniatynska, Yu. H. (2018). Komplektuvannia arkhiviv dokumentamy v elektronni formi ta yikh zberihannia: Istoriohrafia pytannia. *Arkhivy Ukrainy*, 1(312), 88–102. https://archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_1_2018/4.pdf [in Ukrainian].
14. Elektronnyi dokument ta elektronnyi dokumentoobih. (2003). *Biuletен haluzevoho tsentru naukovo-tekhnichnoi informatsii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*, 7. <https://archives.gov.ua/Publicat/Pointers/pointers.php> [in English].
15. Hrytsiuk, V., et al. (2017). Analiz suchasnoi normatyvno-pravovoi bazy u sferi elektronnoi identyfikatsii ta avtentyfikatsii korystuvachiv isnuichykh ta perspektyvnykh informatsiinykh system. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*, 3, 57–61. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvds_2017_3_12 [in English].
16. Kotlyarevskyy, Y., Senkivskyy, V., Pikh, I., Shyra, T., Kudriashova, A., Berest, I., & Shtangret, A. (2025). The holistic enterprise management approach: Including labor migration into modeling the dynamics of the influence factors on functioning. *Frontiers in Political Science*, 7, Article 1612525. <https://doi.org/10.3389/fpos.2025.1612525> [in English].
17. Melnyk, S., Ravlinko, Z., Bilous, S., Berest, I., & Kokhan, V. (2023). Security of human capital: Negative factors, health care, problems of investment and loss in modern conditions of digitization. *Amazonia Investiga*, 12(72), 236–245. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.72.12.21> [in English].
18. Shakeel, Y., Alchokr, R., Krüger, J., Leich, T., & Saake, G. (2022). Incorporating altmetrics to support selection and assessment of publications during literature analyses. *ACM International Conference Proceeding Series*, 180–189. <https://doi.org/10.1145/3530019.3530038> [in English].

*Стаття надійшла до редакції 09.03.2026
Отримано після доопрацювання 10.04.2026
Прийнято до друку 21.04.2026
Опубліковано 25.05.2026*

УДК 027.022:002.6:[316.422:023.5

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362115

Цитування:

Шевченко Д. І. Публічні бібліотеки як центри інформаційного забезпечення громад: трансформація ролей персоналу та патерни професійної поведінки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 135–142.

Shevchenko D. (2026). Public Libraries as Community Information Centers: the Evolution of Staff Roles and Patterns of Professional Behavior. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 135–142 [in Ukrainian].

Шевченко Дмитро Ігорович,
здобувач Київського національного
університету культури і мистецтв
<http://orcid.org/0009-0004-1837-864X>
ds.cloud.crown@gmail.com

ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ ЯК ЦЕНТРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАД: ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛЕЙ ПЕРСОНАЛУ ТА ПАТЕРНИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ

Метою статті є дослідження трансформації публічних бібліотек як центрів інформаційного забезпечення громад та визначення нових ролей бібліотечного персоналу і патернів їхньої професійної поведінки в умовах цифровізації. Розглянуто еволюцію їхньої функціональної ролі від традиційних установ збереження документів до багатofункціональних інформаційних хабів. **Методологія дослідження** базується на системному, структурно-функціональному та порівняльному підходах із застосуванням методів аналізу, синтезу й узагальнення наукових джерел, що дало змогу комплексно дослідити інституційні трансформації бібліотек, зміни їх функціонального призначення та еволюцію професійних ролей і патернів поведінки персоналу. **Наукова новизна** статті полягає в комплексному поєднанні аналізу публічних бібліотек як інформаційних хабів громад із дослідженням трансформації професійних ролей бібліотечного персоналу та виокремленням патернів їхньої професійної поведінки в умовах цифровізації, розвитку електронного врядування й інтеграції цифрових технологій у бібліотечну сферу. **Висновки.** Встановлено, що публічні бібліотеки трансформуються в багатofункціональні інформаційні хаби, які забезпечують доступ до правової, соціально-економічної, освітньої та аналітичної інформації. Це зумовлює появу нових професійних ролей, зокрема цифрових кураторів контенту, SMM-менеджерів та інформаційних аналітиків, які забезпечують доступність, організацію та просування цифрових ресурсів. З'ясовано, що інтеграція штучного інтелекту, великих даних, електронних ресурсів і соціальних медіа змінює традиційні моделі бібліотечного обслуговування та посилює значення цифрових компетентностей персоналу. Водночас визначено ключові виклики розвитку бібліотек, пов'язані з недостатнім фінансуванням, технологічним розривом і кадровим забезпеченням, а також окреслено перспективи розвитку бібліотек у контексті децентралізації та цифрової трансформації.

Ключові слова: інформаційні хаби, цифровізація, публічні бібліотеки, децентралізація, місцеве самоврядування, громадяни, патерни професійної поведінки, цифровий куратор контенту, професійні ролі, бібліотечний персонал, бібліотечне обслуговування.

Shevchenko Dmytro,
PhD Student, of the Kyiv National University of Culture and Arts

PUBLIC LIBRARIES AS COMMUNITY INFORMATION CENTERS: THE EVOLUTION OF STAFF ROLES AND PATTERNS OF PROFESSIONAL BEHAVIOR

The purpose of this article is to examine the transformation of public libraries into centers for community information services and to identify the new roles of library staff and patterns of their professional behavior in the context of digitalization. It explores the evolution of their functional role from traditional document repositories to multifunctional information hubs. **The research methodology** is based on systemic, structural-functional, and comparative approaches, utilizing methods of analysis, synthesis, and generalization of scholarly sources, which has enabled a comprehensive examination of institutional

transformations in libraries, changes in their functional roles, and the evolution of professional roles and behavioral patterns among staff. The scientific novelty lies in the comprehensive integration of an analysis of public libraries as community information hubs with a study of the transformation of library staff's professional roles and the identification of patterns in their professional behavior in the context of digitalization, the development of e-government, and the integration of digital technologies into the library sector. Conclusions. It has been established that public libraries are transforming into multifunctional information hubs that provide access to legal, socioeconomic, educational, and analytical information. This leads to the emergence of new professional roles, including digital content curators, SMM managers, and information analysts, who ensure the accessibility, organization, and promotion of digital resources. It has been found that the integration of artificial intelligence, big data, electronic resources, and social media is changing traditional models of library services and increasing the importance of staff digital competencies. At the same time, the study identifies key challenges to library development related to insufficient funding, the technology gap, and staffing, and outlines prospects for library development in the context of decentralization and digital transformation.

Keywords: *information hubs, digitization, public libraries, decentralization, local self-government, citizens, professional behavior patterns, digital content curator, professional roles, library staff, library services.*

Актуальність теми дослідження. У сучасному інформаційному суспільстві публічні бібліотеки відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до знань, наукової інформації та суспільно значущих даних. Вони функціонують не лише як центри збереження та поширення документально-інформаційних ресурсів, а і як інституції, що сприяють розвитку громадянської свідомості, освіти та науково-дослідної діяльності.

Особливої ваги набуває роль публічних бібліотек у контексті інформаційного забезпечення громади, що потребує не лише технологічного оновлення, а й докорінної зміни професійних ролей персоналу та моделей їхньої поведінки в організаційній і комунікаційній діяльності. Оперативний доступ до аналітичної, статистичної та нормативно-правової інформації є важливим чинником ефективного ухвалення управлінських рішень. Водночас сучасні інформаційні технології розширюють можливості бібліотек у забезпеченні населення актуальною інформацією щодо соціально-економічного розвитку, правових аспектів та адміністративних послуг.

Трансформація професійних ролей бібліотечного персоналу є вагомим складником змін, які викликані цифровою революцією, глобалізацією інформаційних потоків і переходом до суспільства знань. В умовах цифрової епохи бібліотеки стають мультифункціональними інформаційними хабами, що потребує стратегічного управління, розвитку професійних компетентностей персоналу та впровадження сучасних технологій. Так, актуалізується проблема визначення підходів до ефективного менеджменту змін у бібліотеках, формування нових професійних ролей працівників та адаптації публічних бібліотек до динамічних вимог інформаційного суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні дослідження підтверджують важливу роль публі-

чних бібліотек у забезпеченні інформаційних потреб населення та органів місцевого самоврядування. Так, С. Гарагуля [2] досліджував роль бібліотек у формуванні відкритого інформаційного простору та їхню інтеграцію з електронними ресурсами. В. Добровольська та Л. Чередник [6] розглядали інноваційну діяльність бібліотек у цифровому суспільстві, акцентуючи на необхідності їх трансформації. О. Кузьменко та В. Загуменна [8] аналізували бібліотеки як соціокультурні простори, що сприяють розвитку громадянського суспільства. В. Горовий [4] розкрив особливості інформаційної діяльності в умовах суспільних трансформацій; Л. Філіпова [16] досліджувала соціальні комунікації в бібліотечній справі; Г. Шемаєва [19] вивчала бібліотеки як соціально-комунікаційні інституції. Стратегії розвитку бібліотек в інформаційному суспільстві обґрунтовано в працях О. Онищенка [11]. Професійний розвиток бібліотечних фахівців розглядала В. Медведєва [10], а І. Давидова [5] комплексно досліджувала інноваційні трансформації бібліотечної діяльності. Роль менеджменту у бібліотеках досліджував Ю. Горбань [3]. Попри наявність значної кількості наукових праць, недостатньо вивченими залишаються питання інтеграції штучного інтелекту, великих даних і соціальних медіа у професійну діяльність бібліотекарів, а також пов'язані з цим нові моделі професійної поведінки.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз трансформації публічних бібліотек як центрів інформаційного забезпечення громад та визначити нові ролі бібліотечного персоналу і патерни їхньої професійної поведінки в умовах цифровізації.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства публічні бібліотеки виконують ключову функцію у формуванні, збереженні та поширенні знань,

стаючи інфраструктурними елементами системи інформаційного забезпечення. Їхня діяльність спрямована на акумуляцію, систематизацію та надання доступу до структурованих інформаційних ресурсів, що охоплюють наукові, освітні, правові, соціально-економічні та культурні аспекти суспільного життя. Завдяки впровадженню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) бібліотеки трансформуються з традиційних сховищ друкованих видань у багатофункціональні інформаційні хаби, які забезпечують оперативне отримання релевантних даних для різних категорій користувачів.

Значення публічних бібліотек у системі інформаційного забезпечення зумовлене їхньою здатністю здійснювати аналітико-синтетичну обробку інформації, надавати доступ до нормативно-правових актів, державних реєстрів, науково-аналітичних матеріалів, а також підтримувати інформаційний обмін між громадськістю та органами державної влади й місцевого самоврядування. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні прозорості державного управління, сприяючи підвищенню правової обізнаності громадян, розвитку цифрової інклюзії та громадської участі. Так, публічні бібліотеки стають стратегічними центрами інформаційної підтримки суспільства, забезпечуючи доступність знань у глобальному інформаційному просторі [1, 4].

Інформаційні потреби сучасного суспільства формуються під впливом трансформаційних процесів цифровізації, децентралізації та розширення механізмів електронного врядування, що зумовлює необхідність забезпечення доступу до структурованих, верифікованих і релевантних інформаційних ресурсів. Населення, як суб'єкт інформаційної взаємодії, потребує доступу до правових актів, адміністративно-регуляторної документації, статистичних даних, освітніх платформ, наукових джерел та соціально-економічної аналітики. У цьому контексті публічні бібліотеки виконують роль інформаційно-аналітичних центрів, що здійснюють синтез розрізаних масивів даних, їхню категоризацію та адаптацію до потреб різних груп користувачів, забезпечуючи комплексне обслуговування за запитами громадян через інтегровані цифрові системи.

Органи місцевого самоврядування висувають запити на високоточну, актуальну та структуровану інформацію, що є критичною для ефективного ухвалення управлінських рішень. Інформаційне забезпечення цієї категорії користувачів охоплює такі напрями, як моніторинг соціально-економічних процесів, аналіз демографічних показників, просторове планування, управління ресурсами та стратегічне прогнозування. Публічні бібліотеки можуть інтегруватися у сис-

тему муніципального інформаційного менеджменту через впровадження цифрових репозиторіїв, баз даних відкритих державних ресурсів, архівних фондів, а також завдяки розширенню можливостей для взаємодії із платформами електронного врядування [12]. Так, бібліотеки стають не лише пасивними накопичувачами знань, а й активними агентами інформаційного моделювання, що сприяють інтелектуалізації процесів місцевого самоврядування та посиленню ефективності комунікації між владою та громадянським суспільством.

Публічні бібліотеки перебувають у постійній динаміці, шукають і впроваджують нові послуги й форми обслуговування широких верств населення, серед яких: презентаційні матеріали, 3D-екскурсії, віртуальні виставки, відеолекції, онлайн-семінари, онлайн-діалоги, дистанційні форми навчання, відеоуроки, відкритий доступ до цифрових колекцій та ін., що відкривають перед сучасною людиною багато переваг і можливостей, формуючи духовний та інтелектуальний потенціал. Бібліотека перебуває в позиції активного учасника фільтрації, оцінювання, інтерпретації, а також встановлення зв'язків між інформаційними масивами задля забезпечення доступу користувачам, зокрема й віддаленим, до широкого спектра джерельної бази інформації.

Як зазначає С. Гарагуля, бібліотека надає доступ до інформаційних ресурсів, які належать іншим суб'єктам інформаційного простору, зокрема представлених у мережі Інтернет, а також стає творцем електронних інформаційних ресурсів (вебсайтів, баз даних, вебпорталів, колекцій оцифрованих документів), які перебувають за її фізичними межами [2].

Спираючись на сучасні наукові праці В. Добровольської та Л. Чередник, зауважимо, що «визначальним для бібліотек є інтеграція із життям місцевих громад, співпраця з ними на умовах партнерства», що знаходить віддзеркалення в активностях громади [6, 6]. Відтак органічним є сучасне бачення взаємозалежності суспільства, зокрема спільноти й бібліотеки, як життєздатного організму, що спрямований на комунікування та взаємодіє з місцевими громадами на позиції «лідерів у цих спільнотах, що сприятиме створенню позитивного образу бібліотеки в суспільстві» [14].

Відповідно, змінюється і роль бібліотекаря: якщо раніше він був переважно зберігачем та розподільовачем друкованих матеріалів, то сьогодні перетворюється на професіонала, який володіє широким спектром навичок (від технічних компетенцій до соціально-комунікативних здібностей). Принципово важливим викликом для бібліотечної галузі стає необхідність постійної адаптації до швидкозмінного інформаційного

середовища. Традиційні моделі комплектування, каталогізації та обслуговування читачів поступаються місцем новітнім підходам, заснованим на використанні штучного інтелекту, аналітики даних та інтерактивних технологій.

Сучасні бібліотеки дедалі більше перетворюються на простір не лише для отримання інформації, але й для її створення, обміну та колективного опрацювання. Вони стають інтелектуальними хабами, де знання не просто зберігаються, а активно продукуються та трансформуються завдяки колективній діяльності користувачів і професійній експертизі бібліотечних працівників. У зв'язку з цим професійна роль бібліотекаря зазнає кардинальних змін. Якщо раніше основними компетенціями вважалися знання каталогів, уміння працювати з картотеками та збереження книжкового фонду, то сьогодні на перший план виходять навички цифрової навігації, медіаграмотності, управління інформаційними потоками та здатність до постійного навчання. Водночас важливого значення набувають менеджмент і маркетинг бібліотечних послуг, що стимулює появу нових посад.

Бібліотеки стають важливими комунікаційними майданчиками для взаємодії органів місцевого самоврядування, громадян та різних соціальних інституцій. Через партнерство з ЦНАПами (центрами надання адміністративних послуг) бібліотеки можуть виконувати роль точок доступу до електронних урядових сервісів, надавати консультації з оформлення документів, допомагати громадянам реєструвати звернення до органів влади. Водночас оцифрування архівних матеріалів, створення відкритих баз даних і впровадження систематизованих електронних каталогів у бібліотеках сприяє підвищенню прозорості управлінських процесів і полегшує доступ до критично важливої інформації.

Окремого значення набуває впровадження сучасних цифрових технологій у бібліотечну діяльність. І. Ярема наголошує, що розвиток інформаційних технологій суттєво трансформував бібліотечну сферу, забезпечивши перехід від традиційних каталогів до інтегрованих електронних систем управління інформацією. Сучасні бібліотечні системи (ILS) не лише автоматизують каталогізацію та класифікацію документів, а й впроваджують інтелектуальний пошук і персоналізований доступ. Використання стандартів MARC і FRBR дає змогу інтегрувати бібліографічні метадані, а цифрові платформи, такі як Europeana, Google Books і Національна електронна бібліотека України (ЕЛіБУКР), спрощують доступ до оцифрованих наукових і культурних фондів. Водночас хмарні технології сприяють ефективному збереженню великих обсягів даних і довготривалому архівуванню інформації.

Інтернетизація бібліотечних послуг відкрила доступ до знань незалежно від місцеперебування користувачів. Віддалені сервіси, такі як електронні читальні зали, онлайн-консультації та мобільні застосунки, значно підвищують доступність ресурсів. Наприклад, система OpenAthens забезпечує єдиний вхід до електронних баз даних, а технологія ILL (Interlibrary Loan) оптимізує міжбібліотечний обмін документами. Університетські бібліотеки активно використовують платформи EBSCO, ProQuest і SpringerLink, надаючи студентам і дослідникам глобальний доступ до наукових джерел. Так, цифровізація бібліотек сприяє їхній інтеграції у світові інформаційні мережі та підвищенню ефективності обслуговування користувачів [20, 27].

На думку В. Добровольської, застосування штучного інтелекту у бібліотечній сфері автоматизує аналіз великих даних, персоналізує рекомендаційні системи та впроваджує інтелектуальну обробку тексту. Алгоритми машинного навчання кластеризують бібліотечні фонди, прогнозують популярність видань і виявляють аномалії в запитах користувачів.

Технології оптичного розпізнавання символів (OCR), такі як Google Cloud Vision API і ABBYY FineReader, дають змогу оцифровувати друковані матеріали та створювати цифрові архіви. Великі дані (Big Data) аналізують читацькі запити, допомагаючи прогнозувати потреби користувачів та оптимізувати наповнення фондів. Відповідно, інтеграція ІІІ та Big Data сприятиме розвитку цифрових бібліотечних платформ, що автоматично оновлюватимуть каталоги, здійснюватимуть контекстний пошук і персоналізуватимуть інформаційні послуги. Це трансформує публічні бібліотеки в сучасні інтегровані центри знань, доступні для всіх [7, 118].

Трансформація професійних ролей бібліотечного персоналу є відображенням глибоких суспільних змін, спричинених цифровою революцією, глобалізацією інформаційних потоків і зростанням значення знань у сучасному світі. В. Горвий наголошує, що бібліотеки стають центрами інформаційної діяльності в умовах радикальних суспільних трансформацій, виконуючи роль посередників між користувачами та постійно зростаючими масивами цифрових даних. Ці зміни формують нові запити до бібліотекарів, які тепер постають як цифрові навігатори медіаграмотності, тренери та куратори інформаційного контенту, допомагаючи користувачам орієнтуватися в складному інформаційному середовищі, яке є продуктом сучасних суспільних реалій.

Професійні ролі у бібліотеках традиційно охоплювали низку спеціалізованих функцій, орієнтованих на забезпечення доступу до інформа-

ційних ресурсів [4]. До цифрової революції серед ключових професій були бібліографи, відповідальні за систематизацію та створення каталогів, каталогізатори, які розробляли системи впорядкування фондів, архіваріуси, зосереджені на збереженні та реставрації документів, та референти, які допомагали користувачам у пошуку необхідної інформації. Крім того, існували адміністратори бібліотечних фондів, які забезпечували управління фондами, та інструктори, що навчали читачів користуватися бібліотечними послугами. У статті С. Хрущ «Компетентності бібліотечного фахівця як чинник формування інноваційного медіапростору» підкреслюється, що опанування сучасних технологій, зокрема інтерактивних і мультимедійних, дає змогу бібліотекарю надавати користувачам інноваційні послуги та задовольняти їхні інформаційні потреби. Авторка зазначає, що розвиток компетентностей бібліотечного персоналу сприяє покращенню якості обслуговування користувачів і створює фундамент для інновацій у медіапросторі. Так, професійний розвиток бібліотечних працівників є ключовим чинником у впровадженні нових ролей та адаптації до сучасних викликів інформаційного суспільства [17].

У сучасних умовах інформаційного суспільства бібліотеки знають значних трансформацій, що потребує впровадження ефективного менеджменту для забезпечення їхньої конкурентоспроможності та відповідності потребам користувачів. Ю. Горбань у своїй статті наголошує на важливості стратегічного управління, кадрового менеджменту та інновацій у діяльності бібліотек закладів вищої освіти. Він підкреслює, що сучасні тенденції суспільства суттєво впливають на діяльність бібліотек, визначаючи цілі та завдання їхнього розвитку. Команда кваліфікованих співробітників створює нові форми бібліотечної діяльності для повного задоволення інформаційних, наукових і культурних запитів користувачів, завдяки чому бібліотека стає інтелектуальним простором та складним соціально-комунікаційним комплексом. Ю. Горбань також зазначає, що впровадження власної стратегії розвитку приносить значні результати в покращенні діяльності бібліотеки, даючи їй змогу ефективно реагувати на динамічні зміни в соціумі та залишатися актуальною для користувачів. Завдяки правильному управлінню бібліотека може стратегічно планувати свою діяльність, розподіляти ресурси, впроваджувати інноваційні послуги та підвищувати якість обслуговування [3].

Менеджмент відіграє ключову роль в організації трансформацій, які відбуваються у сучасних бібліотеках. Зміна їхньої ролі з традиційних сховищ книг на багатофункціональні інформаційні хаби потребує чітко визначених стратегій,

ефективного планування та координації. Менеджмент допомагає структурувати впровадження нових технологій, таких як цифрові каталоги, інтерактивні платформи та штучний інтелект, і водночас забезпечує навчання персоналу для роботи в цих умовах. Завдяки грамотному управлінню бібліотеки можуть не лише адаптуватися до швидких змін, але й активно впливати на них, розробляючи інноваційні послуги, які відповідають потребам сучасного суспільства. Менеджмент також сприяє залученню як матеріальних, так і людських ресурсів, необхідних для успішної реалізації цих трансформацій. Г. Солоіденко наголошує на важливості розробки стратегічних планів розвитку бібліотек, які визначають напрями їхньої діяльності та місце в інфраструктурі галузі чи регіону. Автор підкреслює, що стратегія не є простим планом діяльності, а комплексом рішень, що враховують аналіз ресурсів, формування спільних цілей і можливі шляхи їх реалізації. Визначення стратегії залежить від конкретної ситуації, в якій знаходиться бібліотека, включаючи сприйняття інновацій керівництвом та наявні традиції в ухваленні стратегічних рішень [15].

У працях О. Онищенко детально розглянуто стратегії розвитку бібліотек в умовах інформаційного суспільства з особливим акцентом на трансформацію професійних ролей бібліотекарів. Автор підкреслює, що цифровізація бібліотек висуває на перший план чотири ключові аспекти: реорганізацію структури для взаємодії з цифровим середовищем, формування цифрових мультимедійних ресурсів, організацію системи інтегрованого цифрового сервісу та перетворення професії бібліотекаря на науково-інформаційного працівника-інформацієзнавця. Цей підхід передбачає, що сучасний бібліотекар повинен володіти навичками управління цифровими ресурсами, аналітичними здібностями та здатністю надавати експертні консультації в інформаційній сфері. Таким чином, стратегії розвитку бібліотек, запропоновані О. Онищенко, спрямовані на інтеграцію новітніх технологій та переосмислення ролі бібліотечного персоналу в цифрову епоху [11].

Так, менеджмент у бібліотеках відіграє центральну роль у формуванні команди, здатної ефективно виконувати завдання та адаптуватися до змін в інформаційному середовищі. Керівники організують процеси підбору, розвитку та навчання персоналу, забезпечуючи його компетентність і готовність до інновацій. Вони створюють умови для співпраці, мотивації та взаємодії між працівниками, що сприяє досягненню стратегічних цілей бібліотеки. Завдяки грамотному управлінню команда бібліотеки стає не лише виконавцем поточних завдань, але й драйвером позитивних змін, що дає змогу бібліотеці залишатися

актуальною та затребуваною в умовах цифрової трансформації.

Під час цифрової трансформації у сучасних бібліотеках зростає значення соціальних мереж як інструменту комунікації та формування іміджу. Відповідно, виникає потреба у фахівцях, які спеціалізуються на управлінні присутністю бібліотеки в соціальних медіа. Л. Поперечна у своїй доповіді «Соціальні мережі як інструмент комунікаційно-іміджевої політики наукової бібліотеки» підкреслює, що залучення соціальних мереж стає вагомим складником онлайн-стратегії бібліотек і важливим елементом успішного менеджменту. Вона зазначає, що соціальні медіа відкривають широкі можливості для просування ресурсів і послуг бібліотеки, налагодження ефективної комунікації з користувачами та зміцнення конкурентних позицій бібліотечної установи. Таким чином, роль SMM-менеджера в бібліотеці полягає в ефективному використанні соціальних мереж для досягнення стратегічних цілей установи. Також у сучасних бібліотеках зростає значення цифрового менеджменту інформації, що зумовлює появу нових професійних ролей, таких як цифровий куратор контенту [13]. У своїй праці І. Лобузін наголошує, що цифровий куратор контенту відповідає за організацію, збереження та надання доступу до цифрових ресурсів, забезпечуючи їхню доступність і зручність використання для користувачів. Ця роль вимагає від фахівця володіння комплексом цифрових знань і компетентностей, що дають змогу ефективно управляти цифровою інформацією в бібліотечному середовищі [9].

Попри позитивні трансформації, розвиток публічних бібліотек супроводжується низкою проблем. Однією з ключових залишається хронічне недофінансування, що обмежує модернізацію бібліотек, оновлення ресурсної бази та впровадження інноваційних послуг. Особливо гостро ці проблеми проявляються у малих громадах, де бракує сучасної техніки, електронних ресурсів і високошвидкісного інтернету. Складною залишається і кадрова ситуація: дефіцит фахівців та недостатній рівень цифрової підготовки персоналу ускладнюють процеси цифрової трансформації [18]. Водночас децентралізація відкриває можливості для інтеграції бібліотек у «розумні громади» як цифрових хабів і центрів громадської активності. Розширення доступу до відкритих даних, партнерство з IT-компаніями, створення коворкінг-просторів і впровадження цифрових сервісів (ID-банкінг, Дія) підвищать їхню соціальну значущість. Так, бібліотеки можуть еволю-

ціонувати в сучасні інформаційні центри, що сприятимуть розвитку суспільства.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному осмисленні трансформації публічних бібліотек як центрів інформаційного забезпечення громад в умовах цифровізації. Уперше систематизовано взаємозв'язок між зміною функціонального призначення бібліотек і трансформацією професійних ролей бібліотечного персоналу. Виокремлено нові патерни професійної поведінки працівників бібліотек, зумовлені інтеграцією цифрових технологій, соціальних медіа, штучного інтелекту та аналітики великих даних у бібліотечну діяльність. Обґрунтовано роль публічних бібліотек як багатофункціональних інформаційно-аналітичних хабів, що забезпечують інформаційну підтримку громадян в умовах розвитку електронного врядування.

Висновки. Отже, публічні бібліотеки в умовах цифровізації трансформуються у багатофункціональні інформаційні хаби, які забезпечують доступ до знань, сприяють громадській активності та підтримують діяльність органів місцевого самоврядування. Вони виконують роль платформ цифрової взаємодії, підвищують правову обізнаність населення та ефективність управлінських рішень. Водночас виклики, такі як недостатнє фінансування, технологічний розрив і кадровий дефіцит, потребують стратегічних змін.

Суттєві трансформації бібліотек в умовах цифровізації, глобалізації інформаційних потоків і розвитку технологій зумовлюють зміни в професійних ролях бібліотечного персоналу. Сучасний бібліотекар поєднує функції інформаційного аналітика, цифрового навігатора, куратора контенту та комунікаційного менеджера. Важливого значення набувають цифрова грамотність, медіакомпетентність, навички роботи з великими даними, електронними ресурсами та соціальними мережами. Професійні ролі бібліотекарів, які традиційно зосереджувалися на каталогізації, збереженні фондів та інформаційному обслуговуванні, наразі еволюціонують у напрямі нових функцій, що враховують інтеграцію цифрових ресурсів та інноваційних послуг.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення можливостей використання штучного інтелекту, блокчейн-технологій та інструментів цифрової аналітики для оптимізації бібліотечних процесів, підвищення інформаційної безпеки та вдосконалення взаємодії бібліотек із громадами й органами місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Вилегжаніна Т. Трансформація функцій публічних бібліотек у реаліях сьогодення. *Бібліотечна планета*. 2018. № 1. С. 4–5.

2. Гарагуля С. Бібліотеки в інформаційному суспільстві: орієнтація на користувача. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 6. С. 17–23.
3. Горбань Ю. Розвиток університетської бібліотеки: комплекс стратегічних рішень. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. С. 180–184.
4. Горовий В. М. Бібліотечний ресурс у сучасній інформаційній діяльності. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2022. Вип. 63. С. 9–22.
5. Давидова І. Шляхи трансформації когнітивного простору бібліотек. *Короленківські читання – 2018. Бібліотеки, архіви, музеї як центри освіти та саморозвитку особистості : матеріали XXI Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 24 жовт. 2018 р. Харків, 2019. Ч. 1. С. 16–19.*
6. Добровольська В. В., Чередник Л. А. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276758>.
7. Добровольська В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні : монографія. Київ : НАКККиМ, 2020. 352 с.
8. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 24–31.
9. Лобузин І. Цифрові бібліотекарі доби е-науки та семантичних веб-технологій. *Бібліотечний вісник*. 2019. № 6. С. 18–24.
10. Медведєва В. Значення бібліотечно-інформаційних продуктів у контексті наукової діяльності бібліотечних установ. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 53. С. 66–74. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.53.066>.
11. Онищенко О. Цифровізація – стратегічний шлях розвитку бібліотечної сфери. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 4. С. 3–9.
12. Пальчук В. Роль публічних бібліотек у розвитку електронного урядування. *Бібліотечний вісник*. 2015. № 6. С. 22–27.
13. Поперечна Л. Соціальні мережі як інструмент комунікаційно-іміджевої політики наукової бібліотеки. *Бібліотека. Наука. Комунікація : матеріали міжнар. наук. конф., м. Київ, 6–8 жовт. 2015 р. Київ, 2015. Ч. 1. С. 103–106.*
14. Пугач Л. Ю. Діяльність публічних бібліотек в умовах трансформацій, викликаних повномасштабною російською військовою агресією. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 28–33. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2023.290979>
15. Солоіденко Г. І. Бібліотечні стратегії: нові завдання та можливості. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек : Міжнар. наук. конф., м. Київ, 3–5 жовт. 2023 р. Київ, 2023. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1669> (дата звернення: 05.02.2026).*
16. Філіпова Л. Комунікації та комунікативні стратегії: теоретичні поняття. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 95-річчю ХДАК, м. Харків, 21–22 листоп. 2024 р. Харків, 2024. Ч. 1. С. 207–208.*
17. Хрущ С. Компетентності бібліотечного фахівця як чинник формування інноваційного медіапростору. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 156–164. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.294101>.
18. Чумак Є. Трансформація інформаційних ресурсів публічних бібліотек України в сучасних умовах. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. Вип. 10. С. 36–48. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.10.2022.269445>.
19. Шемаєва Г. Етапи розвитку наукових комунікацій. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2017. Вип. 50. С. 24–35. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.50.104666>.
20. Ярема І. Бібліотека нового покоління та її роль як соціального інституту в інформаційну добу. *Вісник Книжкової палати*. 2021. № 10. С. 26–30. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.10\(303\).26-30](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.10(303).26-30).

References

1. Vylehzhnina, T. (2018). Transformation of public library functions in today's realities. *Library Planet*, 1, 4–5 [in Ukrainian].
2. Harahulia, S. (2014). Libraries in the information society: user orientation. *Library Bulletin*, 6, 17–23 [in Ukrainian].
3. Horban, Yu. (2019). Development of the university library: a set of strategic decisions. *National*

Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald, 2, 180–184 [in Ukrainian].

4. Horovyi, V. M. (2022). Library Resource in Modern Information Activity. *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*, 63, 9–22 [in Ukrainian].

5. Davydova, I. (2019). Ways of transforming the cognitive space of libraries. *Korolenkiv Readings – 2018. Libraries, archives, museums as centers of education and self-development of the individual: materials of the XXI All-Ukrainian scientific-practical conference*, Kharkiv, October 24, 2018. Kharkiv, Part 1, 16–19 [in Ukrainian].

6. Dobrovol'ska, V. V., & Cherednyk, L. A. (2023). Innovative Activities of Libraries in Conditions of Digital Society. *Library Science. Record Studies. Informology*, 1, 5–11. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276758> [in Ukrainian].

7. Dobrovol'ska, V. (2020). Information and documentation support for the development of the socio-communication space of culture in Ukraine: monograph. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].

8. Kuzmenko, O. I., & Zahumenna, V. V. (2020). Transformation and expansion of library functions in the modern digital space. *Library science. Record Studies. Informology*, 4, 24–31 [in Ukrainian].

9. Lobuzin, I. (2019). Digital librarians of the era of e-science and semantic web technologies. *Library Bulletin*, 6, 18–24 [in Ukrainian].

10. Medvedieva, V. (2019). The Importance of Library Information Products in the Context of the Scientific Activity of Library Institutions. *Academic Papers of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine*, 53, 66–74. <https://doi.org/10.15407/np.53.066> [in Ukrainian].

11. Onyshchenko, O. (2021). Digitalization is a strategic way of a library sphere development. *Library Bulletin*, 4, 3–9 [in Ukrainian].

12. Palchuk, V. (2015). The role of public libraries in the development of electronic governance. *Library Bulletin*, 6, 22–27 [in Ukrainian].

13. Poperechna, L. (2015). Social networks as a tool of communication and image policy of a scientific library. *Library. Science. Communication: materials of the international scientific conference*, Kyiv, 6–8 October 2015. Kyiv, 2015. Part 1, 103–106 [in Ukrainian].

14. Puhach, L. Yu. (2023). Activities of Public Libraries in the Conditions of Transformations Caused by the Full-Scale Russian Military Aggression. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 28–33. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2023.290979> [in Ukrainian].

15. Soloidenko, H. I. (2023). Library strategies: new tasks and opportunities. *Library. Science. Communication. Current issues of preservation and innovative development of scientific libraries: International scientific conference*, Kyiv, October 3–5, 2023 Kyiv. <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/1669> [in Ukrainian].

16. Filipova, L. (2024). Communications and communicative strategies: theoretical notions. *Culturology and social communications: innovative development strategies: materials of the International Scientific Conference, dedicated to the 95th anniversary of the KhDAK*, Kharkiv, November 21–22, 2024. Kharkiv, 2024. Part 1, 207–208 [in Ukrainian].

17. Khrushch, S. (2023). Competences of a Library Specialist as a Factor in the Formation of Innovative Media Space. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 156–164. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.294101> [in Ukrainian].

18. Chumak, Ye. (2022). Informational Resources Transformation of Ukrainian Public Libraries Current Conditions. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 10, 36–48. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.10.2022.269445> [in Ukrainian].

19. Shemaieva, H. (2017). Development stages of scholarly communication. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 50, 24–35. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.50.104666> [in Ukrainian].

20. Iarema, I. (2021). The new generation library: the role of the library as an social institute in the information age. *Bulletin of the Book Chamber*, 10, 26–30. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.10\(303\).26-30](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.10(303).26-30) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.03.2026
Отримано після доопрацювання 09.04.2026
Прийнято до друку 20.04.2026
Опубліковано 25.05.2026

ПОДІЇ ТА ФАКТИ НАУКОВОГО ЖИТТЯ

УДК 02:378.091:929(477)

DOI 10.32461/2409-9805.2.2026.362119

Цитування:

Політова О. А. Олена Григоревська як приклад професійного розвитку фахівця в системі сучасної освіти і науки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 2. С. 143–149.

Politova O. (2026). Olena Hryhorevska as an Example of Professional Development in the System of Modern Education and Science. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 143–149 [in Ukrainian].

Політова Олена Аркадійівна,
кандидатка історичних наук,
звідувачка кафедри інформаційних комунікацій
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
<http://orcid.org/0000-0002-6516-0828>
o.politova@kubg.edu.ua

**ОЛЕНА ГРИГОРЕВСЬКА ЯК ПРИКЛАД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
ФАХІВЦЯ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ**

Мета статті – висвітлити особливості сучасного періоду професійної діяльності О. В. Григоревської, підкреслити її роль і значення в системі бібліотечної освіти й науки, а також у розвитку кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. **Методологічну основу** дослідження становлять загальнонаукові методи аналізу, узагальнення та опису, які дали змогу висвітлити особливості сучасного етапу професійної діяльності відомої української вченої О. В. Григоревської. Застосовано аналітичний підхід для осмислення її науково-педагогічної, організаційної та освітньої діяльності упродовж останнього десятиліття. Узагальнення отриманих результатів дало змогу продемонструвати значення наукової та професійної діяльності О. В. Григоревської в системі сучасної освіти і науки. **Наукова новизна** дослідження полягає в комплексному висвітленні особливостей сучасного періоду професійної діяльності О. В. Григоревської, зокрема її ролі в розвитку кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. У роботі вперше проаналізовано внесок вченої в розвиток освітньо-професійної програми «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та забезпечення якості бібліотечної освіти з урахуванням сучасних наукових підходів. **Висновки.** О. В. Григоревська належить до когорти науковців, яких по праву можна віднести до професорів європейського рівня. Широта наукового мислення, володіння іноземними мовами, ерудиція та здатність ґрунтовно орієнтуватися в багатьох наукових і професійних питаннях формують її унікальний інтелектуальний профіль. Діяльність професорки сприяє утвердженню високих стандартів у сучасному професійному середовищі України.

Ключові слова: бібліотечно-інформаційна освіта, освітньо-професійна програма «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», кафедра інформаційних комунікацій, Олена Вікторівна Григоревська, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.

Politova Olena,
PhD in History, Head of the Department of Information
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

**OLENA HRYHOREVSKA AS AN EXAMPLE OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT
IN THE SYSTEM OF MODERN EDUCATION AND SCIENCE**

The purpose of the article is to highlight the specific features of the contemporary period of O. V. Hryhorevska's professional activity, to emphasize her role and significance in the system of library education and science, as well as in the development of the Department of Information Communications at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University. **Research methodology.** The methodological basis of the study includes general scientific methods of analysis, generalization, and description, which made it possible

to reveal the peculiarities of the contemporary stage of the professional activity of the well-known Ukrainian scholar O. V. Hryhorevska. The study applies an analytical approach to understanding her scientific, pedagogical, organizational, and educational activities over the past decade. The generalization of the obtained results made it possible to demonstrate the significance of O. V. Hryhorevska's scientific and professional activity within the system of modern education and science. **Scientific novelty.** The scientific novelty of the study lies in the comprehensive coverage of the contemporary period of O. V. Hryhorevska's professional activity, particularly her role in the development of the Department of Information Communications at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University. The paper is the first to analyze the scholar's contribution to the development of the educational and professional program "Information, Library and Archival Studies" and to ensuring the quality of library education in accordance with contemporary scientific approaches. **Conclusions.** O. V. Hryhorevska belongs to the cohort of scholars who can rightfully be regarded as professors of the European level. The breadth of her scientific thinking, proficiency in foreign languages, erudition, and ability to navigate thoroughly in numerous scientific and professional issues shape her unique intellectual profile. The professor's activity contributes to the establishment of high standards within the contemporary professional environment of Ukraine.

Keywords: library and information education; educational and professional program "Information, Library and Archival Studies"; Department of Information Communications; Olena Viktorivna Hryhorevska; Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Олена Григоревська
Фото. 1. Олена Григоревська

Актуальність теми дослідження. Як правило, у кожному колективі є людина, яка є безумовним авторитетом для усієї команди в силу своїх людських якостей і глибоких професійних знань. На кафедрі інформаційних комунікацій (далі – Кафедра, КІК) факультету української філології культури і мистецтва (далі – ФУФКМ) Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (КСУБГ) такою Людиною є Олена Вікторівна Григоревська – знаний в Україні та зарубіжжі фахівець з бібліотечної справи, вчена, педагог. Напередодні особливої ювілейної дати в житті

Олени Вікторівни варто не лише висловити багато теплих побажань на її адресу, а й засвідчити провідну роль нашого глибоко шанованого колегами і студентами професора у сучасному розвитку вітчизняної інформаційно-бібліотечної освіти та рідної Кафедри.

Примітно, що Олена – випускниця-медалістка рідної й автору цих рядків столичної середньої школи № 20 з поглибленим вивченням французької мови – відразу визначилася з майбутньою професією: обрала для навчання Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука та отримала диплом з відзнакою за спеціальністю «Бібліотекознавство і бібліографознавство». Утім, біографічні дані та етапи великого професійного шляху О. В. Григоревської (до 2022 р. – О. В. Воскобойнікова-Гузєва) – бібліотекознавця, історика, фахівця із стратегічного розвитку бібліотек; кандидата історичних наук (2000), доктора наук із соціальних комунікацій (2015); старшого наукового співробітника (2005); завідувача кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики КУБГ, а нині професора кафедри інформаційних комунікацій ФУФКМ КСУБГ, члена Національної спілки журналістів України та Української бібліотечної асоціації, Голови Галузевої експертної ради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво – нині доступні у багатьох ресурсах: Вікіпедії [1], порталі Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – НБУВ) [2], Українській бібліотечній енциклопедії [8] та ін., тож немає потреби дублювати цю інформацію.

Мета статті – висвітлити особливості сучасного періоду професійної діяльності О. В. Григоревської, підкреслити її роль і значення у системі бібліотечної освіти й науки, а також у

розвитку КІК КСУБГ.

Безумовно, багаторічний досвід наукової та керівної роботи Олени Вікторівни в Інституті бібліотекознавства НБУВ, її дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій, яке виконане у межах цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Прогнози і моделі соціальної та соціокультурної трансформації українського суспільства у першій чверті ХХІ ст.» і нині не втратило своєї актуальності [3]; монографія [4], а також десятки наукових публікацій у фахових виданнях та виступів на наукових форумах є беззаперечними доказами, що свідчать про масштаб особистості й авторитету нашого шанованого професора. Тож не дивно, що нині її думка є особливо важливою при формуванні усіх поточних і перспективних планів роботи Кафедри та прийнятті колективних рішень щодо навчального процесу й наукової діяльності.

Аналіз виконання Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності за останнє п'ятиріччя показав колосальний внесок О. В. Григоревської у науковий потенціал Кафедри. У цьому контексті, передусім, слід акцентувати на результатах участі нашої колеги в колективних монографіях. Саме у розділі «Медіакультура у вимірах цифрових бібліотечних, архівних та музейних проєктів європейських країн», підготовлених нею для «Медієзнавчих студій...» закладено концептуальні основи, на яких нині базується окремий напрям у реалізації наукової теми кафедри [11].

Якість бібліотечної освіти – незмінний науковий інтерес в сучасній дослідницькій роботі О. Григоревської. Публікація вченої у монографії, присвяченій 100-річчю вищої бібліотечної освіти України розкриває конкретні проблемні питання у процесі підвищення якості вищої бібліотечно-інформаційної освіти [14]. Зокрема, авторкою розглянуто акредитаційний процес як механізм оцінювання якості освітніх програм та діяльності закладів вищої освіти, проаналізовано недоліки освітніх програм за результатами акредитації, виявлено загальні тенденції галузі 02 Культура і мистецтво, а також підкреслено, що в межах літньої вступної кампанії 2025 р. українські заклади освіти запропонували широкий вибір освітніх програм для спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа [2, 278]. Слід зауважити, що досвід Олени Вікторівни був безцінним під час акредитації освітньої програми «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на КІК у 2026 році, адже саме за-

вдяки її вмінню поєднувати європейський і вітчизняний досвід, підтримувати постійний діалог із партнерами, стейкхолдерами та відчувати актуальні потреби ринку вдалося досягти високого результату. Наприклад, за критерієм «Проектування освітньої програми», експертна група з акредитації надала найвищу оцінку, не виявивши жодних недоліків.

Стан бібліотечної справи в Україні [15] і світі також знаходиться у полі зору О. Григоревської: вона постійно аналізує діяльність зарубіжних книгозбірень, зокрема, стратегіям бібліотек закладів вищої освіти України, а також Іспанії, Литви, Польщі присвячений розділ практичного посібника [17] та підготовлені нею спільно з колегами Кафедри статті у фахових виданнях [5, 6, 23].

Під час війни, тимчасово виїхавши за кордон, Олена Вікторівна вивчила комунікаційні моделі музеїв Королівства Бельгія та оперативно опублікувала отримані результати [12]. Вкрай актуальним і нині є також здійснений нею аналіз європейських проєктів підтримки українських науковців в умовах вимушеної міграції під час російсько-української війни [9]. Як правило, дослідження О. Григоревської базуються на результатах контент-аналізу змісту офіційних документів й актуальних публікацій українських та європейських дослідників: наприклад, результати вивчення екзистенційних проблем гуманітарної безпеки, нею обґрунтовано в контексті дослідження «Psychological well-being in Europe after the outbreak of war in Ukraine», виконаного дослідницькою групою з багатьох європейських університетів [18].

Важливою для процесу реалізації наукової теми КІК стала також опублікована у поточному році стаття про цифрові колекції європейських установ пам'яті [22].

Цей стислий перелік опублікованих праць О. В. Григоревської підтверджує, що серед нас дійсно працює вчена, яка володіє глибокими знаннями у сфері освіти й культури України й світу, має визнаний авторитет у науковій спільноті, володіє інноваційними практиками, тримає на пульсі усі вектори роботи Кафедри. Лише за останні 3 роки нею підготовлені та сертифіковані електронні навчальні курси з дисциплін: «Стратегічний менеджмент інформаційної діяльності», «Методологія бібліотекознавства, архівознавства та інформології», «Державна інформаційна політика», «Джерелознавство», «Соціальні комунікації» тощо. Внесок О. Григоревської в теорію і практику інформаційної, бібліотечної та архівної освіти складно переоцінити, адже вчена не лише постійно вивчає усі інноваційні практики, а й

показує шляхи їх впровадження. Наприклад, нещодавно в статті у фаховому виданні вчена підкреслила: «Розвиток відповідних компетентностей майбутніх фахівців залежатиме від швидкості реагування на такі зміни в освітніх і сертифікатних програмах, професійних та освітніх стандартах, у формальній та інформальній освіті. Можливим виходом із ситуації стануть міждисциплінарні освітні програми і так звані «мікрокваліфікації» або короткі сертифікатні програми, зокрема з оцифрування різних типів документних ресурсів, створення метаданих, UX-дизайну для інформаційних сервісів, цифрової комунікації» [16].

О. В. Григоревська – незмінний організатор і спікер численних наукових та науково-практичних конференцій, присвячених підготовці фахівців інформаційної сфери. Причому, щоразу вона активно залучає до участі у таких форумах колег зі своєї кафедри: про це свідчать відповідні спільні публікації у збірниках матеріалів цих конференцій [20, 21].

За її ініціативи у листопаді 2025 року в партнерстві з провідними професійними організаціями та університетами проведено Всеукраїнський науково-методичний семінар «Стандарти нового покоління», присвячений розробленню та впровадженню професійних і освітніх стандартів спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». Як модераторка заходу, О. В. Григоревська забезпечила його змістову й організаційну цілісність: вона майстерно вела фахову дискусію, відтворивши практичні кейси щодо врахування вимог стандартів у процесі акредитації освітніх програм, що наочно ілюструє її вагомий внесок у розвиток галузевих підходів до забезпечення якості освіти. Слід зазначити, що одноосібні публікації Олени Вікторівни здебільшого присвячені глобальним проблемам вищої освіти [13, 10], а також стратегіям розвитку бібліотек [19].

Особливо важливими для розвитку кафедри є її міжнародні зв'язки, набуті під час стажувань за кордоном. Зокрема, у 2023 році вона була дослідницею-візитеркою факультету Солвей Брюссельської школи економіки та менеджменту Вільного університету Брюсселя (Université libre de Bruxelles). Цей досвід сприяв налагодженню широких академічних контактів із науковою спільнотою Бельгії, що, у свою чергу, дає змогу кафедрі регулярно залучати іноземних фахівців до проведення гостьових лекцій з актуальних тем, інтегрувати міжнародний досвід у навчальний процес та розширювати можливості для кафедральної співпраці.

Завдяки професійним зв'язкам і авторитету Олени Вікторівни Кафедра підтримує активне

співробітництво з провідними закладами вищої освіти України. У межах цієї взаємодії студенти та викладачі беруть участь у міжнародних і всеукраїнських конференціях, а також уже другий рік поспіль у КСУБГ організуються Міжуніверситетські дебати до Міжнародного дня академічної доброчесності, присвячені дилемам авторського права в умовах використання штучного інтелекту, за участю Національних університетів – «Одеська політехніка» та «Львівська політехніка». Все це сприяє розширенню академічних зв'язків Кафедри, формуванню сучасних професійних компетентностей здобувачів освіти й розвитку їх критичного мислення.

На сьогодні Григоревська О. В. є гарантом освітньо-професійної програми «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа. Вона завжди підтримує зі студентами живий і довірливий зв'язок, тонко відчуючи їх настрій, потреби, можливості, науковий та особистісний потенціал; уміє побачити сильні сторони кожного й вчасно підтримати саме там, де це найбільш необхідно: навчанні, у науковому пошуку, допомагаючи з ідеями та напрямками, надаючи рекомендації й відкриваючи можливості в професії.

Олена Вікторівна не лише заохочує до досліджень, а й системно супроводжує цей процес, сприяючи досягненню вагомих результатів. Показовим прикладом є наукова робота Софії Середи, виконана під її керівництвом, яка з-поміж здобувачів ЗВО з різних куточків країни здобула II премію у Всеукраїнському конкурсі наукових проєктів у галузі «Гендерні дослідження» за дослідження «Популяризація архетипу жінки-воїна у сучасному українському культурному інфополі».

Для багатьох студентів Григоревська О. В. стала наставницею, відкривши їм шлях у професійне та наукове життя. Для одних це була вчасна порада, для інших – рекомендація, що допомогла зробити важливий крок уперед, а для частини здобувачів – фахова підтримка в науковій роботі, зокрема, спочатку як наукового керівника дипломної роботи, а згодом, рецензентки або опонентки дисертаційних досліджень.

Завдяки багаторічним професійним зв'язкам Олени Вікторівни з провідними установами бібліотечної й архівної галузі Кафедри вдається забезпечувати високий рівень організації практико-орієнтованого навчання здобувачів освіти. Саме під час проходження практики студенти бакалаврського і магістерського рівнів отримують можливість зануритися в реальне професійне середовище, проявити себе та зробити перші кроки до працевлаштування. Для багатьох студентів цей досвід став стартом успішної

професійної кар'єри, що є особливо цінним на початку фахового шляху.

Слід також згадати, що з Оленою Вікторівною мене поєднує ще й спільна наукова школа та роки професійного становлення поруч із нашим Учителем – Михайлом Семеновичем Слободяником. Саме він допоміг сформувати відповідальне ставлення до справи, повагу до науки й людей – ті цінності, які Олена Вікторівна гідно пронесла крізь усі роки своєї професійної діяльності. Сьогодні її професіоналізм, мудрість, людяність і щира готовність підтримати інших викликають глибоку повагу колег та вдячність усіх, кому пощастило працювати поруч із нею. І, можливо, саме ці цінності свого часу непомітно, але назавжди поєднали нас особливим зв'язком професійної спільності, взаємної підтримки та щирої людської дружби.

Дійсно, поза професійною діяльністю О. В. Григоревська постає як багатогранна особистість, у якій органічно поєднуються інтелект, внутрішня культура та харизма. Її вирізняють бездоганне відчуття стилю, природна елегантність і впевненість, що формують образ сучасної інтелектуалки. Водночас вона талановита не лише в науково-педагогічній сфері, а й у літературній творчості, яка є важливою складовою її особистісного самовираження [17]. І не дивно, що у професійному та особистому колі Олена Вікторівна відома як людина, яка завжди готова підставити плече колегам і друзям: до неї усі звертаються за порадою і завжди отримують підтримку та слухну відповідь. Її також вирізняє рідкісна здатність зберігати спокій і внутрішню рівновагу в будь-яких обставинах: тонке почуття гумору допомагає з гідністю ставитися до життєвих викликів, зберігаючи оптимізм. Тож, на кафедрі вона виступає моральним і професійним орієнтиром, вирізняючись стратегічним мисленням, здатністю відчувати потенціал кожного та знаходи-

ти індивідуальний підхід, спрямовуючи колег на досягнення спільного результату. У колективі нашу професорку образно визначають як «мудреця» – людину, яка здатна мислити стратегічно й знаходити виважені рішення. Зауважу, що загальний науковий доробок Олени Вікторівни Григоревської нині налічує понад 160 публікацій, тож заслуговує на узагальнення в окремому персональному бібліографічному посібнику.

Окрім усього, Олена Вікторівна є люблячою дружиною та турботливою матір'ю, гармонійно поєднує свою професійну реалізацію з родинними обов'язками. Така цілісність – поєднання таланту, людяності та високої професійної культури – формує образ справді виняткової особистості.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному висвітленні особливостей сучасного періоду професійної діяльності О. В. Григоревської, зокрема її ролі в розвитку кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. У роботі вперше проаналізовано внесок вченої в розвиток освітньо-професійної програми «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та забезпечення якості бібліотечної освіти з урахуванням сучасних наукових підходів.

Висновки. Завершуючи, слід підкреслити головне: О. В. Григоревська належить до тієї когорти науковців, яких по праву можна назвати професорами європейського рівня: широта наукового мислення, досвід міжнародної діяльності та володіння іноземними мовами, ерудиція та здатність ґрунтовно орієнтуватися в різних наукових і професійних питаннях сформували її унікальний інтелектуальний портрет. Колегіальна робота з Оленою Вікторівною є не лише професійно цінною, а й особистісно збагачувальною, адже своїм досвідом і професійністю вона задає високі стандарти у фаховому середовищі.

Список використаних джерел

1. Воскобойнікова-Гузєва Олена Вікторівна. *Вікіпедія* : вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Воскобойнікова-Гузєва_Олена_Вікторівна (дата звернення: 07.02.2026).
2. Воскобойнікова-Гузєва Олена Вікторівна. Науковці України / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0009223> (дата звернення: 07.02.2026).
3. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Бібліотечно-інформаційна сфера України в контексті соціальних трансформацій кінця ХХ ст. – 10-х років ХХІ ст.: концепції стратегічного розвитку, динаміка змін, перспективи: автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій. Київ, 2014. 36 с.
4. Воскобойнікова-Гузєва, О.В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація. Київ : Академперіодика, 2014. 362 с.
5. Воскобойнікова-Гузєва О.В., Терещенко Н.М. Вектори стратегічного розвитку наукових бібліотек закладів вищої освіти України, Литви, Польщі. *Науково-педагогічні студії*. 2021. Вип. 5. С. 145-160). DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-145-160> (дата звернення: 08.02.2026).

6. Воскобойнікова-Гузєва О. В., Терещенко Н. М. Ціннісні орієнтири у стратегічному розвитку бібліотек закладів вищої освіти. *Питання культурології*. 2021. №38. С. 39–53. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.38.2021.245578> (дата звернення: 08.02.2026).
7. Григоревська Олена. Мілль пас *Молода українська проза*. Романістика часів війни. Київ. 2025. С. 47–50.
8. Григоревська Олена Вікторівна. *Українська бібліотечна енциклопедія* / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Григоревська%20Олена%20Вікторівна> (дата звернення: 08.02.2026).
9. Григоревська О. В. Європейські проекти підтримки українських науковців в умовах вимушеної міграції під час воєнного стану у 2022-2024 рр. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського*. 2024. № 70. С. 52–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2024_70_6 (дата звернення: 08.02.2026).
10. Григоревська О. В. Інституціональні характеристики вищої освіти України в умовах російсько-української війни. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Пріоритети сьогодення та перспективи* : матеріали Міжнар. наук. конф., м. Київ, 1–3 жовт. 2025 р. Київ, 2025. С. 225–229.
11. Григоревська О. В. Медіакультура у вимірах цифрових бібліотечних, архівних та музейних проєктів європейських країн. *Медіазнавчі студії в євроінтеграційному дискурсі України* : колективна монографія / наук. ред. В.Л. Іващенко. Київ: ДП «Експрес-об'ява», 2022. С. 73–102.
12. Григоревська О. В. Музеї книги Королівства Бельгія як простір соціокультурної комунікації. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2023. № 24. С. 19–28. URL: <https://culture-art-kniukim.pp.ua/issue/view/17073> (дата звернення: 08.02.2026).
13. Григоревська О. В. Оцінювання якості вищої освіти: репутація, рейтинг, акредитація. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* : зб. матеріалів Восьмої міжнар. наук. конф., м. Київ, 15–17 трав. 2025 р. Київ, 2025. Ч. 1. С. 10–12.
14. Григоревська О. В. Проблеми підвищення якості вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Україні. *100-річчя вищої бібліотечної освіти України*: колективна монографія / наук. ред. А.А.Соляник. Харків, 2025. С. 268–283.
15. Григоревська О. В. Розвиток українського бібліотечного соціального інституту у ХХ–ХХІ ст. через призму взаємодії науки і практики. *Бібліотечний вісник*. 2023. №2(270). С. 93–97. URL: https://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2023_2_10 (дата звернення: 08.02.2026).
16. Григоревська О. Розвиток цифрової компетентності майбутніх інформаційних фахівців. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2025. № 16. С. 176–190. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.16.2025.348142> (дата звернення: 08.02.2026).
17. Григоревська О. В. Стратегія формування інформаційного ресурсу бібліотек закладів вищої освіти. *Інформаційні ресурси бібліотек закладів освіти: формування та використання*: практичний посібник. Григоревська О. В., Матвійчук О. Є., Вараксіна Н. В., Кропачева Н. М., Бойко С. Т. Вінниця, 2022. Вип. 28. С. 8-23.
18. Григоревська О. В. Цінності гуманітарної безпеки у вимірах інституціональної та громадської підтримки. *Skhid*. 2024. № 6. С. 56-60. DOI: <https://doi.org/10.28925/2411-3093.2024.617> (дата звернення: 08.02.2026).
19. Григоревська О. В. Цінності стратегічного розвитку. *Стратегія розвитку бібліотек: від ідеї до втілення*: II Міжнар. наук.-практ. конф., 9–13 квітня 2024 р. Київ, 2024. С. 22–24.
20. Григоревська О. В., Копанєва В.О. Методологія соціогуманітаристики у підготовці фахівців інформаційної сфери. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття; науково-практичне партнерство* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (09 лист. 2023 р., м. Київ). Київ: НАКККіМ, 2023. С. 102–104.
21. Григоревська О. В., Політова О. А. Партнерство у розвитку інформаційної освіти під час війни. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології ХХІ століття* : матеріали ХVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10–12 вересня 2025 року). Одеса, 2025. С. 249–254.
22. Григоревська О., Половинчак Ю., Удовик В. Цифрові колекції європейських установ пам'яті як платформи представлення документів українського визвольного руху в екзилі. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2026. № 2 (41). С. 191–209. DOI: <https://doi.org/10.15407/rksu.41.191> (дата звернення: 08.02.2026).
23. Політова О. А., Григоревська О. В. Інформаційні продукти і послуги університетської бібліотеки: іспанський досвід. *Наукові праці НБУВ*. 2024. Вип. 72. С. 41–57. DOI: <https://doi.org/10.15407/nr.72.348> (дата звернення: 08.02.2026).

References

1. Voskoboinikova-Huzieva, O. V. Wikipedia: Free encyclopedia. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Воскобойнікова-Гузева_Олена_Вікторівна [in Ukrainian].
2. Voskoboinikova-Huzieva, O. V. Scientists of Ukraine / V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0009223> [in Ukrainian].
3. Voskoboinikova-Huzieva, O. V. (2014). Library and information sphere of Ukraine in the context of social transformations of the late twentieth and early twenty-first centuries: concepts of strategic development, dynamics of changes, prospects : abstract of dissertation for the degree of Doctor of Sciences in Social Communications. Kyiv, 36 [in Ukrainian].
4. Voskoboinikova-Huzieva, O. V. (2014). Strategies for the development of the library and information sphere of Ukraine: genesis, concepts, modernization. Kyiv : Akadempriodyka, 362 [in Ukrainian].
5. Voskoboinikova-Huzieva, O. V., Tereshchenko, N. M. (2021). Vectors of strategic development of scientific libraries of higher education institutions in Ukraine, Lithuania, and Poland. *Scientific and Pedagogical Studies*, 5, 145–160. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-145-160> [in Ukrainian].
6. Voskoboinikova-Huzieva, O. V., Tereshchenko, N. M. (2021). Value orientations in the strategic development of libraries of higher education institutions. *Issues in Cultural Studies*, 38, 39–53. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.38.2021.245578> [in Ukrainian].
7. Hryhorevska, O. (2025). Mill pass. Young Ukrainian prose. *Novelistics of wartime*. Kyiv, 47–50 [in Ukrainian].
8. Hryhorevska, O. V. Ukrainian Library Encyclopedia / Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine. Retrieved from: <https://ube.nlu.org.ua/article/Григоревська%20Олена%20Вікторівна> [in Ukrainian].
9. Hryhorevska, O. V. (2024). European projects supporting Ukrainian scientists under conditions of forced migration during martial law in 2022–2024. *Scientific Works of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine*, 70, 52–66. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_6 [in Ukrainian].
10. Hryhorevska, O. V. (2025). Institutional characteristics of higher education in Ukraine under conditions of the Russian-Ukrainian war. *Library. Science. Communication. Priorities of today and prospects : proceedings of the international scientific conference*, Kyiv, October 1–3, 2025. Kyiv, 225–229 [in Ukrainian].
11. Hryhorevska, O. V. (2022). Media culture in the dimensions of digital library, archival and museum projects of European countries. In V. L. Ivashchenko (Ed.), *Media studies in the European integration discourse of Ukraine : collective monograph*. Kyiv : DP “Ekspres-obiava”, 73–102 [in Ukrainian].
12. Hryhorevska, O. V. (2023). Book museums of the Kingdom of Belgium as a space of sociocultural communication. *Culture and Arts in the Modern World*, 24, 19–28. Retrieved from: <https://culture-art-knukim.pp.ua/issue/view/17073> [in Ukrainian].
13. Hryhorevska, O. V. (2025). Assessment of the quality of higher education: reputation, ranking, accreditation. *Information, communication and knowledge management in the globalized world : proceedings of the eighth international scientific conference*, Kyiv, May 15–17, 2025 (Part 1). Kyiv : Publishing Center of Kyiv National University of Culture and Arts, 10–12 [in Ukrainian].
14. Hryhorevska, O. V. (2025). Problems of improving the quality of higher library and information education in Ukraine. In A. A. Solianyk (Ed.), *100th anniversary of higher library education in Ukraine : collective monograph*. Kharkiv : Kharkiv State Academy of Culture, 268–283 [in Ukrainian].
15. Hryhorevska, O. V. (2023). Development of the Ukrainian library social institution in the twentieth and twenty-first centuries through the prism of interaction between science and practice. *Bibliotechnyi Visnyk*, 2(270), 93–97. Retrieved from: https://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2023_2_10 [in Ukrainian].
16. Hryhorevska, O. (2025). Development of digital competence of future information specialists. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 16, 176–190. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.16.2025.348142> [in Ukrainian].
17. Hryhorevska, O. V. (2022). Strategy of forming the information resource of libraries of higher education institutions. In *Information resources of libraries of educational institutions: formation and use : practical manual* (Issue 28, pp. 8–23). Vinnytsia [in Ukrainian].

18. Hryhorevska, O. V. (2024). Values of humanitarian security in the dimensions of institutional and public support. *Skhid*, 6, 56–60. <https://doi.org/10.28925/2411-3093.2024.617> [in Ukrainian].
19. Hryhorevska, O. V. (2024). Values of strategic development. *Strategy for library development: from idea to implementation : proceedings of the II international scientific and practical conference, April 9–13, 2024*. Kyiv, 22–24 [in Ukrainian].
20. Hryhorevska, O. V., & Kopanieva, V. O. (2023). Methodology of social humanities in the training of information specialists. *Cultural and artistic studies of the XXI century: scientific and practical partnership : proceedings of the IV All-Ukrainian scientific and practical conference (Kyiv, November 9, 2023)*. Kyiv, 102–104 [in Ukrainian].
21. Politova, O. A., & Hryhorevska, O. V. (2025). Partnership in the development of information education during wartime. *Information education and professional communication technologies of the XXI century : proceedings of the XVIII international scientific and practical conference (Odesa, September 10–12, 2025)*. Odesa, 249–254 [in Ukrainian].
22. Hryhorevska, O., Polovynchak, Yu., & Udovuk, V. (2026). Digital collections of European memory institutions as platforms for presenting documents of the Ukrainian liberation movement in exile. *Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 2(41), 191–209. <https://doi.org/10.15407/rksu.41.191> [in Ukrainian].
23. Politova, O. A., & Hryhorevska, O. V. (2024). Information products and services of the university library: Spanish experience. *Scientific Works of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine*, 72, 41–57. <https://doi.org/10.15407/np.72.348> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 12.03.2026
Отримано після доопрацювання 15.04.2026
Прийнято до друку 24.04.2026
Опубліковано 25.05.2026*

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
оголошує набір**

Галузь знань – В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Галузь знань – Д «Бізнес, адміністрування та право»

Освітній ступінь – «бакалавр», «магістр», «доктор філософії»

Форми навчання: денна, заочна

БАКАЛАВР

1 курс; 2 курс (добір)

Спеціальність – **V13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»**

Освітньо-професійна програма «**Інформаційна діяльність та медіакомунікації**»

Спеціальність – **D3 «Менеджмент»**

Освітньо-професійна програма «**Артменеджмент, інновації та підприємництво**»

МАГІСТР

Спеціальність – **V13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»**

Освітньо-професійна програма

«**Інформаційна діяльність та документаційне забезпечення управління**»

Спеціальність – **D3 «Менеджмент»**

Освітньо-професійна програма «**Менеджмент підприємницької діяльності**»

ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ

Спеціальність – **V13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»**

Освітньо-наукова програма «**Інформаційна, бібліотечна та архівна справа**»

Терміни навчання:

- **за освітнім ступенем «бакалавр»:** на базі повної загальної освіти – 3 роки 10 місяців;
на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, фахового молодшого бакалавра,
молодшого бакалавра – 2 рік 10 місяців;
- **за освітнім ступенем «магістр»** – за наявності освітнього ступеня бакалавра, магістра
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) – 1 рік 4 місяці.
- **за освітньо-науковим ступенем «доктор філософії»** – за наявності освітнього ступеня магістра,
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) – 4 роки.

КОНТАКТИ

Більш детальну інформацію можна отримати за адресою:

01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, корп. 11, ауд. 102

Добровольська Вікторія Василівна тел.: (067) 264 43 35

E-mail: vika_dobrovolska@ukr.net, vdobrovolska@dakkkim.edu.ua

Наші спільноти у Facebook: <https://www.facebook.com/groups/namsca/>

Instagram: https://www.instagram.com/nakkkim_academy/

YouTube: <https://www.youtube.com/channel/UCZo7CWDp2QrA0ekKtVQMHaw>

ЯК НАС ЗНАЙТИ

Від станції метро «Арсенальна» їхати в бік Києво-Печерської лаври:
автобус – №24 або №25; тролейбус – №38 до зупинки «Церква Спаса на Берестові»

Наукове видання
Scientific publication

**Бібліотекознавство.
Документознавство.
Інформологія**

Library Science. Record Studies. Informology

*Науковий журнал
Виходить щоквартально
Quarterly Scientific Journal*

**№ 2
2026**

Редактор – *Оксана Бугайова*
Редагування англomовних статей,
анотацій і транслітерації – *Ольга Рубчак*
Комп'ютерна верстка – *Аріадна Терещенко*
Дизайн обкладинки – *Олександр Саприкін*

Editor – *Oksana Buhaieva*
English-language article editing,
annotations, and transliteration – *Olga Rubchak*
Computer layout – *Ariadna Tereshchenko*
Cover design – *Oleksandr Saprykin*

Адреса редакції: 01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, корп. 11, каб. 210 *Editorial address:* 01015, Kyiv, Lavrska St., 9, Bldg. 11, Office 210

nauka@dakkkim.edu.ua, vika_dobrovolska@ukr.net

Вимоги до публікацій на сайті:

Publication requirements on the website:

https://nakkkim.edu.ua/images/Instytut/default/Vymohy_2025.pdf

Підп. до друку 25.05.2026. Формат 60x84 1/8.
Папір др. апарат. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 8,78.
Облік.-вид. арк. 16,15. Тираж 100 прим.

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9